

گزارش طرح مطالعاتی بازننگری قانون مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران

کد موضوعی: ۳۱۰

شماره مسلسل: ۱۰۸۸۶

دفتر: مطالعات انرژی، صنعت و معدن

تیرماه ۱۳۹۰

به نام خدا

فهرست مطالب

فصل اول - کلیات.....	۱
بخش اول - پیشگفتار.....	۱
بخش دوم - کارشناسان طرح.....	۳
بخش سوم - روش تحقیق و تهیه گزارش.....	۵
فصل دوم - آسیب‌شناسی مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران.....	۸
بخش اول - مؤسسه استاندارد در یک نگاه.....	۸
۱-۱. تاریخچه فعالیت.....	۸
۱-۲. وظایف و مسئولیت‌ها.....	۸
۱-۳. ویژگی‌های فراگیر بودن و ملی بودن فعالیت‌ها.....	۱۱
۱-۴. ویژگی حاکمیتی.....	۱۲
۱-۵. ویژگی‌های تصدی.....	۱۲
۱-۶. ویژگی‌های علمی و آموزشی.....	۱۲
بخش دوم - تحلیل ساختار سازمان.....	۱۳
۲-۱. مؤسسه استاندارد به عنوان مجموعه‌ای از واحدهای سازمانی.....	۱۳
۲-۲. تعریف واحد سازمانی.....	۱۴
بخش سوم - مقایسه تطبیقی مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران با مؤسسات مشابه.....	۱۷
۳-۱. اصل تفکیک منافع متعارض.....	۱۸
۳-۲. اصل تفکیک فرآیندهای نامتجانس.....	۲۰
بخش چهارم - آسیب‌شناسی وضع موجود مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران.....	۲۰
۴-۱. مسائل ساختاری و زیربنایی.....	۲۰
۴-۲. عوارض وضعیت موجود در داخل و خارج سازمان.....	۲۲
بخش پنجم - تحلیل ساختار سازمانی و مدیریتی مؤسسه استاندارد.....	۲۳
۵-۱. واحدهای سازمانی در مجموعه مؤسسه استاندارد.....	۲۴
۵-۲. تحلیل وضعیت واحدهای سازمانی.....	۲۵
۵-۳. واحد سازمانی تحقیقات و پژوهش استاندارد.....	۲۸
۵-۴. واحد تدوین استاندارد.....	۳۲
۵-۵. واحد سازمانی اعتباربخشی و تأیید صلاحیت‌ها.....	۳۵
۵-۶. واحد سازمانی نظارت بر اجرای استانداردهای اجباری.....	۳۸
۵-۷. واحد سازمانی صدور گواهینامه انطباق محصول.....	۴۲

۴۴	۵-۸. واحد سازمانی آزمایشگاه‌ها.....
۴۵	۵-۹. آموزش و انتشارات.....
۴۷	۵-۱۰. مدول‌های ستادی (ریاست، روابط عمومی، مالی، اداری و...).....
۴۹	۵-۱۱. مدول‌های مستقل (شعبات، نمایندگی‌ها، واحدهای استانی - منطقه‌ای).....
۵۰	فصل سوم - رویکرد نوین استانداردسازی در جهان.....
۵۰	بخش اول - رویکرد نوین استانداردسازی در جهان.....
۵۰	۱-۱. جهانی‌شدن و لزوم اتخاذ روش‌های نوین استانداردسازی.....
۵۰	۱-۲. تجربه اروپا در رفع پارداکس تجارت آزاد.....
۵۱	۱-۳. سیاست نوین، رفع مشکل استانداردسازی.....
۵۲	۱-۴. استاندارد چیست؟.....
۵۳	۱-۵. فرآیند استانداردسازی.....
۵۴	۱-۶. ارزیابی انطباق مهمترین عامل استانداردسازی.....
۵۴	۱-۷. چگونگی ارزیابی انطباق.....
۵۵	۱-۸. مثلث تضمین کیفیت.....
۵۶	۱-۹. سیر تضمین کیفیت در اروپا و مکانیسم‌های قدیم و جدید استانداردسازی در جهان.....
۶۰	فصل چهارم - استانداردسازی و ارزیابی انطباق در کشورهای دیگر.....
۶۰	بخش اول - استانداردسازی و گواهی کردن در اتحادیه اروپا EU.....
۶۰	۱-۱. اهداف و چالش‌های بازار داخلی EU.....
۶۰	۱-۲. اصول کلی حرکت آزاد کالا در بازار داخلی.....
۶۳	۱-۳. نشان CE.....
۶۴	۱-۴. چارچوب قانونی جدید.....
۶۵	۱-۵. چارچوب عمومی برای بازاریابی محصولات (۷۶۸/۲۰۰۸).....
۶۵	۱-۶. تعاریف (استخراج شده از تصمیم شماره ۷۶۸).....
۶۶	۱-۷. وظایف متصدیان امور اقتصادی.....
۶۶	۱-۸. قواعد عمومی ارزیابی و تأیید انطباق و کاربرد استانداردها.....
۶۸	۱-۹. نقش استانداردسازی اروپا در پیکره سیاست‌ها و قانونگذاری اروپا.....
۶۹	۱-۱۰. توسعه همگانی از طریق استانداردسازی به سمت ابداع و نوآوری در اروپا.....
۶۹	۱-۱۱. اصول کلی سیاست‌های اروپا برای استانداردسازی بین‌المللی.....
۷۰	۱-۱۲. رویکرد قدیمی.....
۷۱	۱-۱۳. رویکرد نوین و نقش استانداردهای هماهنگ شده.....
۷۲	بخش دوم - مؤسسه استاندارد انگلستان.....
۷۳	۲-۱. تاریخچه.....
۷۳	۲-۲. نقش راهبردی BSI در توسعه ملی و جهانی.....

۷۴	۲-۳. واقعیت‌های مهم و کلیدی.....
۷۵	۲-۴. سایر مسائل متفرقه مربوط به BSI.....
۷۵	۲-۵. خدمات کلیدی گروه BSI.....
۷۶	۲-۶. تدوین و فروش استانداردهای ملی، بین‌المللی.....
۷۷	۲-۷. ممیزی و صدور گواهینامه سیستم‌های مدیریتی.....
۷۷	۲-۸. آموزش.....
۷۷	۲-۹. آزمایش محصولات و تأیید انطباق.....
۷۸	بخش سوم - مؤسسه استاندارد آلمان (DIN e. V.).....
۷۸	۳-۱. فعالیت‌ها و اهداف DIN.....
۷۸	۳-۲. سازمان.....
۷۹	۳-۳. تأمین مالی کارهای تدوین استاندارد در DIN.....
۸۰	۳-۴. DIN در جهان.....
۸۰	۳-۵. فعالیت‌های جهانی.....
۸۲	۳-۶. خدمات مشاوره بین‌المللی.....
۸۴	۳-۷. DIN به‌عنوان شریک صنایع آلمان.....
۸۵	۳-۸. تحقیق و توسعه.....
۸۶	۳-۹. فاز تحقیق و توسعه در استانداردسازی.....
۸۶	۳-۱۰. خلاقیت در خلال استانداردسازی.....
۸۶	۳-۱۱. صنعت آلمان.....
۸۶	۳-۱۲. استراتژی استانداردسازی آلمان.....
۸۷	۳-۱۳. شریک دولت.....
۸۷	۳-۱۴. مقررات‌زدایی.....
۸۸	۳-۱۵. نوآوری با رویه‌ها و استانداردها.....
۸۸	۳-۱۶. تجارت جهانی.....
۸۹	۳-۱۷. دستیابی به بازارهای جهانی.....
۸۹	۳-۱۸. کاهش هزینه‌ها.....
۹۰	۳-۱۹. ایمنی و قابلیت اطمینان.....
۹۰	۳-۲۰. جوایز DIN.....
۹۲	۳-۲۱. استخراج از قرارداد میان جمهوری فدرال آلمان و DIN.....
۹۳	بخش چهارم - استانداردسازی و اعتباربخشی در ترکیه.....
۹۳	۴-۱. مؤسسه استاندارد ترکیه (TSE).....
۹۶	۴-۲. بازرسی و نظارت بر بازار.....

۴-۳. آژانس اعتباربخشی ترکیه.....	۹۸
بخش پنجم - نظام کیفیت و استاندارد مصر	۱۰۲
۵-۱. راهبرد ملی کیفیت مصر (NQP).....	۱۰۲
۵-۲. مؤسسه استاندارد و کیفیت مصر EOS.....	۱۰۶
بخش ششم - استانداردسازی و ارزیابی انطباق در رومانی.....	۱۱۵
۶-۱. تحولات استانداردسازی در رومانی.....	۱۱۷
۶-۲. اقدامات.....	۱۱۸
۶-۳. مؤسسه استاندارد رومانی ASRO.....	۱۱۸
۶-۴. تدوین استانداردهای رومانیایی و پذیرش استانداردهای اروپایی.....	۱۱۹
۶-۵. مزایای استفاده از استانداردها.....	۱۲۰
۶-۶. ارزیابی و تأیید انطباق.....	۱۲۰
بخش هفتم - استانداردسازی و ارزیابی انطباق در کرواسی.....	۱۲۱
۷-۱. برنامه زمانی توسعه روابط کرواسی با اتحادیه اروپا EU.....	۱۲۱
۷-۲. استانداردسازی، اندازه‌گیری، ارزیابی انطباق و اعتباربخشی.....	۱۲۲
۷-۳. قانونگذاری جدید براساس نیازمندی‌های EU.....	۱۲۳
۷-۴. زیرساخت‌های جدید کیفیت - مبانی قانونی.....	۱۲۳
۷-۵. قوانین مربوط به نیازمندی‌های فنی محصولات و ارزیابی انطباق.....	۱۲۴
۷-۶. مسئولیت‌های سازمان و نهادهای حاکمیتی مرتبط با استانداردسازی.....	۱۲۴
۷-۷. اجرای دستورالعمل‌های رویکرد نوین.....	۱۲۴
۷-۸. مؤسسه استاندارد کرواسی (HZN) - اعداد و ارقام.....	۱۲۵
۷-۹. مؤسسه اعتباربخشی کرواسی (HAA).....	۱۲۵
فصل پنجم - طراحی مدل کلان نظام استانداردسازی و کیفیت	۱۲۵
بخش اول - مدل کلان نظام استانداردسازی و کیفیت.....	۱۲۵
۱-۱. محورهای راهبرد ملی توسعه کیفیت و ایمنی.....	۱۲۵
۱-۲. فعالیت‌های استانداردسازی و ارزیابی انطباق.....	۱۲۷
۱-۳. محورهای نظام استانداردسازی و ارزیابی انطباق.....	۱۲۸
۱-۴. تشکیلات و ساختار نظام استانداردسازی کشور.....	۱۲۹
۱-۵. مدل ارتباط مرکز ملی استانداردسازی با ارگان‌های دیگر.....	۱۳۱
۱-۶. مدل ارتباط مرکز ملی اعتباربخشی با ارگان‌های دیگر.....	۱۳۴
۱-۷. مدل ارتباط مرکز ملی اندازه‌شناسی با ارگان‌های دیگر.....	۱۳۵
۱-۸. ارتباط مرکز ملی ارزیابی انطباق با ارگان‌های دیگر.....	۱۳۶
۱-۹. مدل کلان نظام استانداردسازی، تضمین و ارتقای کیفیت.....	۱۳۷
بخش دوم - وظایف سازمان استاندارد و کیفیت و مراکز وابسته.....	۱۳۸

۲-۱. مأموریت‌ها و وظایف سازمان استاندارد و کیفیت ایران.....	۱۳۸
۲-۲. مأموریت، وظایف و چرخه فعالیت‌های مرکز ملی استانداردسازی.....	۱۳۹
۲-۳. مأموریت و وظایف اصلی مرکز ملی تأیید صلاحیت.....	۱۴۰
۲-۴. مأموریت و وظایف اصلی مرکز ملی ارزیابی و تأیید انطباق.....	۱۴۰
۲-۵. مأموریت و وظایف اصلی مرکز اندازه‌شناسی.....	۱۴۱
فصل ششم - پیشنهاد برای اصلاح قانون مؤسسه استاندارد با رویکرد نوین استانداردسازی.....	۱۴۲
بخش اول - چالش‌های رویکرد نوین استانداردسازی و کیفیت در ایران.....	۱۴۲
۱-۱. تاریخچه سیر تحول استانداردسازی در ایران.....	۱۴۲
۱-۲. چگونگی شکل‌گیری مؤسسه استاندارد و ساختار آن.....	۱۴۳
۱-۳. بررسی قانون جاری مؤسسه استاندارد.....	۱۴۴
بخش دوم - بررسی ماده به ماده قانون فعلی و پیشنهاد برای انطباق با رویکرد جدید.....	۱۴۷
بخش سوم - ویژگی‌های کلی که باید در قانون جدید نظام استانداردسازی و کیفیت رعایت شود.....	۱۶۵
پیوست‌ها.....	۱۶۸
منابع و مآخذ.....	۱۸۱

گزارش طرح مطالعاتی بازنگری قانون مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران

فصل اول - کلیات

بخش اول - پیشگفتار

از سال ۱۳۳۹ که مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران براساس قانون خاصی تأسیس شده بیش از ۴۰ سال می‌گذرد. نگاهی به شرایط کشور در آن زمان که ایران به‌عنوان کشوری با بافت کشاورزی سنتی شناخته می‌شد و مقایسه آن با امروز که کشوری صنعتی و با تولیداتی قابل رقابت با تولیدات جهانی به‌شمار می‌رود و در نظر گرفتن تحولات جهانی به‌خصوص آزادسازی تجارت و کمرنگ شدن مرزهای فیزیکی بین کشورها و تأثیر آن بر امر استانداردسازی که موجب ظهور روش جدیدی تحت عنوان «رویکرد نوین استانداردسازی» شده، کاملاً مشخص می‌شود که نظام استانداردسازی کشور ما و در رأس آن مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران دیگر نمی‌تواند با همان ساختار و مبتنی بر همان قوانین قدیمی جوابگوی نیازهای امروز کشور باشد.

در پانزده سال اخیر هریک از رؤسای مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران با ورود به این سازمان، متوجه نقایص و ناکافی بودن ابزارهای لازم برای انجام وظایف محوله بوده‌اند و هریک در حد مقدرات خود سعی بر رفع آنها داشته‌اند که در مقاطعی منجر به اصلاح قانون و تغییرات ساختاری و تشکیلاتی مؤسسه استاندارد شده است ولی متأسفانه به‌دلیل فراگیر بودن موضوع استانداردسازی و تداخل بعضی وظایف مؤسسه با مسئولیت‌های دستگاه‌های دیگر و نبود یک نگاه یکپارچه به موضوع، هیچ‌گاه مسئله به‌عنوان یک حرکت زیربنایی مطرح نشده است.

لازم به‌ذکر است که موضوع رویکرد نوین استانداردسازی از سال‌های ۱۳۷۷ توسط نگارنده این گزارش، در کشور مطرح و متعاقب آن گزارش آسیب‌شناسی مؤسسه استاندارد تهیه و لزوم بازنگری جامع نظام استانداردسازی کشور و راهکارهای آن مورد تأکید قرار گرفت. ولی با توجه به اینکه اجرای این راهکارها نیازمند تغییرات اساسی در قانون مؤسسه استاندارد بود موضوع بجز بعضی از امور خاص مثل تأسیس نظام تأیید صلاحیت کشور اجرایی نشد.

خوشبختانه با تشکیل فراکسیون استاندارد کیفیت در مجلس شورای اسلامی و فضای تدوین قانون برنامه پنجم توسعه، مباحث کلان استانداردسازی مورد توجه قرار گرفت و موضوع در

جلسات کارشناسی در مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی طرح گردید، که خود موجب درک ضرورت بازنگری جامع قانون فعلی مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی و تعبیر جایگاه آن شد. در ادامه این جلسات مأموریت بررسی جامع موضوع و طراحی مدل نوین استانداردسازی که بتواند مبنای بازنگری قانون باشد به این گروه مشاور و اگذار شد که نتیجه آن گزارش حاضر است که در هفت فصل تهیه و تدوین گردیده است.

در تهیه این گزارش علاوه بر کارشناسان و پژوهشگران اصلی، تعداد زیادی از صاحب‌نظران امور استانداردسازی در کشور، به صورت مختلف با ارائه نظرات و راهنمایی‌های کارشناسی و جمع‌آوری اطلاعات و ترجمه متون برای این گزارش مشارکت داشته‌اند که ضمن ارج نهادن به زحمات ایشان لازم می‌دانیم به‌طور خاص از:

- سرکار خانم نیره پیروزبخت، مدیرکل محترم بازرسی کالا و امور صادرات و واردات،
 - جناب آقای علی‌اصغر اژدری، مدیر گروه صنعت مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی،
 - جناب آقای هوشنگ محمدی، معاون دفتر مطالعات انرژی صنعت و معدن مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی،
 - جناب آقای بهادر کاظمی، معاونت محترم نظارت بر اجرای استاندارد و سیستم‌های کیفیت،
 - جناب آقای مهندس کلانتر معتمدی، ریاست محترم نظام تأیید صلاحیت ایران،
 - جناب آقای دکتر غلامرضا رفیعی، کارشناس و مشاور حقوقی طرح،
 - سرکار خانم مژگان گل‌آور، کارشناس گروه کارشناسان ایران،
 - سرکار خانم کتایون میرمبین، ویراستار و هماهنگ‌کننده گزارش، تقدیر و تشکر نمایم.
- همچنین از راهنمایی‌های ناظرین پروژه آقایان مهندس محمدخانی و محمدحسن معادی رودسری تشکر می‌نمایم.

تهران - دی‌ماه سال ۱۳۸۹

فرزین انتصاریان

بخش دوم - کارشناسان طرح

در اجرای این پروژه صاحب‌نظران مختلفی در جایگاه مشاور و کارشناس فعالیت کرده‌اند. ولی کارشناسانی که در تهیه این طرح مسئولیت مستقیم داشته‌اند به شرح زیر معرفی می‌شوند:

• آقای فرزین انتصاریان

آقای فرزین انتصاریان در سال ۱۳۲۵ در تهران متولد شد. وی دارای مدرک فوق‌لیسانس مهندسی مکانیک از دانشگاه امیرکبیر (پلیتکنیک تهران) در سال ۱۳۴۷ است. ایشان مؤسس ده‌ها شرکت و مؤسسه علمی و تخصصی بوده و مدیریت آنها را برعهده داشته‌اند. ازجمله گروه کارشناسان ایران، شرکت لوید آلمان، مؤسسه رده‌بندی آسیا، شرکت ای جی اس، شرکت خدمات صنعتی و مهندسی ایران، پژوهشکده توسعه مدیریت کاربردی و

آقای فرزین انتصاریان بیش از ۳۵ سال تجربه کارشناسی و تخصصی، ممیزی و بازرسی در مؤسسات بین‌المللی رده‌بندی GL آلمان، BV فرانسه، RINA ایتالیا، ABS آمریکا، NK ژاپن، KR کره و ده‌ها سازمان بین‌المللی دیگر را داشته و هم‌اکنون عضویت انجمن‌های بین‌المللی تعدیل‌کنندگان خسارت بیمه‌ای انگلستان، مهندسين و بازرسان کشتی، مهندسين دریایی، انجمن سلطنتی متخصصین کیفیت CQI انگلستان را دارا هستند. همچنین به‌عنوان نماینده مؤسسه BSI انگلستان در ایران با این مؤسسه مشارکت داشته‌اند.

در سطح داخلی نیز آقای فرزین انتصاریان رئیس انجمن مدیریت کیفیت ایران، عضو شورای مرکزی کنفدراسیون صنعت ایران، عضو هیئت نمایندگان اتاق بازرگانی و صنایع و معادن ایران، عضو کارگروه مدیریت کیفیت صادرات، عضو شورای سیاست‌گذاری و کمیته فنی جایزه ملی کیفیت ایران، عضو هیئت مدیره جامعه ممیزی و بازرسی ایران و تعدادی انجمن و تشکل دیگر نیز هستند. آقای فرزین انتصاریان از سال ۱۳۸۷ به‌عنوان عضو کمیته فنی TC/176 سازمان جهانی استاندارد (ISO) در تدوین استانداردهای سری ISO 9000 مشارکت داشته‌اند که ازجمله تدوین استانداردهای ISO 9001:2000, ISO 9001:2007, ISO 9004:2008 را می‌توان نام برد.

ایشان تاکنون برگزارکننده ده‌ها کنفرانس و سمینار و کارگاه‌های آموزشی در زمینه‌های کیفیت و استانداردسازی و بازرسی و ارزیابی انطباق در داخل کشور بوده و در خارج از کشور ازجمله کشورهای انگلستان، آلمان، ترکیه و ... سخنرانی داشته‌اند. همچنین تاکنون صدها مقاله در مجلات تخصصی بین‌المللی و داخلی از ایشان به چاپ رسیده است.

آقای فرزین انتصاریان صاحب امتیاز و مدیرمسئول انتشارات و کیفیت و مدیریت بوده و از فعالیت‌های مطبوعاتی و انتشاراتی علمی ایشان ترجمه مجموعه پنج جلدی هندبوک مدیریت کیفیت

جوران و بیش از ۵۰ جلد کتاب‌های مدیریتی و انتشار فصلنامه کیفیت و مدیریت را می‌توان نام برد. آقای فرزین انتصاریان تاکنون مدیریت و کارشناسی ارشد ده‌ها پروژه بزرگ ملی ازجمله طراحی مدل جامع مدیریت کیفیت صادرات، طراحی مدل تعدیل خسارات بیمه‌ای اتومبیل، طراحی مدل تحول مدولار در سازمان‌های بزرگ، طراحی مدل جایزه ملی کیفیت ایران را به‌عهده داشته‌اند.

• آقای علی صفدری

آقای علی صفدری در سال ۱۳۳۵ متولد شد. وی دارای مدرک فوق‌لیسانس مدیریت دولتی از دانشگاه شهید بهشتی است. ایشان به مدت ۳۰ سال در سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور و سازمان امور اداری و استخدامی کشور در سمت‌های کارشناسی و مدیریتی ازجمله مدیرمسئول و عضو کمیته علمی هفته‌نامه پیام تحول، دبیر شورای عالی اداری کشور به مدت ده سال، عضو دبیر ستاد مرکزی تحول اداری کشور و عضویت در ستاد برنامه‌های توسعه سوم و چهارم و پنجم کشور و چندین شورا و کمیته دیگر فعالیت داشته‌اند. آخرین سمت آقای صفدری، رئیس مرکز نوسازی و توسعه فناوری اداری کشور بوده است.

ایشان در تدوین ده‌ها استاندارد و مقررات مختلف حضور فعال داشته و مدیریت ده‌ها پروژه و برنامه‌های تحول و اصلاح ساختار و مهندسی مجدد سازمان‌های بزرگ دولتی را به‌عهده داشته‌اند. آقای علی صفدری عضویت در مجامع بین‌المللی مثل UNDSA و EROPA و چندین انجمن علمی و حرفه‌ای کشور را دارا هستند و در کنفرانس‌ها و سمینارهای بسیاری ارائه مقاله و سخنرانی کرده‌اند، همچنین سابقه تدریس در ده‌ها دوره مدیریتی را نیز دارند.

آقای علی صفدری بیش از ده سال است که به‌عنوان عضو شورای سیاستگذاری جایزه ملی کیفیت ایران، شورای تأیید صلاحیت ایران، کمیته فنی جایزه ملی کیفیت ایران فعالیت نموده و از نزدیک با مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران آشنایی عمیق دارند.

• آقای دکتر سیدمحمد مهدی هادوی

آقای دکتر سیدمحمد مهدی هادوی در سال ۱۳۴۲ در شهرستان شیراز متولد شد. وی دارای دکترای تخصصی خوردگی و حفاظت فلزات از دانشگاه نیوساوت ولز استرالیا است و هم‌اکنون به‌عنوان معاون پژوهشی و فناوری سازمان صنایع هوایی و دانشیار دانشگاه صنعتی مالک اشتر مشغول به‌کار است.

ایشان علاوه‌بر مسئولیت اجرایی در سازمان استاندارد دفاعی ایران، به‌عنوان عضو شورای نظام

تأیید صلاحیت ایران و عضو شورای سیاستگذاری جایزه ملی کیفیت ایران انجام وظیفه کرده است. ایشان تاکنون ۸ رساله دکترا و ۴۰ پایان‌نامه کارشناسی ارشد و ۱۶ پروژه کارشناسی را نیز برعهده داشته است. تألیف دو کتاب، یک ثبت اختراع بین‌المللی، انتشار ۳۰ مقاله علمی در نشریات خارج کشور و ده‌ها مقاله علمی در سطح ملی از فعالیت‌های پژوهشی نامبرده است. آخرین اثر ایشان ترجمه و ویراستاری فنی کتاب «استانداردسازی، رویکردی کسب‌وکارانه به سازمان ملی استانداردسازی» است.

• آقای جعفر عسگری

آقای جعفر عسگری متولد سال ۱۳۲۲ دارای مدرک فوق‌لیسانس اقتصادسنجی از دانشکده اقتصاد دانشگاه تهران و مطالعات دکترای ناتمام در رشته مدیریت از دانشگاه تولید و ایالت اوهایو آمریکا است.

ایشان بیش از ۴۰ سال در سمت‌های کارشناسی و مدیریتی در مرکز آمار ایران، وزارت تعاون و بسیاری از مراجع علمی و پژوهشی کشور مثل سازمان ملی بهره‌وری ایران، دفتر برنامه‌ریزی آب و وزارت نیرو، معاونت تحقیقات و فناوری وزارت صنایع، پژوهشکده توسعه مدیریت و کاربردی ایران و بسیاری دیگر فعالیت داشته‌اند و در حال حاضر در سمت عضو هیئت مدیره و مدیر بخش پژوهش گروه کارشناسان ایران خدمات با ارزشی را ارائه می‌دهند.

آقای عسگری در چندین مجمع علمی و تخصصی از جمله، مؤسسه بین‌المللی آمار، کمیته علمی سازمان بهره‌وری، کمیته تحقیقات تعاونی آسیا و اقیانوسیه (ICA-ROAP) عضویت داشته و هم‌اکنون ریاست هیئت مدیره انجمن مشاوران آمار ایران را به‌عهده دارند.

از ایشان تاکنون ۹ مورد تألیفات و ترجمه و بیش از ۶۵ مقاله علمی و تحقیقاتی تهیه و منتشر شده است. همچنین آقای عسگری مدیریت نزدیک به ۵۰ پروژه پژوهشی و کارشناسی را به‌عهده داشته‌اند که از جمله نزدیک به ۱۰ مورد تهیه جدول داده - ستانده برای ارگان‌های مختلف، مطالعات آسیب‌شناسی و عارضه‌یابی ده‌ها سازمان دولتی و بنگاه اقتصادی، پروژه‌های ارزیابی عملکرد و مطالعات استانداردسازی و بسیاری دیگر را می‌توان نام برد.

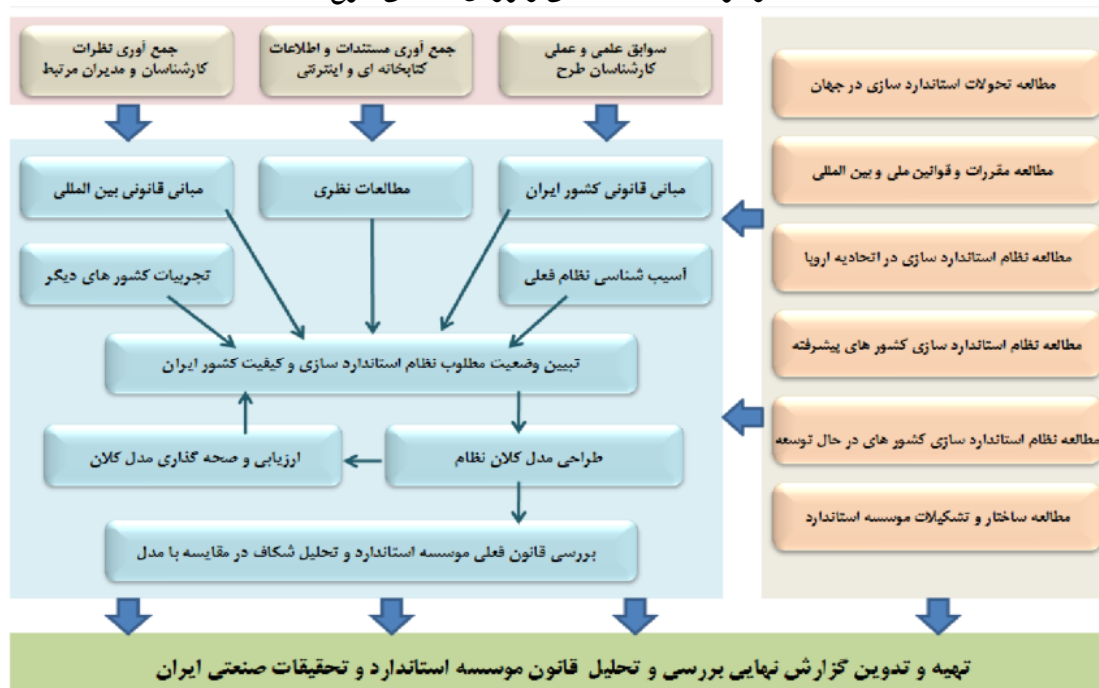
ایشان تاکنون در بسیاری سمینارها و کنفرانس‌ها و کارگروه‌های بین‌المللی و ملی شرکت کرده و ارائه مقاله و یا سخنرانی داشته و در دوره‌ها و کارگاه‌های آموزشی مختلفی تدریس نموده‌اند.

بخش سوم - روش تحقیق و تهیه گزارش

بررسی و ارزیابی نظام استانداردسازی کشور عمدتاً بر مبنای سوابق طولانی و تجربیات علمی و

عملی کارشناسان مسئول این پژوهش در موضوعات استانداردسازی و ارزیابی و بازرسی در داخل و خارج کشور و با توجه به آشنایی‌های عمیق و بلندمدتی که با فعالیت‌های مؤسسه دارند صورت گرفته است. جمع‌آوری اطلاعات از طریق مصاحبه با مدیران و کارشناسان آگاه که به صورت نمونه‌ای انتخاب شده‌اند به عنوان محور دریافت‌های اولیه، از یک طرف و همچنین با استفاده از پاره‌ای مستندات در دسترس انجام شده است. مطالعات تطبیقی از طریق جمع‌آوری مستندات سازمان‌های استانداردسازی و بازرسی بین‌المللی و مذاکره با بعضی از اعضای کمیته‌های سازمان جهانی استاندارد و مطالعات اینترنتی صورت گرفته است. در خاتمه نیز جهت جمع‌بندی نهایی مطالب و صحنه‌گذاری طرح، مدل کلان استانداردسازی و کیفیت در همایش جایزه ملی کیفیت ایران ارائه و همچنین مطالب تخصصی با تعدادی از مدیران ارشد مؤسسه استاندارد و سازمان‌های مرتبط مطرح و نظرات اصلاحی ایشان اخذ و مورد استفاده قرار گرفته است. در نمودار زیر مدل مطالعاتی و روش‌شناسی طرح را ارائه می‌دهد.

نمودار ۱. مدل مطالعاتی و روش‌شناسی طرح

در برخورد با گزارش لازم است ملاحظات زیر مورد عنایت قرار گیرد:

۱. با توجه به پراکندگی، حجم، تنوع و تخصصی بودن فعالیت‌ها و سابقه طولانی مؤسسه استاندارد و تغییرات متعدد مدیریت و حساسیت‌های موجود در برهه زمانی بررسی و تصویب

قانون برنامه پنجم توسعه کشور، امکان دریافت نظرات از کلیه مدیران و مسئولین مؤسسه در سنوات گذشته و حال وجود نداشته است.

۲. بررسی‌ها کاملاً به صورت کلی و کلان انجام پذیرفته است. بدیهی است که تعمیم مطالب به تمام بخش‌های مؤسسه استاندارد به صورت یک ذهنیت جامع، صحیح و قطعی نخواهد بود. لذا وجود مواردی که در ابعاد مثبت و یا منفی مغایرت‌هایی با بعضی امور داشته باشند نیز محتمل است.

۳. ارزیابی‌های نهایی، تعمیم کلی از دریافت‌های عمومی از یافته‌ها است که در حین مقایسات تطبیقی و نقد و بررسی وضعیت صورت گرفته است. چنانچه در هر بخش از گزارش ابهامات خاصی به نظر برسد، طبعاً مشاور آمادگی کامل خواهد داشت در جلسات کارشناسی نسبت به تشریح مسائل و رفع ابهامات، اقدامات لازم را به عمل آورد.

۴. به دلیل عدم مراجعه مستقیم به بخش‌ها و واحدهای مؤسسه، ممکن است پوشش اطلاعاتی با نواقص جزئی توأم باشد که حساسیت‌های موجود در محدوده زمانی، اجازه ورود بیشتر در جزئیات مباحث، مدارک و منابع را نداده است. لذا اطمینان دارد که در صورت نیاز بعدی به بررسی جامع‌تر بر روی یک فعالیت خاص، با در نظر گرفتن زمان کافی و برنامه‌ریزی دقیق، پوشش کامل مطالعاتی وضعیت موجود، مورد بررسی قرار خواهد گرفت.

۵. مشاور سعی داشته است با ارتباط با کارشناسان صاحب صلاحیت مؤسسات استاندارد کشورهای دیگر، جمع‌آوری و بررسی مدارک و مستندات در دسترس و با استفاده از منابع تطبیقی و همچنین تجربیات فعالیت‌های بین‌المللی خود، تحلیل‌ها و نتیجه‌گیری‌های مناسب و عملی داشته باشد.

۶. جمع‌بندی حاضر حاصل مجموعه فعالیت‌های کارشناسی برای دسترسی به راه‌حل‌هایی است که بتوان در حداقل زمان، با حداقل هزینه و حداقل تغییرات، به بهترین، مناسب‌ترین و عملی‌ترین راهکارهای تغییر ساختاری نزدیک شد. لذا گزارش به هیچ‌وجه دیدگاه ایدئال‌نگری یا تقلید کورکورانه از مدل‌های خارجی نداشته و نسبیت و عملی بودن اصلاحات را در نظر داشته است.

۷. در تدوین مدل ارائه شده سعی شده است که فعالیت‌های عمده سازمان که پیکره اصلی ساختار مسئولیتی مؤسسه را در حال حاضر و در آینده دربرمی‌گیرد، مورد بررسی و بحث قرار گیرد. لذا با توجه به اینکه هر فعالیت اصلی می‌تواند حاوی چندین رشته فعالیت‌های جنبی وابسته باشد، سعی در تفکیک و جداسازی آنها با تمرکز بر اصل عدم تعارض فعالیت‌ها و انطباق با قوانین بین‌المللی بوده است.

فصل دوم - آسیب‌شناسی مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران

بخش اول - مؤسسه استاندارد در یک نگاه

۱-۱. تاریخچه فعالیت

سوابق نشان‌دهنده آن است که برای اولین بار با تصویب «قانون اوزان و مقیاس‌ها» در سال ۱۳۰۴ شمسی تشکیلات سازمانی که بعداً به مؤسسه مستقل استاندارد و تحقیقات صنعتی کشور تغییر شکل داد پایه‌ریزی شد. بعدها در سال‌های ۱۳۲۴ و ۱۳۳۲ به‌لحاظ اهمیت یافتن نظارت بر ویژگی‌ها و کیفیت کالاهای صادراتی و وارداتی، هسته‌های تکامل‌یافته‌تر مؤسسه به‌صورت یک اداره در وزارت بازرگانی شکل گرفت و نهایتاً با تصویب «قانون تأسیس مؤسسه استاندارد ایران» در سال ۱۳۴۹ مسئولیت‌ها و چارچوب مستقلی در قالب هدف‌های ملی تعیین و مؤسسه به‌صورت ساختاری مستقل شروع به فعالیت کرد.

عضویت مؤسسه در سازمان بین‌المللی ISO در سال ۱۳۴۳ تحقق یافت و به‌تدریج با عضویت در ۱۲۷ کمیته فنی اصلی و فرعی و عضویت فعال و به‌عنوان عضو ناظر در ۱۲۱ کمیته فنی اصلی و فرعی و حتی مسئولیت داشتن به‌عنوان دبیرخانه برای کمیته‌های ISO / TC 46 / SC3، ISO / TC91، ISO / TC 134 و ISO / C127 فعالیت‌های آن توسعه یافته است.

علاوه بر آن، مؤسسه با تعدادی از مؤسسات بین‌المللی فعال در امور استاندارد، جوامع تخصصی و همچنین مؤسسات استاندارد بیشتر کشورهای صنعتی جهان ارتباطات تنگاتنگی دارد که ازجمله مهمترین مؤسسات مذکور به قرار زیر است:

IEC -	کمیسیون بین‌المللی برق
OIML -	سازمان بین‌المللی اندازه‌شناسی قانون
BIPM -	عهدنامه متر راجع به دفتر بین‌المللی اوزان و مقیاس‌ها
WAITRO -	انجمن جهانی سازمان‌های تحقیقاتی صنعتی و تکنولوژی

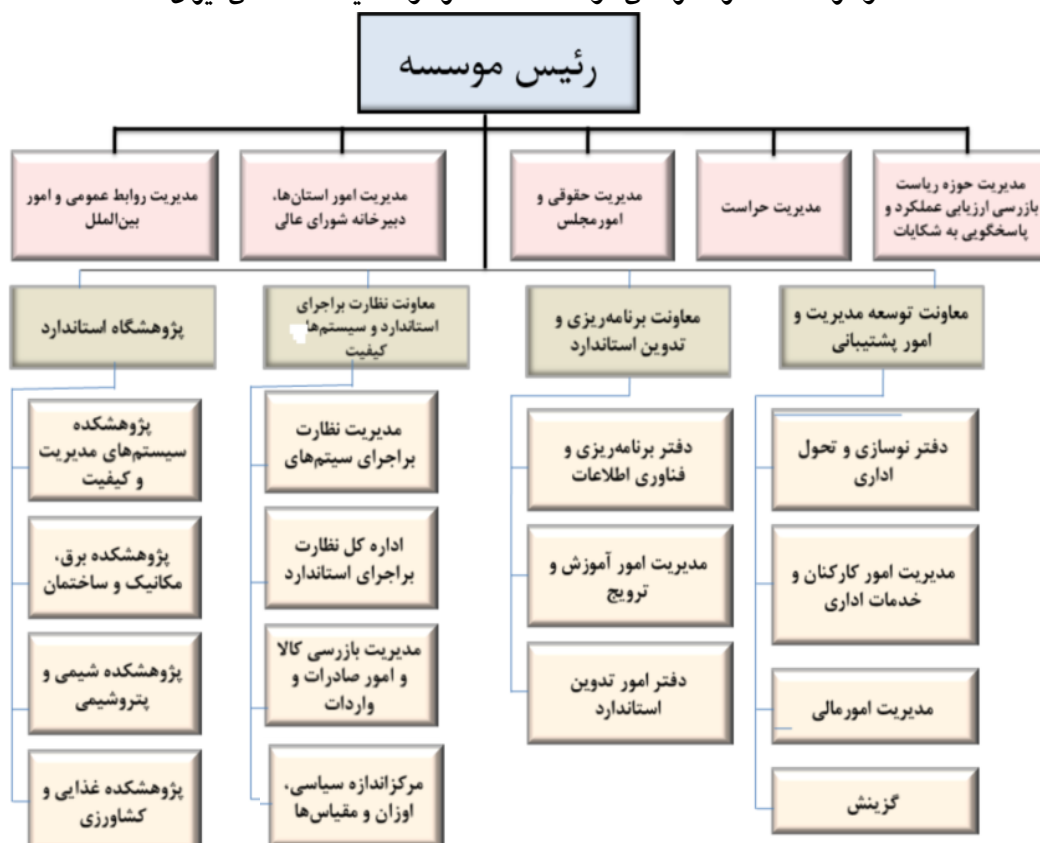
۱-۲. وظایف و مسئولیت‌ها

وظایف و مسئولیت‌های مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران که به‌موجب قانون تعیین شده است در طول سالیان متمادی دستخوش اصلاحات و تغییرات بوده است و تشکیلات موجود مؤسسه به‌موجب «قانون اصلاح قوانین و مقررات مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران» مصوب اسفندماه ۱۳۷۱ سازماندهی شده است.

به موجب اطلاعات موجود نمودار تشکیلات سازمانی مؤسسه، برای آخرین بار در سال ۱۳۸۵ مورد تجدیدنظر قرار گرفته است. واحدهای اجرایی سازمان مشتمل بر ۳۰ اداره کل استانی و... اداره و نمایندگی در شهرستانها و گمرکات کشور است. در زیر ساختار سازمانی مؤسسه مشاهده می شود:

نمودار ۲. ساختار سازمانی مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران

با توجه به اینکه پژوهشگاه استاندارد در ساختار اخیر مؤسسه، مسئولیت آزمایشگاههای مرجع را دارد، سایر واحدهای ستادی بدنه، سیاستگذاری و برنامه ریزی را برعهده دارند. براساس آخرین اصلاحیه های قانون سازمان و همچنین مصوبات شورای عالی استاندارد، هیئت وزیران و همچنین قوانین مصوب مجلس شورای اسلامی کلیه فعالیت های ناظر بر امور استاندارد، اعم از تدوین استانداردهای ملی، انجام تحقیقات کاربردی، امور ارزیابی، تأیید صلاحیت و... بجز موارد زیر، مندرج در تبصره های «۱» و «۲» و بند «۸» ماده (۳) قانون در سطح ملی منحصراً به عهده سازمان هستند.

تبصره «۱»- تعیین و تدوین و نشر و نظارت بر اجرای استاندارد دارویی برعهده وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی است.

تبصره «۲»- نظارت بر اجرای استانداردهای مربوط به انرژی هسته‌ای برعهده دستگاه ذیربط می‌باشد.

مهمترین این قوانین و مقررات عبارتند از:

- تبصره «۵» ذیل ماده (۶)،

- مصوبه کارگروه حمایت از تولید،

- مصوبه هیئت وزیران درخصوص اصلاح الگوی مصرف،

- قانون ارتقای کیفی خودرو و سایر تولیدات صنعتی مصوب مجلس شورای اسلامی،

- ماده (۳۳) سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم.

همچنین ماده (۱۷) این قانون مؤسسه را مکلف کرده است تا در گمرکات ورودی و خروجی

کشور آزمایشگاه‌های مناسب دایر کند، متن کامل ماده (۱۷) به شرح زیر است:

ماده (۱۷)

مؤسسه موظف است در کلیه گمرکات ورودی و خروجی کشور آزمایشگاه‌های مناسب دایر کند:

تبصره «۱»- کلیه آزمایشگاه‌هایی که براساس مصوبه هیئت وزیران از مؤسسه منتزع شده،

مجدداً به مؤسسه مسترد خواهد شد.

تبصره «۲»- گمرکات کشور موظفند خدمات آزمایشگاهی خود را از آزمایشگاه‌های مؤسسه

استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران دریافت نمایند.

تبصره «۳»- گمرکات کشور موظفند خدمات آزمایشگاهی خود را از آزمایشگاه‌های مؤسسه

استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران یا آزمایشگاه‌های مورد تأیید مؤسسه مذکور دریافت نمایند.

تعرفه‌های موضوع این تبصره بنا به پیشنهاد مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران و تصویب

شورای عالی استاندارد صورت می‌گیرد.

آخرین اصلاحیه قانون حاکی از آن است که کلیه فعالیت‌های ناظر بر امور استانداردسازی،

اعم از تدوین استانداردهای ملی، انجام تحقیقات کاربردی، امور اجرایی، امور آزمایشگاهی، امور

نظارت و صدور پروانه‌ها، مجوزها، تأییدیه‌ها، گواهینامه‌های تأیید صلاحیت جز در موارد موضوع

تبصره‌های «۱» و «۲» بند «۸» ماده (۳) در سطح ملی منحصرأ برعهده مؤسسه قرار داده شده است.

مفاد این تبصره‌ها در زیر آمده است:

مجموعه فعالیت‌هایی که این مؤسسه به موجب قانون عهده‌دار می‌باشد را در سرفصل‌های زیر

می‌توان خلاصه کرد:

- بررسی و تحقیقات در مورد طبقه‌بندی و تنظیم و تدوین استانداردهای ملی،

- تحقیقات تطبیقی در رابطه با استانداردهای جهانی، کشورهای مختلف و ملی،
- سازماندهی ساختار اجرایی تحقیقات در رابطه با تنظیم استانداردهای صنعتی،
- تنظیم و پیشنهاد و یا پیشنهاد اصلاحیه استانداردهای ملی برای تصویب در کمیته‌های ملی استاندارد کشور،
- پیشنهاد سیاستگذاری اجرایی استانداردهای ملی، از جمله اجرای اجباری استانداردهای خاص به شورای عالی استاندارد،
- گردآوری و توزیع اطلاعات و مدارک فنی در سطح کشور و انتشارات مربوط و مرتبط با فعالیت‌های تحقیقاتی و انتشاراتی استاندارد در سطح بین‌المللی،
- انتشار متون مصوب استانداردهای ملی (و یا متون پیشنهادی در صورت لزوم)،
- انتشار کتاب، مجله و متون آموزشی، کمک آموزشی و اطلاعاتی مرتبط با استانداردهای ملی،
- تهیه، تنظیم و انتشار آیین‌نامه‌ها و دستورالعمل‌ها و روش‌های اجرایی امور مربوط به استفاده و یا به‌کارگیری استانداردهای مختلف، از جمله استانداردهای اجباری و یا ضوابط مرتبط،
- سازماندهی نظام ارزیابی و تأیید صلاحیت مؤسسات صدور گواهینامه در زمینه‌های قابلیت‌های آزمایشگاهی، بازرسی فنی، سورویانس، ارائه خدمات مشاوره و آموزشی در امور استاندارد و کنترل کیفیت و نظام‌های تضمین کیفیت و مدیریت محیط زیست،
- سازماندهی نظام ارزیابی و تأیید صلاحیت افراد حقیقی مثل کارشناس استاندارد و بازرسی فنی و ممیز سیستم‌های مدیریتی، جهت فعالیت در امور مختلف مربوط به استاندارد و کنترل کیفیت و نظام‌های مدیریتی،
- برگزاری جایزه ملی کیفیت ایران.

۳-۱. ویژگی‌های فراگیر بودن و ملی بودن فعالیت‌ها

این ویژگی نشان می‌دهد که ابعاد شمول مسئولیت‌های مؤسسه صرفاً محدود به بخش تولید و صنعت نیست. بلکه شمول آن اولاً کاملاً فرابخشی بوده و در سطح ملی و در مورد خدمات، صادرات و واردات در سطح بین‌المللی مطرح است و ثانیاً علاوه بر عملیات تولید، امور مدیریتی، بازرگانی و مخصوصاً در موارد بهداشتی و ایمنی را نیز دربر می‌گیرد. چنانچه مسائل مربوط به گواهینامه‌های تضمین کیفیت و یا مدیریت حفاظت محیط زیست علاوه بر صنعت، طیف وسیعی از فعالیت‌های کشور مانند بازرگانی، بسته‌بندی و توزیع، حمل‌ونقل و نظایر آن را پوشش می‌دهد. در این رابطه حتی استانداردهای خاص ایمنی، مهندسی و ساخت، از جمله ابنیه و ساختمان و نظایر آن نیز می‌تواند مشمول چنین استانداردهایی باشد.

۱-۴. ویژگی حاکمیتی

مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران، از باب حاکمیتی وظایف متعددی را برعهده دارد. ازجمله مسئول تهیه و تنظیم سیاست‌ها و برنامه‌های تحقیقاتی، عملیاتی، اجرایی و تدوین استانداردهای جدید ملی است. همچنین استانداردهای اجباری جز آنها که در قانون مستثنا شده‌اند توسط این مؤسسه تنظیم و تدوین و به شورای عالی استاندارد پیشنهاد شده و غالباً مورد تصویب قرار می‌گیرد.

علاوه بر مسئولیت‌های ذکر شده مشاهده می‌شود که مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی کشور تنها نماینده دولت برای صدور گواهینامه‌های انطباق محصولات با استاندارد است. همچنین مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی کشور مسئول و دارای اختیارات قانونی است که از ادامه فعالیت افراد یا واحدهایی که موازین استاندارد اجباری را در تولید و توزیع کالا انجام نمی‌دهند جلوگیری کرده و از طریق مراجع قضایی کشور تقاضای تعقیب کیفری و جزایی متخلفین و جریمه کردن آنها و معدوم کردن کالاهای خارج از استاندارد (در صورت داشتن مهر و یا شمول استاندارد اجباری) را بنماید.

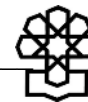
مسئولیت‌های اخیر از نوع مسئولیت‌های نظارتی - حاکمیتی دولت است و دارای بار مالی و یا آثار حقوقی و جزایی برای افراد حقیقی و حقوقی می‌باشد.

۱-۵. ویژگی‌های تصدی

مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی کشور به موجب ماده (۵) قانون خود می‌تواند نه تنها در داخل کشور، بلکه در خارج از کشور کلیه امور تصدی بازرسی و خدماتی مرتبط با استاندارد و کیفیت را برعهده داشته باشد و عملیات نمونه‌برداری و صدور گواهینامه‌های مختلف را رأساً عهده‌دار باشد و حتی اموری نظیر بازرسی فنی و سورویانس را انجام دهد.

۱-۶. ویژگی‌های علمی و آموزشی

امور پژوهش و تحقیقات جزء وظایف قانونی مؤسسه بوده و مؤسسه را مکلف به انجام فعالیت‌های تحقیقاتی و پژوهشی در رابطه با تدوین استانداردهای مختلف ملی می‌نماید. موضوع استاندارد به علت ماهیت کاملاً تخصصی و حرفه‌ای و بسیار پیشرفته آن در جهان امروز به‌ویژه در کشورهای صنعتی مستلزم تشکیل و تدارک آزمایشگاه‌های تخصصی پژوهشی، آزمایشگاه‌های مرجع، تهیه روش‌های اجرایی تخصصی و حرفه‌ای است که خود نیازمند اجرای

دوره‌های آموزشی برای آموزش و کارآموزی خبرگان و دست‌اندرکاران فعالیت‌های مرتبط با کیفیت، کنترل کیفیت و مدیریت کیفیت است. از آنجا که مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی کشور مسئول کلیه موارد تحقیقاتی و اجرایی و عملیاتی استاندارد در سطح ملی است طبقاً امور تحقیق و آموزش، اعم از تربیت افراد کارآموزده برای کار در مؤسسه و یا افراد مورد نیاز در سطح ملی دارای مسئولیت وسیع و خطیری است که لزوماً باید برای تدارک آن برنامه‌ریزی‌ها و اقدامات بسیار گسترده انجام گیرد. ضمن اینکه در سال‌های اخیر پژوهشگاه استاندارد با ماهیت کاملاً تحقیقاتی شروع به فعالیت کرده تا کلیه امور پژوهشی مرتبط را به‌عهده داشته باشد.

بخش دوم - تحلیل ساختار سازمان

۱-۲. مؤسسه استاندارد به‌عنوان مجموعه‌ای از واحدهای سازمانی

مؤسسه استاندارد به‌عنوان مجموعه‌ای فراگیر و ملی دارای مسئولیت‌های متعددی است که هر رشته از فعالیت‌ها «از لحاظ طبیعت کار» در یک طبقه‌بندی ویژه قرار می‌گیرد. برای تصدی هر زیرمجموعه از این مسئولیت‌ها لزوماً نیاز به سازماندهی اجرایی مناسب است که بیشترین کارایی برای اجرای اهداف فعالیت را داشته باشد. بنابراین می‌توان مجموعه فعالیت‌های طبقه‌بندی شده در هر گروه را در یک واحد سازمانی (Organizational Unit) خاص تعریف کرده و به اجرا گذاشت. عنداللزوم باید سطوح تلاقی و اشتراک هر واحد سازمانی با واحدهای دیگر و همچنین هر واحد سازمانی با سازمان‌ها و نهادها و شخصیت‌های حقیقی و حقوقی خارج از واحد را به‌دقت شناسایی، تعریف و مشخص ساخت و همچنین ورودی‌ها و خروجی‌های واحد را به‌دقت مشخص کرد. در این صورت انتظارات و خدمات مورد نظر هر واحد و نیازها و عوامل متغیر و ثابت ورودی هر واحد سازمانی قابل تبیین است.

در داخل هر واحد سازمانی باید مکانیسم‌ها و عوامل چهارگانه نیروی انسانی ماهر (Human Ware) تجهیزات و ابزارهای مورد نظر (Techno ware)، مدیریت و سازمان مناسب (Orga ware) و دانش فنی و اطلاعاتی پویا و درخور (Info Ware) را تعریف و استقرار داد و با مستند کردن روش‌ها و دستورالعمل‌های کار و از همه مهم‌تر طرح و برنامه و مراحل و سازوکار اجرای هر فرآیند، الزامات و نیازمندی‌های هر فرآیند را از ابتدا تا انتها تدوین و تبیین کرد. همچنین برای هر واحد سازمانی مشخص می‌توان کلیه عوامل اصلی نظام‌های مورد نیاز از قبیل مالی، اداری، پرسنلی و عملیاتی شامل مستندسازی و تحت کنترل گرفتن مستندات، نظام‌های مناسب برای ارزیابی و تخصیص بهینه منابع، یکپارچگی، تعیین و اعلام اهداف و خط‌مشی‌ها، برنامه‌ریزی و اجرای به‌موقع برنامه (اجرای برنامه‌ای عملیات)، ممیزی و بازرنگری مدیریت، آموزش و توسعه

منابع نیروی انسانی و نظایر آن را طراحی و پیاده‌سازی کرد.

ماهیتاً برخی از فعالیت‌های مؤسسه لزوماً در واحدهای سازمانی و تشکیلات سازمانی رسمی مؤسسه یا نهادهای وابسته به آن شکل گرفته و اجرا می‌شود و برخی از (امور تصدیگری) کلاً یا جزاً قابل واگذاری به شخصیت‌های حقیقی و حقوقی خارج از مؤسسه (اعم از خصوصی، تعاونی یا دولتی) خواهد بود.

در حال حاضر، تشکیلات خارج از مؤسسه از طریق تأیید صلاحیت و کسب مجوز به‌وسیله مؤسسه استاندارد، عهده‌دار ارائه پاره‌ای از خدمات در قالب آزمایشگاه‌های مرجع و تشخیص هستند و همچنین برخی مؤسسات بازرسی، مجاز به صدور گواهینامه‌های بازرسی قبل از حمل و ارزیابی انطباق و ارائه خدمات فنی می‌باشند. معه‌ذا هنوز بخش عمده‌ای از فعالیت‌های منعکس در شرح مسئولیت‌های مؤسسه رأساً توسط عوامل اجرایی مؤسسه انجام می‌پذیرد که قاعدتاً می‌تواند توسط عوامل خارج از مؤسسه انجام شود.

تاکنون مؤسسه تعداد محدودی طرح‌های مطالعاتی را به‌صورت انعقاد قرارداد با شخصیت‌های حقیقی و حقوقی خارج از سازمان واگذار کرده و علاوه بر این به‌عنوان دبیرخانه تدوین استانداردهای ملی کشور، حدود بیست کمیته ملی تدوین استاندارد را متشکل از صاحب‌نظران علمی و تخصصی و فنی استخدامی و غیراستخدامی سازمان به‌صورت دائمی یا موقت برپا ساخته است که در مجموع نشان می‌دهد که میزان واگذاری فعالیت‌های این واحدها بر عوامل اولیه اجرایی خارج از مؤسسه بسیار محدود است و می‌تواند با قاطعیت و سرعت این روند به‌صورت فزاینده تشدید یابد.

۲-۲. تعریف واحد سازمانی

در تقسیم‌بندی کلاسیک، در سازمان‌ها، غالباً ساختار نظام براساس تقسیم‌بندی بخشی است. بدین ترتیب که کل سازمان به بخش‌های خاصی تقسیم شده و انجام وظایف مشخصی به آنها واگذار می‌شود. همین موضوع باعث می‌شود که بخش‌ها صرفاً به انجام وظایف تعریف شده برای خود توجه داشته و کمتر به نتیجه نهایی فعالیت‌های تمامی بخش‌ها تمرکز داشته باشد. در مقابل این نگرش، نگرش دیگری وجود دارد که سازمان را بجای بخش‌های وظیفه‌ای، آن را به واحدهای سازمانی مستقل در قالب واحدهای اجرایی با مسئولیت‌های خاص (Strategic Business Unit – SBU) تعریف می‌نماید. برای مثال نمودار ۳ نشان‌دهنده یک واحد سازمانی SBU است. این نمودار نشان می‌دهد که یک واحد سازمانی که در تعریف عبارت است از مجموعه عوامل اجرایی (نیروی انسانی، ابزار، اطلاعات و دانش فنی، ساختار و تشکیلات، مستندات، تأسیسات و تجهیزات) برای تحقق فرآیندهای متعددی

شناخته شده و مسئولیت تبدیل ورودی‌ها را به خروجی‌های معینی برعهده دارد. فصل مشترک‌های ورودی‌ها و خروجی‌های بین هر واحد سازمانی با واحد سازمانی دیگر و یا محیط خارج واحد به‌دقت تعریف شده و مشخص است.

نمودار ۳. عملکرد یک واحد سازمانی (SBU)

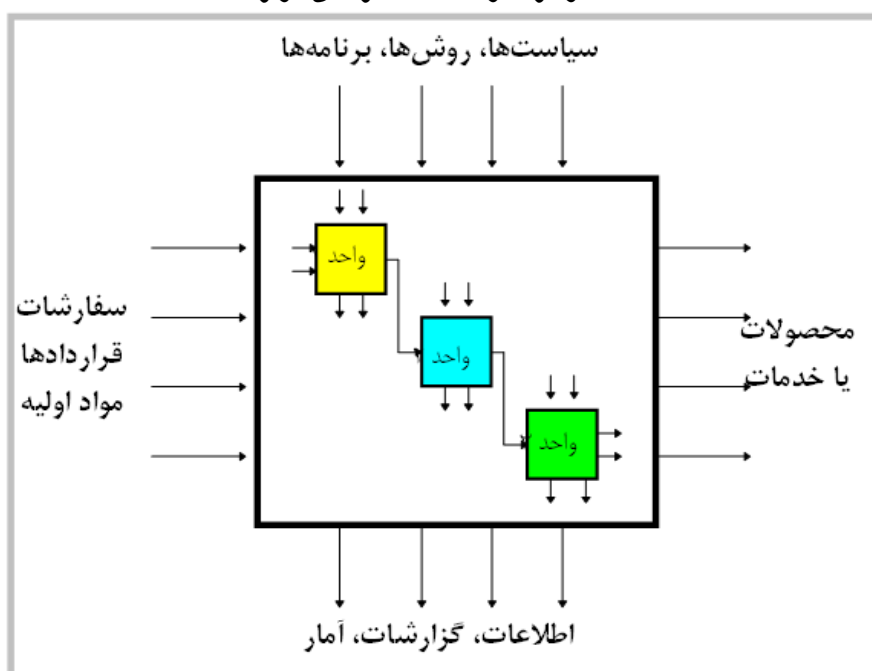

در هر واحد سازمانی عوامل ورودی اعم از ستادی، نظارتی و برنامه‌ای، همچنین عملیاتی، تدارکاتی و ارتباطی تعریف شده و فرآیندها تماماً مشخص و مدون بوده و قوانین و مقررات حاکم بر فرآیندها به‌صورت شفاف تعریف و مستند است. در مقابل، کلیه خروجی‌ها نیز کاملاً تعریف شده است و شامل مجموعه محصولات هر واحد است که به‌صورت بازخور اطلاعاتی و خدمات یا محصولات حاصل از فرآیندهاست. در داخل هر واحد سازمانی اصلی، تعدادی واحدهای فرعی وجود دارد که ورودی‌ها و خروجی‌های مشخصی داشته و فعالیت‌های آنها توسط یک واحد نظارتی در طبقه‌بندی‌های اختصاصی به‌صورت ادواری، مستمر یا پیوسته با توجه به نوع و کیفیت خروجی‌ها و نحوه اجرای فرآیندها در درون واحدها، مورد نظارت و هدایت قرار می‌گیرد. مجموعه واحدهای یک فعالیت اصلی (مانند تدوین استاندارد ملی) بعضاً به‌صورت هم‌ارز یا موازی و برخی پشت سر هم یا سری قرار دارند و در کل مجموعه‌ای از واحدهای سازمانی موازی و سری هستند. برحسب مورد هریک از واحدها می‌تواند عهده‌دار یک یا چند فرآیند هم‌نوع باشد. حال چنانچه در تعریف سازمان، ارتباطات بین بخش‌ها چندان شفاف و روشن نباشد احتمالاً تعارضاتی بین آنها وجود خواهد داشت.

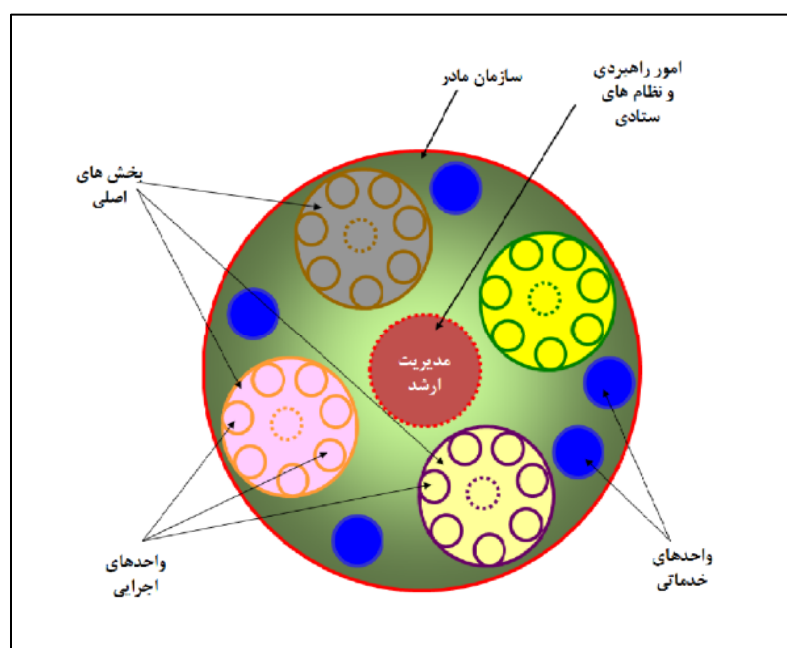
نمودار ۴ شمای واحدهای سازمانی سری را نشان می‌دهد که ورودی‌های هر واحد سازمانی، خروجی‌های واحد قبلی است.

نمودار ۵ واحدهای سازمانی موازی را نشان می‌دهد که در درون یک سازمان مادر به صورت مستقل خدمات و تولیدات مشابه یا غیرمشابهی را عرضه می‌نمایند.

نمودار ۴. واحدهای سازمانی موازی

نمودار ۵. واحدهای سازمانی موازی درون یک سازمان

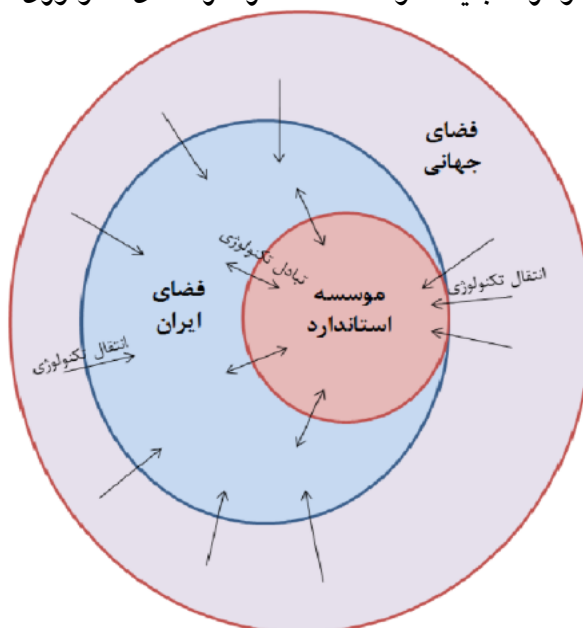
از خصوصیات بارز و اصلی واحدهای سازمانی مستقل برخلاف نگرش بخشی بر وظایف، نگرش بر محور فرآیند و نتیجه نهایی آن است. بدین معنا که محور اصلی، متمرکز شدن فرآیندهای کاملاً همگن و مشابه در یک واحد خاص بوده و هر واحد سازمانی اختصاصاً عهده‌دار اجرای یک فرآیند اصلی است و به موازات آن چند فرآیند هم‌خانواده را به اجرا می‌گذارد.

بخش سوم - مقایسه تطبیقی مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران با مؤسسات مشابه
تقریباً هیچ کشوری، به‌ویژه در بین کشورهای صنعتی جهان وجود ندارد که مؤسسه استاندارد ملی آن به تنهایی و به‌صورت متمرکز دارای مجموعه فعالیت‌هایی با وسعت مسئولیت‌های موجود در ساختار فعلی مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی کشور ما باشد. برعکس می‌توان با قاطعیت ادعا کرد که مسئولیت‌های مذکور به‌صورت غیرمتمرکز، در نهایت دقت، رسمیت، جدیت و قانونمندی، مورد عمل و توجه قرار گرفته و با توجه به تعارضات بعضی از مسئولیت‌ها با یکدیگر در غالب سازمان‌های خاص جداگانه شکل گرفته‌اند.

در این پژوهش موضوع استانداردسازی و ارزیابی انطباق در اتحادیه اروپا و کشورهای انگلستان، آلمان، ترکیه، مصر، رومانی و کرواسی مورد بررسی و تحلیل قرار گرفته است. نتایج این پژوهش در فصل جداگانه‌ای آمده است. بررسی‌ها نشان می‌دهد که مؤسسات استاندارد کشورهای نظیر انگلیس و ترکیه و مصر در مجموع وظایف محوله، شباهت بیشتری به مؤسسه استاندارد ایران دارند و با توجه به اینکه خود را در سال‌های اخیر با رویکرد جدید استانداردسازی منطبق نموده‌اند می‌توانند به‌صورت الگوهای موفق، جامع و مورد قبول جهانی مورد توجه بوده و به‌صورت نمونه در کشور ما برای اجرای بعضی وظایف تعریف شده الگوبرداری شود.

از دیدگاه انتقال دانش و تکنولوژی، موضوع استانداردسازی در هر کشور در تعامل با فضای داخلی آن کشور است. همچنان‌که به‌طور همزمان با فضای بین‌المللی نیز در ارتباط است. از آنجا که فضای تکنولوژی جهانی و قوانین حاکم بر آن نیز محیط بر فضای داخلی کشورها است و این احاطه و قوانین حادث از آن، هر روز ابعاد گسترده‌تری را پیدا می‌کند لذا درک این امر که استانداردسازی خود ابزار مهمی در انتقال دانش و تکنولوژی است بسیار اهمیت دارد. نمودار ۶ جایگاه مؤسسه استاندارد ایران را در فضای تکنولوژی کشور و جهان نشان می‌دهد:

نمودار ۶. جایگاه مؤسسه استاندارد در فضای تکنولوژی

در امر استانداردسازی و اجرای آن، اصولی کلی حاکمیت یافته است که بعضی جنبه رسمی و قانونی به خود گرفته و بقیه گرچه به صورت قانون و مقررات اجباری رسمیت ندارد ولی الزاماتی پذیرفته شده هستند که معمولاً به شدت مراعات می‌شود. اهم این اصول را به شرح زیر می‌توانیم خلاصه کنیم:

۱-۳. اصل تفکیک منافع متعارض

به پیروی از این اصل هیچ‌گاه فرآیندهای نامتجانس و متعارض با یکدیگر برای اجرا در یک واحد سازمانی و با مدیریت یک مقام یا مسئول انجام نمی‌پذیرد.

از آنجا که موقعیت‌های مختلف، شرایط مختلفی را ایجاد می‌کند و یک نفر نمی‌تواند با قرار گرفتن در دو موقعیت شغلی متفاوت، عمل‌ها و عکس‌العمل‌های متعارضی را نشان دهد. لذا همیشه در صورت وجود تعارض در وظایف، مسئولین و موظفین مختلف را با توجه به شرایط معین می‌گمارند. مثلاً طبیعت امور تحقیق و تتبع ایجاب می‌کند که محققین از گروه اساتید و متخصصین حرفه‌ای خاصی باشند که همیشه کمال‌طلب هستند و برای مطلوبیت‌ها حد کمال را می‌پسندند و لذا در کارهای مقایسه‌ای و تطبیقی (مثلاً در تهیه استاندارد) ممکن است راه کاملاً افراطی را طی کنند و چنان شرایطی را پیشنهاد نمایند که در عمل باعث ایجاد تنگناهای فراوان تولیدی و صنعتی شود. لذا قطعاً گروه پیشنهاددهنده شکل نهایی استانداردها، لزوماً از طبقه‌ای هستند که مصالح ملی و امکانات

و شرایط حاکم بر مجموعه تولید کشور را ملاک تشخیص و پیشنهاد قرار می‌دهند و حد مطلوبیت ملی از حد کمال فنی و علمی ممکن است تا اندازه‌ای تفاوت داشته باشد.

در زمینه تأیید صلاحیت‌ها نیز، قطعاً تنظیم معیارهای عملی به صورت آیین‌نامه، دستورالعمل و روش کار و انتخاب و پرورش کارشناسان بی‌طرف و بی‌نظر که با افراد حقیقی و حقوقی تداخل یا تضاد منافع نداشته باشند بسیار با اهمیت تلقی می‌شود. یا اینکه نظارت‌کنندگان و ممیزان علاوه بر داشتن تخصص‌های حرفه‌ای باید از یک طرف اعتقادات عملی به اهمیت شغل خود و اجرای دقیق مفاد آیین‌نامه‌ها و دستورالعمل‌ها داشته باشند و از طرف دیگر باید موقعیت سازمانی آنها استقلال رأی ایشان را تضمین نماید.

پرداختن به امور آزمایشگاهی و تنظیم نتایج آزمایشگاهی به عنوان یک سری کارهای عملی در محیط‌های کنترل شده و دارای صلاحیت‌های کارشناسی مقوله‌ای است خدماتی که می‌تواند بدون دخالت و حتی آگاهی از نام و نشان صاحب و ذینفع نمونه اجرا شود و منجر به صدور گواهینامه آزمایشگاه گردد.

در فرآیند ارزیابی و صدور گواهینامه انطباق با استانداردها، طبعاً لازم است در فرآیند نظارت بر حسن اجرای این عملیات که از مقوله فراگیر و ملی و از مصادیق حاکمیتی است و باید اعتبار حقوقی و قانونی داشته باشد، دقت شود که عوامل اجرایی از یک طرف صلاحیت لازم را داشته و از طرف دیگر تعارض و تداخل ساختاری با منافع دستگاه‌های رسمی حاکمیتی و اشخاص دخیل در اجرای وظایف مربوط به آنها وجود نداشته باشد.

در سطح بین‌المللی، معمولاً در بی‌طرفی و بی‌نظری و عدم نفوذ و تداخل منافع در سه بعد (تولیدکننده، فروشنده)، (مصرف‌کننده، خریدار)، (ناظر و کنترل‌کننده) بسیار حائز اهمیت است و از طرفی همان‌طور که قبلاً اشاره شد، معمولاً کسانی برای دخالت در امور نظارت بر فعالیت‌ها، نظارت بر حسن اجرا، تأیید صلاحیت، صدور گواهینامه، عملیات آزمایشگاهی مورد انتخاب و تأیید قرار می‌گیرند که به هیچ‌وجه در منافع نهایی این فعالیت‌ها سهم و شریک نیستند.

مثلاً ایجاد یک مؤسسه بازرسی مستقل توسط یک فروشنده و تولیدکننده که خود در ارزش حقوقی و نتایج مالی این نوع فعالیت‌ها و خدمات مستقیماً صاحب منفعت است تجویز نمی‌شود. این موضوع به طور صریح در استاندارد ایران - ایزو ۱۷۰۲۰ ذکر شده و هر منافع مشترک و یا ارتباط سازمانی مؤسسه بازرسی را با مشتری آن ممنوع اعلام می‌کند. مشابه این موضوع نیز در استانداردهای سری ISO 17000 و آیین‌نامه‌های مربوطه به شرایط نهادهای اعتباربخشی (Accreditation Bodies) و مؤسسات صدور گواهی (Certification Bodies) و آزمایشگاه‌ها و غیره مطرح است.

۲-۳. اصل تفکیک فرآیندهای نامتجانس

براساس این اصل لازم است در هر فرآیند اصلی که منجر به تحویل محصول به مشتری خارجی می‌شود، تسلسل امور و فعالیت‌ها از ابتدا تا انتها طراحی شده و وظایف و مسئولیت‌های هر بخش را مشخص نمود. در صورتی‌که در یک سازمان یا یک واحد سازمانی از سازمان، فرآیندهای نامتجانس حضور داشته باشد در وهله اول باید حتی‌المقدور این فرآیندها را در واحدهای جداگانه تعریف کرد و فصل مشترک این فرآیندها را برای حذف هرگونه عدم هماهنگی و یا تاریکی در آنها مورد توجه قرار داد. در چنین نگرشی معمولاً واحدهای پشت سرهم به‌صورت عرضه‌کننده/مشتری دیده می‌شوند و در فصل مشترک‌ها شرایط قراردادی (به‌صورت فرضی) مبنای ارتباط دو واحد سازمانی پشت سرهم قرار می‌گیرد. برای مثال در فرآیند بازرسی، مؤسسه صادرکننده گواهی، مشتری آزمایشگاه است و خدمات آزمایشگاهی را از آن دریافت می‌نماید.

بخش چهارم - آسیب‌شناسی وضع موجود مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران

همان‌گونه که ذکر شد اصول متعارف استفاده شده در بخش چهارم که پایه و اساس نگرش کلی بر نظام استانداردسازی دنیاست و شکل نهایی سازماندهی کار استاندارد ملی در کشورها را تعیین می‌کند، در کشور ما به‌درستی تفکیک نشده است و نمونه‌های بررسی شده نشان می‌دهد که در بسیاری موارد انحرافات اساسی از معیارهای منطقی تفکر سازماندهی مشاهده می‌شود. نقاط ضعف اساسی مورد اشاره را در سرفصل‌های زیر می‌توان خلاصه کرد:

۱-۴. مسائل ساختاری و زیربنایی

- مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی کشور یک ماهیت دولتی دارد و همان‌طور که ذکر شد بخش عمده‌ای از فعالیت‌های معطوف به استانداردسازی اعم از حاکمیتی و تصدی در این مؤسسه متمرکز شده است، درحالی‌که در کشورهای صنعتی، اغلب هسته اصلی نظام استانداردسازی ملی حتی اگر جنبه دولتی هم داشته باشد باز هم به‌صورت نظام مشارکتی با بخش غیردولتی (خصوصی یا عمومی) اداره می‌شود.

وجود چنین تشکیلات و سازماندهی دولتی علاوه‌بر اینکه ساختار مدیریتی را از انعطاف لازم دور می‌کند و منجر به عدم کارایی لازم می‌شود، بار مالی فراوانی را برای دولت به‌وجود می‌آورد و طبعاً تأمین آن مستقیماً از خزانه دولت به‌شدت سنگین بوده و به‌صورت تصاعدی با وسعت گرفتن آن افزایش می‌یابد.

- مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی به صورت «بخشی و استانی» سازماندهی شده است. یعنی امور، در قالب بخش‌های (مالی، اداری، پرسنلی)، (برنامه‌ریزی و تدوین استاندارد)، (نظارت بر اجرای استاندارد و سیستم‌های کیفیت)، (مدیریت‌های کل استانی) و حتی (پژوهشگاه) دیده شده که طبعاً در هر بخش و زیربخش، مجموعه‌ای از فرآیندهای متجانس و نامتجانس درهم آمیخته و حوزه مسئولیت‌ها و اختیارات در محدوده‌های حاکمیتی و تصدیگری کاملاً درگیر شده است و در بسیاری موارد مسئولیت‌های ناهمگون و موقعیت‌های شغلی کاملاً متضاد و مغایر به یک فرد تفویض شده است.

مثلاً یک مدیرکل استانی هم تدوین‌کننده استاندارد است، هم تشخیص‌دهنده صلاحیت است، هم در امور نمونه‌برداری و آزمایش دخالت می‌کند و هم به صدور گواهینامه می‌پردازد و احیاناً در مواردی به عنوان ناظر و کنترل‌کننده نهایی حسن اجرای کارها مشغول است.

این تداخل فرآیندها و تعارض مسئولیت‌ها به‌ویژه در سطح استان‌ها و ادارات مستقل که در قالب غیرمتمرکز با داشتن تجهیزات و پرسنل محدود عهده‌دار مسئولیت‌های متعدد وظایف گوناگون هستند ایجاد مشکلاتی کرده است.

- مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی در بُعد اجرایی و عملیاتی در حال گذار است یعنی بخشی از امور تصدیگری خود نظیر فعالیت‌های آزمایشگاهی و نمونه‌برداری، بازرسی و تدوین استاندارد را به بخش خصوصی واگذار کرده است، اما تناقضاتی هم در این حوزه‌ها وجود دارد. همچنین فرآیند تأیید صلاحیت و انتخاب آزمایشگاه‌ها و مؤسسات خصوصی یا دولتی تأیید صلاحیت شده موجود در سطح کشور بدون توجه به تعارض مسئولیت اصلی آنها صورت گرفته و بیشتر برپایه میزان داوطلب و تقاضا و در حد قابلیت‌ها و امکانات مؤسسه برای انجام ممیزی و ارزیابی برحسب مورد صورت می‌گیرد. طبعاً این نوع گسترش و توسعه، هماهنگ و متناسب با نیاز کشور نیست و کاملاً جنبه اتفاقی و موردی دارد و بعضاً اشکالات اساسی نیز به وجود می‌آورد. اگرچه آمار و اطلاعات موجود حاکی از رشد حجمی و عددی گواهینامه‌های تأیید صلاحیت صادره برای آزمایشگاه‌های مختلف است که بدون هیچ تمایزی شامل آزمایشگاه‌های تحت مالکیت مؤسسه استاندارد و آزمایشگاه‌های وابسته به کارخانجات تولیدی نیز می‌شود، این رشد کمی از لحاظ کیفیتی، ماهیتی و گستره فعالیت‌ها قابل مقایسه و معیارگذاری نیست.

- مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی تاکنون یک الگوی مشخص و قابل اجرا در بلندمدت برای سازماندهی عقلایی و پذیرفتنی فعالیت‌ها انتخاب نکرده است و نظام سازمانی آن که براساس طراحی اولیه صورت گرفته و برحسب تغییر و تبدیل‌های موردی، متکی به افراد بازنگاری شده است. این درحالی است که مهندسی مجدد نظام استانداردسازی و ارزیابی انطباق کشور نیاز به آنچنان الگوی اجرایی دارد که اولاً در بلندمدت قابل اجرا بوده، ثانیاً حداکثر استفاده از همه امکانات

ملی را بنماید، ثالثاً حداقل بار مالی را برای دولت داشته باشد و در نهایت بتواند حداکثر کارایی و پوشش را برای تضمین کیفیت و تأمین ایمنی کالاها را در کشور فراهم نماید.

- مؤسسه استاندارد در سال‌های اخیر در ابعاد فیزیکی، گسترش فراوانی داشته است ولی در امتداد این گسترش، کادر نیروی انسانی آن به‌خصوص در بخش کارشناسی و تخصصی تکمیل و تجهیز نشده و با فضای استانداردسازی در جهان در تعامل جدی نبوده‌اند. لذا در مدیریت بخش‌ها و در فعالیت‌های تخصصی، بار زیادی بر دوش کارشناسان و کارکنان قدیمی و با تجربه قرار گرفته و حتی تقریباً بعضی بخش‌ها بلاتصدی می‌باشند. متأسفانه در روزهای اخیر شاهد خروج تعدادی از این کارشناسان با تجربه از مؤسسه نیز هستیم که خود در آینده مزید بر علت خواهد بود.

- به‌موازات گسترش فیزیکی مؤسسه، نظام حاکمیتی کشور با توجه به مشکلات کیفیتی و تجاری که در عرصه تولید، عرضه، صادرات و واردات با آن مواجه شده است سعی بر گسترش محدوده مسئولیت و اختیارات مؤسسه نیز داشته است بدون آنکه قابلیت‌ها و امکانات بالقوه مؤسسه مد نظر قرار گیرد. حتی در بعضی مسئولیت‌ها دیده می‌شود که امکان اجرا با استفاده از کلیه امکانات موجود در کشور نیز به‌سادگی وجود ندارد.

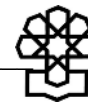
۲-۴. عوارض وضعیت موجود در داخل و خارج سازمان

مسائل و مشکلات موجود سازمان که حاصل تعارضات موجود در ساختار مؤسسه است از یک طرف و فشار حاصل از مسئولیت‌های واگذار شده به مؤسسه و پرسنل آن در طی مدت فعالیت آن از طرف دیگر، عوارضی را در داخل و خارج مؤسسه در پی داشته است که در ذیل به شمه‌ای از آنها اشاره می‌شود:

- در داخل کادر تخصصی، به‌علت نامشخص بودن مسئولیت‌ها، اختیارات، ضوابط و دستورالعمل‌ها و به‌کارگیری شیوه‌ها و الگوهای که قابل مقایسه و انطباق با نظام‌هایی منطقه‌ای و جهانی نمی‌باشد، عمیقاً نارضایتی‌های شغلی دیده می‌شود و مدیران و کارشناسان احساس می‌کنند که همگام با پیشرفت و کارایی مؤسسات بین‌المللی گام برنمی‌دارند.

- در سطح مدیریت میانی مؤسسه این احساس وجود دارد که مؤسسه در سطح ملی توان کافی برای تأمین نیازهای واقعی کشور، همسنگ مؤسسات ملی سایر کشورها که از آن انتظار می‌رود نیست.

- در سطح مدیریت عالی مؤسسه این تصور وجود دارد که مؤسسه در مقابل این فشارها که از بخش تولید و صنعت، از جامعه بین‌المللی، از جامعه مصرف‌کننده و از دولت مستمراً بر بدنه مدیریتی مؤسسه وارد می‌شود ابزارهای لازم و کافی برای مقابله با این فشارها را ندارد.

- مقامات دولتی احساس می‌کنند مؤسسه استاندارد با همه امکانات قانونی و حجم عظیم بودجه دولتی قادر نیست خواسته‌های ملی از مؤسسه استاندارد را در معیارها و شاخص‌های جهانی برآورده کند و گفته می‌شود که این مؤسسه نیاز به یک تحول ساختاری و اساسی دارد.

- جامعه تولیدی و صنعتی کفایت لازم و دقت و اعتبار ملی و جهانی کافی را در مؤسسه سراغ ندارند و پیوسته نارضایتی نسبی خود را از وجود تنگنای اطلاعاتی در رابطه با استانداردها و تنگنای آموزشی و تأمین منابع و خدمات به‌شدت ابراز می‌نماید.

- جامعه ملی و مصرف‌کننده با مشاهده کیفیت نامطلوب و دور از انتظار بعضی از تولیدات دارای نشان استاندارد و نیز حجم بالای کالاهای وارداتی با کیفیت غیرقابل قبول و بعضاً به‌دلیل عدم آگاهی از مفاهیم استانداردسازی و ابعاد مختلف آن و یا داشتن انتظارات فراتر از حدود و محدوده پوشش استاندارد، در مجموع اعتماد و اطمینان چندانی به نشان استاندارد و نظارت مؤسسه استاندارد نداشته و به‌طور کلی قابلیت‌ها و فواید استانداردسازی جدی گرفته نمی‌شود.

- به‌دلیل اجرایی نشدن قانون حمایت از حقوق مصرف‌کننده و کمرنگ بودن مسئولیت‌های تولیدکننده و عرضه‌کننده در مقابل معایب محصول (Product Liability) در این قانون و در نبود یک مرجع تخصصی برای رسیدگی به شکایات افراد ثالث و حمایت نکردن از مصرف‌کننده، اهرم لازم برای ترغیب تولیدکنندگان به تطبیق خود با استانداردها موجود نیست این خود منشأ بسیاری از عدم تطابق‌ها و انگیزه وسیعی برای نارضایتی است.

- باید اذعان نمود که شناخت بین‌المللی از مؤسسه استاندارد ایران و فعالیت‌های آن در سطح جهانی در سال‌های اخیر گسترش یافته است ولی قطعاً در بلندمدت احتمال دارد که فعالیت‌های متناقض با معیارهای بین‌المللی استانداردسازی در مؤسسه باعث کاهش اعتبار بین‌المللی مؤسسه استاندارد شود. اتخاذ روش‌های اجرایی مغایر با اصول پذیرفته شده بین‌المللی مانند مشارکت اجرایی با مؤسسات ذینفع در نتیجه فعالیت‌ها و یا نامشخص بودن مواضع مؤسسه در موقعیت‌های مرتبط با تأیید صلاحیت (ACCREDITATION) و صدور گواهینامه (CERTIFICATION) و نظایر آن، وجهه ملی و اعتبار جهانی مؤسسه را زیر سؤال جدی قرار می‌دهد.

بخش پنجم - تحلیل ساختار سازمانی و مدیریتی مؤسسه استاندارد

با توجه به پیچیدگی‌های موجود در ساختار، مسئولیت‌ها و امکانات موجود مؤسسه استاندارد، اعمال هرگونه اصلاح در یک بخش یا یک جنبه از مسئولیت‌ها تأثیر متقابل بر بقیه بخش‌ها و فعالیت‌های مؤسسه خواهد داشت و متأسفانه در نظام بخشی فعلی، امکان رؤیت تمامی وجوه این تأثیرات وجود ندارد.

لذا تصور می‌شود که لازم است هرگونه اصلاح در ساختار اجرایی و مدیریتی سازمان با نگرش مدولار^۱ به مؤسسه صورت گیرد. بدین‌منظور در زیر، وضعیت موجود مؤسسه در قالب واحدهای سازمانی جداگانه مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌گیرد:

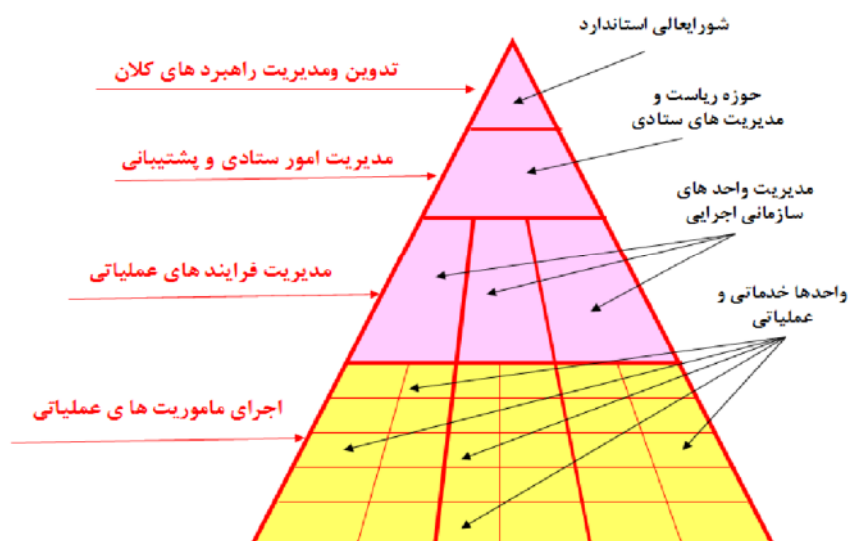
۵-۱. واحدهای سازمانی در مجموعه مؤسسه استاندارد

کلیه مسئولیت‌های مقرر برای مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران را در قالب ۹ نوع واحدهای سازمانی زیر می‌توان تدوین و تجدید ساختار کرد:

- واحد سیاستگذاری عالی (شورای عالی استاندارد)،
 - واحدهای سازمانی ستادی (مدیریت ارشد، مدیریت نیروی انسانی، روابط عمومی، مدیریت مالی)،
 - واحد سازمانی تدوین استاندارد،
 - واحد سازمانی تحقیقات و پژوهش استاندارد،
 - واحد سازمانی اعتباربخشی و تأیید صلاحیت،
 - واحد سازمانی ارزیابی انطباق شامل واحدهای:
 - واحد نظارت بر اجرای استانداردهای تشویقی و اعطای نشان استاندارد،
 - واحد سازمانی نظارت بر اجرای استانداردهای اجباری،
 - واحد سازمانی تطبیق و صدور گواهینامه بازرسی (سورویانس) کالاهای وارداتی و صادراتی.
 - واحدهای سازمانی خدماتی (آزمایشگاه‌ها، آموزش، انتشارات، بانک‌های اطلاعاتی و کتابخانه)،
 - واحدهای سازمانی جغرافیایی (شعبات، نمایندگی‌ها، استانی، منطقه‌ای).
- نمودار ۷ نحوه حضور واحدهای سازمانی مختلف در مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران را نشان داده است.

نمودار ۷. نحوه حضور واحدهای سازمانی مختلف در مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران

۵-۲. تحلیل وضعیت واحدهای سازمانی

در زیر سعی می‌شود هریک از واحدهای سازمانی ذکر شده به صورت کلی و حتی المقدور به اختصار مورد تجزیه و تحلیل قرار گیرند:

۵-۲-۱. واحد سیاستگذاری عالی (شورای عالی استاندارد)

• شرح مسئولیت‌ها و وظایف

این واحد که مجموعه فرآیندهای سیاستگذاری، تصمیم‌گیری و هدفگذاری‌های نظام استاندارد ملی را برعهده دارد، مسئول تدوین سیاست کلی و استراتژی اجرایی مؤسسه بوده و همچنین نظارت عالیه بر اجرای قانون و اصلاح قوانین و مقررات مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی کشور و حتی تهیه پیشنهادات اصلاحی بر این قانون به منظور حفظ پویایی آن و همسان‌سازی آن با آخرین دستاوردهای صنعتی و علمی و تولیدی جهان می‌باشد. در رأس این واحد سازمانی، بدنه اصلی شورای عالی استاندارد کشور با ترکیب مقرر در مواد (۱۹) و (۲۰) قانون مؤسسه قرار دارد و رئیس مؤسسه به عنوان دبیر شورای عالی، عهده‌دار تحقق وظایف و اهداف شورای عالی است. الگوی اجرایی غالب برای هدایت و شکل‌دهی روش‌های اجرایی شورای عالی استاندارد دو منبع مهم و اساسی است. اول مصالح عالیه کشور و منافع ملی در ابعاد سیاسی، اجتماعی و اقتصادی که تبلور آن با مسئولیت تصویب استانداردهای اجباری در مسائل تولیدی و علمی و فنی رنگ بیشتری می‌گیرد. دوم الگوهای بهینه علمی، فنی و اجرایی مورد عمل و موفق جهانی و به خصوص کشورهای پیشرفته دنیا در زمینه تحول، خلق و توسعه استانداردهای ملی، منطقه‌ای و جهانی.

• ساختار اجرایی

در حال حاضر، شورای عالی استاندارد ساختار پیچیده‌ای ندارد. معمولاً اهم فعالیت‌های آن مصوباتی است که در جلسات رسمی شورای عالی حاصل می‌شود. این مصوبات یا از نوع سیاستگذاری‌های کلی و ساختاری مربوط به مؤسسه است، یا در رابطه با خط‌مشی‌ها، اهداف و سیاست‌های علمی، عملی و تحقیقاتی مرتبط با استاندارد یا از نوع بررسی و تصویب گزارشات و ترازهای مالی و برنامه‌های اجرایی سالیانه مؤسسه می‌باشد که به موجب مفاد قانون انجام می‌پذیرد و یا از نوع تصویب استانداردهای اجباری پیشنهادی است که توسط کمیته‌های ملی تصویب و از طریق مدیریت مؤسسه به شورای عالی ارائه شده و اجباری شدن آنها به تصویب نهایی می‌رسد و جنبه قانونی و رسمی پیدا می‌کند. تقریباً بیشترین ورودی یا دستور کار جلسات که روند فعالیت‌های شورای عالی را تنظیم می‌نماید توسط دبیرخانه شورای عالی استاندارد که در مؤسسه مستقر است شکل گرفته و تنظیم می‌شود و توسط رئیس مؤسسه به جریان گذاشته می‌شود. میزان و نوع فعالیت شورای عالی استاندارد و جهت‌گیری آن تابعیت و وابستگی زیادی به نظرات و جهت هدایت رئیس مؤسسه دارد و متأثر از علاقمندی و پی‌جویی مدیریت عالی مؤسسه می‌باشد.

• محدودیت‌ها، کمبودها و مشکلات

رئوس و کلیات مسئولیت‌ها، وظایف و اختیارات مؤسسه و ارکان آن، از جمله شورای عالی استاندارد، در ۳۰ ماده و ۲۱ تبصره در قانون اصلاح قوانین و مقررات مؤسسه منعکس می‌باشد. این مجموعه مواد قانونی سرفصل‌ها و کلیاتی است که در جزئیات و مقام اجرا دارای دقایق و ظرافت‌هایی است که می‌تواند محل تفاسیر و برخوردهای عملی کاملاً متفاوتی قرار گیرد. ترکیب و موقعیت اعضای محترم شورا که تماماً ارشد و وزرای کشور و در رأس شورا مقام محترم ریاست‌جمهور کشور قرار دارند به گونه‌ای است که دچار تنگنای وقت می‌باشند. به گونه‌ای که در مقام تصمیم‌گیری لازم است ملاحظات چندی به قرار زیر مورد توجه قرار گیرد:

- اطلاعات داده شده می‌باید دارای جامعیت کامل باشد.
- اطلاعات داده شده باید در ایجاز و اختصار و حاوی حداکثر وضوح و گویایی باشد.
- دستور جلسات لازم است شمول کامل بر کلیه ابعاد مفاد قانونی داشته و موردی از قلم نیفتد و یا برخورد ضعیف با مواردی انجام نگیرد.
- گزارشات مرتبط با هریک از مواد و دستور جلسات کامل، مشروح و در قالب کارشناسی تهیه شده باشد.
- جلسات و دستور جلسات متناسب و از لحاظ حجمی پوشش کاملی بر همه ابعاد مسئولیت که در

یک دوره فعالیت لازم است تنظیم گردد. جلسات، تصمیم‌گیری‌ها، سیاستگذاری‌ها برای انعکاس بهینه و به موقع توسعه و بهبود و پیشرفت‌های نظام بین‌المللی استاندارد هماهنگی کامل داشته و تکافو نماید.

- رهنمودها و پیشنهادات به نحوی تهیه، تنظیم و ارائه گردد که منعکس‌کننده محدودیت‌ها، خواست و توان جذب جامعه بوده و پوشش کاملی بر نیازهای مختلف و متفاوت دولت، مصرف‌کنندگان، تولیدکنندگان و جامعه داشته باشد و بتواند هماهنگی بین نظام استانداردسازی ملی و جهانی ایجاد نماید. به نحوی که استانداردهای ملی در سطح جهانی قابلیت مقایسه و اعتبار کافی داشته باشد.

- هماهنگی لازم از بعد توسعه و گسترش و تعداد استانداردهای ملی یا استانداردهای جهانی ایجاد گردد.

- ملاحظات رشد هماهنگ در محورهای توسعه در نظر گرفته شود.

- زمینه تغییرات لازم در مقاطع زمانی مناسب در نظام استانداردسازی ملی و اجزا و زیربخش‌های آن به منظور حفظ رشد و پویایی و هماهنگی بین‌المللی فراهم شود.

- زمینه تصمیم‌گیری صحیح و با حداقل اشتباه در واحد سازمانی که بالاترین مقام تصمیم‌گیری سیاستگذاری و نظارتی است فراهم شود.

• کمبودها در عملکرد شورا

- شورا دارای یک دبیرخانه مستقر در مؤسسه است معهذا آن چنانکه برای سیاستگذاری در زمینه استانداردسازی به عنوان یک موضوع مهم فرابخشی در سطح ملی لازم است، این واحد دارای تشکیلات کافی و مجهز و فعالیت‌های برنامه‌ریزی شده نمی‌باشد.

- شورا فاقد گروه مشاورین متخصص و صاحب‌نظر و مستقل و تمام‌وقت است.

- اعضای شورا بدون داشتن سازمان مشاوره و کاری مستقل و مشخص و فقط برحسب دعوت و ضرورت در جلسات شرکت می‌کنند و نقش آنان صرفاً اظهارنظر و تصمیم‌گیری بر روی موضوعاتی است که در جلسات مطرح می‌شود.

- جنبه‌های کارشناسی و ارزیابی و تحقیق و هدایت علمی در امور تصمیم‌گیری شورا دخالت عمیق ندارد.

- شورا دارای برخورد فعال (Active) نیست، بلکه عموماً برخورد انفعالی یا (Passive) دارد.

- دریاچه دریافت اطلاعات و تحلیل‌ها و پیشنهادات اجرایی محدود بوده و غالباً از طریق رئیس مؤسسه است و جنبه ملی و فراگیر ندارد.

- شورا هیچ مکانیسم سازمان‌یافته‌ای برای وظایف نظارتی خود ندارد.

- شورا هیچ مکانیسم سازمان‌یافته‌ای برای اجرای وظایف ارزیابی عملکرد نظام استانداردسازی ملی ندارد.

- روش‌های اعمال وظایف نظارتی و ارزیابی مدیریت شورا مستند و تدوین شده نیست.

- شورا از یک مکانیسم مستقل برای دریافت اطلاعات مدیریتی و عدم انطباق‌های کلی برخوردار نیست چنانچه در ادوار مختلف ساختار تشکیلاتی جدیدی مصوب شد و هیچ‌گاه به‌طور کامل در این سازمان پیاده نگردید و شورا عکس‌العمل مناسبی در جهت تفحص یا پیگیری این مصوبه خود نشان نداده است.

۳-۵. واحد سازمانی تحقیقات و پژوهش استاندارد

• شرح مسئولیت‌ها و وظایف

با توجه به اینکه در تبصره ذیل ماده (۲) قانون مؤسسه استاندارد، تشکیلات تحقیقاتی مؤسسه معادل پژوهشگاه محسوب شده است، در سال‌های اخیر و براساس آخرین ساختار سازمانی مصوب، پژوهشگاه استاندارد تشکیل و با مأموریت و وظیفه خاص خود در قالب چهار پژوهشکده فعالیت می‌کند. علاوه بر آن «تحقیقات صنعتی» جزء مسئولیت‌های اصلی مؤسسه و به‌صورت اختصاصی و تأکیدی، جزئی از نام مؤسسه می‌باشد. در متن قانون که متشکل از ۳۰ ماده و ۲۱ تبصره است، منحصراً در بند «۲» از ماده (۳) قانون به موضوع تحقیقات صنعتی اشاره شده است. این بند از قانون علاوه بر تحقیقاتی که مستقیماً برای تدوین استاندارد لازم و مؤثر است، در دو بُعد وسیع بالا بردن کیفیت کالاهای تولید داخلی و کمک به بهبود روش‌های تولید و کارایی صنایع نیز مؤسسه را مسئول قرار داده است.

بُعد اول، ماهیت تحقیق آزمایشگاهی و دیدگاه کاملاً علمی و پژوهشی دارد. درحالی که بُعد دیگر، به موضوع‌های مدیریتی و بهبود در سیستم‌ها و روش‌های تولید توجه دارد. مع‌الوصف کلاً این بند ماهیتی کاربردی و عملی داشته و مؤسسه را به‌عنوان یک مرجع ملی ناظر بر مجموعه نظام استانداردسازی و بهبود کیفیت در کشور دیده است.

در رابطه با این مسئولیت مهم و اساسی و همانگونه که ذکر شد با تأسیس پژوهشگاه استاندارد با مجوز وزارت علوم و فناوری، آن را می‌توان در قالب یک واحد کاملاً مستقل با ورودی‌ها و خروجی‌های مشخصی تبیین نمود، کلیات و الزامات زیر قابل پیش‌بینی است:

- در بسیاری از کشورها، پیش‌شرط برای نهایی شدن بعضی از استانداردها، اجرای فرآیند تحقیقات و در دسترس بودن نتایج تحقیقاتی می‌باشد.

- مسئولیت‌های پژوهشی مؤسسه در بعد مدیریتی و سیستم‌ها و روش‌ها و به نحوی کمک به استقرار نظام تضمین کیفیت، بهره‌وری و ارتقای آنها با اینکه حاوی صراحت است، ولی دارای

جامعیت و مانعیت کافی نیست و لذا نیازمند تبیین کلی و ارائه روش کارهایی است که بتواند شفافیت لازم را ایجاد نماید.

- تقریباً همه مؤسسات استاندارد به طور گسترده‌ای با مؤسسات آموزشی، واحدهای تحقیق و توسعه کارخانجات، مراجع تحقیقاتی و غیره مرتبط است و با همکاری تنگاتنگ با این سازمان‌ها فعالیت‌های پژوهشی و تحقیقاتی را صورت می‌دهد.

- این ارتباط اجازه می‌دهد که آخرین پدیده‌ها و پیشنهادهای مربوط به هر کد (Code) استاندارد و از جمله کدهای استاندارد کشورهای دیگر و مراجع مختلف، علاوه بر گردآوری، مورد تجزیه و تحلیل قرار گیرد. حتی اگر ممکن باشد مبانی اطلاعاتی و علمی مراجعی که چنان کدهایی را منتشر کرده‌اند، مانند صورتجلسات و پیشنهادات کمیته‌ها و مراجع پیشنهاددهنده گردآوری و بررسی می‌گردد. در نهایت کدها و شرح تفصیلی استانداردهای مورد نیاز کشور در زمینه‌ها و رشته‌های مختلف پس از تنظیم به صورت پیشنهاد به مرجع تنظیم استاندارد ملی ارسال می‌گردد.

- لازم است مؤسسات استاندارد، برای تدوین یک استاندارد، از لحاظ ایمنی، برنامه‌های تحقیق و بررسی به صورت مستقل یا مشترک یا به سفارش، داشته باشند. این طبقه از فعالیت‌ها می‌تواند شامل دو بُعد زیر باشد:

- بُعد اول جنبه برنامه‌ریزی، تقسیم کار، مدیریت تحقیقات (شامل تأمین منابع و ایجاد ساختار تحقیقاتی مناسب از جمله مستندسازی روش‌های تحقیق) کنترل و نظارت فعالیت‌های برنامه‌ریزی شده، تصویب یافته‌های نهایی، تنظیم گزارش و پیشنهادات را دارد.

- بُعد دوم جنبه اجرای مستقیم برخی از فعالیت‌های تحقیقاتی، تطبیقی و آزمایشگاهی را دارد.
- از آنجا که معمولاً بُعد دوم جنبه فراگیر و بسیار وسیعی دارد و از لحاظ نیروی انسانی و تجهیزاتی می‌تواند شمول و پراکندگی و تخصص‌های بسیار گرانبها و منحصر به فردی را داشته باشد. لذا در بسیاری کشورها، این امور در قالب برنامه‌ها و قراردادهای معینی، به اشخاص ثالث واگذار می‌شود و واحد سازمانی اجرایی جنبه کارفرما و یا هماهنگ‌کننده را دارد.

- فعالیت‌های تحقیقاتی در زیربخش‌های مختلف و متنوع، علاوه بر اینکه ناظر بر کدها و ردیف‌های استاندارد جدید است، در رابطه با تغییر و تبدیل‌های مستمر و اصلاحات کدهای موجود نیز دارای برنامه است. لذا علاوه بر اینکه همیشه در رابطه با توسعه تکنولوژی فعالیت دارد، در رابطه با اصلاحات استاندارد نیز فعالیت می‌کند.

- همان‌طور که ذکر شد لازم است واحد سازمانی تحقیقات و پژوهش، علاوه بر هسته اجرایی مرکزی خود، از همکاری‌های تحقیقاتی زیر استفاده کند:

- پتانسیل دانشگاهی و مراکز تحقیقاتی مستقل کشور و خارج از کشور.

- مؤسسات تحقیق و توسعه در رشته‌های مختلف داخلی و خارجی.
- شرکت‌های مشاوره و تحقیق داخلی و خارجی.
- انجمن‌های علمی / فنی / مهندسی و تشکلهای حرفه‌ای.
- انجمن‌ها و نهادهای ملی و بین‌المللی حافظ حقوق مصرف‌کنندگان، مشتریان و محیط زیست.
- دانشمندان، محققین و کارشناسان شناخته شده ملی و بین‌المللی.
- خوشبختانه مفاد ماده (۱۵) قانون و بند «۳» ماده (۲۰) آن، امکان سازماندهی و برنامه‌ریزی علمی این فرآیند را کاملاً در اختیار مؤسسه قرار داده است.

• ساختار اجرایی

با بررسی و ارزیابی ساختار سازمانی مؤسسه تا قبل از تأسیس پژوهشگاه، مشاهده می‌شود با اینکه موضوع تحقیقات صنعتی، هم‌ارز با موضوع استاندارد، جزئی از عنوان مؤسسه را تشکیل می‌دهد، تحقیقات تنها در بعضی رشته‌ها و به‌صورت محدود و بعضاً در شاخه‌های مدیریتی مؤسسه صورت گرفته است.

این فعالیت مؤسسه در عمل فاقد سازماندهی و نظام مدیریتی و عملیاتی مستمر و کاراست. با اینکه در درون مؤسسه گاه مواردی نظیر ایجاد و برپایی آزمایشگاه مستقل تحقیقات بیولوژیکی برای آزمایش آثار مصرف مواد و عناصر بر روندهای زیستی موجودات زنده مشاهده می‌شود، فعالیت تحقیقاتی مؤسسه علاوه بر اینکه واجد شفافیت کامل نبوده و از استقلال برنامه، بودجه و طبعاً مدیریت برخوردار نیست، بیشتر به‌عنوان یک فعالیت جنبی و برپایه امکانات موجود و برخوردهای مدیریتی مقطعی انجام می‌گیرد.

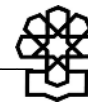
با تأسیس پژوهشگاه، شرح وظایف خاصی در زمینه تحقیقات برای آن تعریف شده است که می‌توان گفت در مقایسه با سایر پژوهشگاه‌های هم‌سطح، تفاوت‌هایی دارد. به‌ویژه اینکه تحقیقات مورد نظر برای این پژوهشگاه، برپایه پژوهش‌های کاربردی و نه بنیادی، برنامه‌ریزی شده است که در حقیقت نظری به وظایف مندرج در ماده (۳) قانون دارد.

در نهایت، نکته مهم این است که هنوز پژوهشگاه استاندارد منسجم نشده و خود را نیافته است ضمن اینکه وضعیت آن به‌ویژه از نظر مالی و اعتباری چندان مشخص و شاید با ثبات نیست.

• محدودیت‌ها، کمبودها و مشکلات

در ارزیابی شرایط حاکم بر تحقیقات صنعتی در مؤسسه استاندارد، محدودیت‌ها، کمبودها و مشکلات عمومی زیر را می‌توان مشاهده کرد:

- مؤسسه استاندارد، الگو و ساختار از پیش طراحی شده، جامع و کاملی برای به‌عهده گرفتن

امور تحقیقاتی در قالب پژوهشگاه را در اختیار ندارد.

- اهداف و سیاستگذاری‌ها و تعاریف مشخص و مدونی برای تحقیقات موجود نیست.
- روش‌های اجرایی و دستور کارها و مستنداتی که نظام کیفیت و برنامه‌ها را در ساختار تحقیقاتی مشخص کرده باشد وجود ندارد.
- بودجه، برنامه و منابع اختصاصی کافی برای امر تحقیقات پیش‌بینی نشده است.
- با وجود شکل‌گیری فعالیت‌های پژوهشی مؤسسه در پژوهشگاه استاندارد و تشکیل یک واحد اجرایی معین برای امر تحقیقات، این پژوهشگاه در راستای نیازهای واحدهای استانداردسازی قرار نگرفته و فعالیت پژوهشی چشمگیری ندارد.
- فعالیت ارزیابی و بازخور میزان مؤثر بودن فعالیت‌های تحقیقاتی در بهبود استانداردها و دیگر فعالیت‌های مؤسسه مشاهده نمی‌شود.
- ارزیابی تطبیقی و مقایسه فعالیت‌های پژوهشگاه موجود با وظایف مراکز مشابه در کشورهای دیگر در دسترس نیست.
- ارتباطات برون‌سازمانی مؤسسه در امر تحقیقات صنعتی از باب حداکثر استفاده از امکانات و ظرفیت‌های موجود داخلی و خارجی بسیار ضعیف است و نیاز فراوانی برای توسعه و پیشرفت برنامه‌ریزی شده و هدفدار مشاهده می‌شود.
- در مجموع، پتانسیل اجرایی درون‌سازمانی مؤسسه برای پوشش کامل یک برنامه تحقیقاتی در سطح ملی به هیچ‌وجه تکافوی نیازهای بالقوه را نمی‌نماید. لزوماً نیز چنین سیاست و رویه‌ای، یعنی تمرکز همه ابعاد تحقیق و توسعه در داخل مؤسسه به هیچ‌وجه کافی به نظر نمی‌رسد.

نتیجه‌گیری

با توجه به جمیع ابعاد مطرح شده و اهمیت و نقش اساسی امر تحقیقات در تدوین موفق استانداردسازی ملی و شناسایی تنگناهای اجرایی صنایع در جهت ارتقای کیفیت محصولات و امکان بهره‌برداری وسیع از همه ابعاد موضوع تدوین و استقرار استاندارد و بر وفق نظر قانونگذار که اهمیت آن را در حد درج عنوان در اسم مؤسسه تشخیص داده است. ضروری است که شرح وظایف این واحد، برای هدایت و مدیریت تحقیقات مرتبط با نظام استانداردسازی کشور مورد بررسی مجدد قرار گیرد.

۴-۵. واحد تدوین استاندارد

• شرح مسئولیت‌ها و وظایف

تدوین استاندارد، امری است فنی - حرفه‌ای که برپایه موازین علمی و معیارهای خاصی در هر کشور شکل می‌گیرد. انتظاراتی که در تدوین و ارائه استانداردهای مختلف وجود دارد متفاوت است. این انتظارات گاه از جنبه رعایت حقوق مصرف‌کنندگان، گاه از باب رعایت حقوق عامه مردم یا اشخاص ثالث و زمانی برپایه انتظاراتی است که صرفاً جنبه‌های فنی و تخصصی دارد. برخی انتظارات ناظر بر تنظیم روابط و ایجاد ضوابط همگونی، یکسانی و هم‌زبانی و خلاصه از دیدگاه‌های مختلف حاکمیتی، حقوقی، علمی، فنی و حتی سلیقه‌ای مطرح می‌شود.

یک دیدگاه دیگر در تدوین استاندارد پویایی و مطابقت با آخرین پدیده‌های علمی و فنی روز است و در این دیدگاه از یک طرف استاندارد کردن این پدیده‌ها مطرح است و از طرف دیگر همگانی کردن آنها. قطعاً دامنه کاربرد و الزامات مختلفی باعث می‌شود که استاندارد واجد مشخصاتی باشد که علاوه بر عملی بودن در سطح ملی و در نظر داشتن کلیه جوانب و منافع ملی، همسانی و نزدیکی فراوانی با استانداردهای متداول مشابه در جهان داشته باشد. در دنیای امروز، استانداردسازی و فنون طراحی و تدوین استاندارد ملی واجد حساسیت‌های اجرایی، مالی، حقوقی، فناوری و مهندسی بسیار دقیقی است. در حال حاضر بسیاری افراد از تنظیم استاندارد دیدگاه سهل‌الوصول و ساده‌ای دارند و ترجمه و انتخاب استاندارد یکی از کشورهای پیشرفته صنعتی مانند آلمان و انگلیس یا یکی از مؤسسات بین‌المللی مثل ISO را کافی می‌دانند. درحالی که کارشناسان امر به‌خوبی می‌دانند که انطباق این استانداردها با الزامات و نیازمندی‌های داخلی هر کشور واجد حساسیت‌ها و ویژگی‌های بسیار ظریفی است و هرگونه سهل‌انگاری در رابطه با آن می‌تواند مشکلات فراوانی را در امور توسعه، اجتماعی، فرهنگی، واردات، صادرات، حقوقی و اقتصادی کشورها ایجاد کند.

• ساختار اجرایی

در تدوین استاندارد، به‌علت سوابق طولانی مؤسسه، بیشترین و نزدیکترین فعالیت مشابه با واحد سازمانی مستقل مشاهده می‌شود. مؤسسه با دارا بودن کمیته‌های ملی استاندارد (وفق بند «۱۲» از ماده (۲۰) قانون) و مدیریت تدوین استاندارد زیر شاخه معاونت تدوین استاندارد، این شاخه از فعالیت را تا اندازه زیادی هدفدار، مورد توجه قرار داده است. در سال‌های اخیر با واگذاری دبیری تدوین استانداردها به شرکت‌ها و سازمان‌ها و افراد خارج از مؤسسه موجب شده که از جنبه کمی، تعداد گسترده‌ای استاندارد به‌صورت ترجمه استانداردهای خارجی تدوین گردد.

تدوین و انتشار حدود ۱۵۶۰۰ استاندارد، خود گویای فعال بودن این واحد سازمانی می‌باشد.

البته چگونگی تدوین استاندارد و توسعه سریع کمی استانداردها به عدد فوق‌الذکر، به علت واگذاری امور دبیرخانه‌ای تدوین به استان‌ها و بخش خصوصی بوده است و روند آمار استانداردهای تدوین شده توسط اشخاص حقیقی و حقوقی برون‌سازمانی روبه افزایش است.

لازم به ذکر است که روش تدوین استاندارد و کیفیت استانداردهای تدوین شده با رویه معمول جهانی آن فاصله بسیار دارد. لذا با توجه به شمول فعالیت‌های این واحد بر کلیه نیازمندی‌های کشور در سطح ملی به امر استاندارد، ایجاب می‌کند که ارزیابی و ایجاد ساختار جدیدی بر این شاخه از فعالیت‌ها انجام پذیرد و مجموعه فرآیندهای موجود و نحوه عمل این فرآیندها مورد بازنگری قرار گیرد و این واحد برپایه نظام‌های پیشرفته استانداردسازی از جمله ایجاد کمیته‌های فنی به صورت ثابت و خودگردان با اعضای متخصصی که از جانب ارگان‌ها و بنگاه‌های اقتصادی مرتبط با موضوع استانداردهای مورد تدوین معرفی می‌شوند، مورد اصلاح قرار گیرد.

• محدودیت، کمبودها و مشکلات

در شرایط حاضر جهان صنعتی، مشاهده می‌کنیم که تأثیر کیفیت و حجم کدهای استاندارد، دقت، تنوع و انطباق آنها بر شرایط ملی هر کشور دارای ابعاد بسیار وسیعی است. متأسفانه در ایران از یک طرف در بسیاری از زمینه‌های اجرایی، کشور در سطح ملی فاقد کدهای استاندارد است و از طرف دیگر مرجع اجرایی بسیاری از دستگاه‌های اجرایی کشور، کدها و استانداردهای متفاوتی است. به طور کلی می‌توان گفت که استفاده از طیف وسیع استانداردهای تدوین شده بسیار محدود است.

با نگاهی به روند تدوین استانداردهای موجود بدین نتیجه می‌رسیم که از دیدگاه مدیریت، تدوین استانداردهای جدید با هدف افزایش تعداد آنها از نظر کمی صورت می‌گیرد تا رفع نیاز بخش صنعتی یا تولیدی و غیره. لذا بازنگری و تدوین مجدد استانداردهایی که قبلاً تدوین شده است کمتر مورد توجه قرار می‌گیرد. در صورتی که ضرورت تکنولوژی در حال تغییر امروزه ایجاب می‌کند که هر استاندارد در دوره‌های مشخصی که بعضی به کمتر از پنج سال نیز می‌رسد بازنگری گردد. علت، به درستی مشخص است و آن اینکه کشور فاقد یک هدفگذاری برنامه‌ریزی شده و مدون برای امور تدوین استاندارد است و روش‌های تحقق هدف‌های فرضی هم نامشخص است. سال‌هایی را شاهد هستیم که تعداد کثیری کدهای جدید استاندارد تدوین و حتی به مرحله تصویب رسیده است. در کنار آن مشاهده می‌کنیم و در می‌یابیم که در حالی که در سطح ملی، استانداردهای نه‌چندان حساس و با اهمیت تدوین و منتشر شده است، استانداردهای حیاتی، مهم و حساس که حتی با امور حقوقی مصرف‌کنندگان و اشخاص ثالث ارتباط دارد هنوز مورد توجه قرار نگرفته است.

در حال حاضر یک بررسی یا ماتریس ارزیابی وضع موجود استاندارد کشور با دنیا در دسترس نیست تا بتوان به درستی نسبت به حجم کارهایی که می‌بایست انجام پذیرد، تصمیم‌گیری

کرد. با این تذکر که حتی تعداد کدهای استاندارد نشان‌دهنده حجم و اهمیت استانداردهای موجود جهان نیست.

مشکل دیگری که در امر تدوین استاندارد دیده می‌شود روش و نظام تدوین یک استاندارد است. معمولاً تدوین یک استاندارد در نظام موجود که غالباً محدود به ترجمه یک استاندارد خارجی چند صفحه‌ای است زمانی بیش از یک سال را به خود اختصاص می‌دهد. این زمان برای تدوین استاندارد در سطح جهانی معقول و منطقی است ولی در ایران که اهم اقدامات اعضای کمیته‌های اجرایی استاندارد معطوف به ترجمه یک استاندارد است زمانی بسیار طولانی می‌باشد.

مشکلات عمومی نظام تدوین استاندارد را می‌توان به شرح زیر دسته‌بندی کرد:

- سیاست و استراتژی مشخصی برای تنظیم و تدوین استانداردهای مورد نیاز وجود ندارد.
- ارتباط واحد تدوین با منابع و مآخذ علمی و تخصصی مورد نیاز بسیار محدود است.
- برای تدوین یک استاندارد و نه ترجمه صرف، ارتباط نزدیک و تنگاتنگ با واحدهای پژوهشی و تحقیقاتی و دانشگاه‌های کشور وجود نداشته یا در حد مطلوب نیست.
- نظام و روش‌های اجرایی لازم برای اداره امور واحد تدوین استاندارد منطبق با اصول مدیریتی روز وجود ندارد.

- امکانات دفتری و مکان لازم برای کمیته‌های تدوین استاندارد در حد مطلوب نیست.
- نظام تدوین به علت عدم وجود نظام تحقیق و پژوهش که مقدم بر آن است فاقد پویایی علمی است.
- نسخ بعضی از استانداردهای تدوین شده قبل، در آرشیو مرکزی مؤسسه موجود نیست.
- تعداد پرسنل کارشناسی بخش تدوین استاندارد در حد پاسخگویی به نیازهای بسیار گسترده آن نمی‌باشند.
- در هر حال شایسته است، روند بازنگری واحد سازمانی تدوین استاندارد به نحوی باشد که جوابگوی مسائل، مشکلات و خواسته‌ها و الزامات زمان حال و آینده نظام استاندارد کشور باشد و بتواند هماهنگی کاملی بین نظام ملی و بین‌المللی فراهم نماید و در عین حال کمترین محدودیت و مشکل اجرایی در سطح اقتصاد و فعالیت‌های تولیدی کشور به وجود آورد. ضمن اینکه پوشش و اعتبار کافی برای حفظ حقوق مشتری، مصرف‌کننده و اشخاص ثالث و حفاظت از محیط زیست و هدایت توسعه پایدار و ارتقای کیفیت، بهره‌وری و کاهش ضایعات در سطح ملی داشته باشد.
- یکی از مأموریت‌های مهم مؤسسات ملی استاندارد، مشارکت در تدوین استانداردهای جهانی است که یکی از دلایل مهم آن حضور و جذب اطلاعات لازم درباره روند تغییرات استانداردهاست و دیگری مداخله و هدایت استانداردها به سمت‌وسوی منافع ملی کشورها.
- متأسفانه با وجود عضویت نسبتاً گسترده مؤسسه استاندارد در کمیته‌های استانداردسازی

جهانی به خصوص ISO و حتی دبیری ۵ کمیته فنی آن، باید اذعان داشت که این مشارکت نه هدفمند است و نه جدی. در سال‌های اخیر سعی شده با ایجاد کمیته‌های متناظر این مأموریت خود را که قاعده‌تاً باید با حضور کارشناسان ایرانی در کمیته‌های فنی سازمان‌های بین‌المللی از جمله ISO صورت گیرد به انجام برساند. لکن به علت وجود پاره‌ای محدودیت‌ها و مضایق از جمله محدودیت‌هایی که برای اعزام کارشناسان به خارج از کشور وجود دارد، کمیته‌های متناظر نیز نتوانسته‌اند به هدف نهایی خود دست یابند و شاید عامل دیگر نیز عدم وجود برنامه‌ریزی صحیح و سیاست‌ها و راهبردهای مناسب در این حوزه باشد.

۵-۵. واحد سازمانی اعتباربخشی و تأیید صلاحیت‌ها

• شرح مسئولیت‌ها و وظایف

اعتباربخشی و تأیید صلاحیت که در زبان خارجی Accreditation نامیده می‌شود فعالیتی است بسیار تخصصی از نوع اعمال حاکمیت دولت بر فرآیندهای اجرایی استانداردسازی و ارزیابی انطباق. بدین معنا که عوامل اجرایی حرفه‌ای که عهده‌دار فعالیت‌های طراحی، استقرار، بازرسی، ممیزی، آزمایش، سورویانس، آموزش و نظارت می‌باشند مشمول تأیید صلاحیت هستند. در کشور، مسئولیت تأیید صلاحیت در بعضی بخش‌ها مثل شرکت‌های بازرسی، گواهی‌کننده سیستم‌های مدیریتی، آزمایشگاه‌های صنعتی و غیره به مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی واگذار شده است.

• ساختار اجرایی

با توجه به تعارض جدی که امر تأیید صلاحیت با امور اجرایی هریک از فرآیندهای فوق دارد که بعضی توسط مؤسسه استاندارد نیز اجرا می‌گردد. نظام تأیید صلاحیت ایران Iran Accreditation System تشکیل شده و عمده فعالیت‌های آن در زمینه نظام نظارت بر امور تأیید صلاحیت شرکت‌های بازرسی و صدور گواهینامه‌های سیستم‌های مدیریتی و آزمایشگاه‌ها می‌باشد.

معهدا برای فعال شدن سازمان امور اعتباربخشی و تأیید صلاحیت که می‌بایست برپایه یک ساختار با پوشش فراگیر و آیین‌نامه‌ها، روش کارها و دستورالعمل‌های دقیق و در قالب یکپارچگی و ویژگی‌ها و الگوهای خاصی که منطبق بر قوانین بین‌المللی است انجام پذیرد، به صورت‌های پراکنده و به صورت فرآیندهای متفرق در مدیریت‌ها و معاونت‌های مختلف و بعضاً به صورت ناقص مورد عمل قرار می‌گیرد.

تا چند ماه پیش فعالیت‌های مرتبط با تأیید صلاحیت‌ها و اعتباربخشی در معاونت نظارت بر اجرای استانداردها تحت عنوان مدیریت کل سیستم‌های کیفیت متمرکز بوده است، ولی اخیراً این فعالیت‌ها مجدداً از این مدیریت کل منفک شده و به صورت مستقل در حال شکل‌گیری است.

• محدودیت‌ها، کمبودها و مشکلات

در حال حاضر محدودیت‌ها، کمبودها و مشکلات عدیده‌ای در ساختار و نحوه اجرای کامل فرآیندهای مرتبط با اعتباربخشی و تأیید صلاحیت‌ها مشاهده می‌شود که برخی از آنها را در زیر به صورت خلاصه بیان می‌کنیم:

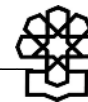
- با توجه به اینکه امر اعتباربخشی باید منطبق با رویکرد جدید به استانداردسازی (New Approach) بوده و براساس استانداردهای سری ۱۷۰۰۰ سازمان جهانی استاندارد و رعایت مقررات سازمان‌های مرتبط جهانی مثل IAF, ILAC صورت پذیرد متأسفانه اعتباربخشی و تأیید صلاحیت به صورت فرآیندهای مختلفی با راهکارها و هدفگذاری‌ها و حتی تعاریف متفاوت در مؤسسه جریان دارد و تابع ضوابط مدون و شناخته شده و الگوهای اجرایی مستند و تأیید شده، به گونه‌ای که جوابگوی کامل همه جوانب و پاسخگوی همه نیازها باشد نیست.

- فعال نبودن مؤسسه استاندارد و مستقل نبودن نظام تأیید صلاحیت ایران باعث شده که تعداد زیادی مؤسسات گواهی‌دهنده غیرایرانی تأیید صلاحیت شده توسط مراجع خارجی از جمله DAR آلمان و UKAS انگلستان در بازار ایران مشغول فعالیت باشند که به صرف معروف بودن و یا دارا بودن اعتبارنامه از این مراجع شناخته شده بین‌المللی مورد تأیید قرار گرفته‌اند. متأسفانه دیده می‌شود که در بعضی موارد این تأییدها صرفاً جنبه ظاهری داشته و منشأ مناسبی بر اعتبار کامل و علمی این شناسایی نیست.

- نظارت بر فعالیت شرکت‌های دارنده اعتبارنامه و گواهینامه تأیید صلاحیت از مؤسسه بسیار محدود است. مؤسسه سیستم‌های شناخته شده و معتبری برای اعمال نظارت‌های قاطع و با ارزش نیست و فعالیت‌های آن تنها منطبق بر میزان امکاناتی است که در اختیار دارد.

- فعالیت‌های مؤسساتی که با اعتبار مؤسسه در حال ارائه خدمات هستند به هیچ وجه تابع همسانی‌ها و الزامات خواسته شده و شرایط کنترل شده نیست. یعنی عوامل و فعالیت‌های مؤثر بر کیفیت این مؤسسات گواهی‌دهنده در شرایط کنترل شده انجام نمی‌پذیرد یا اگر انجام می‌گیرد مقایسه و کنترل کافی بر آنها وجود ندارد. لذا تفاوت کیفیت خدمات مؤسسات مختلف دارای تفاوت‌های چشمگیری است.

- دستورالعمل‌ها و رویه‌ها و یا استانداردهای ملی برای اجرای فعالیت‌ها و ارائه خدمات

مؤسسات گواهی‌دهنده (Certification Bodies) و آزمایشگاه‌ها یا وجود ندارد یا بسیار نامشخص است و بعضاً بر ترجمه ظاهری رویه‌ها و دستورالعمل‌ها و استانداردهای مشابه خارجی استناد می‌شود که نمی‌تواند جنبه بومی و ملی داشته باشد.

- به علت عدم رعایت اصول شناخته شده و عدم اجرای کنترل‌های دوره‌ای مناسب، تقریباً برخورد جدی با اشخاص حقیقی یا حقوقی متخلف دیده نمی‌شود و به همین دلیل رقابت‌های ناسالم و مخرب فراوانی در بازار کار و فعالیت مؤسسات صدور گواهی وجود دارد و فضای مناسبی برای رشد فعالیت‌های انحرافی و ناسالم به وجود آورده است.

- گرچه در سطح اشخاص حقوقی پاره‌ای از ضوابط پراکنده تأیید صلاحیت‌ها در جریان است. اما در رابطه با پتانسیل‌ها و صلاحیت‌های افراد حقیقی مثل ممیزان سیستم‌های کیفیت که عهده‌دار فعالیت‌های اجرایی مؤثر بر کیفیت فرآیندها در مؤسسات حقوقی هستند در اغلب موارد ضوابط کنترلی و نظارتی حاکم نیست.

- مؤسسه رأساً و توسط عوامل اجرایی خود، بسیاری از فعالیت‌های مربوط به صدور گواهینامه‌های مختلف را برعهده دارد. این درحالی است که نظارت بر فعالیت‌های این واحدهای داخلی تقریباً با خود مجریان مربوطه است (حالت خود کنترلی) و از بابت تأیید صلاحیت نیز تابع ضوابط مربوطه نیستند. یعنی شرایط احراز صلاحیت بخش‌های درون مؤسسه با بیرون مؤسسه کاملاً متفاوت است که این امر در نتیجه کار، کاملاً اثر منفی دارد و به اعتبار تأیید صلاحیت مؤسسه خدشه وارد می‌کند.

- الزامات مربوط به تفکیک مدول‌ها و واحدهای اعتباردهنده، گواهی‌دهنده و گواهی‌گیرنده به طور کامل در نظام استاندارد ملی ایران رعایت نمی‌شود و موارد متعددی مشاهده می‌شود که منافع و تضاد و تعارض منافع در فرآیندها به صورت جدی وجود دارد.

نتیجه‌گیری

از آنجا که بسیاری از نابسامانی‌ها و ضعف در اقتدار مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی کشور ناشی از ضعف طراحی ساختار و استقرار ضعیف فرآیندهای این طبقه از فعالیت‌های مؤسسه است، ضروری است در تجدید ساختار مدیریتی مؤسسه، این واحد به طور کامل استقلال داشته و با منافع مستقل خود اداره شود و تجدید ساختار آنکه باید منطبق به الزامات بین‌المللی باشد، با دقت و وسواس بیشتری مورد توجه قرار گیرد.

لذا مقتضی است همچون الگوهای موفق جهانی، نظام اعتباربخشی و تأیید صلاحیت، به صورت یک نظام یکپارچه مستقل و به هم پیوسته با استراتژی، سیاستگذاری‌ها و اهداف ملی مشخص و مشابه الگوهای موفق بین‌المللی و متناسب با نیازمندی‌های حال و آینده کشور طراحی و به اجرا گذاشته شود.

۵-۶. واحد سازمانی نظارت بر اجرای استانداردهای اجباری

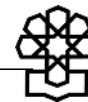
• شرح مسئولیت‌ها و وظایف

نظارت بر اجرای استانداردهای اجباری، فعالیتی است اجرایی از نوع حاکمیتی که به موجب آن مجموعه فعالیت‌ها در رابطه با کنترل و نظارت، همه فعالیت‌های مرتبط با استانداردهای اجباری را به دقت تحت کنترل دارد. استانداردهای اجباری، کل یا بخش‌هایی از استانداردهای رسمی ملی است که به موجب بندهای «۵» و «۷» ماده (۲۰) قانون مؤسسه، به صورت استانداردهای اجباری تصویب و اعلام می‌شود. لذا برخی از موارد، جنبه عام و شمول کامل دارد. مانند مواردی که ذاتاً فعالیت‌های مرتبط با استانداردهای خاصی اجباری اعلام می‌شود و تخلف از آن منشأ بروز عوارض حقوقی و کیفری برای متخلف می‌گردد و استحقاق پیگردهای قانونی ایجاد می‌شود و مواردی که جنبه‌های خاص و تشویقی پیدا می‌کند، مانند مواردی که استاندارد مربوطه اجباری نیست ولی به محض دریافت مجوز استفاده از علامت استاندارد، دارنده مجوز، مکلف است که ضوابط استاندارد را در حکم اجباری پذیرفته و در کلیه فعالیت‌های مورد نظر، مراعات نماید. طبعاً در این شرایط نیز مؤسسه می‌بایست امر نظارت دقیق بر الزامات استاندارد را زیر نظر داشته و نظارت و کنترل نماید. همچنین در تاریخ ۱۳۸۹/۳/۱۰ مجلس شورای اسلامی، قانونی را تحت عنوان «قانون ارتقای کیفی تولید خودرو و سایر تولیدات صنعتی داخلی» تصویب کرد و متعاقباً در تاریخ ۱۳۸۹/۹/۱۵ آیین‌نامه اجرایی این قانون توسط هیئت دولت تدوین و جهت اجرا به دستگاه‌های اجرایی مربوطه ابلاغ شد. در ماده (۳) این قانون و تبصره «۱» آن آمده است:

به منظور حمایت از تولیدات صنعتی داخلی و حفظ حقوق مصرف‌کنندگان، کلیه کالاهای صنعتی وارداتی به کشور باید به تأیید مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران برسد، در غیر این صورت توزیع آنها ممنوع است. همچنین کلیه تولیدات صنعتی داخلی باید استانداردهای لازم را کسب نماید و حداکثر یک سال پس از تصویب این قانون تولیدات داخلی غیر استاندارد قابل توزیع نخواهد بود.

تبصره «۱»- کلیه اشخاص حقیقی و حقوقی مکلفند قبل از واردات کالا نسبت به ارائه گواهی مؤسسات استاندارد جهانی مورد تأیید مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران با ارائه نمونه جهت دریافت گواهی استاندارد اقدام و نسبت به الصاق برچسب گواهی مذکور بر روی کالاهای وارداتی اقدام نمایند.

این قانون که خود نمایشگر انتظارات گسترده جامعه و حساسیت‌های آن نسبت به ضعف کیفیت کالاهای تولیدی و وارداتی عرضه شده به بازارهای کشور است، وظیفه بسیار سنگینی را

برعهده مؤسسه استاندارد می‌گذارد. براساس این قانون و دستورالعمل اجرایی آن مؤسسه ظرف یک سال باید:

۱. حدود ده هزار نوع کالای صنعتی را شناسایی کرده و میزان حساسیت‌های هریک را بررسی نماید.
 ۲. برای هر نوع کالا استانداردهای اجباری را تعریف کرده و در صورت نبودن استاندارد، آنها را تدوین نماید.
 ۳. الزامی بودن این استانداردها را به تولیدکنندگان و واردکنندگان به نحو مناسب اطلاع‌رسانی نماید.
 ۴. فعالیت‌های بازرسی و آزمایشگاهی را در داخل و خارج کشور تنظیم یا فراهم نموده و توسعه دهد.
 ۵. امور نظارت و اداری و اجرایی خود را به نحو مناسب تجهیز نماید.
 ۶. فعالیت‌های بازرسی و کنترل بازار را با هماهنگی ارگان‌های انتظامی و قضایی جهت جمع‌آوری کالاهای غیرمنطبق با استاندارد را از بازار اجرا نماید.
- روشن است که انجام این فعالیت‌ها نیاز به زیرساخت‌هایی دارد که باید با ایجاد مکانیسم‌های مناسب و با استفاده از کلیه ظرفیت‌های موجود در کشور، همراه با بار سنگین مالی آن، قابلیت‌های لازم را فراهم نماید.

• ساختار اجرایی

درحال حاضر کلیه مراحل یا فرآیندهای نظارت و کنترل که به‌صورت متعدد در بندها و مواد مختلف قانون مؤسسه مورد تأکید تشریحی و تفصیلی قرار گرفته است، عمدتاً و مستقیماً توسط عوامل اجرایی مؤسسه انجام می‌گیرد و نمونه‌گیری و آزمایشات آزمایشگاهی نیز برعهده مؤسسه است که درحال حاضر در اغلب موارد از آزمایشگاه‌های تأیید صلاحیت شده خصوصی و دولتی استفاده می‌شود. مؤسسه با در اختیار داشتن انواع مختلف آزمایشگاه‌ها و کارشناسان اجرایی، علاوه بر ارائه خدمات آزمایشگاهی، نسبت به نظارت بر امور استانداردهای اجباری اقدام می‌نماید. این اقدامات، عمده‌ترین فعالیت‌ها و وظایف مدیریت‌های کل استانی است که متأسفانه به‌صورت فرآیندی طراحی نشده و در مسیر سلامت کامل آن با موضوع عدم تعارض منافع، مورد توجه قرار نگرفته است، لذا میزان موفقیت مؤسسه و بخش‌های مختلف از یک طرف بستگی کامل بر حجم تقاضا، مسئولیت‌پذیری کارکنان، کارایی و ظرفیت‌ها و امکانات آزمایشگاهی و ظرفیت‌های پرسنلی دارد که در پاره‌ای از موارد، حجم مورد نیاز فعالیت‌های نظارتی با حجم امکانات مؤسسه هیچ تناسبی نداشته و از بُعد دیگر با فعالیت‌های ارگان‌ها و دستگاه‌های اجرایی موازی بوده و تداخل

دارد. در بُعد بازرسی کالاهای وارداتی و صادراتی، از سال‌ها قبل امور بازرسی کالاهای وارداتی به کشور با نظارت بانک مرکزی به چندین مؤسسه بازرسی بین‌المللی و داخلی واگذار شد و پس از تصویب اصلاحیه قانون مؤسسه استاندارد، این نظارت به مؤسسه استاندارد واگذار شد که با مشارکت بانک مرکزی و تحت نظارت هیئت ارزیاب، متشکل از نمایندگان چند سازمان مرتبط با موضوع اعمال می‌شود.

• محدودیت‌ها، کمبودها و مشکلات

- امر نظارت بر استانداردهای اجباری در بُعد عام از مقولات حاکمیتی است که قاعده‌تاً باید توسط وزارتخانه‌ها و نهادهای رسمی کشور که مسئولیت حوزه‌ها و بخش‌های اقتصادی و غیره را به عهده دارند صورت پذیرد. مؤسسه باید صرفاً در ابعاد خاص مانند نظارت بر به‌کارگیری نشان استاندارد که باید دارای اعتبار ملی و بین‌المللی باشند فعالیت نماید. لذا داشتن و اجرای دقیق ضوابط کنترل و نظارتی علاوه بر اینکه از یک بُعد، علامت و نشان استاندارد ملی را در سطح داخل و خارج اعتبار می‌بخشد، از بُعد اعتبار ملی، سهل‌انگاری و عدم مراعات استانداردهای اجباری که در حقیقت به اعتبار ملاحظات ویژه حقوق مصرف‌کنندگان تعیین و تصویب و مقرر شده است از نظر اجرایی تنها با نظارت و کنترل مرجع رسمی ذیصلاح در حوزه مربوطه قابلیت تحقق دارد. لذا نباید انتظار داشت که مؤسسه با امکانات محدود خود تنها مرجع رسیدگی به حسن اجرا و نظارت بر فرآیند تولید و عرضه کلیه محصولات داخلی و وارداتی، دارنده صلاحیت و اختیارات قانونی و رسمی در کشور باشد.

- عدم توجه به رویکرد جدید در استانداردسازی موجب شده که انتخاب موضوعات استانداردهای اجباری با در نظر گرفتن شرایط اقتصادی حاکم بر کشور صورت نگیرد. لازم به ذکر است که در گذشته بیشترین حجم استانداردهای اجباری در کشورهای کمونیستی دیده می‌شد که با فروپاشی شوروی سابق شاهد این موضوع هستیم که حتی کشورهای بلوک کمونیستی نیز خود را با رویکرد جدید استانداردسازی هماهنگ می‌نمایند. تجربه نشان می‌دهد که هر چه کشور، از نظر صنعتی پیشرفته‌تر باشد حجم استانداردهای اجباری کمتر می‌شود و نظارت حاکمیتی تقلیل می‌یابد و در مقابل مسئولیت تولیدکننده و عرضه‌کننده در مقابل مصرف‌کننده و تبعات عدم رعایت نکات ایمنی و کیفیت برای تولیدکننده و عرضه‌کننده بیشتر می‌گردد.

- عدم توجه به مقررات بین‌المللی درخصوص برخی الزامات از قبیل عدم توجه به مقررات و موافقتنامه‌های WTO درخصوص استانداردها و مقررات فنی در موضوعات مرتبط با استاندارد ازسوی دستگاه‌های سیاستگذار و قانونگذار، در آینده مشکلات و مسائل زیادی را به وجود خواهد آورد.

- امر نظارت بر استانداردهای اجباری می‌تواند به صورت کاملاً گسترده به دستگاه‌های اجرایی مربوطه واگذار گردد و از این طریق، با استفاده از امکانات مؤسسه استاندارد یا مؤسسات بازرسی مستقل غیردولتی، اجرا شده و تنها هدایت و نظارت بر این خدمات از طریق واحد سازمانی مربوطه در مؤسسه انجام پذیرد. در حال حاضر امکانات مؤسسه به تنهایی در همه موارد تکافوی وظایف فزاینده این بعد نظارتی را نمی‌کند.

- مصوبات متعدد از جانب قوای مقننه و مجریه که در برخی موارد با هم متعارض و یا متناقض است موجب شده که تکلیف مؤسسه به صورت شفاف مشخص نشده و در برخی موارد ابهامات موجود، باعث کم‌رنگ شدن نظارت مؤسسه گردد، برخی از مصوبات، مقررات و قوانین سال‌های اخیر به شرح زیر است:

• مصوبات کارگروه حمایت از تولید در سال ۱۳۸۸ و قانون ارتقای کیفی خودرو و سایر تولیدات صنعتی در ۱۳۸۹/۳/۲۳ با دو دیدگاه مختلف ولی نتیجه یکسان کلیه کالاهای وارداتی که تهدیدی برای صنعت داخل کشور تلقی می‌شود، اجباری اعلام نموده است. همچنین تبصره‌ای از قانون رفع موانع تولید در پایان سال ۱۳۸۷، تأکید بر رفع موازی‌کاری با استاندارد از سوی سازمان‌های دیگر به ویژه وزارت بهداشت دارد در صورتی که در ماه‌های اخیر پس از چالش‌های زیاد در مجلس بر سر تصویب طرح سازمان غذا و دارو در وزارت بهداشت، بالاخره دولت با ابلاغ مصوبه‌ای، تشکیل این سازمان را توسط وزارت بهداشت اعلام کرد و منتظر تصویب طرح در مجلس است. ولی در حال حاضر محاکم و نظام قضایی مستقل برای مراجعه و پیگیری سریع تخلفات از این قوانین، در نظام قضایی کشور وجود ندارد و لذا رسیدگی‌ها بسیار بطئی و کند انجام می‌پذیرد.

• از بُعد ضمانت اجرا نیز باید اذعان داشت که امکانات مؤسسه برای نظارت بر حسن اجرای استانداردهای اجباری و حتی تشویقی کافی نیست و لذا لازم است هر چه زودتر سازوکارهای مورد نیاز قانون حمایت از حقوق مصرف‌کننده که مکمل اختیارات این بُعد از مسئولیت‌های مؤسسه است، به طور کامل ایجاد شده و این قانون به مورد اجرا گذاشته شود.

• پوشش استانداردهای اجباری کشور برای اجرای وظایف تعیین شده، در مقایسه با رویکرد نوین به استانداردسازی که در کشورهای پیشرفته با توجه به جدا بودن استانداردها از مقررات فنی پایه (Directives) (مشابه CE مارک در اتحادیه اروپا)، قابلیت لازم را ندارد.

• واحد سازمانی نظارتی بر امور و جوانب مختلف استانداردهای تشویقی به صورت مستقل با اهداف و برنامه‌ریزی‌ها و روش کارهای مدون منطبق با استانداردهای مدیریتی مثل (ISO 9000) وجود ندارد و این فرآیندها به صورت گسترده در همه شاخه‌های مدیریتی مؤسسه به خصوص در

مدیریت‌های کل استانی پراکنده شده است.

نتیجه‌گیری

در مجموع لازم است که اولاً مسئولیت نظارت بر تولید و عرضه محصولات تولیدی و وارداتی به دستگاه‌های مسئول مثل وزارتخانه‌های مرتبط واگذار شده و تحت قرارداد با مؤسسات بازرسی تأیید صلاحیت شده صورت پذیرد و در کنار آن با ایجاد واحد سازمانی مشخص در مؤسسه و با شرح مسئولیت‌های تدوین شده و معلوم، حدود مسئولیت‌ها و اختیارات و فرآیندهای تأمین‌کننده نظارت و کنترل بر استانداردهای اجباری کشور را مورد تجدید نظر کامل قرار دهد.

۷-۵. واحد سازمانی صدور گواهینامه انطباق محصول^۱

• شرح مسئولیت‌ها و وظایف

در بسیاری از بخش‌های قانون مستقیماً عملیات تطبیق، شامل بازرسی، نمونه‌برداری آزمایش و صدور گواهینامه انطباق محصول و اعطای استاندارد و حتی تأیید صلاحیت و نظارت بر فعالیت‌های ممیزی و بازرسی و صدور گواهینامه‌های مختلف توسط مؤسسات بازرسی مستقل، برعهده مؤسسه قرار داده شده است. حتی به مؤسسه اختیار داده شده است که به‌عنوان یک مؤسسه بازرسی وفق ماده (۵) قانون در خارج از کشور شعباتی دایر نماید. بدیهی است که فعالیت چنین شعبات و نمایندگی‌هایی، منجر به صدور گواهینامه شمول گسترده‌ای از جمله ارزیابی سازندگان و فروشندگان، بازرسی‌های حین ساخت، زمان بسته‌بندی، زمان راه‌اندازی، دوره حمل کالا و وصول در مقصد و گواهینامه‌های تک‌محموله‌ای و نظایر آن و حضور در مکان‌های مختلف می‌باشد. لذا طبیعت این فعالیت‌ها مستلزم سازماندهی و اجرای فرآیندهای شناخته شده خاصی است که لزوماً می‌بایست در یک واحد ویژه و اختصاصی که طبق ضوابط و معیارهای ملی یا بین‌المللی تأیید صلاحیت می‌شوند سازمان‌دهی شده و فعالیت داشته باشد.

• ساختار اجرایی

در حال حاضر مجموعه این وظایف و مسئولیت‌ها و صدور گواهینامه‌ها، به‌صورت بخشی در درون مدیریت‌های کل استانی، سازماندهی شده است و اختیارات گسترده‌ای به ادارات و شعبات منطقه‌ای و استانی واگذار شده است. از آنجا که خود مؤسسه، صادرکننده گواهینامه و ناظر بر حسن اجرا نیز می‌باشد، طبعاً اختلالات عمده‌ای نیز در اجرا دیده می‌شود. مشاهده موارد انحراف و ضعف‌های شدید در تصدی این امور به‌ویژه در استان‌ها و ادارات بخشی، بسیار شایع است و شرایط ساختار حاضر،

راهکارهای مؤثر در جهت اصلاح عملکردهای موجود را نشان نمی‌دهد. برای انجام این موارد، یک دیدگاه فرآیندی و مجموعه‌نگری وجود نداشته و نظام یا سازماندهی آن بر مبنای تفکر چرخه کیفیت (طرح، اجرا، نظارت و اصلاح) مشاهده نمی‌شود. به عبارت دیگر به دلیل تعدد واحدهای صادرکننده پروانه استاندارد و در نبود یک سیستم متمرکز کنترل‌کننده، ناهماهنگی‌هایی در بین آنها دیده می‌شود و موجب گردیده که نشان استاندارد در نقاط مختلف دارای ارزش‌های متفاوتی باشد، بدین معنا که در بعضی استان‌ها سخت‌گیری بیشتری صورت می‌گیرد و در بعضی به نسبت، سهل و آسان است.

• محدودیت‌ها، کمبودها و مشکلات

- از آنجا که مؤسسه استاندارد یک سازمان حاکمیتی و دولتی تلقی می‌شود. به‌ویژه در ابعاد فعالیت‌های دولتی و علی‌الخصوص در مورد صدور گواهینامه برای محصولات شرکت‌های دولتی که در شرایط حاضر بیش از ۸۵ درصد فعالیت‌های تولیدی و صنعتی کشور را در اختیار دارند اعتبار گواهینامه‌ها و بازرسی‌های مؤسسه، به عنوان گواهینامه یک شخصیت ثالث، به‌ویژه در ابعاد صادراتی و معاملاتی بازرگانی بین‌المللی مورد تردید است.

- مکانیسم‌های نظارت و کنترل به قدر کفایت بر فضای این فعالیت‌های صدور گواهینامه محصول و نشان استاندارد پوشش ندارد. مهم‌تر از آن، تداخل و یا ادغام اجرا و نظارت در واحدهای استانی موجب شده که این مکانیسم‌ها درست عمل نکنند.

- درآمدهای ناشی از خدمات در این بخش از فعالیت‌ها در معیارهای بین‌المللی کافی و قابل مقایسه نیست.

- تجهیزات آزمایشگاهی مورد نظر و لازم و همچنین نیروی انسانی و کارشناسی کافی در مؤسسه وجود ندارد.

- عمده‌تأ مجموعه این وظایف که دارای دو ماهیت ممیزی و کارشناسی از یکطرف و خدمات آزمایشگاهی از طرف دیگر است، معمولاً در سطح بین‌المللی تفکیک شده‌اند ولی در مؤسسه به صورت ادغام مورد عمل قرار گرفته و طبعاً منشأ نواقص زیادی است.

- سرعت عمل کافی در اجرای فرآیندها که لازمه فعالیت‌های بازرگانی و خدماتی امروزی است به علت طبیعت دولتی بودن مؤسسه، وجود ندارد و دیده نمی‌شود.

- دولت در قالب مؤسسه استاندارد با انجام وظایف تصدیگری، به عنوان یک رقیب بزرگ برای فعالیت‌های بخش‌های غیردولتی و مردمی دیده می‌شود، در نتیجه در بسیاری موارد مانع رشد بخش غیردولتی و بهره‌برداری از پتانسیل‌های بالقوه داخلی کشور شده است.

- به علت حجم بالای این نوع فعالیت‌ها و تمرکز آن در مؤسسه، ابعاد اجرایی مؤسسه را بسیار بی‌تناسب و بزرگ و مدیریت اجرایی آن را با مشکل مواجه کرده است.

- ضایعات منابع، در طبیعت دولتی این نوع از خدمات، بسیار زیاد است و راندمان کاری و

بهره‌برداری از منابع، پایین‌تر از حد انتظار در مقایسه با عمل بخش غیردولتی است.

نتیجه‌گیری

در نهایت به نظر می‌رسد که بازنگری و ایجاد یک واحد مستقل برای عهده‌دار شدن مسئولیت صدور گواهینامه محصول و اعطای نشان استاندارد در مؤسسه الزامی است و می‌بایست این بخش از فعالیت‌ها به صورت کاملاً مشخص و مستقل تعریف شده و در قالب فرآیندهای از پیش تعریف شده تجدید سازمان یابد. می‌دانیم که بسیاری از فعالیت‌های اخیر از نظر اجرایی در سطح جهانی سوابق صدساله و بالاتر دارد و کاملاً نظام‌مند و شناخته شده هستند و بنابراین الگوهای موفق و کاملاً مشخصی در این زمینه‌ها از باب مقایسه و انتخاب در دسترس می‌باشد.

۵-۸. واحد سازمانی آزمایشگاه‌ها

• شرح مسئولیت‌ها و وظایف

شاید این بخش از فعالیت‌ها، شناخته شده‌ترین و بدیهی‌ترین بخش‌های پشتیبانی فنی برای امور نظارتی مؤسسه استاندارد است. آزمایشگاه‌های مؤسسه به موجب تبصره «۴» ماده (۳) قانون، جنبه و مسئولیت مرجع بودن دارند که خود از نوع حاکمیتی است. بدیهی است که مرجع بودن آزمایشگاه‌های مؤسسه مستلزم تعهد به رعایت الزامات فراوان تخصصی و علمی در سطح بین‌المللی است و لزوماً ایجاب می‌کند که این آزمایشگاه‌ها، خود مشمول تأیید صلاحیت از طرف سازمان اعتباردهنده Accreditation Body قرار گیرد.

• ساختار اجرایی

در حال حاضر به آزمایشگاه‌های مؤسسه نگاه بخشی و عمومی با وظایف مرکب و متنوع حاکمیتی، تصدی، خدماتی و حتی نظارتی می‌شود. این درحالی است که خدمات در این حوزه، برحسب تقاضا و سفارش در اختیار واحدهای سازمانی مختلف مؤسسه برای کاربردهای مختلف نیز قرار می‌گیرد. مانند کاربردهای تطبیقی، کاربردهای نظارتی، کاربردهای تحقیقاتی، کاربردهای خدماتی بر حسب سفارش مشتری. بدیهی است که لازم است آزمایشگاه‌های مؤسسه تجهیز شده و انحصاراً به امور نظارتی، کنترل و تطبیقی از جمله کالیبراسیون تخصیص داده شود.

• محدودیت‌ها، کمبودها و مشکلات

- در شرایط حاضر، امکانات و قابلیت‌های مؤسسه در بُعد خدمات مدون، هدف‌دار و مبتنی بر سیاستگذاری‌های مشخص در زمینه آزمایشگاه‌های مرجع نظارتی ملی و آزمایشگاه‌های مرجع

اندازه‌شناسی و کالیبراسیون، منطبق بر الزامات جهانی نیست و دستگاه‌های مرجع اندازه‌شناسی آن، سال‌هاست که توسط آزمایشگاه‌های معتبر اندازه‌شناسی جهان تطبیق داده نشده و کالیبره نگردیده است.

- آزمایشگاه‌های مؤسسه در بُعد آزمون‌های اعتباری، ظرفیت کافی در اجرای همه درخواست‌ها و نیازمندی‌های جامعه صنعتی کشور را ندارد.

- مجموعه امکانات قابل استفاده، درجه دقت و طبقه‌بندی دستگاه‌ها و تجهیزات و امکانات لازم برای مرجع بودن آزمایشگاه‌ها، دارای کمبودها و کسری‌های جدی است و فرآیندهای اجرایی آن در یک مستند جامع، قابل دسترس نیست.

- ظرفیت‌های اجرایی آزمایشگاه‌های مؤسسه در کشور به همراه آزمایشگاه‌های تأیید صلاحیت شده و تأیید صلاحیت نشده در یک مستند جامع و علمی در دسترس نیست و معلوم نیست که انطباق وضع موجود با وضع مورد نیاز برای تحقق مرجعیت آزمایشگاه‌های مؤسسه و توان اجرایی نظام آزمایشگاهی کشور تا چه اندازه است.

- نظام تضمین کیفیت منطبق بر استاندارد 17025 که یک ضرورت برای این بخش به حساب می‌آید در غالب آزمایشگاه‌های مؤسسه وجود ندارد و لذا نتایج حاصله از اقدامات آزمایشگاه‌ها از اطمینان لازم برخوردار نیست.

- در قدیم رسم بر این بود که قبل از اجباری نمودن یک استاندارد، نسبت به تجهیز آزمایشگاه اقدام گردد ولی متأسفانه بعد از انقلاب به این نیاز توجه نشده و لذا تجهیزات و امکانات موجود جوابگوی حجم وسیع نیازمندی‌های اجرایی استانداردهای اجباری نیست و از نظر پرسنلی و تجهیزاتی کمبودهای جدی دیده می‌شود.

- به دلیل کمبودها، الزاماً مؤسسه در امور نظارتی بعضاً از آزمایشگاه‌های کارخانجات تولیدکننده استفاده می‌نماید که خود با موضوع مورد بررسی تعارض منافع جدی دارند و لذا نتایج حاصله دارای اعتبار کافی نمی‌باشد.

۹-۵. آموزش و انتشارات

در رابطه با امر آموزش که تلویحاً در پاره‌ای از مفاد قانون به آن اشاره شده است ازجمله بند «۳» و «۷» از ماده (۳) قانون، فعالیت‌های اجتناب‌ناپذیری است که در وهله اول ناظر بر ارتقای فنی و تدارک کارشناسان خود مؤسسه و تأمین صلاحیت برای اجرای وظایف شغلی آنهاست و در نهایت رسالتی است که مؤسسه برای اشاعه فرهنگ صحیح کیفیت در سطح ملی برعهده دارد. همچنین انتشارات نیز جزء خدماتی است که صراحتاً در بند «۱» ماده (۳) در حیطه مسئولیت‌های مؤسسه قلمداد گردیده است. لذا این مجموعه فعالیت‌های خدماتی یا کاربرد داخلی دارند و یا کاربرد ملی و

برون‌سازمانی. در هر حال ماهیت آنها از نوع خدماتی است که می‌تواند علاوه بر اینکه نیازهای خود مؤسسه را تأمین می‌کند به صورت خدمات قابل ارائه، در قبال دریافت حق الزحمه یا رایگان، به عنوان یک خدمت و رسالت ملی در اختیار همگان قرار داده شود.

• محدودیت‌ها، کمبودها و مشکلات

- با وجود فعالیت بسیار گسترده و متنوع واحد آموزش مؤسسه که بیشتر بر محور علاقه‌های فردی و احساس مسئولیت مدیران و مسئولین آن قرار دارد، بخش آموزش در بعد خدمات آموزشی مؤسسه فاقد خط‌مشی و اهداف آموزشی بلندمدت و برنامه‌ریزی شده مصوب می‌باشد و فعالیت‌های مؤسسه مقطعی و با ارتباط اندک با نیازهای آموزشی کشور در امر تصدی و به‌کارگیری استانداردهاست.

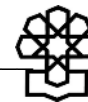
- منابع اطلاعاتی و کتابخانه‌ای مؤسسه به عنوان بانک استانداردهای جهانی بسیار محدود و ناقص است و گسترش آن متناسب با روند پیشرفت‌های سریع نظام شبکه اطلاعات بین‌المللی در مؤسسه مشاهده نمی‌شود.

- سایت الکترونیکی مؤسسه در سال‌های اخیر فعال شده و قوانین و مقررات و همچنین استانداردهای تدوین شده در آن دیده می‌شود که به صورت کاملاً مجانی اطلاعات لازم را در اختیار نیازمندان قرار می‌دهد ولی این سایت اطلاعات مربوط به استانداردهای جهانی و ملی دیگر کشورها را در اختیار قرار نمی‌دهد.

- کسب اطلاعات فنی، علمی و مرتبط با استانداردهای ملی و جهانی و روش‌ها و دستورالعمل‌های مربوط به الزامات ارزیابی انطباق و غیره، از منابع اطلاعاتی مؤسسه بسیار مشکل، پیچیده و نامشخص است و اغلب نیاز به مراجعه مستقیم متقاضی دارد.

- به دلیل ماهیت مؤسسه استاندارد، انتظار می‌رود، این مؤسسه به عنوان بانک اطلاعاتی و مرجع تهیه و ارائه استانداردهای بین‌المللی در کشور مطرح باشد و بتوان از طریق مراجعه و یا تماس با مؤسسه در اسرع وقت به استانداردهای مورد نیاز بخش‌های صنعتی و خدماتی و غیره دسترسی پیدا نمود. متأسفانه این رسالت در حال حاضر به صورت کاملاً ناقص و کند اجرا می‌شود و قطعاً از پویایی و کفایت لازم برخوردار نیست. در حالی که این بخش می‌تواند با کمترین هزینه به عنوان یکی از پردرآمدترین بخش‌های مؤسسه مطرح گردد.

- مدیریت‌های واحدهای سازمانی خدماتی شامل آزمایشگاه، کتابخانه، آرشیو، آموزش و غیره از استقلال مدیریتی و اجرایی در رابطه با عمل کردن به صورت مدیریت‌های مستقل با سرفصل هزینه/فایده، فاصله فراوانی دارند و شبکه ارتباطی با این واحدهای سازمانی طولانی و معمولاً از مجاری

عام اداری مؤسسه انجام می‌پذیرد.

- در بسیاری از کشورهای صنعتی، این واحدهای سازمانی کاملاً مستقل و از نظر مالی نیز خودکفا بوده و در زیرمجموعه نظام استانداردسازی کشورها عمل می‌کنند و این خود قدرت ارزیابی، برنامه‌ریزی، کنترل و نظارت و هدفگذاری‌های منطقی و پویا به این واحدهای سازمانی می‌دهد.

نتیجه‌گیری

در ساختار مؤسسه، واحدهای سازمانی خدماتی شامل آزمایشگاه‌ها، واحد آموزش، آرشیو و کتابخانه و غیره به‌عنوان عرضه‌کننده خدمات به مشتریان داخلی و یا خارج سازمان دیده نشده و دیدگاه دولتی بر این بخش‌ها حکمفرماست. همین موضوع کارایی و پویایی این بخش‌های خدماتی را تحت تأثیر قرار داده است.

لذا برای اصلاح این بخش‌ها لازم است واحدهای سازمانی مستقل خدماتی شناسایی شده و هریک با مسئولیت و اختیارات مشخص به‌صورت یک عرضه‌کننده خدمات در مجموعه مؤسسه دیده شوند. هریک از واحدهای سازمانی باید دارای نظام کیفیت مناسب بوده و از نظر انطباق با نیازمندی‌های مورد ارزیابی و نظارت قرار گیرند. لازم است نگرش فرآیندی بر عملکرد مدول‌ها یا بخش‌های درگیر در یک زنجیره به هم پیوسته حاکم شود تا از ناهماهنگی‌ها و تنگناهایی که احتمالاً در فصل مشترک بین مدول‌ها و بخش‌ها به‌وجود می‌آید جلوگیری گردد.

۱۰-۵. مدول‌های ستادی (ریاست، روابط عمومی، مالی، اداری و...)

• شرح مسئولیت‌ها و وظایف

- واحدهای سازمانی ستادی، در حقیقت بخش اداری و مرکز هدایت و پشتیبانی مؤسسه هستند و باید امور مربوط به تحقق اهداف، سیاستگذاری‌ها، خط‌مشی‌ها و هماهنگی‌های فعالیت‌های مختلف مؤسسه و نظام استاندارد کشور را برعهده داشته باشند و در تأمین منابع مالی و انسانی و تشکیلاتی سازمان کوشا باشند و ارتباط مجموعه را با نظام دولتی، اداری و حکومتی کشور حفظ و برقرار سازند. همچنین باید سیاستگذاری‌ها و برنامه‌ریزی سالیانه و میان‌مدت و بلندمدت مؤسسه را تدوین و گزارش‌های مدیریتی لازم را برقرار نمایند و بالاخره عملیات نظارت مدیریتی و کیفیتی بر فعالیت‌های مجموعه ساختارهای مؤسسه و واحدهای مختلف را از طریق بازنگری‌های مدیریتی، بررسی شکایات، بررسی ممیزی‌های داخلی، ممیزی‌های مستقل و مکانیسم‌های مناسبی که طراحی و مستقر می‌نمایند عهده‌دار باشند.

• ساختار اجرایی

در حال حاضر مدول ستادی در قالب بالاترین مقام‌ها و مسئولین تصمیم‌گیری و نظارتی مؤسسه در قالب ریاست و معاونین مؤسسه مستقیماً عهده‌دار مجموعه‌ای از مسئولیت‌های بعضاً تفکیک نشده اجرایی و ستادی هستند. در حالی که برای شفاف شدن مسئولیت‌ها و اختیارات و وظایف و نحوه اجرا و روش‌های اجرایی در موقعیت‌های ستادی، لازم است واحدهای سازمانی مناسب و منسجمی تدارک شود تا با روان شدن فرآیندهای جاری، موقعیتی به وجود آید تا بیشترین برنامه این مقامات فعالیت‌ها و اجرای فرآیندهای ستادی در بُعد تصمیم‌گیری، برنامه‌ریزی و نظارت عالیه باشد. نقایص موجود در این فرآیندها باعث شده که هر چندگاه ساختار سازمانی و تشکیلاتی مؤسسه به دلیل برآورده نکردن نیازها و الزامات حاکم بر امور مؤسسه مورد بازنگری قرار گیرد.

• محدودیت‌ها، کمبودها و مشکلات

- مؤسسه به دلیل وجود مقررات دست‌وپاگیر و بروکراتیک دولتی و تعدد مراکز فشار و همچنین عوامل نظارتی و بازرسی رسمی که مرتباً این مؤسسه و مسئولین ارشد آن را مخاطب قرار می‌دهند، همواره در بُعد اجرایی و روزمره‌گی غرق است و کمتر فرصت برای مدیران ارشد در بعد تصمیم‌گیری‌های استراتژیک و اساسی و برنامه‌ریزی‌های زیربنایی وجود دارد.
- مدیران ارشد، عمده وقتشان صرف کارهای اجرایی و حل‌وفصل معضلات بخش‌ها و واحدهای استانی می‌شود و اغلب درگیر فعالیت‌های متنوع درون‌بخشی هستند که به راحتی در صورت تعریف شدن، می‌تواند به مدیریت واحدهای سازمانی مستقل تفویض گردد.
- واحدهای سازمانی ستادی علی‌القاعده جنبه پشتیبانی و تدارکاتی دارند و لزوماً می‌توان امور تخصصی مرتبط با استانداردها را جدا از این واحدها سازماندهی کرد.
- در حال حاضر واحدهای سازمانی ستادی پوشش عام بر کلیه فعالیت‌های مدول‌ها دارند و لذا هیچیک از واحدهای سازمانی اجرایی دارای استقلال برای اخذ تصمیمات مالی، اداری و اجرایی مدول خود نیستند در حالی که بسیاری فعالیت‌های ستادی خاص می‌تواند به هر واحد سازمانی مستقل تفویض شود.
- در بین واحدهای سازمانی ستادی جای واحد تضمین کیفیت یا نظارت و ارزیابی که به عنوان چشم و گوش مدیریت ارشد، کلیه امور جاری در واحدهای مختلف مؤسسه را تحت نظر داشته و از نظر کیفیت خدمات ارائه شده، آنها را مورد ارزیابی و ممیزی قرار دهد، خالی است.
- نظام مدیریتی موجود فاقد خرده سیستم‌های مورد نیاز از جمله اطلاعات مدیریتی است و از بابت تجهیزات مکانیزه نیز ضعف‌های عمده مشاهده می‌شود که در سطح مؤسسه عمومیت دارد.

۵-۱۱. مدل‌های مستقل (شعبات، نمایندگی‌ها، واحدهای استانی - منطقه‌ای)

• شرح مسئولیت‌ها و وظایف

علاوه بر واحدهای سازمانی شناسایی شده فوق شعبات و دفاتر ویژه‌ای نیز وجود دارند که به منظور پیگیری سیاست عدم تمرکز، ایجاد شده‌اند.

فعالیت‌های این دفاتر و نمایندگی‌ها در قالب ادارات کل استانی، مجموعه و ماکت کوچک شده‌ای از بسیاری از مسئولیت‌ها و فعالیت‌های جاری مؤسسه است که طبعاً به علت کوچک بودن و محدودیت امکانات آنها، اجرای کامل همه مسئولیت‌ها توسط این شعبات مقدور نیست و یا در صورت واگذار شدن، موجب تعارض منافع می‌گردد.

• ساختار اجرایی

به علت محدودیت امکانات اجرایی و پرسنلی، تفویض اختیارات کامل به مدیریت‌های کلی استانی در بسیاری موارد به وجود آورنده تداخل وظایف متعددی می‌گردد که اولاً یکنواخت نبوده و در یک سطح قرار ندارند و ثانیاً، اغلب در اجرای وظایف و مسئولیت‌هایی که به آنها واگذار شده یا ابلاغ می‌گردد با تناقضات اجرایی و کمبودهای جدی منابع روبرو می‌شوند. مهمتر از آن با توجه به تنوع مسئولیت‌های مؤسسه و تعارض برخی با برخی دیگر، واگذاری همزمان بعضی مسئولیت‌های متعارض به این مدیریت‌ها، خطرات مختلفی را که بر اعتبار مؤسسه گذاشته و تأثیر منفی را نیز به دنبال داشته است.

• محدودیت‌ها، کمبودها و مشکلات

- به نظر می‌رسد که واحدها و ادارات کل از نظر شرح وظایف، در ارتباط با واحدهای سازمانی اصلی دیگر، مثل ارزیابی و اعتباربخشی می‌بایست با دقت مورد تجدید نظر واقع شوند. این ادارات دارای آزمایشگاه و امکانات و تجهیزات خاصی هستند. این امکانات در قالب واحدهای سازمانی خدماتی باید دارای شرح وظایف و مسئولیت‌های خاص خود بوده و حتی دارای گواهینامه‌های اعتبار کاملاً مشخص و محدود باشند و فقط در همان قالب‌ها اجازه دریافت سفارش و انجام کار داشته باشند. سایر اجزای اداری مدیریت‌های کل استانی عنداللزوم از لحاظ فنی، نماینده اجرایی مدل ویژه تخصصی خود خواهند بود و فقط از لحاظ اداری باید تابع مقررات و ضوابط مدیریتی مدیران مناطق باشند.

- فرآیندهای اجرایی این مدیریت‌ها و واحدهای ستادی و پشتیبانی باید به دقت و در ارتباط با فرآیندهای جاری در واحدهای سازمانی تخصصی بازنگری و اصلاح و تدوین شود تا اقدامات آنها

- اولاً دست‌وپاگیر و بروکراتیک نبوده و در عین حال از شفافیت لازم و کنترل کافی برخوردار باشد.
- واگذاری مسئولیت‌ها و اختیارات به مدیریت‌های کل استانی باید با توجه دقیق به جنبه تعارض وظایف صورت گیرد.
- حضور یک نظام تضمین کیفیت که تحت نظارت دقیق مدیریت عالی مؤسسه باشد ضرورت قطعی دارد.

فصل سوم - رویکرد نوین استانداردسازی در جهان

بخش اول - رویکرد نوین استانداردسازی در جهان

۱-۱. جهانی‌شدن و لزوم اتخاذ روش‌های نوین استانداردسازی

پدیده جهانی‌شدن با جریان اطلاعات، تجارت آزاد و قوانین جهانی نه تنها بر روش‌ها و مدل‌های اعمال حاکمیت بر مردم بلکه بر روند جریان زندگی آنان در تمامی کشورهای مختلف حتی اگر در برابر این پدیده برخورد و رویکردی انفعالی داشته باشند، اثرگذار است.

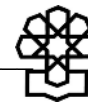
در واقع بحث امروز کشورها و دولت‌های آنها در برابر این پدیده عدم تأثیرپذیری از آن نیست، بلکه اتخاذ تدابیری برای جلوگیری از اثرات مخرب و جانبی پدیده جهانی‌شدن است. یکی از این تدابیر الحاق رسمی کشورها به WTO است که این مسئله نیز مستلزم انطباق قوانین کشورها با مقررات WTO و دستیابی به ابزارها و سازوکارهای مطمئن برای داشتن توان همراهی با الزامات این سازمان محسوب می‌شود چراکه کشورها براساس موافقتنامه‌های T.B.T و S.P.S نباید به صورت غیرمعارف بر جریان تجارت آزاد تأثیرات منفی از ابعاد تعرفه‌ای و کیفیتی ایجاد کنند.

در واقع در تجارت بدون مرز تمامی محصولات، خدمات و سیستم‌ها باید نیازمندی‌های تضمین کیفیت، ایمنی و حفاظت از محیط زیست و... را برآورده نمایند. از طرفی با حذف موانع کنترلی دلخواه در مبادی ورودی، کالاهای غیرمرغوب نیز اجازه خواهند یافت که به داخل کشورها راه یابند، حال این تضاد که تجارت جهانی از یک سو با وضع قوانین کنترلی مخالف است و از سوی دیگر کشورها علاقمند به ورود کالاهای مرغوب هستند، چگونه بایستی رفع شود؟

۱-۲. تجربه اروپا در رفع پاراداکس تجارت آزاد

یکی از معضلات بزرگ کشورهای اروپایی به‌هنگام شکل‌گیری اتحادیه اروپا رسیدن به وجه مشترک و قابل قبولی از تعریف ایمنی و مرغوبیت کالاها به‌شمار می‌رفت.

هر کشوری قبل از الحاق به اتحادیه اروپا در درون خود یک‌سری استانداردها و مقررات

تعیین‌کننده مرغوبیت، ایمنی و بهداشت و... تعریف کرده و آنها را به‌عنوان سازوکار مورد قبول خود برای کنترل کالاهای وارداتی و یا تولید به‌کار می‌برد. به‌عنوان مثال آلمان استانداردهای DIN را به همراه مقررات دیگر خود ملاک دانسته و در هنگام واردات نیز آن مقررات و استانداردها را معیار و الزام انطباق کالاهای وارداتی به‌شمار می‌آورد همین وضع را کشورهایمانند پرتغال یا یونان داشتند اما مشکل از آنجا آغاز شد که با تشکیل اتحادیه اروپا، مرزها حذف شده و کالاها بدون توجه به الزامات ملی و داخلی کشورها، می‌توانستند از مرزهای جغرافیایی آنها عبور کرده و در بازارهای مصرف عرضه شوند و این درحالی بود که سطح استانداردها و نحوه کنترل کیفیت در کشورهای گوناگون یکسان نبود.

شاید یک راهکار برای رفع این معضل ایجاد تشکیلات پلیس مشترک کیفیت با قوانین استانداردهای مشروح اروپایی مورد قبول همه کشورها به‌نظر می‌رسید ولی تشکیل این‌چنین تشکیلاتی بسیار پرهزینه بود از طرفی هدف ارتقای کیفیت کالاهای ساخت کشورهای کمتر توسعه‌یافته اروپا تعریف شده بود که با اتخاذ این تصمیم عملاً این هدف تحقق نمی‌یافت، پس کلید حل مشکل در کجا بود؟!

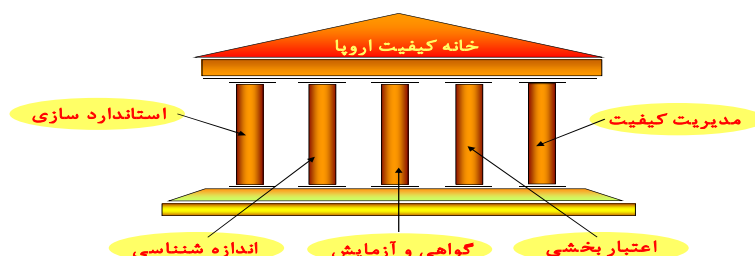
۳-۱. سیاست نوین، رفع مشکل استانداردسازی

با اوج‌گیری مشکل تردد آزاد کالاها در کشورهای اتحادیه اروپا از سال ۱۹۹۳ میلادی «رویکرد جدید استانداردسازی» با عنوان اصول سیاست کیفیت اروپا مبنای مدل «خانه کیفیت اروپا» با پنج ستون گردید.

در شکل ۱ نمای خانه کیفیت اروپا مشاهده می‌شود.

شکل ۱. خانه کیفیت اروپا

اصول سیاست کیفیت اروپا

ستون اول این خانه، «مدیریت کیفیت» است که براساس آن سازمان‌های ارائه‌کننده محصولات و خدمات بایستی مدیریتی اتخاذ و در سازمان خود جاری کنند که در جهت تضمین کیفیت محصول آنها باشد که این اصل به استقرار سیستم‌های کیفیت نظیر ایزو ۹۰۰۰ در سازمان‌های اروپایی منجر شد که تاکنون نیز ادامه یافته و هر روز به اشکال نوینی توسعه می‌یابد.

ستون دوم خانه کیفیت اروپا «تأیید صلاحیت» (اعتباربخشی Accreditation) بود که براساس آن می‌بایست فعالیت‌های نظارتی توسط مراجع رسمی تحت کنترل قرار گیرد به این معنی که مراجعی تحت عنوان اعتباردهنده (AB) - (Accreditation Body) براساس استانداردهای خاصی بر عملکرد عوامل نظارتی مانند شرکت‌های بازرسی، آزمایشگاه‌های مرجع و... نظارت کرده و آنها را تأیید صلاحیت کنند.

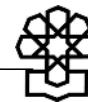
ستون سوم آزمایش و صدور گواهی است که براساس آن نظارت و تأیید انجام می‌شود و سازمان‌های گواهی‌دهنده (CB) (Certification Body) و آزمایشگاه‌ها که قبلاً توسط سازمان‌های اعتباردهنده A.B تأیید صلاحیت شده‌اند، محصولات، روش‌ها و سیستم‌ها را با آزمون‌های انطباق و ممیزی و بازرسی مورد تأیید قرار می‌دهند.

ستون چهارم از اصول سیاست کیفیت اروپا بر مترلوژی یا همان اندازه‌شناسی استوار است که این اصل بر دو مقوله ناظر است، اول توجه به معیارهای اندازه‌گیری و دوم انطباق و دقت وسایل اندازه‌گیری است که طی آن مواردی چون کالیبراسیون، وسایل اندازه‌گیری، یکنواختی معیارها و روش‌های اندازه‌گیری، یکسان‌سازی واحدهای اندازه‌گیری (اوزان و مقیاس‌ها) مطرح می‌شوند.

ستون پنجم سیاست کیفیت اروپا، استانداردسازی است، البته استانداردسازی در این مدل مفهوم تدوین و اجرای استانداردهای مورد قبول در کل اتحادیه اروپا را دارد. برای برپایی این ستون از خانه کیفیت اروپا، از همکاری مؤسسات استاندارد کشورهای عضو، مؤسسات استاندارد منطقه‌ای اروپا تحت نام‌های CEN، CENELEC و ETSI استفاده شد تا این استانداردها، قوانین و مقررات متحدالشکل و معیارهای اساسی تولید و واردات مشترک را به‌صورت گروهی از دستورالعمل‌ها تحت نام دایرکتیو (Directive) شکل داده و بنیان رویکرد نوین به استانداردسازی در دنیا رقم زده شد.

۴-۱. استاندارد چیست؟

استاندارد در تعریف ساده سند مکتوبی است که معیارها و روش‌های مشخصی را تعیین می‌کند که این سند مورد قبول یک گروه که می‌تواند یک کارخانه، یک کشور، یک منطقه جغرافیایی متشکل از چند کشور و یا حتی کل جهان باشد.

موضوع استانداردها نیز، مشخصات محصول، فرآیندها یا سیستم‌ها، اوزان و مقیاس‌هاست. روش تدوین استانداردها نیز تراکم اندیشه‌هاست که تحت تأثیر دو بُعد عرض و طول زمان قرار دارند، در عرض زمان با استفاده از نظرات صاحب‌نظران و ذینفعان یک استاندارد و مشارکت آنها صورت می‌گیرد و در طول زمان، با استفاده از استانداردهای قبلی و بازنگری آنها با توجه به تحقیقات و پژوهش‌های انجام شده صورت می‌گیرد در آن استانداردها به تکامل نزدیک می‌شوند به همین دلیل هر چقدر پیشینه یک استاندارد قدیمی‌تر باشد آن استاندارد با سود بردن از دانش گذشتگان و تفکر افراد اندیشمند، جامع‌تر و صحیح‌تر است.

۵-۱. فرآیند استانداردسازی

اما اینکه چه استاندارد باید تدوین شود و استانداردها پس از تدوین و مورد قبول واقع شدن توسط گروهی در یک گستره جغرافیایی چگونه باید اجرا شوند و از صحت اجرای آن اطمینان حاصل شود؟ سؤالاتی است که جواب به آنها در فرآیند استانداردسازی است.

در فرآیند استانداردسازی مطابق (شکل ۲) تعیین نیاز به استانداردها و تعریف مشخصات آنها اولین حلقه از چرخه استانداردسازی محسوب می‌گردد. برای تدوین و بازنگری استانداردها نیز از افراد مختلف صاحب‌نظر و ذینفع در آنها دعوت می‌شود که در یک مدت زمان طولانی (یک تا چند سال) با استفاده از مراجع و منابع قبلی و تحقیقات و پژوهش‌هایی که صورت می‌گیرد، استاندارد نوینی را تدوین کنند تا در مسیر تولید و عرضه جاری و ساری شود. به این ترتیب تولیدکننده و عرضه‌کننده با در اختیار داشتن استانداردها می‌تواند روند تولید و نحوه عرضه را ضمن انطباق‌دهی با استاندارد که تدوین و تعریف شده، کنترل کند.

شکل ۲. فرآیندسازی

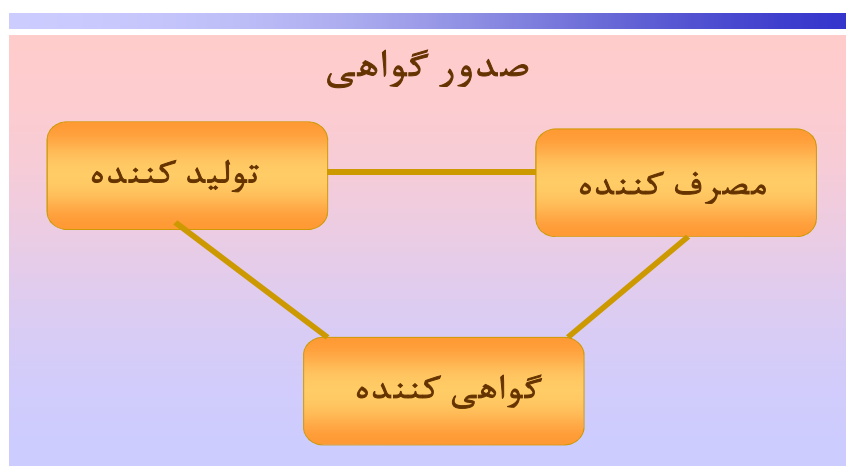
۶-۱. ارزیابی انطباق مهمترین عامل استانداردسازی

مهمترین بخش از چرخه استانداردسازی ارزیابی و سپس تأیید انطباق است که این بخش خود دارای استانداردهای جهانی تعریف شده توسط کمیته مستقل CASCO در سازمان جهانی استاندارد ISO است. در واقع کمیته CASCO وظیفه دارد استانداردهایی را تدوین کند که ناظر به چگونگی ارزیابی و انطباق‌دهی و تأیید انطباق باشد. در حقیقت این استانداردها سه ستون از پنج ستون مطروحه در سیاست کیفیت اروپا یعنی تأیید صلاحیت، گواهی و آزمایش و اندازه‌شناسی را شامل می‌شود.

۷-۱. چگونگی ارزیابی انطباق

از آنجا که هدف اصلی استانداردسازی و ارزیابی انطباق، تسهیل در تجارت جهانی، حمایت از حقوق مصرف‌کننده و توسعه اقتصادهای ملی و منطقه‌ای است در ارزیابی انطباق، دو موضوع بایستی حتماً مورد تأیید قرار گیرد: اول انطباق محصول با استانداردهای مرتبط، به این مفهوم که مشخصات محصول با مشخصات تأیید شده و مدنظر استاندارد منطبق باشد. دوم اینکه هیچ‌یک از محصولات تولیدی با استاندارد نامنطبق نباشد که در اولی کنترل کیفیت و در دومی تضمین کیفیت موردنظر قرار می‌گیرد که البته تضمین کیفیت امری دشوارتر از کنترل کیفیت است (یکی از مشکلات واحدهای تولیدی کشور ما نیز توجه محدود بر کنترل کیفیت به جای محور قرارداد تضمین کیفیت محسوب می‌شود).

شکل ۳. مثلث تضمین کیفیت

۸-۱. مثلث تضمین کیفیت

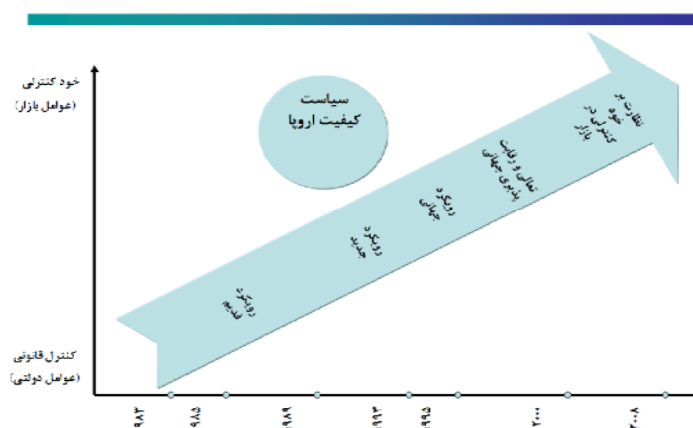
همان‌طوری که در شکل ۳ دیده می‌شود، تضمین کیفیت مثلثی است که یک ضلع آن تولیدکننده است که بایستی سیستم‌های مدیریت تضمین کیفیت که تحت عنوان استانداردهای اثربخشی (مانند ایزو ۹۰۰۱) تعریف شده‌اند را در سازمان خود ساری و جاری نماید تا روند تولید، عرضه و فرآیند کنترل کیفیت به شکل سیستمی تحت کنترل قرار گیرد و این سیستم نیز توسط جزء دوم تضمین کیفیت یعنی مؤسسات گواهی‌کننده، مورد تأیید قرار گیرد تا در نهایت مصرف‌کننده به‌عنوان ضلع سوم مثلث تضمین کیفیت بتواند هنگام مصرف محصول، دغدغه ایمنی و بهداشت و مرغوبیت مورد انتظار خود را نداشته باشد.

در واقع در بعد مرغوبیت این شعور مصرف‌کننده است که با حق انتخاب او معیار قرار می‌گیرد، برای مثال وقتی مصرف‌کننده‌ای انتظار کالای درجه یک را دارد بایستی تمامی کالایی را که دریافت می‌کند درجه یک باشد اما مصرف‌کننده نمی‌تواند شخصاً تمامی تولیدات عرضه شده به او را تحت کنترل داشته باشد. برای اینکه مصرف‌کننده بتواند از این موضوع مطمئن باشد نظام اعتباربخشی مطابق شکل ۴ بایستی مستقر گردد تا مصرف‌کننده با اتکا به گواهی صادره که براساس آزمایش و کنترل کیفیت، کالیبراسیون و ممیزی کیفیت از سیستم مدیریت کیفیت تولیدکننده صورت می‌گیرد با خیالی آسوده از تضمین کیفیت مطمئن گردد.

شکل ۴. فعالیت‌های اصلی ارزیابی انطباق

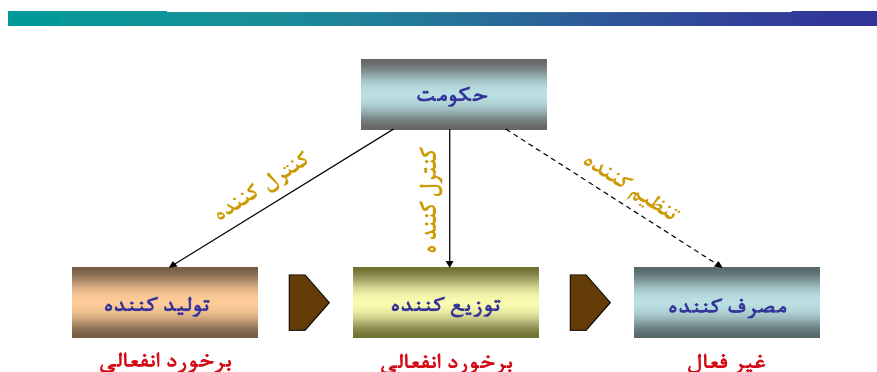
شکل ۵. سیر تضمین و ارتقای کیفیت در ارویا

در شیوه قدیمی (شکل ۶) حکومت مسئول تام و تمام در مقابل تدوین استاندارد و نظارت بر تولید و ارزیابی انطباق است و توسط سازمان‌هایی نظیر مؤسسه استاندارد، سازمان دامپزشکی، وزارت بهداشت و... مسئولیت تدوین استانداردها و مقررات را به‌عهده گرفته و همچنین با عوامل نظارتی و اجرایی خود از طریق بازرسی، نمونه‌برداری، آزمایش، صدور پروانه، تأیید مشخصات و... استانداردسازی و ارزیابی انطباق را انجام می‌دهند و در صورت مشاهده عدم انطباق، مستقلاً و یا با همراهی عوامل قضایی عکس‌العمل‌های لازم را برابر با قوانین به اجرا می‌گذارد.

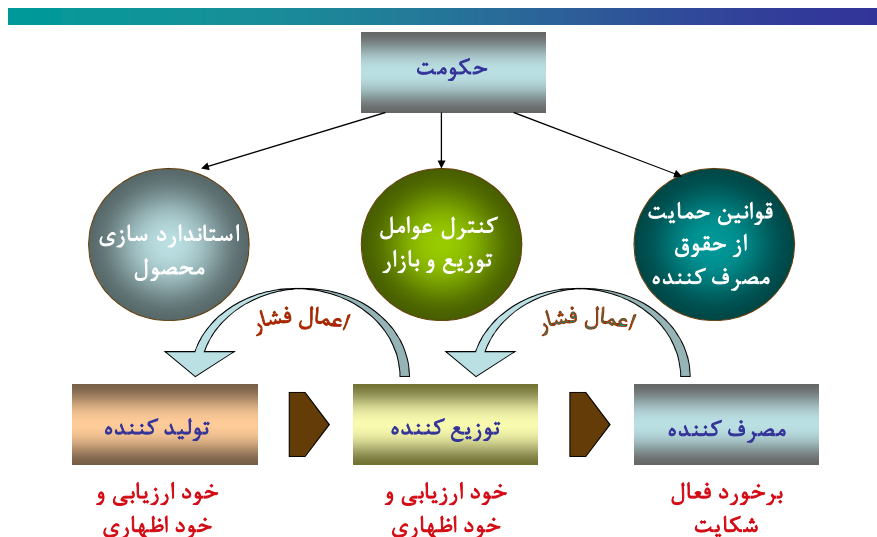

شکل ۶. مکانیسم انفعالی در رویکرد قدیم

در تحلیل این مدل مشاهده می‌شود که عامل دوم در مثلث تضمین کیفیت یعنی تولیدکننده و توزیع‌کننده و در برابر عامل اصلی که حکومت است و نقش کنترل‌کننده و تنظیم‌کننده را ایفا می‌کند برخوردی انفعالی و یا غیرفعال از خود بروز می‌دهند چراکه از دیدگاه تولیدکننده و عرضه‌کننده عامل حاکمیتی نه تنها کمکی محسوب نمی‌شود بلکه به‌عنوان سدی دیده می‌شود که بایستی از آن عبور کرد و حتی در برابر آن از خود دفاع کرد و اندیشه‌هایی را اندیشید که منجر به فرار از نظارت‌های مستمر و نفس‌گیر دولت می‌شود و عامل سوم یعنی مصرف‌کننده نیز بی‌دفاع در برابر این اندیشه‌ها از گردونه تصمیم‌گیری‌ها خارج است و این درحالی است که دولت نیز باید هزینه‌های بسیار گزاف استانداردسازی را توسط عوامل متعدد تصمیم‌گیری و نظارتی خود پرداخت نماید. برای روشن شدن موضوع کافی است رفتار یک تولیدکننده مواد غذایی را در زمان بازدید مسئولین اداره بهداشت و عکس‌العمل بی‌نتیجه پدر خانواده‌ای که اعضای خانواده او به‌دلیل خوردن کنسرو آلوده مسموم شده‌اند را در نظر آورید.

شکل ۷. مکانیسم فعال در رویکرد نوین

اما در روش جدید استانداردسازی، (شکل ۷). حکومت‌ها با وضع قوانین سنگین، قدرت زیادی را به مصرف‌کننده داده تا آنجا که مصرف‌کننده حاکم مطلق سرزمین کیفیت شناخته شده و در زمان مواجهه با زیان و خسارت تنها وظیفه ادعا و شکایت از طرف ایجادکننده زیان و خسارت را داشته و فقط باید ثابت کند که کالا یا خدماتی را که دریافت داشته موجب خسارت و زیان به او شده است. در این رویکرد تأمین دلیل برای اثبات اینکه کالا یا خدمات دریافت شده معیوب بوده است به عهده او نیست بلکه تولیدکننده موظف به دفاع از خود است و باید ثابت کند که با تدارکات و تمهیداتی که به صورت نظام‌مند به کار گرفته است، عاملیتی در ایجاد زیان و خسارت نداشته است و در صورتی که نتواند بی‌گناهی خود را اثبات نماید ملزم به جبران خسارت وارده به مصرف‌کننده یا مصرف‌کنندگان است. سقف ادعاها از تولیدکنندگان براساس قوانین جاری اتحادیه اروپا یکصد میلیون یورو در مقابل هر محصول است که در بعضی کشورها این سقف وجود نداشته و نامحدود است. به عبارت دیگر قوانین حمایت از حقوق مصرف‌کننده در رویکرد نوین استانداردسازی به حدی کامل و جدی است که به مصرف‌کننده قدرت داده تا عامل اصلی تضمین کیفیت باشد. در این روش عوامل نظارتی دولت‌ها نه تنها در برابر تولیدکننده و توزیع‌کننده سد محسوب نمی‌شوند بلکه آنقدر تنبیهات قانونی سنگین به مصرف‌کننده قدرت داده است که دولت با ابزارهایی نظیر تأییدیه‌ها، پوشش‌های بیمه و... به کمک تولیدکننده و توزیع‌کننده در برابر دعاوی مصرف‌کننده می‌روند. درواقع در روش جدید استانداردسازی، تولیدکنندگان و توزیع‌کنندگان از ترس قدرت زیاد

مصرف‌کننده خودشان به دنبال کنترل و تضمین کیفیت کالا بوده و سعی می‌کنند علاوه بر رعایت کیفیت از وحشت اقامه دعاوی مصرف‌کنندگان به نظام استانداردسازی پناه برده و با دریافت گواهی‌های انطباق و ایجاد پوشش‌های بیمه‌ای تاحدی خود را در برابر مصرف‌کننده ایمن نمایند. شکل ۸ بعضی موارد مهم رویکرد جدید را در مقابل رویکرد قدیم نشان می‌دهد.

شکل ۸. مقایسه رویکرد قدیم و جدید

رویکرد جدید	رویکرد قدیم
a. قبل از عرضه، تمامی محصول به صورت سیستمی توسط تولید کننده و عرضه کننده کنترل می شود	a. قبل از عرضه، تعدادی محصول به صورت اتفاقی یا برنامه ای توسط یک نهاد دولتی کنترل می شود
b. بعد از عرضه، تمامی محصول به طور کامل توسط نهادهای مردمی، رقبا و مصرف کننده تحت کنترل قرار دارد	b. بعد از عرضه، تعدادی محصول به طور اتفاقی توسط یک نهاد دولتی کنترل می شود
c. در صورت وجود عدم انطباق، تولید کننده موظف به جمع آوری تمامی محصول و پرداخت خسارت می شود	c. در صورت وجود عدم انطباق، بخشی از محصول توسط نهاد دولتی جمع آوری و بعضاً تولید کننده جریمه می شود
d. مسئولیت تدوین استاندارد، تایید انطباق و نظارت (با توجه به اصل عدم تعارض) به عهده چندین نهاد مستقل غیر دولتی است	d. مسئولیت تدوین استاندارد، تایید انطباق و نظارت (بدون توجه به اصل عدم تعارض) به عهده یک نهاد دولتی است
e. دارا بودن گواهی نامه انطباق یک ضرورت است ولی رافع مسئولیت های تولید کننده و عرضه کننده نمی باشد	e. دارا بودن گواهی نامه انطباق یک الزام دولتی است و رافع مسئولیت های تولید کننده و عرضه کننده می باشد

نتیجه‌گیری

حال سؤالی که باقی ماند این است که در این جهان یکپارچه و در مسیر الحاق کشور ما به سازمان تجارت جهانی (WTO) رویکرد و مکانیسم‌های اجرایی ما برای ارتقای کیفیت تولیدات و حمایت از مصرف‌کنندگان ما چیست؟ و آیا بسترهای لازم خصوصاً قوانین حمایت از حقوق مصرف‌کنندگان و قانون مؤسسه استاندارد کشور ما برای اجرای این رویکرد جدید استانداردسازی و مدل تعالی بخش کیفیت و ایمنی در ایران کفایت می‌کند یا خیر؟

فصل چهارم - استانداردهای سازی و ارزیابی انطباق در کشورهای دیگر

بخش اول - استانداردهای سازی و گواهی کردن در اتحادیه اروپا EU

۱-۱. اهداف و چالش‌های بازار داخلی EU

در اصل شالوده بازار داخلی اتحادیه اروپا (EU) در معاهده روم در سال ۱۹۵۷ پی‌ریزی شد. ۶ عضو اتحادیه توافق کردند که یک بازار مشترک بر مبنای حرکت آزادانه کالا، افراد، خدمات و سرمایه بنا کنند. این سرآغاز پایان دادن به موانع تعرفه‌ای، محدودیت‌های سهمیه‌ای و روش‌های پیچیده صادرات و واردات بین اعضای EU بود.

هدف، ایجاد بازارهای باز با جریان آزادانه کالا، خدمات و سرمایه است. بازارهایی که فعالان آن نیز بتوانند بدون هیچ محدودیتی در آن محل کنند. در سال ۱۹۶۸ اتحادیه گمرکات معرفی شد اما در طی دهه ۷۰ افزایش مورد انتظاری را در تجارت اروپایی نشان نداد. به همین دلیل رویکرد جدیدی تعریف شد که عملیات واقعی آن در اول ژانویه ۱۹۹۳ با اجرای مقررات جدیدی در بازار داخلی اروپا شروع شد.

زمان نشان داده است که ایجاد بازار داخلی یک فرآیند مستمر است و نیاز به توجه سیاسی مداوم و اقدامات به خصوص دارد. پیشرفت‌های تکنولوژیکی جدید مانند دسترسی به اینترنت برای تجارت الکترونیک، افزایش آگاهی نسبت به حفاظت از محیط زیست به اندازه سلامت و ایمنی افراد و حیوانات، تغییر از تولید به ارائه خدمات، جهانی شدن و افزایش اعضای EU، تمام اینها جزء پیشرفت‌هایی هستند که عملکرد بازار داخلی را تحت تأثیر قرار داده‌اند.

۱-۲. اصول کلی حرکت آزاد کالا در بازار داخلی

برای تعریف اصول حرکت آزاد کالا ابزارهایی باید تعریف و مورد استفاده قرار گیرد از جمله این ابزارهای قانونگذاری عبارتند از:

- هماهنگ‌سازی نیازمندی‌های قانونی،
- تصویب قوانین و مقررات روشن و کاربردی،
- تدوین مقررات رویکرد نوین برای جایگزینی رویکرد قدیمی،
- تهیه مقررات فنی پایه و (Directives) هماهنگ‌سازی استانداردها،
- تهیه اصول پذیرش متقابل (معاهده EC ۲۸+۳۰)،
- اعلام نیازمندی‌های فنی ملی (بخشنامه ۹۸/۳۴، TRIS).

ابزارهایی که به سیستم قانونگذاری مربوط نیستند شامل:

- استانداردسازی،
- منشور اخلاقی،
- توافقنامه‌های صنعتی (اختیاری).
- پیشگیری از مشکلات و حل مسئله شامل:
- پرونده‌های کمیسیون تخلفات اعضا،
- داوری ECJ.
- همکاری‌های مرزی (Cross-border) میان اعضا (تفسیر و هماهنگی)،
- مکانیسم SOLVIT.
- در زیر هریک از ابزارهای فوق شرح داده می‌شود.

• ابزارهای قانونگذاری

هماهنگ‌سازی: قواعد عمومی می‌توانند در قالب «قوانین و مقررات» تهیه شوند. قوانین EU به صورت مستقیم برای اعضا الزام آور است. درحالی که «مقررات فنی پایه (Directives)» باید برای هر عضو، به طوری که برای او کاربرد داشته باشد تفسیر گردند.

دستورالعمل‌های «رویکرد قدیم»، دستورالعمل‌های مشروحی هستند که نیازمندی‌های خاص محصولات را مانند غذا و اتومبیل تعریف می‌کنند.

جهت ایجاد یک بازار داخلی واقعی در اتحادیه اروپا به یکسری قواعد کلی و عمومی نیاز است، در این راستا «رویکرد نوین» در اواخر دهه ۱۹۸۰ معرفی شد. تحت این رویکرد «نیازمندی‌های اساسی» در قالب «مقررات فنی پایه (Directives)» آن هم با در نظر گرفتن جزئیاتی که بر مبنای استانداردهای هماهنگ‌سازی شده توسط EU تعریف شده است و استانداردهای مورد نیاز توسط سازمان‌های استانداردسازی اروپایی مانند: CEN, CENELEC و ETSI تهیه و در مجله رسمی EU به چاپ می‌رسد.

اصول پذیرش متقابل: اصول پذیرش متقابل، از قانون موضوعی دادگاه حقوقی اتحادیه اروپا، مطابق با ماده (۲۸) معاهده ناشی می‌شود. پذیرش متقابل برای محصولات کاربردی دارد که موضوع قانون هماهنگ‌سازی استانداردها نیستند و یا برای جنبه‌هایی از محصولات کاربرد دارند که بیرون از حیطه چنین قوانینی قرار می‌گیرند.

۱۵ الی ۲۰ درصد تمام محصولات، خارج از شمول اصل پذیرش متقابل قرار می‌گیرند. (مثال: دوچرخه، منسوجات، اثاثیه منزل و جواهرات).

اطلاعیه نیازمندی‌های فنی ملی: مطابق با بخشنامه ۳۴/۹۳، اعضا باید پیش‌نویس هرگونه مقررات فنی را به کمیسیون ارائه دهند. همچنین بیان کنند که چرا برای اجرای این مقررات الزام وجود دارد. پس از آن کمیسیون فوراً دیگر اعضا را از این پیش‌نویس مطلع می‌کند. این اقدام به کمیسیون و دیگر اعضا این امکان را می‌دهد که روی پیش‌نویس اعمال نظر کرده و در صورتی که از جنبه خاصی باعث ایجاد مانع در تجارت گردد، مراتب اطلاع‌رسانی می‌شود. همچنین استانداردهای ملی هم باید به اطلاع کمیسیون و اتحادیه‌های استانداردسازی اروپا برسد.

کشورهای عضو EFTA مانند ترکیه هم تا اندازه‌ای در این اطلاع‌رسانی در نظر گرفته شده‌اند. برای این موضوع یک پایگاه داده‌ها به نام TRIS - سیستم اطلاع‌رسانی قوانین و مقررات فنی - نیز تهیه شده است. شرکت‌ها (و دیگر ذینفعان) می‌توانند با مراجعه به این سایت به اطلاعیه‌های صادره که در گروه‌های خاص، بسته به هدف و حوزه فعالیت خود وجود دارند دسترسی داشته باشند.

• ابزارهایی که به سیستم قانونگذاری مربوط نیستند

استانداردسازی: سیستم استانداردسازی اروپا تا حد زیادی در حال جایگزینی سیستم قانونگذاری است. حدود ۲۰,۰۰۰ استاندارد اروپایی وجود دارد که بیشتر از نیمی از آنها مشابه استانداردهای بین‌المللی هستند.

به‌عنوان یک اصل کلی، استفاده از استانداردها اختیاری است، اما استثناهایی هم وجود دارد. (برای مثال مصالح ساختمانی). براساس رویکرد نوین رعایت مقررات فنی پایه (Directives) و استانداردهای هماهنگ شده ضروری است.

منشور اخلاقی و توافقنامه‌های اختیاری صنعتی: این دو مورد به‌عنوان «قوانین نرم» هنگامی استفاده می‌شود که بتوان بدون نیاز به قانونگذاری به اهداف کلی دست پیدا کرد.

• پیشگیری از مشکلات و حل مسائل

پرونده‌های کمیسیون تخلفات علیه اعضا و داوری‌های ECJ: اعضای EU مسئول کاربرد صحیح و سروقت معاهده‌ها و قوانین EU هستند. برای اطمینان از این موضوع، کمیسیون اروپا مشارکت نزدیکی را با اعضا برای مدیریت کاربرد صحیح قانون دارد. به‌عنوان نهاد حافظ معاهده‌ها، به کمیسیون این اختیار و این مسئولیت داده شده که از احترام به قانون اتحادیه اروپا توسط اعضا اطمینان حاصل کرده و بررسی نماید که آیا اعضا به معاهده‌ها و قوانین اتحادیه احترام می‌گذارند یا خیر. همین بررسی ممکن است منجر به تشکیل یک پرونده علیه یکی از اعضا شود. دستورالعمل تخلفات، شرایطی را برای مذاکره کمیسیون با اعضا فراهم می‌کند. اگر با این کار نتیجه مورد نظر

حاصل نشد، کمیسیون می‌تواند موضوع را به دادگاه اروپا بکشانند. فقط دادگاه می‌تواند در مواردی که قانونی از قوانین اتحادیه نقض شده است حکم قطعی را صادر کند. لازم به ذکر است که طبق نشریه‌ای که در ژوئیه ۲۰۰۸ منتشر شده است، در ۳۰ آوریل ۲۰۰۸، تعداد ۱۲۹۸ پرونده باز در این خصوص موجود بوده است.

همکاری‌های مرزی میان اعضا: برای حصول اطمینان از وجود روابط متعادل و اعمال یکسان قوانین اتحادیه، باید همکاری نزدیکی میان اعضا وجود داشته باشد. در این مورد قانون جدیدی به شماره (۷۶۵/۲۰۰۸) برای نظارت بر بازار، مقررات شفاف‌تری را در این خصوص بیان کرده است. همکاری‌های مرزی به ایجاد اطمینان و اعتماد میان اعضا کمک می‌کند که برای وجود تجارت روان در بازار داخلی ضروری به نظر می‌رسد.

Solvit یک شبکه آنلاین حل مسئله است که در آن، اعضا با هم برای حل واقع‌گرایانه مشکلاتی که به دلیل کاربرد غلط قوانین بازار داخلی، توسط مقامات دولتی به وجود آمده است همکاری می‌کنند. این کار به نسبت طرح شکایت از طریق کمیسیون اروپایی یک راه غیررسمی‌تر است.

۳-۱. نشان CE

نشان CE به معنای علامتی است که تولیدکننده از طریق آن نشان می‌دهد که محصولاتی با نیازمندی‌های کاربردی تعیین شده در قانون هماهنگ‌سازی اتحادیه اروپا مطابقت دارد (مشروح در قانون ۷۶۵/۲۰۰۸).

نشان CE (هنگامی که در مقررات فنی پایه آمده باشد) اجباری بوده و پیش از اینکه محصول مورد نظر در بازار قرار گرفته و یا مورد استفاده قرار گیرد باید بر روی آن درج گردد. در ۲۱ مقررات فنی پایه از ۲۵ مقررات فنی پایه مربوط به رویکرد نوین، دارا بودن نشان CE الزامی است. درج این نشان به معنای تطابق کالا با تمامی این مقررات فنی پایه می‌باشد. یک محصول تا زمانی که در مقررات فنی پایه مربوطه، برای درج نشان CE، الزامی وجود نداشته باشد، این نشان روی آن درج نمی‌گردد (مثلاً برای اثاثیه منزل یا منسوجات به نشان CE احتیاجی نیست).

• روش دریافت نشان CE

پیش از الصاق نشان CE، تولیدکننده باید روش زیر را اجرا نماید:

۱. مقررات فنی پایه مرتبط را تعیین نماید.
۲. استانداردهای مناسب را تعریف نماید (اگر استاندارد هماهنگ‌سازی شده‌ای وجود داشت).

۳. نیازمندی‌های اساسی کاربردی را مشخص نماید.
۴. ارزیابی ریسک انجام دهد (ریسک‌ها را از بین برده یا تا حد امکان کاهش دهد، اقدامات پیشگیرانه را در رابطه با ریسک‌هایی که قابل حذف نیستند انجام داده و به کاربران در مورد ریسک‌های موجود هشدار دهد).
۵. ارزیابی انطباق را مطابق با نیازمندی‌های مقررات فنی پایه انجام دهد.
۶. مستندسازی فنی که ارزیابی انطباق محصولات را با نیازمندی‌های مربوطه تسهیل می‌کند و شامل ارزیابی ریسک نیز می‌گردد را ایجاد نماید.
۷. مقررات فنی پایه در مورد استفاده، نگهداری و... را به تفصیل شرح دهد.
۸. اظهارنامه انطباق EC را تهیه و تنظیم نماید.
۹. نشان CE را بر روی محصول درج نماید.

۴-۱. چارچوب قانونی جدید

۲۵ سال پس از معرفی رویکرد نوین، نیازی برای به‌روز کردن و اصلاح کردن برخی جنبه‌های رویکرد احساس شد. نتیجه فرآیند ویرایش، چارچوب قانونی جدیدی بود که به حرکت آزاد کالا مربوط می‌شود. این چارچوب نهایتاً در ۹ ژوئیه ۲۰۰۸ تصویب گردید. هدف این چارچوب قرار گرفتن کالاهای ایمن‌تر برای حمایت از مصرف‌کننده در بازار است، که به سطح کیفیت بالاتر برای تولیدکنندگان و تقویت نشان CE که یک نشان تجاری ثبت شده برای اتحادیه است منجر می‌شود.

این چارچوب شامل سه نوع ابزار می‌شود:

۱. مقررات مربوط به اعتباربخشی،
 ۲. نشان CE،
 ۳. نظارت بر بازار (از تاریخ ۱ ژانویه ۲۰۱۰ اجرایی شده است).
- «اعتباربخشی» قسمتی از کل سیستم است که ناظر بر ارزیابی انطباق و نظارت بر بازار می‌باشد و برای امور ارزیابی و اطمینان یافتن از انطباق با نیازمندی‌های کاربردی طراحی شده است. ارزش منحصر به فرد اعتباربخشی در این موضوع است که یک شخصیت حقوقی معتبر، درخصوص صلاحیت فنی نهادهایی که وظیفه‌شان اطمینان یافتن از انطباق با نیازمندی‌های کاربردی است، بررسی و ممیزی کرده و گواهینامه صادر می‌کند.
- نظام اعتباربخشی باعث می‌شود که چارچوب قانونی اعتباربخشی، هم در حوزه‌های اجباری

کاربرد داشته باشد و هم در حوزه‌های اختیاری و دارای این شرط است که در هر کشور برای جلوگیری از رقابت، باید فقط یک نهاد اعتباردهنده وجود داشته باشد که هدف آن ایجاد پذیرش متقابل از اعتباربخشی بین کشورهای عضو بوده و در نتیجه پرهیز از اعتباربخشی‌های چندگانه است. این نظام همچنین نیازمندی‌هایی را نیز برای حصول اطمینان از صلاحیت و حفظ بی‌طرفی و استقلال را در انجام فعالیت‌ها، تعریف می‌نماید.

«نشان CE» و اصول کلی درج آن که هم‌اکنون در حال اجرا است، نشان‌دهنده انطباق محصول با قوانین هماهنگ‌سازی اتحادیه اروپا می‌باشد.

«چارچوب قانونی جدید» مجموعه مقررات لازم برای نظارت بر بازار تمام محصولات تحت پوشش قوانین هماهنگ‌سازی اتحادیه، جهت اطمینان یافتن از اینکه این محصولات نیازمندی‌های قانونی را برآورده می‌سازند، فراهم می‌کند. این مقررات اعضا را وادار می‌کند (حتی مقامات گمرکی) که سیستم‌های نظارتی کارایی را ایجاد کرده و در مبادلات مرزی cross-border با هم همکاری نمایند. اعضا موظفند که یک برنامه عمومی و یا یک برنامه خاص برای نظارت بر بازار طراحی کرده و آنها را در اختیار عموم مردم قرار دهند.

۵-۱. چارچوب عمومی برای بازاریابی محصولات (۷۶۸/۲۰۰۸)

این چارچوب یک تعریف عمومی مانند روش‌های ارزیابی انطباق را از اجرای اصول اصلی رویکرد نوین برای بازاریابی محصولاتی که هنوز تولید نشده‌اند معرفی می‌کند. این چارچوب همچنین وظایف عوامل اقتصادی (تولیدکنندگان و نمایندگان صاحب اختیار، واردکنندگان و توزیع‌کنندگان) را روشن می‌سازد. به علاوه روش‌ها و صلاحیت‌های مورد نیاز نهادهای مجاز، برای حصول اطمینان از اینکه این نهادها در سطح یکسانی از صلاحیت فنی باشند را نیز مشخص می‌نماید.

۶-۱. تعاریف (استخراج شده از تصمیم شماره ۷۶۸)

«تولیدکننده»- به معنای هر فرد حقیقی یا حقوقی است که یک محصول را تولید می‌کند و یا یک محصول را طراحی یا تولید کرده و محصول را تحت نام خودش یا یک نام تجاری وارد بازار می‌کند.

«واردکننده»- به معنای هر شخص حقیقی یا حقوقی است که محصول را از یک کشور سوم در بازار اتحادیه اروپا قرار می‌دهد.

«توزیع‌کننده»- به معنای هر شخص حقیقی و یا حقوقی در زنجیره تأمین است که جدای از تولیدکننده و واردکننده بوده و محصول را در بازار قرار می‌دهد.

۷-۱. وظایف متصدیان امور اقتصادی

- تولیدکنندگان هنگامی که محصولاتشان را در بازار قرار می‌دهند باید اطمینان حاصل نمایند که محصولات آنها مطابق با نیازمندی‌های تعریف شده طراحی و تولید شده‌اند.
- تولیدکنندگان باید مستندات فنی مورد نیاز را تهیه کرده و فرآیند ارزیابی انطباق را یا خودشان انجام دهند و یا به دیگران ارجاع دهند تا برایشان انجام دهند.
- تولیدکنندگان باید اسمشان، نام تجاری ثبت شده‌شان و یا نشان تجاری ثبت شده‌شان و آدرسی که بتوان از آن طریق با آنها درخصوص محصول تماس گرفت را روی بسته‌بندی محصول و یا در مدارک همراه محصول ذکر کنند. آدرس باید محلی باشد که از آن طریق بتوان با تولیدکننده ارتباط برقرار کرد.
- واردکنندگان باید فقط محصولات منطبق را در بازار اتحادیه قرار دهند. واردکنندگان باید اطمینان حاصل نمایند که فرآیند ارزیابی انطباق توسط تولیدکننده برای محصولات انجام گرفته است.
- واردکنندگان باید اسمشان، نام تجاری ثبت شده‌شان و یا نشان تجاری ثبت شده‌شان و آدرسی که بتوان از آن طریق با آنها درخصوص محصول تماس گرفت را روی محصول، بسته‌بندی محصول و یا در مدارک همراه محصول ذکر کنند. آدرس باید شامل محلی باشد که از آن طریق بتوان با واردکننده ارتباط برقرار کرد.
- توزیع‌کنندگان هنگامی که یک محصول را در بازار قرار می‌دهند، باید نسبت به برآوردن نیازمندی‌های کاربردی با دقت رفتار نمایند. پیش از قرار گرفتن محصول در بازار، توزیع‌کنندگان باید اطمینان حاصل کنند که محصول، نشان و یا نشان‌های انطباق مورد نیاز، به همراه مدارک لازم و دستورالعمل‌ها و اطلاعات ایمنی را به زبانی که برای مصرف‌کنندگان و دیگر کاربران نهایی در کشور عضو قابل فهم باشد، دارا بوده و تولیدکننده و واردکننده نیز نیازمندی‌های تعیین شده را برآورده ساخته‌اند.

۸-۱. قواعد عمومی ارزیابی و تأیید انطباق و کاربرد استانداردها

- بشر همواره از زمان خلقت سعی نموده است تا از معضل هرج و مرج و آشفتگی‌های یافته و نظم معینی را برقرار نماید. ماهیت استاندارد و استانداردسازی نیز از دستاورد طبیعی همین فرآیند و تفکر نشئت گرفته و به اندازه سابقه خلق بشریت قدمت دارد. امروزه استانداردسازی که حاصل تلاش‌های متعدد در جهت استفاده بهینه از منابع از طریق ایجاد یک روش مدون می‌باشد، یک ضرورت و نه یک امر تزئینی محسوب می‌شود.

بر طبق تعاریف صورت گرفته توسط سازمان جهانی استاندارد، استانداردسازی به معنای همسانی و یکنواختی در تولید، ادراک، اندازه‌گیری و آزمایش می‌باشد. استانداردسازی فرآیند وضع نمودن مقررات معین و به‌کار بردن آنها با استفاده از همیاری و همکاری قسمت‌های مربوطه بوده که هدف آن کسب سود اقتصادی از طریق انجام یک فعالیت مشخص است. هدف فرآیند استانداردسازی نه تنها ایمنی فرآیند زندگی و محصولات می‌باشد بلکه علاوه بر آن اجازه نمی‌دهد که خدمات و کالاها، پایین‌تر از یک سطح کیفی تعیین شده ارائه شوند. بنابراین بر همگان لازم است که تولید و مصرف براساس استانداردها را به‌عنوان وظیفه انسانی و اجتماعی خود قلمداد کنند. فقط در این شرایط ممکن خواهد بود که منابع به‌صورت بهینه استفاده شوند و وضعیت مادی افراد جامعه بهتر شود. به‌علاوه، امروزه با توجه به اینکه فرآیند سریع جهانی شدن به‌علت پیشرفت در تکنولوژی‌های اطلاعات و تولید، تجربه شده است، استانداردها به زبان مشترک بازرگانی بین‌المللی تبدیل شده‌اند.

لذا به‌منظور رقابت در بازار جهانی، لازم است که محصولات با کیفیتی منطبق بر استانداردها تولید شوند. فواید استانداردسازی شامل موارد زیر است:

۱. فواید استانداردسازی برای تولیدکنندگان

- کمک می‌کند تا تولید براساس طرح‌ها و برنامه‌های معین انجام پذیرد.
- تولیدکنندگان را قادر می‌سازد تا تولیدات خود را به‌طور انبوه و با کیفیت مناسب تولید نمایند.
- میزان خسارات و ضایعات را تا پایین‌ترین سطح کاهش می‌دهد.
- باعث افزایش بهره‌وری و میزان تولید می‌شود.
- باعث تسهیل انبار کردن و حمل‌ونقل تولیدات شده و میزان مواد انبار شده را کاهش می‌دهد.
- باعث کاهش هزینه‌ها می‌شود.

۲. فواید استانداردسازی برای اقتصاد

- کیفیت محصولات و خدمات را ارتقا داده و اتلاف کار، زمان و مواد اولیه را که در اثر سطح کیفی پایین تولید به‌وجود می‌آید را کاهش داده و حتی حذف می‌نماید.
- صنعت را به‌سوی اهداف مشخص هدایت می‌نماید.
- کمک می‌کند تا تعادل بین عرضه و تقاضا ایجاد شود.
- ناسازگاری و ابهامات را از بین می‌برد.
- باعث ایجاد تعادل بین واردات و صادرات می‌شود.
- باعث توسعه صنایع پایین‌دستی و پیشرفت این صنایع می‌شود.
- باعث افزایش رقابت می‌شود.

- باعث حذف محصولات بی‌کیفیت یا دارای کیفیت پایین از بازار می‌شود.

۳. فواید استانداردسازی برای مصرف‌کنندگان

- باعث ایجاد ایمنی اموال و زندگی مصرف‌کنندگان می‌شود.

- مقایسه و انتخاب را آسان‌تر می‌نماید.

- مردم را از فریب خوردن در زمینه‌های قیمت و کیفیت تولیدات و خدمات محافظت می‌نماید.

- باعث ارزانی محصولات و خدمات می‌شود.

- سلامت روانی مصرف‌کنندگان را حفظ و استرس را از بین می‌برد.

- نقش اساسی در افزایش سطح آگاهی مردم دارد.

استانداردسازی یک فرآیند اختیاری بوده که اساس آن توافق و رضایت تمامی طرف‌های مختلف اقتصادی می‌باشد (طرف‌های اقتصادی شامل صنعت، بازرگانی، تولیدکنندگان و توزیع‌کنندگان، مصرف‌کنندگان، کارکنان، سازمان‌های مردم‌نهاد زیست‌محیطی و مراجع عمومی است). استانداردسازی توسط گروه‌های مستقل استانداردسازی که در سطح ملی، اروپایی و جهانی فعالیت می‌کنند، انجام می‌شود.

اتحادیه اروپا از اواسط سال ۱۹۸۰ استفاده از استانداردها را به منظور حمایت از سیاست‌ها و قوانین خود افزایش داده است و در وضع قوانین رویکرد نوین که به منظور تقویت گردش آزاد کالا در بازار داخلی مطرح شده و معطوف به استانداردهای اروپایی توسعه یافته توسط CEN، CENELEC و ETSI می‌باشد، به طور قابل توجهی مشارکت داشته است.

۹-۱. نقش استانداردسازی اروپا در پیکره سیاست‌ها و قانونگذاری اروپا

استانداردسازی یک جزء لاینفک از تجارت در اتحادیه اروپا بوده تا با استفاده از روش‌های تسهیل قانونگذاری و وضع قوانین بهتر، افزایش رقابت در بین مؤسسات اقتصادی و حذف موانع موجود در سطح تجارت جهانی بتواند به اهداف تعیین شده دست یابد.

در ۱۸ اکتبر ۲۰۰۴، کمیسیون اروپا یک ابلاغیه درخصوص نقش استانداردسازی اروپا در پیکره سیاست‌ها و قانونگذاری اروپا به همراه یک دستورالعمل اجرایی در ارتباط با چالش‌های استانداردسازی اروپا را به تصویب رساند.

هر دو این مدارک، وضعیت کنونی استانداردسازی اروپا را تحلیل نموده و مناطق کلیدی که سیستم استانداردسازی اروپا و تجهیزات در دسترس سیاست استانداردسازی اروپا در آنجا قابلیت بهبود داشته و می‌بایست بهبود یابد را مشخص می‌نماید. هر دو سند پاسخی به جمع‌بندی

ماه مارچ سال ۲۰۰۲ شورای اروپا و مصوبه شورا در اکتبر سال ۱۹۹۹ می‌باشد.

مصوبه اکتبر ۱۹۹۹ شورا درخصوص نقش استانداردسازی در اروپا می‌باشد که شورا طی آن اهمیت نقش استانداردها را اعلام نموده و از کمیسیون اروپا دعوت کرده است تا وضعیت کنونی استانداردسازی اروپا را تحلیل نموده و به چالش‌هایی که سیستم استانداردسازی اروپا با آن روبرو است واکنش نشان دهد. در جمع‌بندی صورت گرفته در ماه دسامبر ۲۰۰۴ درخصوص استانداردسازی در اروپا، شورای اروپا اطلاعات به‌دست آمده توسط کمیسیون را اعلام نمود و از کمیسیون دعوت به‌عمل آورد تا فعالیت‌هایی که در ابلاغیه‌ها و دستورالعمل اجرایی ارائه می‌شود را دنبال و پیگیری نماید.

۱۰-۱. توسعه همگانی از طریق استانداردسازی به سمت ابداع و نوآوری در اروپا

شورای رقابت در ۴ دسامبر ۲۰۰۶، در نتیجه‌گیری‌های خود به موضوع ابداع و نوآوری اشاره نموده و بر نیاز به بهبود سیستم استانداردهای اروپا تأکید می‌کند. در ادامه نیز از کمیسیون اروپا درخواست می‌نماید تا طرح‌های پیشنهادی خود را درخصوص اقداماتی که می‌بایستی توسط ذینفعان مربوطه انجام شود ارائه نماید.

در ۱۱ مارچ سال ۲۰۰۸، کمیسیون یک ابلاغیه در مورد توسعه همگانی استانداردسازی به سوی نوآوری در اروپا را در جواب درخواست شورا به تصویب رساند. این ابلاغیه بر همکاری وسیع‌تر در زمینه استانداردسازی به سمت خلاقیت و رقابت تمرکز داشت.

۱۱-۱. اصول کلی سیاست‌های اروپا برای استانداردسازی بین‌المللی

- اروپا به‌علت ظرفیت‌هایی که استانداردسازی جهانی برای حذف موانع فنی تجارت و افزایش دسترسی به بازار برای همگان دارد و همچنین استانداردسازی جهانی امکان توسعه و نشر تکنولوژی را فراهم می‌آورد، تمایل به توسعه استانداردسازی جهانی دارد.
- در تهیه استانداردها باید به نیازهای اساسی و مقدماتی، از قبیل شفافیت و وضوح فرآیند، توافق و رضایت عمومی و مشارکت تمامی طرف‌های ذینفع احترام گذاشته شده و این موارد را رعایت نمود.
- استانداردسازی ملی، اروپایی و جهانی یکدیگر را کامل می‌کنند. حائز اهمیت است که سیستم‌های استانداردسازی ملی اجازه دهند تا تمامی طرف‌های ذینفع، در تدوین استانداردها مشارکت مؤثر داشته و با سیاست‌ها و قوانین اروپا مطابقت و همخوانی داشته باشند.
- داشتن یک استاندارد کاربردی و یک آزمون قابل قبول برای همه، هدف نهایی استانداردسازی برای تسهیل تجارت می‌باشد.

- استفاده از استانداردهای اختیاری می‌تواند نیاز به آیین‌نامه‌ها و دخالت دولت را کاهش دهد.
- اقدامات لازم برای افزایش راندمان نهادهای استانداردسازی بین‌المللی باید گسترش یابد. تلاش برای افزایش راندمان نباید با اصل پاسخگویی منافات داشته باشد.
- استانداردها، راهنماها و سایر محصولات استانداردسازی باید به سمت پذیرش استانداردهای جهانی که مورد قبول عموم قرار گرفته‌اند هدایت گردند.
- همکاری با نهادهای استانداردسازی بین‌المللی باعث می‌شود تا به‌صورت سیستماتیک بر استانداردهای جهانی تأثیر گذارده و حتی روند تغییرات آنها را کنترل نموده و یا حداقل در فرآیند تهیه استانداردها حضور داشت.
- جامعه معمولاً در راستای اهداف سیاسی خود، از گسترش زیرساخت‌های استانداردسازی (ترجیحاً در سطح ملی) حمایت می‌نماید. اتحادیه اروپا نیز در راستای سیاست خود برای تسهیل تجارت، استفاده اختیاری از استانداردهای عمومی را ترویج می‌نماید.

۱۲-۱. رویکرد قدیمی

یکی از هدف‌های ابتدایی عهدنامه رم در سال ۱۹۵۷ آسان نمودن جابجایی کالاها در درون محدوده‌ای است که از آن زمان تاکنون تحت عنوان اتحادیه اروپا قلمداد می‌شود. اولین بازیابی کلی این عهدنامه در سال ۱۹۸۷ انجام شد که طی آن اصلاحیه‌ها و متمم‌های عهدنامه رم معرفی گردید. هدف این اصلاحیه‌ها تکمیل یک بازار واقعی اروپایی تا سال ۱۹۹۲ بود. به‌منظور دستیابی به این هدف، ایجاد یک تغییر ریشه‌ای در روش‌هایی که توسط هریک از کشورهای عضو اتحادیه جهت هماهنگ‌سازی مقررات انجام می‌شد، ضروری بود.

قبل از پذیرش **رویکرد نوین** در سال ۱۹۸۵، روند کار به این‌صورت بود که در ابتدا CENELEC استانداردها را تألیف می‌نمود، سپس استانداردها به‌صورت بخشنامه در می‌آمدند و در نهایت بخشنامه‌ها به قوانین دولت‌های عضو اتحادیه تبدیل می‌شدند. در اصل در این شیوه نهادهای استانداردسازی، استانداردهای منطبق بر مقررات اروپا را تدوین می‌نمودند.

در مقابل، **رویکرد جدید**، اهداف ایمنی را در خلال یکسری الزامات اصولی ایمنی و بهداشت (EHSRs) تعریف نموده، که در معنای وسیع آن الزاماتی است که تجهیزات باید دارا باشند. این مقررات پایه، مبانی کلی ایمنی و بهداشت را در قالب مقررات فنی پایه (Directives) تعیین کرده و مشخصات فنی توسط استانداردهای هماهنگ شده رعایت می‌شوند.

۱۳-۱. رویکرد نوین و نقش استانداردهای هماهنگ شده

تأسیس و استقرار یک بازار داخلی بر مبنای آزادی جابجایی کالاها، به طور جدی به وجود یک سطح متناسب و هماهنگ کیفیت و ایمنی بستگی دارد. رویکرد نوین به استانداردسازی در اروپا به طور قابل توجهی به این هدف کمک می نماید تا بازار واحد اروپا را در فضایی امن گسترش دهد. موفقیت سیستم استانداردسازی اروپا در حذف موانع فنی تجارت، یک نقش اساسی در حصول اطمینان از آزادی جابجایی کالاها در بین دولت های عضو اتحادیه ایفا نموده است.

«رویکرد نوین» در مصوبه کمیسیون اروپا در ماه می ۱۹۸۵ تعریف شده است. این رویکرد علاوه بر سایر مسائل، تفکیک مسئولیت های کمیسیون قانونگذاری اروپا و نهادهای استانداردسازی اروپا (CEN, CENELEC & ETSI) را در چارچوب قانونی که اجازه جابجایی آزاد کالاها را می دهد، توضیح می دهد.

رویکرد نوین بر پایه اصول کلیدی زیر قرار دارد:

- ضرورت جدایی واضح بین جامعه قانونگذاری اقتصادی اروپا و سیستم استانداردسازی اروپا،
 - هماهنگ سازی مقررات فنی جامعه اقتصادی اروپا محدود و منحصر به الزامات اساسی، در قالب مقررات فنی پایه،
 - واگذاری وظیفه تنظیم تعاریف و مشخصات فنی مشروح به نهادهای استانداردسازی،
 - مفروض دانستن انطباق محصولاتی که منطبق با استانداردهای هماهنگ شده تولید می شوند، با الزامات اساسی مقررات فنی پایه،
 - استانداردها اجباری نبوده و همچنان به صورت اختیاری باقی می ماند،
 - احتمال استفاده از راه های جایگزین برای تولیدکنندگان برای اثبات تطابق محصولات خود با الزامات اساسی،
 - استانداردها باید انطباق با الزامات اساسی مقررات فنی پایه را تضمین نمایند،
 - مراجع دولتی همچنان مسئول محافظت از الزامات و احتیاجات خود در قلمرو کشورشان می باشند،
 - تمامی اقدامات پیشگیرانه به منظور دور نگاه داشتن محصولات غیرایمن از بازار، توسط اعضای اتحادیه انجام می شود.
- در مقایسه با رویکرد قدیمی، چندین مورد از بهبودهای حاصله از زمان تصویب رویکرد نوین عبارت است از:
- پوشش گروه بزرگتری از محصولات (مانند ماشین آلات، اسباب بازی ها و...)،
 - تحت پوشش قرار دادن ریسک های گسترده تر مثل محیط زیست و نه فقط ویژگی های مشخص محصولات،

- برقراری همکاری نزدیک بین مراجع دولتی و فعالان امور بازار برای هماهنگ‌سازی مقررات با نظرات جامعه،
- یکی از مشخصه‌های کلیدی «رویکرد نوین» انعطاف‌پذیری است که در اکثر مقررات فنی پایه (Directives) اجازه داده شده است.
- قابلیت انعطاف «رویکرد» جدید به مشخصه‌های زیر مرتبط است:
- مقررات فنی پایه، تنها موارد کلی که می‌بایست به آنها دست پیدا کرد را مشخص می‌کند ولی جزئیات فنی را مشخص نمی‌نماید.
- روش‌های انتخابی مختلفی را به منظور ارزیابی انطباق ارائه می‌کند.
- انطباق با پیشرفت فنی و تکنولوژیک را الزام نمی‌دارد.
- مقررات فنی پایه «رویکرد جدید» (Directive) توسط «استانداردهای هماهنگ شده» (Harmonized Standards) که نقش قابل توجهی در اطمینان از کاربردی بودن آنها ایفا می‌کند، پشتیبانی می‌شوند. «استانداردهای هماهنگ شده» همان استانداردهای اروپایی بوده که توسط CEN، CENELEC یا ETSI در پی مقررات فنی پایه، کمیسیون اروپا پس از مشورت با اعضای اتحادیه اروپا، تدوین می‌شوند.

بخش دوم - مؤسسه استاندارد انگلستان^۱

مؤسسه BSI سازمان استانداردسازی ملی انگلستان و اولین مؤسسه استاندارد جهانی است. این مؤسسه نماینده بخش‌های اقتصادی و اجتماعی انگلیس در میان کلیه سازمان‌های استاندارد بین‌المللی و اروپایی بوده و به دنبال تدارک و توسعه راه‌حل‌های اطلاعاتی تجاری برای کلیه سازمان‌های انگلیسی در هر اندازه‌ای است.

مؤسسه BSI به منظور تسهیل تولید و تدوین استانداردهای بین‌المللی و اروپایی با بخش‌های خدماتی، تولیدی، تجاری، دولتی و مصرفی کاملاً در ارتباط است.

قسمتی از گروه BSI، یعنی BSI British Standards رابطه کاری خیلی نزدیکی با دولت انگلستان دارد. این ارتباط از طریق وزارت نوآوری، دانشگاه و مهارت‌ها Department of Innovation, University and Skills (DIUS) ایجاد می‌گردد.

BSI British Standard یک سازمان غیرانتفاعی است به این معنا که کلیه منافع و درآمدهای کسب شده توسط این سازمان مجدداً در خدماتی که خود سازمان ارائه می‌دهد سرمایه‌گذاری می‌شود.

1. British Standards Institute (BSI)

۱-۲. تاریخچه

در سال ۱۹۰۱ نهادهای: مهندسين راه و ساختمان، مهندسين مکانیک و معمارهای دریایی و نیز مؤسسه آهن و فولاد، کمیته‌ای را برای استانداردسازی قسمت‌هایی از پل‌ها و خطوط آهن و کشتیرانی که آهن و فولاد در آن به‌کار می‌رود، به وجود آوردند.

کمیته استاندارد مهندسی موفق به کم کردن هزینه تولید خطوط تراموا از ۷۵ به ۵ شد که موجب صرفه‌جویی ۱ میلیون پوندی در این صنعت شد.

در سال ۱۹۰۶ کمیته الکترونیک بریتانیا (BEC) تأسیس شد. BEC یکی از اعضای بنیانگذار کمیسیون بین‌المللی الکترونیک (IEC) است. آقای چارلز سی مایستر اولین دبیر کل IEC در سال ۱۹۰۸ توسط همین کمیته معرفی شد که سال‌ها از مدیران BEC بود.

آقای چارلز سی مایستر حدود ۴۰ سال در این سمت باقی ماند و اولین مدیرعامل BSI نیز بود. سال ۱۹۲۹، کمیته استاندارد مهندسی تبدیل به انجمن استاندارد مهندسی بریتانیا شد و به‌طور همزمان Royal Charter را نیز دریافت کرد که تشریح‌کننده اهداف انجمن است. یک سال بعد این انجمن تبدیل به مؤسسه استاندارد بریتانیا شد و به‌طور همزمان کارهای استانداردسازی رسمی BSI را تیز تأسیس کرد.

در سال ۱۹۴۶ پس از جنگ جهانی دوم، BSI یکی از اعضای تأسیس‌کننده سازمان بین‌المللی استاندارد (ISO) بود و در همین سال عضو تأسیس‌کننده CEN و سازمان وابسته - الکتروتکنیکال CENELEC نیز شد.

از زمان تأسیس در سال ۱۹۰۱، گروه BSI به‌تدریج تبدیل به یک سازمان خدمات تجاری مستقل جهانی پیشرو شده است که در کنار اعتمادسازی با ارائه راه‌حل‌های مبتنی بر استاندارد، امنیت خاطر و اطمینان را نیز به متقاضیان می‌دهد.

این سازمان که به‌عنوان اولین مؤسسه استاندارد ملی در دنیا بنیانگذاری شد، اکنون با بیش از ۲۲۵۰ نفر پرسنل در بیش از ۱۰۰ کشور از طریق بیش از ۵۰ دفتر جهانی فعالیت می‌نماید.

در سال ۲۰۰۱ BSI صدمین سال خود را جشن گرفت و یک سال بعد تفاهمنامه جدیدی با دولت بریتانیا منعقد کرد.

۲-۲. نقش راهبردی BSI در توسعه ملی و جهانی

در سال ۲۰۰۳ BSI، DTI و CBI چارچوب استراتژیک استانداردسازی ملی را معرفی کردند که یک برنامه سه‌ساله برای ارتقای استفاده استراتژیک از استانداردهاست. این برنامه که از اکتبر ۲۰۰۴ تا مارس ۲۰۰۷ به اجرا گذاشته شد شامل تحقیقات و مطالعاتی درخصوص منافع اقتصادی

استانداردها و نقش آن در نوآوری بود. در سال ۲۰۰۶، UKAS (سازمان اعتباربخشی بریتانیا) به‌عنوان یک شریک به طرح «چارچوب راهبرد استانداردسازی بریتانیا NSSF» ملحق شد. در خلال محدوده وسیعی از فعالیت‌های پیشبردی، پیام NSSF در مورد استانداردها و فواید آنها به‌طور موفقیت‌آمیزی به بیش از ۲۰۰ میلیون نفر در سراسر دنیا رسید.

BSI در کمک به تأسیس یک ساختار استاندارد ملی در بسیاری از کشورهای دنیا، نقش اساسی داشته است. اخیراً BSI تفاهمنامه و توافقنامه همکاری مشترکی با تعدادی از سازمان‌های استاندارد از جمله سازمان‌های استاندارد ملی در چین، ژاپن و کره داشته است.

۲-۳. واقعیت‌های مهم و کلیدی

BSI British Standards، دارای ۲۷,۰۰۰ استاندارد جاری است یعنی به‌ازای هر ۵۹ بنگاه اقتصادی در انگلیس یک استاندارد وجود دارد.

- استانداردهای BSI همه نوع فعالیتی را از حسابداری تا لنزهای Zoom پوشش می‌دهند.
- در هر مقطع زمانی حدود ۶,۰۰۰ استاندارد در حال تهیه و تدوین است.
- قیمت یک استاندارد مبین پیچیدگی آن است، قیمت استانداردهای BSI از ۵ پوند تا ۱۱۵۰ پوند است.
- متوسط قیمت یک استاندارد برای غیراعضا ۷۵ و برای اعضا ۳۷ پوند است.
- هر سال بیش از ۱۳۰,۰۰۰ نسخه چاپی از استانداردهای BSI به فروش می‌رسد.
- ۶۰۰۰ نفر از ۱۸۰۰۰ سازمان در تدوین حدود ۱۷۰۰ استاندارد در سال همکاری می‌نمایند.
- هر سال بیش از ۱۴۰۰۰۰ سازمان با این مؤسسه در ارتباط هستند که این رقم نزدیک ۹ درصد از کل تجارت انگلیس است.

- عمومی‌ترین استاندارد در جهان (الزامات سیستم‌های مدیریت کیفیت - ISO 9001) توسط بیش از ۶۷,۰۰۰ سازمان در ۱۵۴ کشور مورد استفاده قرار می‌گیرد.

- استانداردهای ISO 9001 و ISO 14001 و تعداد دیگری از استانداردهای برجسته جهانی (همانند ایمنی و بهداشت و IT) از ابتدا به‌عنوان استانداردهای بریتانیایی تدوین شده و مورد استفاده قرار گرفته است.

- دومین استاندارد مهم جهانی (سیستم مدیریت محیط زیست ISO 14001) در بیش از ۹۰,۰۰۰ سازمان در ۱۲۷ کشور مورد استفاده قرار می‌گیرد.

- قدیمی‌ترین استاندارد BSI که امروزه هنوز مورد استفاده قرار می‌گیرد - BS 275 Dimensions of rivets - است که اولین ویرایش آن در سال ۱۹۲۷ تدوین شده درحالی که

مفاهیم جدید و بازنگری شده این استاندارد هنوز در استمرار تجارت و مسائل زیست‌محیطی کاربرد دارند.

۴-۲. سایر مسائل متفرقه مربوط به BSI

- BSI اولین سازمان استاندارد ملی در جهان است.
- BSI یکی از اولین و مهمترین مارک‌های کیفیت دیرپا در سال ۱۹۰۳ را به وجود آورد یعنی در زمانی که حرف‌های B و S (British and Standard) در نشان Kite Mark (بالاترین نشان استاندارد کیفیت) تلفیق شد.
- BSI در تشکیل ISO یعنی سازمان بین‌المللی استانداردسازی در سال ۱۹۷۴ و نیز در تشکیل همپای اروپایی این سازمان یعنی CEN در سال ۱۹۶۴ نقش بسیار مهمی داشت.
- BSI پیشگام در ارتقای استانداردهای سیستم‌های مدیریت کیفیت است که اولین آن استاندارد BS 5750 یعنی استاندارد سیستم‌های مدیریت کیفیت است که چارچوب سری‌های استانداردهای کیفیت ISO 9000 که ابتدا در سال ۱۹۹۴ منتشر شد را تشکیل داد.
- BSI اولین استاندارد مدیریت محیط زیست جهان یعنی BS 7750 را در سال ۱۹۹۲ منتشر کرد. این منجر به انتشار اولین استاندارد مدیریت محیط زیست بین‌المللی یعنی ISO 14001 در سال ۱۹۹۶ شد. BSI همچنین اولین استاندارد پایداری، (BS 8900) را در سال ۲۰۰۶ منتشر کرد.
- سیستم‌های مدیریت BSI در انگلستان از سال ۲۰۰۶ بر محور کاهش کربن Carbon neutral بوده است. در راستای این سیاست BSI سفرهای کاری پرسنلی‌اش را سالیانه تا ۲۰۰,۰۰۰ مایل کاهش داد و هزینه‌های صرفه‌جویی شده مربوطه را در برنامه (carbon offsetting) در انگلیس و بلغارستان سرمایه‌گذاری کرد.
- BSI به‌عنوان یک برند عالی (Super Brand) در انگلیس برای ۵ سال متوالی معرفی شد.

۵-۲. خدمات کلیدی گروه BSI

- تدوین و فروش استانداردهای ملی، بین‌المللی و خصوصی و ارائه اطلاعات پشتیبانی.
- ارزیابی انطباق و تأیید سیستم‌های مدیریت اشخاص دوم و اشخاص ثالث.
- آزمایش و صدور گواهی محصولات و خدمات.
- تکوین و عرضه نرم‌افزارهای مدیریتی.
- ارائه خدمات آموزشی جهت پشتیبانی و پیاده‌سازی استانداردها و بهترین عملکردهای تجاری.

۶-۲. تدوین و فروش استانداردهای ملی، بین‌المللی

BSI استانداردها و راه‌حل‌های استانداردسازی را برای پاسخگویی به نیازمندی‌های کار و اجتماع ارائه داده است. BSI توسط دولت انگلیس به‌عنوان NSB (National Standard Body) یعنی نهاد استاندارد ملی انگلیس شناخته شده که محصولات استاندارد و اطلاعات مربوطه را ارائه، منتشر و عرضه می‌نماید. این مؤسسه با سازمان‌های دولتی، تجاری و مصرف‌کنندگان در ارتباط است.

در کنار انتشار استانداردها، این مؤسسه، مجموعه وسیعی از کتاب‌های مربوط به کسب‌وکار، لوح فشرده CD-Rom و محصولات الکترونیکی که موضوعات و استانداردهای تجاری تدوین شده توسط متخصصین با صلاحیت را تبیین و تفسیر می‌کند نیز ارائه می‌دهد.

تیم متخصص انتشارات فنی BSI، تحقیقات و مطالعات خود را همگام با متخصصین بین‌المللی انجام داده، نتایج را گردآوری و تدوین می‌کنند تا اطمینان حاصل کنند که اطلاعات و دستورالعمل‌هایی که توسط مؤسسه BSI ارائه شده در زمان چاپ و نشر اعتبار جهانی داشته‌اند.

BSI بهترین راهکارهای عملی را در خلال بازنگری و بهبود و انتشار استانداردهای بین‌المللی و سایر محصولات و خدمات مربوط به استانداردسازی شناسایی نموده و ارائه می‌دهد. این راهکارها به مشتریان کمک می‌کند که اصلاحات اساسی را در کار خود با موفقیت اجرا نمایند. اگرچه BSI سال‌هاست که دستورالعمل‌هایی برای شرکت‌های استفاده‌کننده از استاندارد تهیه می‌کند، اما تهیه دفترچه‌های راهنمای کوچک و نشریات متنوع آن موجب توسعه بخش انتشارات شد که امروزه بیش از ۷۰ عنوان نشریه را به‌صورت سالیانه منتشر می‌کند.

برخی از نشریات این مؤسسه که هنوز هم مهم و پرتیراژند، کتب راهنمای فنی هستند (TH). این کتب ابتدا توسط گروه اطلاعات فنی (TIG) تهیه می‌شدند و درحال حاضر توسط تیم انتشارات تهیه شده و مدیریت می‌گردند. کتب راهنمای فنی توسط متخصصین در زمینه‌های مختلف نوشته می‌شوند و شامل اطلاعات به‌روز شده در مورد خدماتی هستند که عمومی و پراهمیت‌اند. این خدمات برای متخصصین در رشته‌های ساختمان، تولیدات صنعتی و بخش‌های خدمات کاربرد عمومی دارند. برنامه‌های قدیمی BSI در مورد چاپ کتاب کماکان ادامه دارد و درحال توسعه است. آنچه زمانی به‌عنوان انتشار دستورالعمل‌های کوچک در موضوعات مشخص (با توجه ویژه روی ICI) شروع به کار کرد امروزه دربرگیرنده محدوده بزرگ و عمیقی از موضوعات مختلف است که سال به سال به حدود و وسعت آن افزوده می‌شود.

محصولات BSI بر ارتقای سیستم‌ها، برنامه‌های کاربردی و فرآیندها در کارهای تجارت و صنعت، بخش‌های عمومی و خصوصی تمرکز دارد. این محصولات برای «کاربرد و عملکرد بهتر»

در کلیه بخش‌های محیط‌های کاری تأکید زیادی دارند. محصولات و خدمات BSI به سازمان‌ها کمک می‌کند که تصمیمات مهم کاری را مدیریت نموده و به تعالی دست یابند. مؤسسه استاندارد با داشتن سابقه ملی و بین‌المللی قوی به‌عنوان قلب استانداردسازی جهان شناخته می‌شود و به صنایع انگلیسی اجازه دسترسی و اثربخشی در استانداردسازی را چه در اروپا (CEN, CENELEC و ETSI) و در عرصه بین‌المللی (IEC و ISO) می‌دهند.

۲-۷. ممیزی و صدور گواهینامه سیستم‌های مدیریتی

BSI به‌عنوان یک مؤسسه مستقل صادرکننده گواهینامه سیستم‌های مدیریتی در انگلستان و دیگر کشورهای جهان فعالیت دارد. این مؤسسه در بیش از ۱۲۰ کشور جهان، ارزیابی مستقل انجام داده و تاکنون بیش از ۷۰۰۰۰ گواهینامه سیستم‌های مدیریت صادر نموده است.

۲-۸. آموزش

BSI پیشگام در زمینه دانش، اطلاعات و ارائه‌دهنده آموزش‌های استانداردها، سیستم‌های مدیریت، ارتقای کسب‌وکار و درک نیازمندی‌های قانونی است. این خدمات شامل ارائه راهنمایی‌هایی است که به مشتریان کمک می‌کند تا درک بهتری از نحوه استفاده از استانداردها در زندگی روزمره داشته باشند.

۲-۹. آزمایش محصولات و تأیید انطباق

Kite mark - یک نشان ثبت شده تحت مالکیت فکری BSI است. با نصب نشان Kite mark بر روی محصولات، فروش آنها افزایش یافته و ریسک‌هایی که محصول در معرض آن قرار دارد کاهش می‌یابد.

BSI - CE marking یک سازمان صادرکننده گواهینامه محصول (notified body) در CE marking اتحادیه اروپا است. دارا بودن این علامت به دسترسی سریع و آسان محصولات به بازار اروپا کمک می‌کند.

BSI عملیات آزمایش و ارزیابی را برای حجم عمده‌ای از محصولات مصرفی مانند ادوات و مصالح ساختمانی، ایمنی و آتش‌نشانی، لوازم برقی و الکترونیکی و همچنین محصولات مهندسی خدمات پزشکی انجام داده و گواهینامه انطباق (Kite mark و CE marking) صادر می‌کند. به‌علاوه BSI در برنامه‌های برآورد نیازمندی‌های فنی و آزمایش‌های محصولات و صدور گواهینامه در بسیاری کشورهای جهان مشارکت دارد.

بخش سوم - مؤسسه استاندارد آلمان (DIN e. V.)

DIN مؤسسه استانداردسازی آلمان، یک مؤسسه خصوصی است که به‌عنوان یک انجمن غیرانتفاعی ثبت شده است. اعضای این مؤسسه از صنایع، انجمن‌ها، ارگان‌های عمومی و سازمان‌های تحقیقاتی، تجاری و بازرگانی هستند.

با توافق دولت آلمان، DIN به‌عنوان سازمان استاندارد ملی شناخته می‌شود که نماینده منافع آلمان در سازمان‌های استاندارد بین‌المللی و اروپایی است. کارکنان دائم DIN کل فرآیند استانداردسازی را در سطح ملی هماهنگ نموده و مسئول سازمان‌دهی و انجام تدارکات لازم جهت شرکت آلمان در کارها و فعالیت‌های استانداردسازی در سطح بین‌المللی و اروپایی هستند.

۱-۳. فعالیت‌ها و اهداف DIN

- حصول اطمینان از مشارکت کلیه ذینفعان (Stakeholders) صرف‌نظر از موقعیت اقتصادی و مهارت‌های ارتباطی آنها.
- ارتقا و بهبود شرایط جابجایی آزادانه کالاها در خلال مشارکت فعال در استانداردسازی اروپایی و بین‌المللی.
- تشکیل هیئت دبیران کمیته‌های بین‌المللی.
- پذیرش استانداردهای بین‌المللی و اروپایی در سطح ملی.
- حفظ و نگهداری یکپارچگی و انطباق مجموعه‌های استاندارد.
- مشارکت فعال در ایجاد هم‌افزایی و توافق همگانی.
- در نظر گرفتن و توجه به مقررات حقوقی.
- تهیه یک ساختار زیربنایی الکترونیکی برای توسعه استانداردها.
- پرهیز از دوباره‌کاری.

۲-۳. سازمان

DIN متشکل از مجموعه‌های زیر است:

- **هیئت نظارت:**^۱ هیئت نظارت مسئول خط‌مشی استانداردسازی است و به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم از طریق کمیسیون‌هایش عمل می‌کند. این هیئت تصمیمات مربوط به سیاست‌های مالی و تجاری را برای DIN و سایر شرکت‌های وابسته و تابعه‌اش، اتخاذ می‌نماید.

- **کمیته‌های نظارت:**^۱ وظیفه این کمیته‌ها، پشتیبانی و کمک به هیئت‌های نظارت در زمینه‌های مختلف است.

- **کمیته‌های تدوین استاندارد:** کارهای استانداردسازی در DIN توسط بیش از ۷۰ کمیته تدوین استاندارد انجام می‌شود که در حوزه خود تنها مسئول کارهای ملی نیستند، بلکه مسئول استانداردسازی در سطح بین‌المللی و اروپایی نیز هستند.

- **کمیسیون‌ها:** کمیسیون‌های مختلفی مدیریت عالی DIN را پشتیبانی کرده و به او مشاوره می‌دهند و فعالیت‌های مختلف DIN را با سایر مؤسسات هماهنگ می‌کنند.

۳-۳. تأمین مالی کارهای تدوین استاندارد در DIN

هر سال DIN حدود ۲,۶۰۰ استاندارد را تهیه و منتشر می‌کند، پیش‌نویس استانداردها و مشخصات آنها را با کمک ۲۸,۵۰۰ متخصص بیرونی (خارج از مجموعه) و ۳۸۰ نفر از کارکنان خودش که در ۷۷ کمیته استاندارد فعالیت می‌کنند تهیه و ارائه می‌کند.

DIN با تشکیل دبیرخانه یا حضور در کمیته‌های مختلف فنی، کمیته‌های تابعه و کارگروه‌های CEN و ISO، به‌طور فعال نماینده منافع آلمان در سطوح بین‌المللی و اروپایی است.

دین‌فعان در استانداردسازی در اصل مشتریان DIN از کلیه اقشار جامعه هستند اعم از: سازمان‌های غیردولتی مثل سازمان‌هایی که با حقوق مشتری سروکار دارند و بنگاه‌های اقتصادی کوچک و متوسط (SMEs)، شرکت‌های بزرگ، شرکت‌های تجاری، انجمن‌ها، مؤسسات تحقیقاتی و علمی و مجموعه‌های دولتی.

در خلال فعالیت‌هایی مثل مشاوره فنی و مدیریت کارهای تدوین استاندارد به نمایندگی آلمان در جلساتی که سازمان‌های استاندارد جهانی تشکیل می‌دهند شرکت کرده و به ارائه خدمات پشتیبانی اولیه می‌پردازد. DIN سالیانه ۶۲ میلیون یورو هزینه متحمل می‌شود. درآمدهایی که خود DIN کسب می‌کند ۵۲ درصد از این هزینه‌ها را پوشش می‌دهد. این درآمدها عمدتاً از طریق حق تألیف و چاپ از فروش استانداردها و سایر محصولات مرتبط با استانداردها، دریافت بهره، اجاره و سایر منابع مشابه کسب می‌گردد. حدود ۲۲ درصد از این هزینه‌ها از طریق منابع مالی پروژه‌های صنعتی، ۱۸ درصد از طریق منابع مالی پروژه‌های عمومی و ۸ درصد از این هزینه‌ها از محل حق عضویت اعضا تأمین می‌گردد.

کارهای تدوین استاندارد DIN هزینه‌های مستقیم سالیانه‌ای برابر با ۲۵ میلیون یورو ایجاد می‌کند. این هزینه‌ها شامل هزینه‌های مستقیم پرسنلی، هزینه‌های سفر انجام کارهای تدوین

استاندارد به‌خصوص در سطح بین‌المللی و اروپایی و هزینه‌های مستقیم غیرپرسنلی از قبیل بهره‌گیری از مطالعات تخصصی، تهیه مطبوعات فنی و سایر خدمات مرتبط است.

هرساله DIN هزینه‌های دیگری تا سقف ۱۲ میلیون یورو نیز در راستای هماهنگ نمودن فعالیت مستقیم استانداردسازی، حصول اطمینان از حضور مستمر در سطح ملی، اروپایی و بین‌المللی، رسیدن به اهدافی که در اساسنامه‌اش تعریف شده و اصولاً حفاظت از منافع مشتریان متحمل می‌شود. این هزینه‌های غیرمستقیم به همراه هزینه‌های مستقیمی که در بالا توضیح داده شد (هزینه‌های بالاسری استانداردسازی) هزینه‌های کلی تهیه و نشر استانداردها را تشکیل می‌دهند. خدمات زیربنایی DIN هر سال هزینه‌ای حدود ۲۲ میلیون یورو ایجاد می‌کنند. این هزینه‌ها اساساً شامل هزینه تجهیزات IT و توسعه IT است که نه تنها منجر به افزایش کارایی بلکه موجب کم کردن هزینه‌ها چه برای ۲۸,۵۰۰ کارشناس و متخصص خارجی و چه برای بخش‌های حسابداری، کنترل، مدیریت منابع انسانی و دایره حقوقی DIN است.

ساختار درآمد و هزینه براساس روش هزینه-فروش صورت می‌گیرد. لذا هزینه‌های مستقیم کارهای مربوط به پروژه‌های تدوین استاندارد که از طریق صنایع یا دولت واگذار می‌گردند تقریباً به‌طور کامل از محل درآمدهای مستقیم یعنی منابع مالی بیرونی، پوشش داده می‌شوند. هزینه‌های غیرمستقیم توسط درآمدهایی که خود DIN تولید نموده است تأمین می‌شود. با سیستم جدید تأمین مالی کارهای استاندارد، کلیه افراد درگیر نه تنها ریسک‌ها و مخاطرات مرتبط را متحمل می‌شوند بلکه مسئولیت مشترکی درقبال پروژه‌های استانداردسازی قبول می‌کنند. بدین ترتیب یک سازمان مطمئن مالی برای انجام پروژه‌های استاندارد در بلندمدت تأسیس خواهد شد.

۳-۴. DIN در جهان

DIN به‌عنوان مؤسسه استانداردسازی آلمان، دریچه‌ای به استانداردسازی جهانی است. هدف DIN توسعه و انتشار استانداردهایی است که اعتبار جهانی داشته باشد. این نگرش، موانع فنی را از میان برداشته و به تقویت صادرات در صنعت آلمان کمک می‌کند. DIN نماینده منافع آلمان در اروپا و در کل دنیاست. مشارکت در کارهای تدوین استاندارد در DIN به متخصصین آلمانی این امکان را می‌دهد که به فرآیندهای تصمیم‌گیری در کمیته‌های فراملی استانداردسازی دسترسی پیدا کنند.

۳-۵. فعالیت‌های جهانی

استانداردهای بین‌المللی چارچوب و زبان فنی مشترکی را برای کلیه شرکت‌های تجاری در

بازارهای جهانی تهیه می‌کنند که در عین حال سهم بسزایی را در برداشتن موانع فنی موجود بر سر راه تجارت، ایفا می‌نمایند. موافقتنامه‌های تجاری بین‌المللی با به کارگیری استانداردها شاهد عملکرد موفق‌تری خواهند بود. استانداردهای بین‌المللی با ارائه راه‌حل‌های فنی برای بهداشت و حفاظت از محیط زیست و ایمنی، در آزادسازی تجاری سهم بسزایی دارند. از سوی دیگر از آنجایی که استانداردهای بین‌المللی منبع دانش فنی هستند انتقال تکنولوژی را تسهیل می‌بخشند.

خط‌مشی استانداردسازی آلمان، اصل بین‌المللی «یک استاندارد - یک آزمون - پذیرفته شده در همه جا»^۱ را دنبال می‌کند.

DIN نماینده آلمان در سازمان استانداردسازی جهانی (ISO) و کمیسیون الکتروتکنیکی بین‌المللی (IEC) است.

اصول حاکم بر استانداردسازی بین‌المللی عبارتند از:

- ماهیت داوطلبانه،
- ارتباط و تعامل بازار،
- رضایت سهامداران،
- مشارکت کلیه ذینفعان اعم از تجاری، آکادمیک و دیگر اعضای جامعه دخیل در کارهای استانداردسازی،
- یک رأی از هر کشور،
- جهانی بودن.

استانداردهای یکسان اروپایی، عمدتاً باعث حذف موانع فنی تجارت در اروپا شده‌اند. بازارهای اروپایی به‌عنوان واحدهای زنده و درحال کار، نیازمند استانداردهای اروپایی هستند که توسط تمام دولت‌های عضو پذیرفته شده باشند. به یمن کاربرد استانداردهای یکسان، گردهم‌آوری و اتحاد اعضای جدید اتحادیه اروپا به سرعت امکان‌پذیر شده است.

DIN، نماینده منافع استانداردسازی آلمان به‌عنوان یک عضو کمیته اروپایی استانداردسازی (CEN) است. DIN تقریباً ۳۰ درصد از کل هیئت رئیسه کمیته را در اختیار دارد.

این ۳۰ درصد عضو CEN ملزم به پذیرش و پیاده‌سازی استانداردهای اروپایی به‌عنوان جانشین استانداردهای ملی قبلی خودشان هستند: بدین معنی که بسیار حائز اهمیت است که بدانیم از این طریق منافع ملی، اغلب به روش‌های مؤثر و زمان‌دار مطرح می‌شوند.

در کمیته اروپایی استانداردسازی الکتروتکنیکال، DKE که کمیسیون آلمانی DIN و VDE در زمینه الکترونیک، الکترونیک و تکنولوژی اطلاعات است، نماینده آلمان می‌باشد که این مجموعه ۳۰

1. One Standard - One Test - Accepted Everywhere.

درصد از کل هیئت رئیسه کمیته‌های کاری را تشکیل می‌دهد.

۳-۶. خدمات مشاوره بین‌المللی^۱

خدمات مشاوره بین‌المللی DIN به سایر کشورها (به‌خصوص کشورهای توسعه‌نیافته یا درحال توسعه و کشورهای درحال انتقال) کمک می‌نماید تا سیستم‌های استانداردسازی ملی خود را ایجاد و توسعه دهند.

• همکاری‌های بین‌المللی

در طول سال‌های گذشته DIN توافقنامه‌های همکاری با سایر کشورها منعقد نموده که تعدادی از این کشورها عبارتند از: ایالات متحده آمریکا، فدراسیون روسیه، چین، هند و اندونزی. هدف اصلی از کلیه فعالیت‌های DIN در سطح سیاست‌های کلان استانداردسازی بین‌المللی، مشارکت و همکاری جهت حذف موانع تجارت جهانی است. به همین دلیل است که DIN مسئولیت‌های راهبردی و هدایتی را در سازمان‌های استاندارد بین‌المللی و اروپایی با تفکر ایفای نقش فعال در شکل‌دهی سیستم استانداردسازی به‌عهده می‌گیرد. براساس توافق وین و درسدن، DIN نقش راهبردی فعالی را در پیاده‌سازی سیستم استانداردسازی اروپایی ایفا می‌نماید.

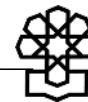
این فعالیت‌ها در هدف (۱) استراتژی استانداردسازی آلمان بدین گونه تشریح شده‌اند: استانداردها در موقعیت آلمان به‌عنوان یک کشور اقتصادی پیشرو نقش مهمی را ایفا می‌کنند. روش‌های اجرایی که برای پیاده‌سازی این هدف طراحی شده بر این منطق استوار است که با وجود جهانی شدن روزافزون بازار و رشد رقابت‌ها، سیستم استانداردسازی بین‌المللی باید به‌عنوان اساس «یکپارچه نمودن استانداردهای ملی و منطقه‌ای» تقویت گردد.

همکاری DIN با سازمان‌های استانداردسازی کشورها و مناطق اقتصادی عمده، دستاوردهای چشمگیری داشته است. ازجمله موارد زیر:

• ایالات متحده آمریکا

آمریکای شمالی منطقه‌ای است که اروپا بیشترین ارتباطات را با آن دارد. این دو منطقه جمعاً ۶۰ درصد GDP جهانی را تشکیل می‌دهد. ۲۵ درصد از کالاهایی که از اتحادیه اروپا صادر می‌شوند به مقصد آمریکا و کانادا حمل می‌شوند. هماهنگی استانداردهای فنی در اروپا و آمریکا هنوز هم یک چالش بزرگ است. DIN با پذیرش استانداردهای بین‌المللی به‌عنوان استانداردهای ملی آلمان،

1. (International Consulting Services IBD).

به شدت در آمریکا در حال رقابت و مبارزه برای متقاعد کردن آنها برای پذیرش یک سیستم استاندارد بین‌المللی است که محور شاخص آن ISO و IEC است.

مثال بارزی از تعهدات DIN، حمایت مشترک (Co-Sponsor ship) از کنفرانس‌هایی است که توسط بنیاد Drager و اتاق بازرگانی ایالات متحده برگزار می‌شود. این گردهمایی‌ها به‌طور مرتب بین نمایندگان آلمان و آمریکا در زمینه سیاست، تجارت و صنعت جریان دارد که طی آن افرادی گردهم آمده و راجع به مواردی در ارتباط با بازارهای Transatlantic بحث و تبادل نظر می‌کنند.

• فدراسیون روسیه

در ۱۹ اکتبر ۲۰۰۶، DIN و سازمان استاندارد ملی فدراسیون روسیه، آژانس فدرال مقررات فنی و مترولوژی، توافقنامه‌ای را برای تداوم همکاری‌های مشترک امضا نمودند که محور این توافقنامه موضوعات مربوط به مقررات فنی، هماهنگ‌سازی قوانین فنی و ارزیابی انطباق بود. شریک روسی DIN بسیار علاقمند به همکاری با DIN در تعاملات مربوط به مقررات و استانداردسازی داوطلبانه در موارد مربوط به ایمنی‌هاست.

هماهنگ‌سازی استانداردهای دو کشور (با به‌کارگیری فزاینده مقررات فنی روسیه در استانداردهای اروپا) نقش کلیدی در حصول اطمینان از این مسئله دارد که تفاوت‌ها مانع و سد راه توسعه پویای تجارت روسی-آلمانی نباشند.

شرکت‌های روسی سهم مهم فزاینده‌ای در مشارکت در این فرآیند دارند زیرا بازسازی و بهسازی استانداردهای فنی بدون مشارکت فعال کلیه ذینفعان از کلیه صنایع، موفقیت چشمگیری نخواهد داشت. در نتیجه در اکتبر سال ۲۰۰۶ یک تفاهم‌نامه همکاری بین DIN و اتحادیه صنعتگران و کارآفرینان روسیه (RSPP) منعقد شد.

• چین

همکاری نزدیک بین DIN و انجمن استاندارد چین توسط هر دو طرف به‌عنوان یک همکاری استراتژیک که از آن اقتصاد هر دو کشور منتفع شده است خود پیشینه‌ای دیرین دارد. براساس اولین تفاهم‌نامه، که تاریخ آن به ۱۹۷۹ برمی‌گردد، DIN می‌بایست دسترسی به استانداردهای DIN را برای سازمان استاندارد چین فراهم نماید که ارائه این استانداردها سهم بسزایی در تجارت با چین داشت. به‌علاوه بین متخصصینی که درخصوص فرآیندهای مربوط به تضمین کیفیت، ایمنی و بهداشت حرفه‌ای (OHS)، ایمنی مصرف‌کنندگان و محیط زیست، ارزیابی انطباق، موضوعات قانونی و استانداردسازی بحث و تبادل نظر می‌کردند نیز تبادل زنده اطلاعات وجود داشت.

در ۱۰ آوریل ۲۰۰۶، DIN و اداره کل استانداردسازی جمهوری خلق چین (SAC) توافقنامه‌ای

برای همکاری نزدیک درخصوص توسعه موضوعات جدید در ISO و استانداردسازی IEC، تبادل متخصصین و کار در پروژه‌های تحقیقاتی به نفع هر دو کشور امضا نمودند.

• هند

DIN توافقنامه همکاری‌اش با دیوان استاندارد هند را که در نمایشگاه بازرگانی هانور در آوریل ۲۰۰۵ امضا شده بود حفظ کرد. هدف اولیه این توافقنامه توسعه تبادل دوجانبه کالا از طریق برداشتن موانع فنی تجاری است. این امر مستلزم همکاری نزدیک برای ایجاد یک سیستم اطلاعاتی در مورد استانداردسازی در کلیه سطوح، تبادل متخصصین و همچنین اجرای تعدادی پروژه‌های مشترک و هم‌راستاست که در آنها هر دو کشور از کمیته‌های فنی سازمان بین‌المللی استانداردسازی ISO به‌طور مشترک حمایت می‌کنند.

• اندونزی

در ۱۵ اکتبر ۲۰۰۸، DIN و آژانس استانداردسازی ملی اندونزی (BSN) یک توافقنامه همکاری امضا نمودند. هدف این توافقنامه استحکام و تقویت بیشتر روابط حسنه بین اندونزی و آلمان در بخش استانداردسازی و در نتیجه ایجاد روابط تجاری وسیع‌تر بود. اندونزی به آلمان به دید یک شریک مهم چه در روابط مشترک و چه در ارتباط با اتحادیه اروپا می‌نگرد.

در حال حاضر حدود ۲۵۰ شرکت آلمانی در اندونزی فعالیت می‌کنند، چه بسا بسیاری از آنها دارای تجهیزات و تأسیسات تولیدی نیز در این کشور هستند. در سال ۲۰۰۷ حجم تجارت اندونزی ۹/۳ درصد افزایش یافت و به ۴/۷۳۷ بیلیون یورو رسید و صادرات آلمان به اندونزی ۱/۵۸۶ میلیارد یورو افزایش یافت. درخصوص ایجاد همکاری، آلمان چهارمین شریک بزرگ اندونزی محسوب می‌شود که بعد از ژاپن، استرالیا و آمریکا سه میلیارد یورو کمک مالی به این کشور داده است.

مفاد توافقنامه شامل پروژه‌های همکاری درخصوص ایجاد سیستم استانداردسازی و مرکز اطلاعات ملی برای رسیدگی به درخواست‌های مربوط به استانداردسازی است. به‌علاوه طرفین توافق نمودند که در زمینه‌هایی که منافع مشترک دارند پروژه‌های هم‌راستا انجام دهند و همچنین مشارکت در سطح دبیرخانه و کمیته‌های ISO یکی دیگر از مفاد توافقنامه بود. توافقنامه همکاری و کمک DIN ایجاد زمینه‌های لازم برای دریافت تأییدیه‌های CE را نیز دربر می‌گیرد که شامل تبادل متخصصین، سازمان‌دهی کنفرانس، سمینار، کارگاه آموزشی و دوره‌های آموزشی در اندونزی است.

۷-۳. DIN به‌عنوان شریک صنایع آلمان

DIN که مؤسسه استانداردسازی آلمان است، یک سازمان خصوصی است که خدمات

استانداردسازی را در آلمان ارائه می‌دهد. از آنجایی که استانداردسازی یک نوع خود مقرراتی در صنعت است (industry self-regulation)، بنابراین DIN خود را به‌عنوان شریک تجاری در کلیه بخش‌های اقتصادی آلمان می‌داند.

براساس توافقنامه‌ای که DIN با دولت فدرال آلمان امضا نموده است، DIN به‌عنوان نهاد استانداردسازی ملی که نماینده منافع آلمان در استانداردسازی جهانی است شناخته و معرفی شده است. در عوض DIN متعهد شده که منافع جامعه را در فرآیند استانداردسازی در نظر بگیرد. درخصوص استانداردسازی، DIN شریک مؤسسات تجاری و سایر سازمان‌ها در آلمان است. با مشارکت در کمیته‌های استانداردسازی و سایر نهادهای وابسته به DIN، شرکت‌ها امکان دسترسی به کارهای تدوین استاندارد را در سطح بین‌المللی و اروپایی مثل CEN، CENELEC، ETSI، ISO و IEC دارند.

از آنجایی که DIN یک سازمان خودگردان در بخش اقتصاد آلمان است، بنابراین یک شریک آگاه برای مؤسسات خصوصی فعال در کلیه زمینه‌های استانداردسازی در آلمان به‌شمار می‌آید. با مشارکت و حضور در کمیته‌های استاندارد، مؤسسات تجاری امکان دسترسی به کمیته‌های موجود در سازمان‌های استاندارد بین‌المللی و اروپایی مثل CEN، CENELEC، ETSI، ISO و IEC را داشته و بنابراین مؤسسات کوچک و متوسط اجازه دارند تا بر استانداردسازی در سطح بین‌المللی و اروپایی تأثیر بگذارند. DIN محل گردهمایی ذینفعان در استانداردسازی است. در اینجا تجار و صنعتگران به‌صورت رودررو با مشتریان، عرضه‌کنندگان، رقبا و نیز نمایندگان مؤسسات علمی، دستگاه‌های دولتی و سازمان‌های تحقیقاتی روبرو می‌شوند. بنابراین امکان بهره‌گیری از دانش کلیه این افراد را به‌طور همزمان دارند.

۸-۳. تحقیق و توسعه^۱

استانداردسازی در مراحل اولیه توسعه فنی، به‌عنوان یک کاتالیست عمل می‌کند که مانع سرمایه‌گذاری غیر سودده می‌شود. منافع اقتصادی استانداردسازی سالیانه حدود ۱۶ میلیارد یورو فقط در آلمان تخمین زده شده است. با بهره‌گیری از این پتانسیل، DIN به شناسایی و ایجاد بخش‌های نو در بازار کمک می‌نماید.

ثابت شده که استانداردها کمک می‌کنند تا نتایج تحقیقات و محصولاتی که وارد بازار می‌شوند در زمان کوتاه به زبان استاندارد ترجمه و تفسیر شوند، DIN به‌عنوان شریک، در مراحل تحقیق و توسعه (R&D) از پروژه‌های جدید حمایت کرده و استانداردهایی را براساس نتایج تحقیقات تدوین می‌نماید.

۹-۳. فاز تحقیق و توسعه در استانداردسازی

DIN با دارا بودن کمیته مخصوص «فاز تحقیق و توسعه استانداردسازی» (BEN)، ابزار استراتژیکی برای عملی کردن تحقیقات با هدف موفقیت اقتصادی فراهم نموده است. BEN سکویی برای ایجاد استانداردهایی که اجازه می‌دهند تکنولوژی‌های نو در زمینه خدمات و محصولات قابل عرضه در بازار به اجرا گذاشته شوند به حساب می‌آید.

۱۰-۳. خلاقیت در خلال استانداردسازی

پروژه INS قسمتی از پروژه وسیع «استراتژی تکنولوژی برتر برای آلمان» دولت فدرال است. هدف از اجرای پروژه بلندمدت «نوآوری از طریق استانداردسازی (INS)» که توسط وزارت اقتصاد و تکنولوژی در دولت فدرال تأمین مالی شده است، ایجاد یک ساختار نو برای استانداردسازی آلمان است که بتواند انسجام و یکپارچگی فرآیند استانداردسازی را در زمان تحقیق ایجاد کند.

۱۱-۳. صنعت آلمان

استانداردسازی، تجارت خدمات و محصولات را توسعه داده و ابزاری برای جلوگیری از ایجاد موانع فنی بر سر راه تجارت به حساب می‌آید. آلمان در زمینه صادرات پیشروترین کشور جهان است و اقتصادش عمدتاً متکی به تکنولوژی‌های نوآوری که در زمان کوتاه وارد بازار می‌گردند می‌باشد. استانداردسازی، تجارت خدمات و کالاها را توسعه می‌دهد و با یکپارچه کردن الزامات کالاهای اساسی و غیراساسی از به‌وجود آمدن مانع بر سر راه بازرگانی جلوگیری می‌کند. ازسوی دیگر در انتشار سریع دانش و فناوری جدید نقش بسزایی دارد که خود این امر باعث تقویت و بالا بردن ظرفیت رقابت در اقتصاد می‌شود.

۱۲-۳. استراتژی استانداردسازی آلمان

«استانداردسازی در آلمان به تقویت جامعه و بازرگانی کمک می‌کند و بازارهای جهانی را ایجاد و توسعه می‌دهد». چشم‌انداز استراتژی استانداردسازی آلمان به‌شرح زیر است:

استراتژی استانداردسازی آلمان مشتمل بر پنج هدف و روش‌های اجرایی برای دستیابی به این اهداف است:

هدف ۱. استانداردسازی موقعیت آلمان را به‌عنوان ملت صنعتی پیشرو محفوظ نگه می‌دارد.

هدف ۲. استانداردسازی به‌عنوان یک ابزار، برای ایجاد یک اقتصاد و اجتماع موفق به حساب می‌آید.

هدف ۳. استانداردسازی ابزار مقررات‌زدایی (Deregulation) است.

هدف ۴. استانداردسازی، هم‌راستایی (convergence) نهادهای استاندارد و عوامل توسعه تکنولوژی را ارتقا می‌دهند.

هدف ۵. نهادهای استانداردسازی، روش‌های اجرایی و ابزار مؤثر را ارائه می‌دهند.

۳-۱۳. شریک دولت

استانداردسازی یک ابزار خودمدیریتی برای کلیه کسانی است که در بخش اقتصاد فعال هستند. استانداردها به‌طور کلی نه فقط در خدمت منافع اقتصادی بلکه در خدمت تمامی جامعه هستند. برای حصول اطمینان از این مسئله، کلیه ذینفعان استانداردسازی باید به کارهای تدوین استاندارد دسترسی داشته باشند و موارد مربوط به ایمنی و رفاه عمومی توسط متخصصینی که نماینده مسئولان رسمی در سطح فدرال، دولتی و عمومی هستند تحت نظارت قرار می‌گیرند. در عوض دولت در قانونگذاری‌های خود به‌جای اینکه تلاش کند که از مشخصات و ویژگی‌هایی که خود با جزئیات تشریح نموده استفاده کند به DIN مراجعه می‌کند. بنابراین استانداردها سهم زیادی در مقررات‌زدایی دارند.

سیستمی که در آن خدمات دولتی تأمین مالی می‌شود و از طریق مشارکت دولت و یک سازمان بخش خصوصی (مثل DIN) اداره می‌شود مشارکت عمومی - خصوصی نامیده می‌شود (PPP).^۱ اصول مندرج در PPP برای بیش از ۹۰ سال شاخص استانداردسازی در آلمان بوده است که به‌طور رسمی در توافقنامه استاندارد در ۳۰ سال پیش مستند شده است. این توافقنامه الگویی برای مشارکت‌های مشابه در سطح اروپایی است که رویکرد جدید نامیده می‌شود.

۳-۱۴. مقررات‌زدایی

استانداردسازی ابزاری برای مقررات‌زدایی است. استانداردهای DIN، دولت را از مسئولیت تعریف ویژگی‌های فنی رها نموده و به‌علاوه به دولت اجازه داده است تا برای قانونگذاری به استانداردها مراجعه کند. در سطح ملی استانداردهای DIN نقش مهمی در تدوین مقررات مربوط به کنترل آلودگی، آیین‌نامه ایمنی محصول و آیین‌نامه اثربخشی و کارایی انرژی دارند.

در سطح اروپایی «رویکرد جدید» به‌طور رسمی نقش استانداردسازی اروپایی در مقررات‌زدایی برای توسعه بازار واحد را تشریح می‌نماید. براساس رویکرد جدید، کمیسیون اروپایی الزامات اساسی بهداشت و ایمنی را مشخص می‌کند و استانداردهای ملی که با

1. Public-Private Partnership

استانداردهای اروپایی یکپارچه شده و در سطح اجرا می‌شوند، دارای جزئیات فنی بیشتری هستند. بخش‌هایی که در آنها رویکرد جدید به کار گرفته شده شامل ایمنی ماشین‌آلات، قطعات و تجهیزات پزشکی و ظروف تحت فشار است.

۳-۱۵. نوآوری با رویه‌ها و استانداردها

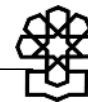
دولت فدرال آلمان استانداردسازی را به عنوان یک وسیله مهم جهت دستیابی به اهداف اقتصادی-سیاسی خود مشخص کرده است. استراتژی جدید «تکنولوژی برتر برای آلمان» که در آگوست ۲۰۰۶ توسط کابینه تصویب شد خاطرنشان ساخته که موفقیت محصولات تکنولوژی برتر آلمان، در بازارهای جهانی، باید توسط استراتژی استانداردسازی قوی مورد حمایت و پشتیبانی قرار گیرد. اهمیت دادن ویژه به استانداردسازی در فرآیندهای تحقیقاتی و در هنگام تفسیر نوآوری‌ها در محصولات و خدمات تکنولوژی برتر، مزیت‌های رقابتی را برای آلمان ایجاد می‌نماید. رویه‌ها و استانداردها باید به عنوان ابزارهایی برای برگردان سریع و مؤثر یافته‌های حاصل از تحقیقات و دستاوردهای فنی جدید، در تولید محصولاتی که در بازار ارائه شود، مورد استفاده قرار گیرند. در این روش، استراتژی‌ها، نتایج حاصل از تحقیقات و مقررات عمومی موجود مثل مقررات حفاظت از دارایی‌های فکری (intellectual properties) و استانداردسازی برای هم‌راستایی را مورد بررسی قرار می‌دهد و یک سیاست نوآوری جدید و یکپارچه را معرفی می‌کند.

۳-۱۶. تجارت جهانی

استانداردها زبان مشترک تجارت جهانی هستند.

استانداردهای بین‌المللی و اروپایی یک زبان فنی مشترک برای کلیه شرکا در کلیه دنیا ایجاد نموده‌اند. برای مؤسسات بازرگانی که فعالیت جهانی دارند استانداردها معیار اصلی برای ارزیابی مناسب بودن تهیه‌کنندگان و شرکای تجاری به حساب می‌آیند و ازسوی دیگر به حصول اطمینان از کیفیت و رقابت‌پذیری کالاها و خدمات کمک می‌کنند.

استانداردها کمک می‌کنند که موانع تجاری غیرمنصفانه حذف شوند و تجارت جهانی تسهیل یابد. در توافقنامه‌ای درخصوص موانع فنی برسر راه تجارت، سازمان تجارت جهانی (WTO) توصیه کرده که استانداردهای بین‌المللی به نفع تجارت آزاد جهانی به کار گرفته شود.

۱۷-۳. دستیابی به بازارهای جهانی

رویه‌ها و استانداردها موجب تسهیل صادرات می‌شوند. کاربرد استانداردهای بین‌المللی و مشارکت فعال در فرآیند استانداردسازی، دستیابی به بازار کالا و خدمات را در سطح جهان آسان می‌نماید. استانداردها پایه و اساس موفقیت اقتصادی در بازار جهانی هستند.

یک پروژه تحقیقاتی مشترک درخصوص فواید اقتصادی استانداردها نشان از این دارد که ۸۴ درصد از بنگاه‌های اقتصادی که مورد تحقیق قرار گرفته‌اند از استانداردهای بین‌المللی و اروپایی به‌عنوان قسمتی از استراتژی صادرات خود استفاده می‌کنند. بنابراین به نظر می‌رسد کاربرد استانداردها به‌عنوان ابزاری برای جهانی شدن اهمیت بسیار بیشتری از احداث کارخانه در کشورهای که واردات از آنها صورت می‌گیرد (که ۱۳ درصد مورد تحقیق بودند) و انعقاد قرارداد توزیع در کشورهایی که صادرات به آنها انجام می‌شود (که ۷ درصد مورد تحقیق بودند) داشته باشد. هنگامی که یک بنگاه اقتصادی که خود قسمتی از فرآیند و سیستم استانداردسازی است، این فرصت را می‌یابد که به‌طور موفقیت‌آمیز تکنولوژی خود را در بازار پیاده کند، از نیازهای مشتریان و گردانندگان بازار مطلع گردد و امکان ارزیابی پیشرفت‌های فنی رقبایشان برای آنها امکانپذیر شود. لذا بنگاه‌های اقتصادی پیشرو نه تنها از استانداردها استفاده می‌کنند بلکه به‌صورت فعال در فرآیند استانداردسازی نیز مشارکت دارند و از این طریق می‌توانند تسلط بر بازارهای خود را حفظ کنند و از موفقیت‌های اقتصادی بیشتری بهره‌مند گردند.

۱۸-۳. کاهش هزینه‌ها

- با به کارگیری استانداردها مؤسسات تجاری می‌توانند در کلیه زمینه‌ها صرفه‌جویی کنند.
- واحد تحقیق و توسعه (R&D) می‌تواند به دانش موجود در استانداردها دسترسی پیدا کند.
- با به کارگیری اطلاعات موجود در استانداردها تولید عقلانی‌تر می‌شود زیرا تولید بیشتر با هزینه کمتر امکان‌پذیر می‌شود.
- واحد کیفیت می‌تواند رضایتمندی مشتری را بهبود بخشد و در همان حال ریسک‌های مسئولیت خود را با رعایت الزامات ایمنی و کیفیت کالاها که در استانداردها مشخص شده است، کاهش دهد.
- بازاریابی از استانداردهای بین‌المللی بهره می‌گیرد تا بتواند وارد بازارهای جهانی شود.
- واحدهای فروش با تقاضای بیشتر و سود بالاتر روبرو خواهند شد اگر از استانداردها برای ایجاد ارتباط سازگار استفاده کنند.

۱۹-۳. ایمنی و قابلیت اطمینان

استانداردها باعث افزایش ایمنی در کلیه قسمت‌های زندگی می‌شود، در اتاق بچه‌ها، در جاده‌ها یا در زمان فعالیت‌های تفریحی. استانداردها در زمان کار کارگران در کارخانه، دفتر، آزمایشگاه یا سایت‌های ساخت‌وساز محافظت می‌کنند. با وجود استانداردها تکنولوژی‌های نو را می‌توان خیلی سریع در بازار پیاده کرد زیرا استانداردها موضوعات اساسی ایمنی، بهداشت و محیط زیست و نیز عملکرد و قابلیت اطمینان را به‌طور شفاف مشخص می‌کنند. این مسئله باعث افزایش اعتماد مشتری می‌شود. هدف استانداردها به حداکثر رساندن سود ناشی از توسعه تکنولوژی با کاهش ریسک‌های مرتبط است.

استانداردها به کاربران کمک می‌کنند که از نظر قانونی در موقعیت ایمن قرار بگیرند. استانداردهای DIN توصیه‌هایی هستند که داوطلبانه مورد استفاده قرار می‌گیرند. هنگامی که اجرای آنها در قرارداد، قانون و یا مقررات ذکر می‌شوند اجباری می‌گردند. استانداردها مانع دعاوی حقوقی می‌شوند زیرا مشخصات و شرایط کاملاً واضحی را تعیین و تبیین می‌کنند و به تولیدکنندگان کمک می‌کنند که در موقعیت ایمن قرار بگیرند.

استانداردها با مورد توجه قرار دادن موضوعات مربوط به حفاظت محیط زیست، ایمنی و بهداشت شغلی سهم بسزایی در پایداری Sustainability سازمان‌ها دارند. استانداردها نتیجه تلاش‌ها و راهکارهای متخصصین درخصوص سؤالات مربوط به حفاظت محیط زیست را ارائه می‌دهند و با ارائه واژگان تخصصی یکسان، مشخص نمودن الزامات حقیقی، تشریح ارزش‌ها و محدودیت‌ها و اجرای روش‌های استاندارد، وضع و اجرای مقررات را تسهیل می‌بخشند.

استانداردها کلیه جنبه‌های کنترل کیفیت آب و هوا، کنترل آلودگی صوتی و صرفه‌جویی انرژی را پوشش می‌دهند. سری استانداردهای مدیریت محیط زیست نه تنها برای پایداری Sustainability محیط زیست کمک می‌کند بلکه آگاهی عمومی در مورد محیط زیست را در بین کارکنان افزایش داده و به صنایع و مؤسسات تجاری کمک می‌کنند که از منابع تجدیدناپذیر (non-renewable) کمترین استفاده را بکنند، به ثبات قانونی دست یابند و نیازها و تقاضای مشتریان را پاسخگویی کنند.

۲۰-۳. جوایز DIN

هرساله DIN تا ۱۵,۰۰۰ یورو جایزه را در سه رشته زیر اهدا می‌کند. جوایز در ماه نوامبر هر سال در مراسم مخصوصی با شرکت و حضور مدیران ارشد مؤسسات تجاری، سیاسی و نیز علمی اهدا می‌گردد.

• جایزه فواید استانداردسازی

جایزه «فواید استانداردسازی» DIN یک جایزه سالیانه است و به شرکتی که به بهترین نحو فواید استانداردسازی را نمایش دهد اهدا می‌گردد. مقام اول، جایزه ۱۵۰۰۰ یورو، مقام دوم، ۷۵۰۰ یورو و مقام سوم، ۲۵۰۰ یورو دریافت می‌کنند. هدف از رقابت‌ها آگاهی رسانی درخصوص تأثیرات وسیع استانداردها بر آگاهی‌های عمومی است. رقابت برای کلیه شرکت‌کنندگان آزاد است.

تعدادی از فواید استانداردسازی که توسط برندگان قبلی نشان داده شده به شرح زیر است:

- کاهش هزینه‌های مواد، انرژی، زمان و منابع انسانی یا کنترل‌ها.
- کاهش هزینه‌ها به دلیل قابلیت جایگزینی قطعات که از طریق تغییر و اصلاح محصولات به دست می‌آید.
- افزایش کارایی در نتیجه اصلاح سازمان یا تعدیل ارتباطات.
- کم کردن هزینه مبادلات به دلیل افزایش ارتباطات، کاهش زمان اشتراک دسترسی سریع به اطلاعات، ارزیابی‌ها و اندازه‌گیری‌های ساده و پذیرفته شده از لحاظ بین‌المللی، روش‌های اجرایی آزمایش و تأییدیه.

• جایزه بهترین عملکرد

«جایزه بهترین عملکرد» DIN به واحدی اهدا می‌شود که بهترین مثال‌ها را درخصوص چگونگی ترکیب استانداردها و روش‌های اجرایی شرکت، ارائه دهند. جایزه ۵۰۰۰ یورویی به کسانی که برای کنترل کیفیت، مدیریت محیط زیست و سیستم مدیریت از مستندات استانداردها استفاده می‌کنند، اهدا می‌شود. کاهش هزینه، افزایش کارایی و حفظ کیفیت بالا مهمترین و عمده‌ترین موضوعات مورد نظر هستند. هدف DIN، در اهدای جایزه بهترین عملکرد، شناسایی راهکارهای مدیریت استاندارد و نیز بهره‌گیری از استانداردهای شناخته شده مدیریت و خدمات است.

• جایزه علوم جوان

دانش‌آموزان امروزی نقش‌آفرینان فردا هستند و استانداردسازی وظیفه دارد که نسل آینده را تشویق کند. جایزه علم جوان DIN به دانش‌آموزانی که بهترین تز آکادمیک، مقاله یا پروژه در ارتباط با استانداردسازی را ارائه دهند اهدا می‌گردد. فاکتورهای نظیر کاربرد عملی استانداردها برای افزایش کارایی، کاهش هزینه و بهبود کیفیت در بررسی مقالات مد نظر قرار می‌گیرند. شرکت‌کنندگان می‌توانند در هر زمینه‌ای موضوعات خود را ارائه نمایند هر برنده یک گواهینامه و نیز ۵۰۰ یورو دریافت می‌نماید.

۲۱-۳. استخراج از قرارداد میان جمهوری فدرال آلمان و DIN

• کلیات

استانداردسازی در جمهوری فدرال آلمان از مسئولیت‌های بخش‌های اقتصادی است. به عنوان نهاد استانداردهای ملی، DIN یک سازمان استانداردسازی صاحب صلاحیت برای منطقه فدرالی می‌باشد. نتیجه کار DIN در قالب استانداردهای DIN نشان داده می‌شود که مجموعه استانداردهای ملی آلمان را تشکیل می‌دهد. تا جایی که کلمه استاندارد به مفاد استانداردها مربوط می‌شود موارد مذکور به عنوان استانداردهای منتشر شده توسط DIN تلقی می‌گردند (استانداردهای DIN).

با توجه به این واقعیت که تکنولوژی در خیلی از زمینه‌های فعالیت انسان‌ها نفوذ کرده و همچنان در حال توسعه است، استانداردها یک عامل تنظیم‌کننده در کنترل تکنولوژی و پیشرفت‌های آینده آن مخصوصاً در زمینه ایمنی، بهداشت، حفاظت از محیط زیست و حمایت از مصرف‌کننده هستند. همچنین استانداردها، هم در حوزه اقتصاد کلان (برای مثال ذخیره انرژی) و هم در زمینه حذف موانع تجارت که به دلیل وجود انواع مختلفی از مقررات فنی به وجود می‌آیند از اهمیت به خصوصی برخوردار هستند. این اهمیت به معاملات اقتصادی جهانی هم کشیده شده و به طور خاص در اتحادیه اروپایی مطرح می‌گردد.

برای تعدادی از حوزه‌های خاص که منافع عامه را تحت تأثیر قرار می‌دهد، اتحادیه اروپایی، بخشنامه‌هایی را مطابق با ماده ۱۰۰ معاهده EEC با هدف هماهنگ‌سازی مقررات اجرایی و قانونی پذیرفته شده توسط اعضا، تنظیم کرده است که تا حد امکان ارتباطی میان نیازمندی‌های قانونی و استانداردهای فنی را برقرار می‌کنند.

به علاوه، کمیسیون اقتصادی اتحادیه اروپا (ECE)، پیشنهاداتی را برای برقراری ارتباط میان نیازمندی‌های قانونی و استانداردهای فنی مطرح کرده است که توصیه می‌شود توسط اعضا اجرا گردند (ECE/Stand/14 dated 1974-06-26). قرار است مقررات بین‌المللی برای حذف موانع فنی توسط اعضا طبق توافقنامه عمومی تعرفه و تجارت، (GATT) به صورت یک کد استانداردسازی تعیین شده و از این طریق زمینه تأثیر بر روی سازمان‌های استاندارد به وجود می‌آید. البته اگر این فرصت‌ها قبلاً توسط قانون مطرح نشده باشند.

اهمیت رو به افزایش استانداردسازی، تقویت و افزایش همکاری بین دولت فدرالی و DIN را امری ضروری می‌کند. در این رابطه DIN باید کمک بیشتری درخصوص مشاوره و تهیه استانداردهای DIN به خصوص در رابطه با زمینه‌هایی که پیش‌تر بیان شد، به دولت فدرالی بدهد تا

بتوان قوانینی را تهیه کرد که باعث شوند استانداردها در متن تمامی مقررات قانونی به‌عنوان منبع شناخته شوند. امکان ارتباط مقررات با استانداردهای فنی، دولت فدرالی را از تهیه پیش‌نویس مقررات فنی به تنهایی و برای هر پرونده به‌صورت جداگانه، آزاد می‌کند.

تعدادی از کشورهای صنعتی ارتباط بین دولت و سازمان استاندارد را از طریق تدوین قانون خاص مشخص کرده‌اند (برای مثال بلژیک، فرانسه و اتریش). بعضی دیگر از کشورهای صنعتی راه حل قراردادی و یا توافق‌نامه‌ای را برگزیده‌اند (برای مثال دانمارک، انگلستان و سوئد). تاکنون ارتباط میان دولت فدرالی و DIN توسط نهادهای قانونی مورد نظارت و کنترل قرار نگرفته است.

الزام اصلی دولت فدرال تحت این قرارداد «شناخت» DIN به‌عنوان عامل متعهد براساس ماده (۱) می‌باشد و در مقابل DIN متعهد می‌گردد که منافع عامه را در تمامی فعالیت‌هایش در نظر بگیرد.

در گذشته که امر استانداردسازی به‌صورت سنتی توسط انجمن‌های خصوصی صورت می‌گرفت، استانداردسازی نه به‌عنوان یک امر دولتی تلقی می‌شد و نه همکاری برای دولت فدرالی و نهادهای عمومی تلقی می‌شد و لذا نتیجه به دست آمده نیز به‌عنوان یک امر رسمی، پذیرفته نبود. در پیوست ۴ بخش‌هایی از قرارداد DIN با دولت فدرال آلمان آمده است.

بخش چهارم - استانداردسازی و اعتباربخشی در ترکیه

۴-۱. مؤسسه استاندارد ترکیه (TSE)

۴-۱-۱. تأسیس و وظایف

مؤسسه استاندارد ترکیه به‌موجب قانون شماره ۱۳۲ در تاریخ ۱۹۶۰/۱۱/۱۸ با هدف تهیه و آماده‌سازی استانداردها برای تمامی انواع اجناس و محصولات بانضمام روش‌های کار و خدمات، تأسیس گردید. این مؤسسه تحت نظارت و مسئولیت نخست وزیری ترکیه می‌باشد. این مؤسسه یک نهاد عمومی بوده که برطبق قواعد قانونی اداره شده و خود یک شخصیت حقوقی دارد. مخفف نام و نام تجاری آن TSE می‌باشد که این مارک (آرم تجاری) به طرق مختلف نمایش داده می‌شود. از این مارک (آرم تجاری) بدون کسب اجازه از مؤسسه استاندارد ترکیه، به هیچ طریقی و تحت هیچ شرایطی نمی‌توان استفاده نمود. تنها استانداردهایی که توسط TSE پذیرفته شوند، به‌عنوان استاندارد ترکیه نامیده می‌شوند. این استانداردها اختیاری بوده ولی در صورتی که توسط وزارتخانه‌ای که استاندارد مورد نظر به آن مربوط می‌باشد تأیید شود می‌توانند به استاندارد اجباری تبدیل شوند. ضروری است که یک استاندارد، استاندارد کشور ترکیه باشد تا بتواند به‌صورت استاندارد اجباری تبدیل شود. استانداردهایی که به استانداردهای اجباری تبدیل می‌شوند

در روزنامه رسمی چاپ خواهند شد.

وظایف مؤسسه استاندارد ترکیه به شرح زیر می‌باشند:

- تهیه و آماده نمودن انواع استانداردها.

- بررسی استانداردهایی که درون و یا بیرون مؤسسه تهیه شده‌اند و پذیرش آنها به عنوان استاندارد ترکیه در صورتی که این استانداردها تأیید شوند.

- انتشار استانداردهای تأیید شده و تشویق به استفاده اختیاری از آنها. این امر می‌تواند در زمانی که به اجرا گذاشتن این استانداردها توسط وزارتخانه مربوطه اجباری می‌شود، مفید باشد.

- تهیه استانداردها یا پروژه استانداردها و اعلام نظرات خود براساس درخواست بخش عمومی یا بخش خصوصی.

- انجام بازرسی‌های فنی و تحقیقات درخصوص استانداردها، پیگیری و تعقیب مطالعات مشابه که در کشورهای خارجی انجام می‌شود، برقراری ارتباطات و همکاری با سازمان‌های خارجی و بین‌المللی استاندارد.

- همکاری با دانشگاه‌ها و سایر مؤسسات و انجمن‌های علمی و فنی، تهیه نشریه‌های استانداردسازی، استقرار بایگانی استانداردهای ملی و بین‌المللی و عرضه آنها به اشخاص و سازمان‌هایی که به این آرشیوها نیز داشته و یا فعالیت آنها با این استانداردها درگیر می‌باشد.

- هدایت تحقیقات مربوط به استانداردها و تأسیس آزمایشگاه‌ها به منظور بررسی کاربرد استانداردهای اختیاری، انجام تحقیقات فنی به درخواست بخش خصوصی یا دولتی و تهیه گزارش این تحقیقات.

- آموزش کارکنان به منظور حفظ و توسعه فعالیت‌های استاندارد در کشور و تشکیل دوره‌های آموزشی و برگزاری سمینارها در همین راستا.

- انجام مطالعاتی که تولید محصول با کیفیت و استاندارد را تقویت می‌کند و تهیه مدارک مربوط به این مطالعات.

- مطالعه درخصوص تحقیقات و پیشرفت‌های مربوط به علم اندازه‌گیری و کالیبراسیون و تأسیس آزمایشگاه‌های مورد نیاز.

- سازماندهی وظایف مؤسسه استاندارد ترکیه براساس تقسیمات انجام شده توسط مجمع عمومی مشخص شده و متعاقباً به افراد ذینفع اطلاع داده می‌شود.

۲-۱-۴. خدمات انجام شده توسط مؤسسه استاندارد ترکیه

- تأیید سیستم و کیفیت

- تأیید محصولات و ایستگاه خدمات

- تأیید کارکنان
- آزمایشگاه‌ها
- کالیبراسیون
- تهیه استانداردها
- مشاور حقوقی
- هماهنگی و برنامه‌ریزی تحقیقات
- خدمات مصرف‌کنندگان
- روابط بین‌الملل
- اطلاعات و پردازش داده‌ها
- روابط عمومی
- نمایندگی بین‌المللی و مؤسسات حقوقی
- مستندسازی و کتابخانه

۳-۱-۴. ارتباط مؤسسه استاندارد ترکیه با CEN و CENELEC

مؤسسه استاندارد ترکیه (TSE) از سال ۱۹۹۱ یکی از اعضای وابسته به سازمان‌های CEN و CENELEC می‌باشد. با آغاز برنامه عضویت کامل مؤسسه در هر دو سازمان مذکور در سال‌های اخیر، TSE وظیفه هماهنگ‌سازی استانداردهای ترکیه با استانداردهای اروپا که به‌عنوان بخشی از الزامات و تعهدات ترکیه در زمینه رابطه ترکیه با اتحادیه اروپا (عضویت این کشور در اتحادیه اروپا) محسوب می‌شود را برعهده دارد. به همین منظور در حال حاضر TSE به‌طور فعال، فعالیت‌های استانداردسازی CEN و CENELEC را دنبال می‌کند. تاکنون ۸۵ درصد استانداردهای موجود در CEN و CENELEC به‌عنوان استانداردهای ترکیه پذیرفته شده است و استانداردهایی که هنوز به‌عنوان استاندارد ترکیه پذیرفته نشده‌اند، من‌جمله استانداردهایی که به‌تازگی تدوین شده‌اند، در دستور کار این مؤسسه قرار گرفته است. بسیار حائز اهمیت می‌باشد که نمایندگان بخش صنعت ترکیه با کمیته فنی، داوطلبانه همکاری نموده و نظرات خود را درخصوص مدارک و مستندات مربوطه ارائه نمایند تا TSE بتواند فعالیت‌های استانداردسازی خود را همسو با CEN و CENELEC انجام دهد. همچنین مؤسسه استاندارد ترکیه بخشی از سیستم تأیید مشترکی می‌باشد که در درون اتحادیه اروپا وجود دارد مانند CCA، HAR، KEYMARK. بنابراین TSE قادر خواهد بود تا در این زمینه تسهیلاتی از طریق شناسایی متقابل تأییدیه‌ها به بخش صنعت ترکیه ارائه نماید.

۴-۲. بازرسی و نظارت بر بازار

نظارت و بازرسی بازار از مجموع فعالیت‌های نهادهای عمومی بوده که توسط قانون مجاز به تهیه و اجرای مقررات فنی درخصوص محصولات می‌باشند. این فعالیت‌ها شامل نظارت و بازرسی این موارد می‌باشند: آیا محصولات سالم و بی‌خطر بوده و آیا محصولات در حین تهیه یا تحویل به بازار یا زمانی که در بازار موجود می‌باشند برطبق تنظیمات و مقررات موجود تولید و ارائه می‌شوند. اتحادیه اروپا، اعضای خود را در تعیین زیرساخت‌های نظارت و بازرسی بازارهای کشور خود، مختار گذاشته است. به همین دلیل قوانین و مقررات اداری درخصوص نظارت و بازرسی بازار در کشورهای عضو اتحادیه اروپا با یکدیگر متفاوت است. در ترکیه، مسئولیت نظارت بازار برعهده نهادهای عمومی می‌باشد. به‌منظور تحقق بخشیدن به یک نظارت کارآمد بازار، احتمال بازرسی‌ها می‌بایست بیشتر بر روی محصولاتی که پتانسیل بالایی دارند یا مکان‌هایی که احتمال وجود شرایط نامناسب در آنها بیشتر است، متمرکز شود.

به همین دلیل آژانس‌های مجاز به‌طور تصادفی از آمارها، شکایات مصرف‌کنندگان و تحلیل ریسک‌های موجود استفاده می‌کنند. به‌منظور پیگیری محصولات در بازار، آژانس‌های مجاز:

- ممکن است به‌طور منظم از انبارها و سایت‌های صنعتی و بازرگانی بازرسی کنند.
- ممکن است به‌طور منظم در صورت نیاز از محل‌های کار که از آنجا محصولات به بازار و یا سایر مناطق عرضه می‌شوند، بازرسی کنند.

- ممکن است بازرسی موضعی^۱ یا بازرسی تصادفی^۲ داشته باشند.

- ممکن است در مواقع لازم از محصولات نمونه‌گیری کرده و نمونه‌ها را آزمایش کنند.

- ممکن است در مورد یک محصول هر نوع اطلاعات مورد نیاز را درخواست نمایند.

با وجود اینکه نظارت و بازرسی بازار اساساً در حین مراحل طراحی و تولید چندان مفهوم نمی‌باشد، آژانس‌های مجاز ممکن است کارگاه‌های تولیدی را به‌منظور اثبات خطای ثابت آنها به‌علت وجود یک مغایرت با استانداردها، بازرسی نمایند. در حین نظارت و بازرسی بازار، سازمان‌های مجاز نشانه‌های انطباق محصول را که برطبق مقررات فنی، مدارک و اطلاعات می‌بایست به هر محصول متصل باشد را کنترل می‌نمایند. قانون تهیه و کاربرد قانونگذاری فنی محصولات که در ۱۱ ژانویه ۲۰۰۲ به شماره ۴۷۰۳ به مرحله اجرا درآمده است، موضوعاتی همچون موارد زیر را تنظیم و کنترل می‌نماید: شرایط تهیه محصولات، مسئولیت تولیدکنندگان و توزیع‌کنندگان، بازرسی و نظارت بازار، منع تهیه محصولات ناسالم و نایمن، استرداد و انهدام این محصولات، توانایی‌ها و

1. Spot-Check

2. Random Check

ظرفیت‌های سازمان‌های بازرسی، مجازات کیفری (تحریم‌های تنبیهی) و فعالیت‌هایی که اخبار و اطلاعات را به اتحادیه اروپا و کشورهای عضو این اتحادیه منعکس می‌نماید. یکی از قواعد این قانون آیین‌نامه بازرسی و نظارت از بازار محصولات، جزئیات مربوط به چگونگی سازماندهی بازرسی و نظارت بازار داخلی را مشخص و تعیین می‌نماید. اما قواعد اساسی که تولیدکنندگان می‌بایستی از آنها پیروی کنند یا جزئیات مربوط به تهیه و تحویل محصولات به بازار توسط قوانین حاکم بر بازرسی و نظارت بازار که توسط نهادهای ذیصلاح تصویب شده‌اند، تنظیم شده است.

تحویل مسئولیت در میان این مؤسسات عمومی مجاز، براساس حکم صادره در مورد تعیین مؤسساتی که مسئول تهیه قوانین فنی به منظور افزایش صادرات محصولات ترکیه می‌باشند انجام می‌شود. هماهنگی بین سازمان‌های مجاز، از طریق کمیته هماهنگی نظارت و بازرسی بازار به دست می‌آید که هر ۴ ماه یک بار تحت نظر معاونت وزارت بازرگانی خارجی تشکیل جلسه داده و تصمیمات توصیه‌آمیز خود را اتخاذ می‌نماید.

۱-۲-۴. سازمان‌های مسئول نظارت و بازرسی بازار در ترکیه

مؤسسات ذیصلاحی که مسئول نظارت و بازرسی بازار در ترکیه می‌باشند عبارتند از:

- وزارت صنایع و بازرگانی
- وزارت بهداشت
- وزارت کار و امور اجتماعی
- وزارت مسکن و تأسیسات عام‌المنفعه
- وزارت جنگلداری و محیط زیست
- وزارت فرهنگ و جهانگردی
- وزارت نیرو و منابع طبیعی
- وزارت کشاورزی و امور روستایی (کشاورزی)
- وزارت ترابری
- معاونت وزارتخانه بازرگانی دریایی
- مؤسسه مخابرات
- مؤسسه دخانیات و الکل (مشروبات الکلی)
- مرجع رهبری و تنظیم بازار انرژی

۳-۴. آژانس اعتباربخشی ترکیه

آژانس اعتباربخشی ترکیه (TURKAK) برطبق شرایط حقوق خصوصی این کشور تأسیس شده است. این آژانس وابسته به نخست‌وزیری ترکیه بوده و دفتر مرکزی آن در شهر آنکارا قرار دارد. این آژانس به‌عنوان یک مؤسسه مستقل قانونی در امور اداری و مالی خود دارای استقلال داخلی است.

به رسمیت شناختن نهادهای محلی و بین‌المللی که خدمات آزمایشگاهی ارائه می‌دهند و ارائه خدمات بازرسی و تأییدیه‌ها جزو فعالیت‌های این آژانس است. همچنین این آژانس بر عملکرد این نهادها نظارت نموده تا اطمینان یابد که عملکرد آنها مطابق با مقررات تصویب شده استانداردهای ملی، بین‌المللی باشد و از این طریق مطمئن می‌شود که تأییدیه محصولات/خدمات، سیستم، کارکنان و آزمایشگاه آنها مورد تأیید سایر کشورهای جهانی قرار می‌گیرد.

هسته مرکزی فعالیت TURKAK صدور اعتبارنامه و معتبر شناختن نهادهای ارزیابی مطابقت و تبدیل آنها به سازمان‌های خدماتی مورد اطمینان است. شرط اساسی برای کارایی موفقیت‌آمیز وظیفه مذکور عملکرد TURKAK است که به‌عنوان یک آژانس با صلاحیت و مورد اطمینان به‌طور پویا پیگیر خدماتی است که ارائه می‌دهد. به‌منظور تحقق این شرایط، همکاری با نهادهای اعتباربخشی منطقه‌ای و بین‌المللی، پیگیری پیشرفت‌های کنونی در زمینه ارزیابی مطابقت و ارائه خدمات اعتباربخشی که پاسخگوی انتظار و نیاز بازار باشد، ضروری است.

۱-۳-۴. وظایف و اختیارات آژانس TURKAK

وظایف و اختیارات آژانس به‌شرح زیر است:

- تهیه مقررات درخصوص فعالیت‌های آژانس، تدوین معیارها، ضوابط و مقیاس‌های مربوط به اعتباربخشی، اجرای آنها و در زمان لزوم اصلاح، بازبینی و لغو آنها.

- ارزیابی سازمان‌ها و آژانس‌های خصوصی و/یا عمومی که زمینه فعالیت‌های آنها آزمایشگاه، محصول/خدمات، سیستم، کارکنان و موضوعات تأییدیه‌های مشابه است، بررسی درخواست اعتباربخشی براساس ضوابط و استانداردهای مربوطه و تصمیم‌گیری درخصوص تخصیص یا عدم تخصیص اعتبار به این سازمان‌ها براساس ارزیابی صورت گرفته، نظارت بر سازمان‌های معتبر و دارای اعتبارنامه، تعلیق اعتبارنامه سازمان‌ها به‌صورت موقت یا دائم در زمان لزوم و همکاری با تمامی آژانس‌ها و مؤسساتی که در این زمینه‌ها فعال می‌باشند.

- تهیه ضوابط و مقرراتی که تشویق به استفاده از نشانه‌گذاری (marking) و تأییدیه‌های صادره توسط سازمان‌های اعتباربخشی نماید.

- همکاری و برقراری ارتباط با نهادهای اعتباربخشی منطقه‌ای و بین‌المللی و آنهایی که در

سایر کشورها قرار گرفته‌اند.

- اطمینان از محرمانه باقی ماندن اطلاعات حاصله از تقاضانامه‌ها، ارزیابی‌ها و اعتباربخشی سازمان‌هایی که برای دریافت اعتبارنامه تقاضا نموده‌اند.

- انجام فعالیت‌هایی که اهمیت اعتباربخشی و سطح آگاهی در مورد کیفیت را ترفیع می‌بخشد.

- آموزش، تحقیق و انجام فعالیت‌های انتشاراتی درباره موضوعاتی که در حیطه منابع آنهاست.

- خرید خدمات مربوط به موضوعاتی که در محدوده کاری آنهاست.

- خرید، ساخت، فروش، اجاره، رهن و حبس مال، موارد ثابت یا متحرک مورد نیاز به‌منظور انجام خدمات.

- انجام سایر وظایف مربوط به زمینه کاری آژانس.

۲-۳-۴. مراحل پیشرفت سیستم اعتباربخشی ترکیه

زمانبندی پیشرفت استقرار سیستم اعتباربخشی ترکیه به‌شرح زیر بوده است:

- ۱۹۹۸: شکل‌گیری یک گروه کاری توسط معاونت وزارت بازرگانی خارجی به‌منظور تهیه پیش‌نویس یک قانون برای سیستم اعتباربخشی ملی.

- ۲۷ اکتبر ۱۹۹۹: تأیید قانون TURKAK (شماره ۴۴۵۷).

- ۱۵ می ۲۰۰۰: تشکیل اولین مجمع عمومی TURKAK و انتخاب هیئت مدیره آژانس.

- ۱ جولای ۲۰۰۰: آغاز استخدام پرسنل.

- جولای تا دسامبر ۲۰۰۰: تهیه و آماده‌سازی مقررات اداری و قوانین فرآیند انجام کار.

- مارچ ۲۰۰۱: اسکان در دفاتر ساختمان آژانس.

- ۱۵ می ۲۰۰۱: دومین جلسه مجمع عمومی.

- ژوئن ۲۰۰۱: راه‌اندازی و آغاز فعالیت سایت اینترنتی TURKAK.

- جولای ۲۰۰۱: آغاز پذیرش فرم‌های تقاضای دریافت اعتبارنامه.

- آگوست ۲۰۰۱: اعلام سیاست کیفیت TURKAK.

- اکتبر ۲۰۰۱: شروع آموزش ارزیابان اعتباربخشی.

۳-۳-۴. عملکرد و اختیارات آژانس اعتباربخشی ترکیه

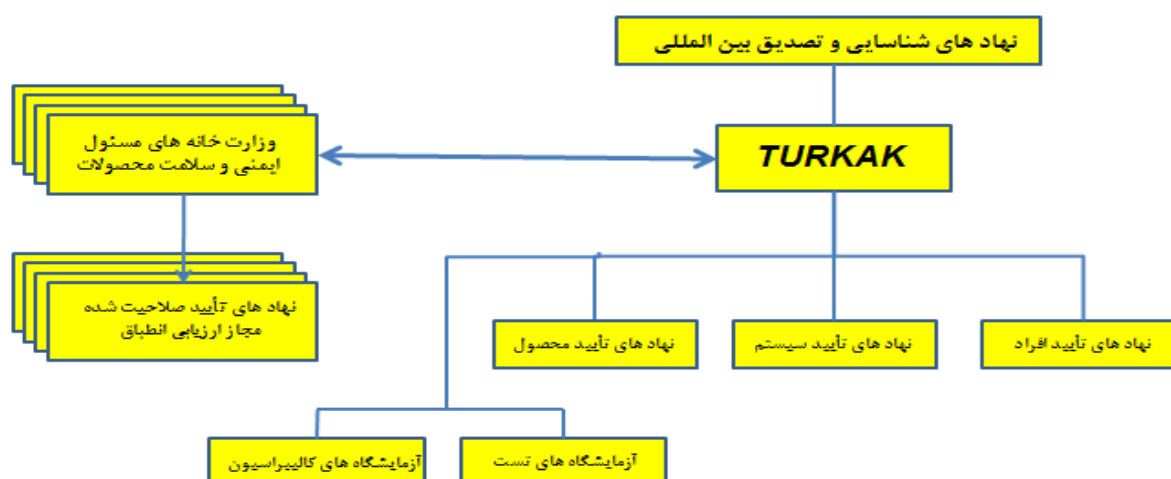
(برگرفته شده از قانون شماره ۴۴۵۷)

- تهیه و اجرای مقررات مربوط به فعالیت‌های آژانس و تعویض، اصلاح یا منسوخ نمودن ضوابط و مقررات مربوط به اعطای اعتبار در زمان لزوم.

- ارزیابی مؤسسات و سازمان‌های دولتی و/یا خصوصی که در زمینه‌های کالیبراسیون، آزمایش، بازرسی و تأیید محصولات، سیستم‌ها و پرسنل فعال بوده و متقاضی دریافت اعتبار می‌باشند بر طبق دستورالعمل‌ها و استانداردهای مربوطه.
- تصمیم‌گیری درخصوص لزوم صدور و یا عدم صدور اعتبارنامه به سازمان ارزیابی شده، نظارت بر سازمان‌های معتبر و دارای اعتبارنامه، تعلیق یا انحلال اعتبارنامه در صورت لزوم، همکاری با کلیه سازمان‌ها یا مؤسساتی که در زمینه‌های مربوط به اعتباربخشی مشغول به کار می‌باشند.
- تنظیم مقرراتی که استفاده از مارک‌ها و تأییدیه‌های صادر شده توسط مؤسسات معتبر را افزایش دهد.
- برقراری ارتباطات و همکاری‌های متقابل با سازمان‌های بین‌المللی، منطقه‌ای و خارجی اعتباربخشی.
- حصول اطمینان از محرمانه باقی ماندن اطلاعاتی که از طریق بررسی مدارک مؤسسات متقاضی دریافت اعتبار حاصل می‌شود.
- تشکیل و سازماندهی فعالیت‌هایی با هدف افزایش دانش کیفیت و اهمیت اعتباربخشی.
- انجام امور آموزش، تحقیق و انتشار نسخه‌های چاپی درخصوص اعتباربخشی.
- خرید لوازم مورد نیاز برای تکمیل فعالیت‌های اعتباربخشی.
- خرید، فروش، اجاره و رهن هرگونه اموال ثابت یا غیرثابتی که برای انجام و هدایت خدمات آژانس لازم می‌باشد.
- انجام سایر وظایفی که مربوط به زمینه فعالیت آژانس باشد.

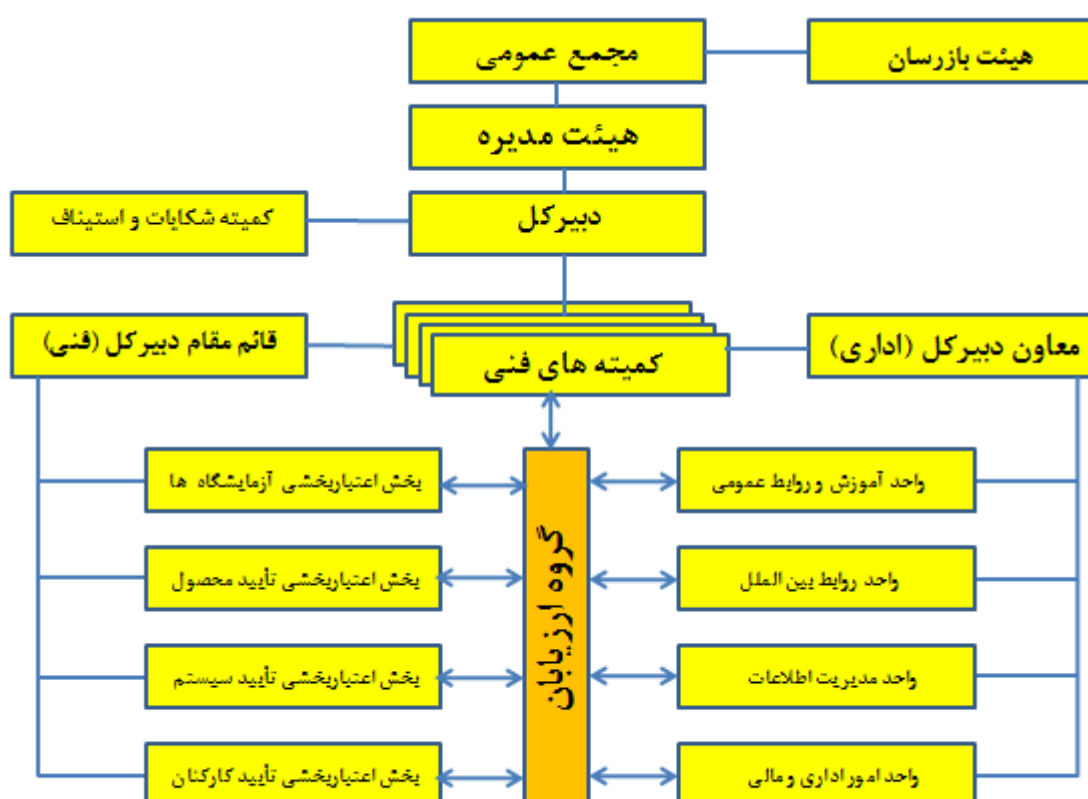
۴-۳-۴. مدل ارتباط TURKAK با ارگان‌های دیگر

در زیر نحوه ارتباط آژانس اعتباربخشی ترکیه با نهادهای دیگر مشاهده می‌شود:

۳-۴. چارت سازمانی TURKAK (آژانس اعتباربخشی ترکیه)

چارت سازمانی TURKAK (آژانس اعتباربخشی ترکیه) در زیر دیده می شود:

۴-۳-۶. نهادهای اعتباربخشی شده تا سال ۲۰۰۹

تعداد نهادهای اعتباربخشی شده تا سال ۲۰۰۹ در ترکیه به شرح زیر است:

- آزمایشگاه تست (۱۵۲)
- آزمایشگاه‌های کالیبراسیون (۴۴)
- سیستم مدیریت کیفیت (۳۷)
- نهادهای بازرسی (۳۰)
- گواهی محصول (۶)
- گواهی کارکنان (۸)

بخش پنجم - نظام کیفیت و استاندارد مصر

۵-۱. راهبرد ملی کیفیت مصر (NQP)

برای تدوین راهبرد ملی کیفیت مصر یک کارگروه تخصصی برای تشخیص و اولویت‌بندی جنبه‌های کلیدی راهبرد ملی کیفیت تشکیل شد. وظیفه این کارگروه ارتقای سیستم کیفیت در مصر در قالب یک ساختار غیرمتمرکز متشکل از سازمان‌های دولتی و خصوصی است، به گونه‌ای که این سیستم در ردیف عملکرد بهترین سیستم‌های جهانی و اتحادیه اروپا قرار گیرد.

این کارگروه پس از انجام تحقیقات گسترده، راهبرد ملی کیفیت مصر را تدوین نمود. هدف کلی راهبرد ملی کیفیت (NQP) پیاده‌سازی برنامه‌های کیفیت در محورهای مختلف به منظور توسعه و ارتقای زیرساخت‌های ملی کیفیت در جهت کسب اعتبار بین‌المللی و تقویت عملکرد سازمان‌های ارزیابی انطباق است.

این طرح پس از تصویب مراجع رسمی در نوامبر ۲۰۰۳ با فعالیتهای عملیاتی زیر به اجرا درآمد:

- استانداردسازی،
- اعتباربخشی،
- تأیید انطباق و صدور گواهینامه،
- تأسیس مؤسسه ملی کیفیت،
- تأسیس جایزه ملی کیفیت و تعالی سازمانی.

۵-۱-۱. استانداردسازی

بازبینی و هماهنگ‌سازی استانداردهای ملی با توجه به استانداردهای بین‌المللی به منظور ارزیابی و

مقایسه سطح فنی و به روز بودن این استانداردها با این نگرش که اطمینان حاصل شود که تفاوت‌های موجود، باعث به وجود آوردن موانع فنی در کسب‌وکار نخواهد بود. البته متعاقب این بازبینی‌ها، نتایج حاصله به رأی گذاشته می‌شود و اطلاعات مورد نیاز، به افراد و سازمان‌های مربوطه اعلام می‌گردد. طرح ملی کیفیت، سازمان کیفیت و استاندارد مصر (EOS) را در پیاده‌سازی برنامه بازبینی و هماهنگ‌سازی ۷۰۰۰ استاندارد ملی تا آخر سال ۲۰۰۸ هم‌راستی مقررات اتحادیه اروپا و الزامات بین‌المللی حمایت می‌کند.

به علاوه، در راستای بهبود و ارتقای سطح EOS، تدوین استراتژی EOS در قالب تهیه یک دفترچه راهنما از روش‌های اجرایی و دستورالعمل‌های کاری و چگونگی تشکیل کمیته‌های فنی برای بهبود ارتباط بین EOS و جامعه صنعتی از دیگر نکات طرح ملی کیفیت است.

۲-۱-۵. اعتباربخشی

از آنجایی که اعتباربخشی یک امر مهم و کلیدی در دارا بودن اعتبار جهانی است لذا از نظر ملی اعتباربخشی اهمیت فراوانی دارد. شورای اعتباربخشی مصر در بالاترین سطح سلسله‌مراتب ساختار ارزیابی انطباق مصر قرار گرفته است، EAGA یک سازمان مستقل است. این سازمان پس از ادغام دیوان اعتباربخشی آزمایشگاه‌های ملی (N LAB) و شورای اعتباربخشی مصر، تنها سازمان اعتباربخشی در مصر است. EAGA به‌عنوان یک نهاد عمومی مستقل، نماینده و منعکس‌کننده دیدگاه‌های کلیه ذینفعان است.

طرح ملی کیفیت، EGAC را موظف می‌کند که اقدامات لازم را برای اینکه شورای بین‌المللی اعتباربخشی آزمایشگاه‌ها (ILAC) و شورای بین‌المللی اعتباربخشی (International Accreditation Forum)، EGAC را به‌عنوان یک نهاد عضو به رسمیت بشناسد انجام دهد. همچنین «طرح ملی کیفیت» از EAGA می‌خواهد که پایگاه اطلاعاتی از آزمایشگاه‌ها و مؤسسات اعتباربخشی شده در مصر به همراه لیست ارزیابان در رشته‌های مختلف اعتباربخشی (آزمایشگاه‌ها، آزمایشگاه‌های کالیبراسیون، سازمان‌های بازرسی و سازمان‌های گواهی‌کننده) مطابق با الزامات استانداردهای ISO 17020, ISO 17025 و ISO 17021 را ایجاد نماید.

۳-۱-۵. صدور گواهینامه

- سازمان‌های صادرکننده گواهینامه‌های سیستم‌های مدیریتی

طرح ملی کیفیت (NQP) الزام می‌کند که این سازمان‌ها صلاحیت لازم جهت تأیید سیستم مدیریت سازمان‌های صنعتی براساس الزامات استانداردهای بین‌المللی مثل ISO 9001, ISO 14001 و ISO 22000 را داشته باشند.

- سازمان‌های تأییدکننده محصول

این فعالیت طی سال‌های آینده اهمیت بیشتری خواهد یافت. طرح ملی کیفیت از EAGA می‌خواهد که اقدامات لازم را برای اعتباربخشی و ارتقای مؤسساتی که در رشته‌هایی مثل تأیید نمونه اولیه، آزمون آزمایشگاهی، بازرسی‌های نظارتی و صدور گواهینامه و نشان برای محصولات، در سطح بین‌المللی انجام دهد.

- سازمان‌های تأییدکننده صلاحیت افراد

در این دسته از تأییدیه‌ها، مهارت‌های تعیین شده و صلاحیت‌های افراد در تخصص‌های خاص که در رشته‌های ارزیابی انطباق مثل تأیید ممیزان سیستم‌های مدیریتی، تأیید جوشکاران یا تأیید بازرسین آزمایش‌های غیرمخرب، فعالیت می‌کنند مورد تأیید قرار می‌گیرد. در این زمینه صلاحیت مؤسسات صدور گواهینامه برای پرسنل، نیازمند دارا بودن و اجرای نظام تضمین کیفیت مناسب است.

- سازمان‌های بازرسی‌کننده

وظایف این گروه شامل محدوده وسیعی از فعالیت‌های بازرسی است. براساس طرح ملی کیفیت، با انتقال وظایف سازمان‌های نظارتی دولتی، تعداد محدودی از چنین مؤسسات بازرسی به وجود خواهند آمد. یک سازمان بازرسی، معمولاً از آزمایشات فنی استفاده می‌کند و اغلب در راستای آزمایشگاه‌ها سازمان‌دهی می‌شوند.

- آزمایشگاه‌ها

این بخش بزرگترین گروه ارائه‌دهنده خدمات ارزیابی انطباق است که شامل آزمایشگاه‌های آزمون شیمیایی و میکروبیولوژی و نیز آزمایشگاه‌های مخصوص تست‌های مکانیکی و الکترونیکی است: طرح ملی کیفیت NQP می‌خواهد که صدها آزمایشگاه با اندازه‌ها و رشته‌های مختلف، سازماندهی شده و موفق به دریافت تأییدیه شوند و در ساختار ملی غیرمتمرکز ارزیابی انطباق مشارکت نمایند، تعدادی از این آزمایشگاه‌ها فعالیت‌های بازرسی را نیز انجام می‌دهند.

- آزمایشگاه‌های کالیبراسیون

آزمایشگاه‌های کالیبراسیون به‌عنوان پشتیبان انضباطی ابزارهای اندازه‌گیری، در سیستم‌های تضمین کیفیت صنایع مورد استفاده قرار می‌گیرند. آزمایشگاه‌ها کالیبراسیون در ردیابی و پیگیری استانداردهای اندازه‌گیری ملی و بین‌المللی نقش بسزایی دارند و به عبارتی معیارهای اندازه‌گیری علمی را به سطوح صنعتی ارتباط می‌دهند.

- برنامه آزمایشات سنجش نتایج آزمایشگاهی (Proficiency Testing)

این برنامه شامل فعالیت‌های بسیار تخصصی آزمایشگاه‌های تأیید صلاحیت شده برای سنجش

کارایی فرآیند واقعی آزمایشات است. انجام این آزمایشات تخصصی ثابت می‌کند که آیا این آزمایشگاه‌ها تست‌ها را به‌طور صحیح انجام می‌دهند و قادر به ارائه نتایج تحلیلی قابل قیاس با آنچه در آزمایشگاه‌های مرجع به‌دست آمده و ارائه می‌گردد هستند یا خیر.

این برنامه مستلزم دسترسی به یک آزمایشگاه مرکزی است که به‌عنوان آزمایشگاه مرجع، نظارت کامل بر انواع آزمایشاتی که توسط آنها انجام می‌شود داشته باشد. روشن است که آزمایشگاه‌های مرجع باید دارای تیم بسیار تخصصی و تجهیزات پیشرفته باشد. از دیگر الزامات این آزمایشگاه‌ها قابلیت شرکت در همسنجی‌های بین‌المللی است.

طرح ملی کیفیت NQP مؤسسه استاندارد ملی مصر NIS را مسئول ارائه آزمایشات سنجش نتایج آزمایشگاهی می‌نماید.

- انجمن ملی کیفیت

نقش انجمن ملی کیفیت (NQI) به‌عنوان پایگاه کیفیت به‌طور مداوم درحال تغییر و پیشرفت است. درحال حاضر این انجمن بیشتر درگیر فعالیتهای پروژه‌ای با زمان محدود مرتبط به طرح ملی کیفیت است. پس از تکمیل موفقیت‌آمیز طرح کیفیت، زمینه‌های فعالیتهای مستمر این انجمن در راستای ضرورت‌های جامعه و نیاز بازار مصر و نظام ارزیابی انطباق مصر تعیین می‌شود.

- جایزه ملی کیفیت

جوایز کیفیت و تعالی مصر شامل سه جایزه است که سالیانه جهت حمایت از بخش‌های صنایع و بازرگانی مصر، معرفی و ارائه می‌گردند. این جوایز جهت قدردانی از مجموعه‌های صنعتی مصر که کیفیت بالا را در کار خود مدنظر قرار می‌دهند و صادرات و نوآوری را کانون توجه خود قرار داده‌اند اعطا می‌شوند.

این جوایز در نوع خود ارزش زیادی دارند و در برنامه کاری و روش‌های ارزیابی که به کار می‌گیرند مدل جوایز شناخته شده بین‌المللی و معاصر را الگوی خود قرار می‌دهند. اعطای سه جایزه به سازمان‌ها، معمولاً به دریافت‌کننده جوایز این فرصت را می‌دهد که شهرت ملی و بین‌المللی کسب کند. در مورد سایر شرکت‌های متقاضی دریافت جایزه نیز ارزیابی‌هایی که انجام می‌شود به آنها کمک می‌کند که یک خودارزیابی جامع انجام داده و استانداردهای بین‌المللی را دنبال کنند و الزامات آنها را پیاده کنند.

دریافت جایزه کیفیت به معنی عملکردهای متمایز یک مجموعه است که نه تنها از سایر شرکت‌های مصری پیشی گرفته بلکه در زمینه یکی از سه جایزه، خود را به سطح استانداردهای بین‌المللی رسانده است.

این جوایز فقط بر نتایج نهایی که توسط شاخص‌های عملکردی منعکس می‌شود متمرکز نبوده

بلکه بر فرآیندی که یک مجموعه برای دستیابی به این نتایج نهایی دنبال می‌کند نیز تأکید می‌کند. بسته به اینکه فرآیندهای یک مجموعه چقدر فراگیر هستند و سیستمی که برای دستیابی به نتایجی که شرکت را برای دریافت جایزه واجد شرایط می‌کند چقدر انسجام دارد، هیئت ارزیابی‌کننده به‌طور دقیق و عمیق، تولید، عملکرد و شیوه‌های فروش و خدمات بعد از آن را ارزیابی می‌کنند.

۵-۲. مؤسسه استاندارد و کیفیت مصر EOS

EOS^۱ یک سازمان رسمی دولتی مصر است که در سال ۱۹۵۷ براساس فرمان ریاست‌جمهوری به‌شماره ۲۹/۱۹۵۷ به‌عنوان سازمان استانداردسازی مصر تأسیس شده و در همان سال EOS به عضویت ISO درآمد.

در سال ۱۹۷۹ طی حکم شماره ۳۹۲/۱۹۷۹ ریاست‌جمهوری، مرکز کنترل کیفیت مصر تأسیس و متعاقباً به EOS ملحق شد و با نام EOS به سازمان استانداردسازی و کنترل کیفیت مصر^۲ تغییر کرد. در سال ۱۳۸۳ مسئولیت‌های جدید این سازمان تعیین و نام آن به سازمان استاندارد و کیفیت مصر تغییر یافت.

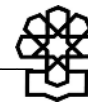
EOS مسئولیت فعالیت‌های استانداردسازی، کیفیت و متروлоژی صنعتی را در مصر با هدف افزایش قابلیت رقابت محصولات مصری در بازارهای محلی و بین‌المللی و همچنین حمایت و حفاظت از مصرف‌کننده و محیط زیست را به‌عهده دارد.

۵-۲-۱. وظایف و مسئولیت‌های EOS

- تدوین و انتشار استانداردهای ملی مصر.
- اعطای نشان کیفیت و گواهینامه انطباق برای محصولات مصری در حوزه‌های مختلف.
- ارائه مشاوره فنی و پشتیبانی در زمینه استاندارد و کیفیت.
- کالیبراسیون تجهیزات آزمایش و اندازه‌گیری شرکت‌ها و سازمان‌های صنعتی.
- آزمایش و بازرسی محصولات.
- ارائه اطلاعات به سازمان‌های علاقمند در زمینه استاندارد، کیفیت، اندازه‌گیری و متروлоژی.
- ارائه دوره‌های آموزشی برای تکنسین‌هایی که در مراجع ذیصلاح کار می‌کنند یا سایر ارگان‌های مرتبط با فعالیت‌های استاندارد، کیفیت، آزمایش، اندازه‌گیری و کالیبراسیون.
- تأیید نهادهایی که متقاضی استقرار سیستم‌های ایمنی، محیط زیست و کیفیت هستند.
- مرکز ارتباطی و پذیرش درخواست‌ها در مورد قرارداد (TBT) در سازمان جهانی تجارت.

1. Egyptian Organization for Standardization and Quality

2. Egyptian Organization for Standardization and Quality Control

- مشارکت در فعالیتهای تدوین استانداردهای بین‌المللی توسط ISO.
- مشارکت در امور مربوط به CODEX Alimentarius Committees.
- انجام فعالیتهای و مأموریت‌های مرتبط با سیستم‌های مدیریت کیفیت و سیستم مدیریت محیط زیست و مسائل مربوط به مصرف‌کنندگان مطابق با دستورالعمل‌های کمیته‌های ISO.
- انجام فعالیتهای کمیته ملی COPOLCO مربوط به امور حمایت از مصرف‌کننده.
- صدور استانداردهای متحدالشکل عرب با همکاری سازمان توسعه معادن و صنایع عرب.
- مشارکت در فعالیتهای سازمان منطقه‌ای استانداردسازی آفریقا.

۲-۵. برنامه‌ها و طرح‌های کوتاه‌مدت EOS

- بازنگری کلیه استانداردهای ملی مصری.
- توسعه دامنه استانداردها به گونه‌ای که کلیه سیستم‌های زیست‌محیطی، ایمنی، خدمات مشتریان و کالاها را شامل شود.
- سازگاری با امر جهانی شدن و هماهنگی با استانداردهای بین‌المللی، سیستم‌های کیفیت و آزمایش، مترولوژی و ارزیابی انطباق.
- همگرایی و هماهنگی استانداردها با مقررات زیست‌محیطی، سلامت و ایمنی و مطابقت کامل با موافقتنامه TBT.
- ارتقا و مکانیزه نمودن روش‌های کاری EOS و ارائه خدمات با استفاده از روش‌های الکترونیکی با پیاده‌سازی پایگاه داده‌ها و اطلاعاتی مطابق با شرایط سازمان‌های بین‌المللی.
- تأسیس شعبه‌های EOS در مناطق صنعتی مهم در شهرهای زیر (ششم اکتبر - دهم رمضان، برج العرب، السادات، آسیوت و اسوان).
- به‌روز آوری و توسعه آزمایشگاه‌های EOS برای انجام کلیه آزمایشات مندرج در استانداردهای بین‌المللی و مصری و مکانیزه کردن شیوه‌های کار در این آزمایشگاه‌ها برای افزایش صحت نتایج آزمایش‌ها.
- اعتباربخشی آزمایشگاه‌های EOS برای اینکه مقبولیت جهانی داشته باشند.
- به‌روز آوری و توسعه مستمر فعالیتهای EOS با اجرای پروژه‌های زیر:
 - توسعه ساختارهای عملیاتی و تشکیلاتی،
 - افزایش درآمد و تولید از طریق ارتقای بهره‌وری و عملکرد،
 - توسعه انجمن ملی کیفیت،
 - توسعه جامعه کاربران استاندارد،
 - ایجاد یک فضای مجازی (وب سایت) برای خدمات مصرف‌کنندگان.

۳-۲-۵. برنامه‌ها و طرح‌های بلندمدت EOS

- افزایش عملکرد و کارایی EOS به منظور مطابقت با سازمان‌های استانداردسازی در کشورهای توسعه‌یافته.
- اخذ تأییدیه صلاحیت برای آزمایشگاه‌های EOS و آزمایشگاه‌های مترولوژی EOS که بتواند در منطقه عرب به عنوان آزمایشگاه منطقه‌ای مرکزی شناخته شود.
- ایجاد شعبه EOS در مناطق صنعتی و خدماتی.
- تغییر ساختار EOS به یک بنگاه اقتصادی با منابع و بودجه و مدیریت مستقل.

۴-۲-۵. خدمات EOS در زمینه استانداردها

- عرضه راهنمای استانداردهای مصری.
- عرضه راهنمای استانداردهای خارجی و بین‌المللی.
- عرضه استانداردهای مصری.
- عرضه استانداردهای خارجی و بین‌المللی.
- ترجمه استانداردهای مصری برای سازمان‌ها و مجموعه‌های خارجی و منطقه‌ای.
- مطالعه و بررسی امکان صدور استانداردهای مصر برای کالاها و خدمات براساس درخواست سازمان‌های مختلف متقاضی.

۵-۲-۵. خدمات EOS در زمینه کیفیت

- اعطای نشان کیفیت مصر برای محصولات ملی.
- صدور گواهینامه انطباق برای تعداد مشخصی از محصولات.
- صدور گواهینامه انطباق برای محصولات در ارتباط با ایمنی.
- صدور گواهینامه انطباق برای سیستم‌های کیفیت یا سیستم‌های ایمنی غذایی (HACCP).
- انجام بازرسی برای کامیون‌های داخلی.
- صدور گواهینامه برای نمونه محصولات مهندسی (type test).

۶-۲-۵. خدمات واحد بازاریابی EOS

واحد بازاریابی EOS با هدف شناسایی، بازاریابی و ارتقای سطح کلیه خدماتی که EOS به تولیدکنندگان و صادرکنندگان در شرکت‌ها و مجموعه‌های صنعتی در بخش‌های شیمیایی، صنایع غذایی، مهندسی و نساجی عرضه می‌شود، تأسیس شده است. به علاوه این واحد مسئول پیگیری درخواست‌های مشتریان تا زمان دستیابی به خدمات مورد تقاضایشان است. این واحد

درخواست‌های فنی مشتریان در ارتباط با خدمات EOS را دریافت و توسط متخصصین EOS به آنها پاسخ می‌دهد.

۵-۲-۷. فعالیت‌های بین‌المللی EOS

- EOS به نمایندگی از اداره روابط بین‌الملل عهده‌دار مسئولیت‌های زیر در امور فنی است:
- انجام مطالعات و دیگر امور مربوط به حوزه فعالیت‌های سازمان‌های منطقه‌ای و بین‌المللی و همچنین سازمان‌های استاندارد که در فعالیت‌های استانداردسازی مشارکت دارند.
 - انجام هماهنگی‌های لازم برای حضور EOS در گردهمایی‌ها، کنفرانس‌های بین‌المللی و منطقه‌ای.
 - انجام و ارائه هماهنگی‌های لازم برای برگزاری سمینارها و کارگاه‌های آموزشی با همکاری سازمان‌های خارجی در مصر.
 - کمک به سازمان‌های صنعتی و مجموعه‌های داخلی برای دریافت نسخ استانداردهای خارجی و بین‌المللی.
 - فروش استانداردهای مصری و کاتالوگ استانداردهای سازمان‌های داخلی.
 - تهیه گزارش و صورت وضعیت آخرین انتشارات استانداردهای خارجی و بین‌المللی و نیز استانداردهای مصری.
 - سازماندهی و پیگیری بورسیه‌ها و مأموریت‌های پیشنهاد شده توسط سازمان‌های خارجی.
 - ارائه استانداردهای مصری به سازمان‌های خارجی.
 - ارجاع کارهای پژوهشی و تحقیقاتی به سازمان‌های صنعتی و مؤسسات تحقیقاتی و دانشگاه‌ها.
 - انجام تمهیدات لازم برای اجرا و فعال‌سازی موافقتنامه‌های دوجانبه در ارتباط با فعالیت‌های استانداردسازی کشورهای خارجی و عرب.

۵-۲-۸. همکاری‌های محلی و بین‌المللی

- EOS عهده‌دار وظایف و مسئولیت‌های گسترده‌ای در سطح منطقه‌ای و بین‌المللی است، به‌علاوه عضو سازمان‌های منطقه‌ای، مجامع و فدراسیون‌های زیر است:
- سازمان بین‌المللی استاندارد (ISO).
 - سازمان بین‌المللی اندازه‌شناسی قانونی (OIML).
 - سازمان استاندارد منطقه‌ای آفریقایی (ARSO).
 - سازمان توسعه صنایع و معادن عرب (AIDMO).

- سازمان اروپایی کیفیت (EOQ)،
 - کنفدراسیون اندازه‌گیری بین‌المللی (IMEKO)،
 - جامعه آمریکایی مواد و آزمایشات (ASTM بین‌المللی)،
 - کمیته اروپایی استانداردسازی (CEN).
- علاوه‌بر سازمان‌های فوق، EOS عضو کمیته‌های زیر است:
- کمیته بین‌المللی اندازه‌شناسی قانونی (CIML)،
 - کمیته سیاستگذاری مصرف‌کنندگان (ISO / COPOLCO)،
 - کمیته فنی ارزیابی انطباق (ISO / CASCO).
- EOS عضویت تعدادی از کمیته‌های فنی استانداردسازی فرامرزی به شرح زیر را به عهده دارد:
- ۲۳۵ کمیته فنی ISO،
 - ۱۸ کمیته فنی OIML،
 - ۹ کمیته فنی ARSC،
 - کمیته فنی CEN.
- EOS دبیرخانه ۱۱ کمیته فنی AIDMO نیز هست.
- از آنجایی که مصر در سال ۱۹۹۵ توافقنامه WTO را امضا نموده است، EOS از آن زمان مرکز درخواست مصر در مورد توافقنامه TBT درخصوص ارزیابی انطباق، مقررات فنی و استانداردها شناخته می‌شود.
- EOS کمیته‌های متناظر کمیته‌های زیر را اداره می‌کند:
- کمیته فنی EOS/CODEX،
 - کمیته فنی EOS/COPOLCO،
 - کمیته فنی EOS/CASCO،
 - کمیته فنی EOS/ISO/TC 176،
 - کمیته فنی EOS/ISO/TC 207.
- EOS تفاهمنامه همکاری با سازمان‌های عرب و خارجی در کشورهای زیر منعقد نموده است:
- کشورهای خارجی از جمله: انگلیس، فرانسه، چین، اوکراین، استرالیا، اوگاندا، آلمان، کنیا.
- کشورهای عربی از جمله: عراق، سودان، عربستان سعودی، یمن، بحرین، کویت، عمان، سوریه، تونس، لبنان، قطر، فلسطین، لیبی.
- قراردادهایی نیز با مجموعه‌های داخلی توسط EOS منعقد شده است:
- قرارداد همکاری بین EOS و دانشکده مهندسی - ماتاریا - دانشگاه هلوان در زمینه ایجاد و

توسعه استانداردهای مربوط به وسایل نقلیه و اجزای آنها.

- قرارداد همکاری بین EOS مرکز تحقیقات ملی در زمینه دستیابی به اصول کنترل کیفیت در آزمایشگاه‌های مهندسی، شیمیایی، صنایع غذایی، صنایع نساجی و کالاهای مصرفی.
- قرارداد همکاری بین EOS و دانشگاه آسیوت در زمینه انجام تحقیقات و مطالعات مربوط به کنترل کیفیت و انطباق با استانداردها.
- قرارداد همکاری بین EOS و آکادمی علوم، تکنولوژی و حمل‌ونقل دریایی عرب (مؤسسه کیفیت و بهره‌وری اسکندر).
- قرارداد همکاری بین EOS و دانشکده مهندسی دانشگاه قاهره در زمینه ایجاد و توسعه استانداردهای مربوط به سیستم‌های مهندسی و الکترونیکی.
- قرارداد همکاری بین EOS و SGS در زمینه دوره‌های آموزشی مشترک در زمینه سیستم‌های مدیریت و برگزاری سمینار و کارگاه آموزشی.
- قرارداد همکاری بین EOS و دانشکده مهندسی دانشگاه عین‌الشمس.
- قرارداد همکاری بین EOS و شرکت مهندسی پتروشیمی و شیمی.
- قرارداد همکاری بین وزارت توسعه صنایع و تکنولوژی و وزارت ارتباطات و اطلاعات درخصوص ارتقا و توسعه تکنولوژی.
- قرارداد همکاری بین صندوق اجتماعی توسعه، نمایندگی بازرگانی مصر، سازمان عمومی مرکز توسعه صادرات و مرکز آموزش وزارت بازرگانی خارجی.

۹-۲-۵. مسئولیت‌های EOS در حوزه کیفیت

EOS در مصر یک سازمان رسمی ملی است که مسئول صدور گواهینامه انطباق برای کالاها و محصولات صنعتی منطبق با استانداردهای مصر و استانداردهای خارجی و اعطای نشان‌های انطباق کیفیت است. اداره کل کیفیت مصر نیز در واقع سازمان مشاور شرکت‌ها و سازمان‌های صنعتی در زمینه ارائه مشاوره برای کنترل و تضمین کیفیت محصولات و مدیریت محیط زیست است.

مهمترین کارهای EOS در زمینه کیفیت به شرح زیر است:

- ارائه ابزارهای مناسب برای ارزیابی انطباق مواد خام، محصولات و کالاهای صنعتی با استانداردهای تأیید شده شامل انجام مطالعات و تحقیقات فنی، بازرسی‌های فنی و کنترل نقشه‌ها و طرح‌ها و برنامه‌های آزمایش‌ها، ارزیابی نتایج آزمایش و صدور گواهینامه انطباق برای استانداردهای تأیید شده و اعطای نشان‌های لازم.

- اعطای نشان‌های کیفیت برای محصولات صنعتی تولید داخل که مطابق استانداردهای مصر باشد.
- EOS مرکز ارتباطات و اطلاعات مربوط به روش‌های اجرایی ارزیابی انطباق در سطح ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی است.
- بررسی و تأیید صحت ابزارهای آزمایش و اندازه‌گیری که در کلیه بخش‌ها در واحدهای صنعتی مورد استفاده قرار می‌گیرند.
- آموزش تکنسین‌ها در شرکت‌ها و سازمان‌های مرتبط با فعالیت‌های استانداردسازی و کیفیت و همچنین برگزاری کنفرانس‌های بین‌المللی و محلی.
- نمایندگی مصر در سازمان‌های منطقه‌ای و بین‌المللی مرتبط با استانداردها، پیگیری فعالیت‌های این سازمان‌ها و هماهنگ‌سازی و ایجاد ارتباط بین فعالیت‌های کیفیت در مصر و فعالیت‌های مشابه خارجی. صدور و ارائه گزارش‌های مقطعی و بروشور در مورد فعالیت‌های EOS در زمینه کنترل کیفیت.

۱۰-۲-۵. فعالیت‌های اداره کل کیفیت در مصر

- بازرسی محصولاتی که گواهی‌نامه و یا نشان کیفیت دارند.
- بازرسی محصولاتی که متقاضی دریافت گواهی‌نامه یا نشان کیفیت هستند.
- بازرسی محصولات صنعتی و مهندسی برای دریافت نشان انطباق با استانداردهای ایمنی.
- بازرسی محصولاتی که متقاضی گواهی‌نامه انطباق نمونه با استاندارد هستند.
- بازرسی مطالعات فنی لازم برای تأیید بویلرها.
- بازرسی کامیون‌ها.
- ارزیابی گزارشات آزمایشگاه‌ها (مهندسی، شیمی، محصولات غذایی و منسوجات) که به این اداره کل ارائه شده است.
- ارائه مشاوره فنی به سازمان‌ها و شرکت‌ها.

۱۱-۲-۵. مسئولیت‌های EOS در حوزه اندازه‌شناسی

اندازه‌شناسی گروهی از فعالیت‌های مرتبط با فرآیندهای اندازه‌گیری است که تحت شرایط خاصی براساس معیارهای ملی یا بین‌المللی برای کشف و ثبت رابطه بین نتایج واقعی و تقریبی تجهیزات و ابزار اندازه‌گیری انجام می‌گیرند. هدف این فعالیت‌ها کسب اطلاعات در مورد میزان انطباق تجهیزات و ابزار اندازه‌گیری با سیستم‌های مرجع بین‌المللی برطبق معیارهای رسمی مورد توافق است. در

این ارتباط EOS به عنوان سازمان رسمی مصر مسئول انجام امور اندازه‌شناسی شناخته شده است که دارای آزمایشگاه‌های کالیبراسیون برای اندازه‌گیری دقت ابزارهای اندازه‌گیری در رشته‌های مکانیک، الکترونیک و فیزیک است.

جهت حصول اطمینان از انطباق ابزارهای کالیبراسیون با استانداردهای مرجع که در آزمایشگاه‌های کالیبراسیون EOS مورد استفاده قرار می‌گیرند، این ابزارها باید به‌طور مرتب با یکی از مراکز بین‌المللی اندازه‌شناسی کشورهای پیشرفته تنظیم و کالیبره شوند.

EOS در طی چند سال گذشته، ابزارهای متروлоژی و اندازه‌گیری مرجع را ارتقا داده و به‌روز نموده است و پرسنل اداره کل متروлоژی صنعتی را مجدداً در خارج از مصر و در آزمایشگاه‌های کشورهای پیشرفته و نیز در مؤسسه ملی استاندارد مصر آموزش داده است. به‌علاوه EOS فرآیند تأیید را که شامل تهیه و استقرار دستورالعمل‌های کیفیت براساس معیارهای بین‌المللی است نهایی نموده و هم‌اکنون در حال تأیید و اعتباربخشی این آزمایشگاه‌ها براساس دستورالعمل شورای اعتباربخشی مصر است.

براساس مقررات و دستورالعمل‌های مربوط به تأسیس و سازماندهی EOS، مسئولیت‌ها و وظایف اداره کل متروлоژی صنعتی به‌شرح زیر تبیین شده است:

- ارائه معیارهای مربوط به زمان که در صنعت مورد استفاده قرار می‌گیرد، هماهنگی و انطباق آنها با سیستم بین‌المللی اندازه‌شناسی و پیروی از روش‌های اجرایی لازم جهت تأیید دستگاه‌های اندازه‌گیری و ارائه امکانات و منابع لازم برای تنظیم و نگهداری آنها.

- تهیه تجهیزات اندازه‌گیری مرجع لازم برای انجام فرآیند اندازه‌گیری دقت و صحت دستگاه‌های اندازه‌گیری که در سطوح مختلف در فعالیت‌های تولیدی مورد استفاده قرار می‌گیرند.

- تدوین سیستم‌ها، مقررات و سایر ملزومات مورد نیاز به هنگام تأسیس آزمایشگاه‌های متروлоژی که در سطوح مختلف صنعت در شرکت‌ها فعالیت می‌کنند و EOS مرجع اصلی برای تأیید آنها است.

- مشارکت در تأمین نیروی انسانی آموزش‌دیده در سطوح مختلف علمی برای اداره و راه‌اندازی آزمایشگاه‌های متروлоژی چه در حوزه EOS یا خارج از آن.

- مشارکت و همراهی در سازمان‌های منطقه‌ای، عربی و بین‌المللی در زمینه متروлоژی صنعتی.

- انجام بازرسی و کالیبراسیون تجهیزات اندازه‌گیری و صدور گواهینامه متروлоژی و تعیین مدت اعتبار این گواهینامه‌ها.

- بررسی گواهینامه‌های متروлоژی که توسط آزمایشگاه‌های مرجع بین‌المللی برای بعضی شرکت‌ها صادر شده و حصول اطمینان از اعتبار این گواهینامه‌ها.

۵-۲-۱۲. فعالیت‌های آزمایشگاهی

مرکز کنترل کیفیت در سال ۱۹۷۹ تأسیس و متعاقباً به EOS ملحق شد. هدف از تأسیس آن انجام بازرسی و فعالیت‌های آزمایشگاهی برای گروه وسیعی از محصولات صنعتی است. EOS دارای تعداد زیادی آزمایشگاه در رشته‌های مختلف است از جمله مهندسی، شیمیایی، صنایع غذایی، نساجی و مصالح ساختمانی.

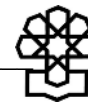
مهمترین فعالیت اصلی آزمایشگاه‌های EOS عبارتند از:

- آزمایش محصولات برای ارزیابی مطابقت آنها با استانداردهای تأیید شده.
- آزمایش نمونه‌هایی که توسط سازمان‌های تحقیقاتی و کنترل کیفیت و بازرسی ارسال شده‌اند.
- شرکت در کمیته‌های استاندارد و مطالعه پیش‌نویس استانداردهای مصر.
- ارائه آموزش‌های لازم برای فعالیت‌های بازرسی و آزمایش در سطوح مختلف (داخلی و خارجی).
- ارائه مشاوره فنی به مشتریان و مؤسسات فنی درخصوص بازرسی، آزمایش و تأسیس آزمایشگاه‌ها.

گروهی از متخصصین و تکنسین‌های کارآمد که در مصر و یا کشورهای خارجی در سازمان‌ها و مجموعه‌های بین‌المللی ویژه آموزش دیده‌اند و در آزمایشگاه‌های EOS مشغول به کار هستند. درحال حاضر EOS درحال ارتقای کیفیت و تأیید صلاحیت آزمایشگاه‌های خود است که در مرحله بعد بتوانند براساس قوانین بین‌المللی مورد تأیید جهانی واقع شوند. دریافت این تأییدیه منجر به تقویت اعتماد جهانی نسبت به نتایج آزمایشاتی که توسط آزمایشگاه‌ها انجام می‌شود خواهد شد و تأثیر بسزایی بر فعالیت‌های تجاری و صنعتی در داخل و خارج کشور خواهد داشت.

چشم‌انداز EOS در توسعه آزمایشگاه‌ها بر محورهای زیر استوار است:

- انجام آزمایش‌های جامع با اعتبار بالا،
- ایجاد نهادهای آزمایشگاهی جامع با امکانات پیشرفته،
- ارائه خدمات مشاوره‌ای در سطح بسیار بالا برای تولیدکنندگان،
- اتصال تجهیزات آزمایش آزمایشگاه‌های ثانویه به سیستم‌های اتوماتیک جهت حصول اطمینان از اینکه آزمایشات به‌طور اتوماتیک انجام می‌شوند و نتایج آزمایش‌ها به‌موقع گردآوری و نگهداری شده و خطاها در زمان انجام آزمایش‌ها برطرف می‌شوند،
- اتصال آزمایشگاه‌ها به شبکه EOS جهت گردش اطلاعات و نتایج آزمایش‌ها در بخش‌های مختلف EOS البته در چارچوبی که این آزمایش‌ها محرمانه تلقی نشوند،
- ارائه آموزش لازم به پرسنل فنی آزمایشگاه‌ها درخصوص تکنولوژی مدرن و پیشرفته

تخصصی و سیستم‌های اطلاعاتی و نحوه کاربرد آنها.

آزمایشگاه‌های تست EOS به چهار اداره کل تقسیم می‌شوند:

- اداره کل آزمایش محصولات شیمیایی و مصالح ساختمانی،
- اداره کل آزمایش محصولات غذایی،
- اداره کل آزمایش محصولات مهندسی،
- اداره کل آزمایش محصولات نساجی.

هر اداره کل شامل گروهی آزمایشگاه تخصصی است که آزمایش‌های لازم را در محدوده فعالیت‌های EOS، چه دریافت نشان کیفیت و انطباق با استاندارد یا براساس درخواست شرکت‌ها و یا درخواست واردکنندگان و صادرکنندگان و سایر ارگان‌های نظارتی انجام می‌دهند. به علاوه، این اداره‌های کل وظایف دیگری را نیز برعهده دارند.

بخش ششم - استانداردسازی و ارزیابی انطباق در رومانی

مقدمه

استانداردسازی همراه با ارزیابی انطباق در رومانی، به عنوان ابزاری مهم در دستیابی به اهدافی که به حرکت آزادانه کالا و خدمات، حمایت از کارکنان و مصرف‌کنندگان، حفاظت از محیط زیست و رقابتی کردن صنعت کمک می‌کنند، مطرح می‌گردد.

استانداردها به ایجاد یک زبان مشترک تجاری و بازرگانی محیط کسب‌وکار کمک می‌کنند. آنها از انطباق محصولات و اجزای آنها بدون توجه به اینکه آنها کجا تولید شده‌اند اطمینان ایجاد می‌کنند و به کارگیری آنها در شبکه‌های عرضه و تولید به کاهش هزینه‌های تولید و انبار کردن کمک می‌نماید.

برای مصرف‌کنندگان، وجود استانداردها به کاهش هزینه‌ها از طریق کاهش زمان تولید و حجم کار کمک کرده و به انتخاب و تسهیل مقایسه بین کالاها کمک می‌کند. برای دولت رومانی، استانداردسازی فرصتی را برای تنظیم و مدیریت بهتر امور اقتصادی و اجرایی و سیاسی از طریق کاهش جزئیات قوانین لازم جهت دستیابی به اهداف ایمنی، بهداشت و محیط زیست ایجاد می‌کند. در بعد دانش و فناوری، استانداردها به پیشبرد معلومات و توسعه مباحث فنی کمک می‌کند.

حرکت آزاد کالا یکی از چهار اصل تجارت در بازار اروپا است که از طریق مکانیسم‌های پیشگیرانه مثل پذیرش متقابل و هماهنگ‌سازی فنی از وقوع موانع تجاری جلوگیری می‌نماید.

اتحادیه اروپا در سال ۱۹۸۵ با هدف حذف موانع فنی تجارت، استراتژی جدیدی با نام «رویکرد نوین» تدوین و به اجرا گذاشت. این رویکرد به هماهنگ‌سازی فنی و استانداردها اشاره

داشت و توسط یک سیاست یکپارچه در زمینه تصدیق و گواهی کردن اصولی را به صورت واضح، پایدار و شفاف به وجود آورد تا در فرآیندهای تولید و عرضه محصولات که به بازار اروپا وارد می‌شود مورد استفاده قرار گیرد.

رویکرد نوین با هماهنگ‌سازی فنی و استانداردسازی سعی بر ساده کردن و تسریع فرآیندهای قانونگذاری در اروپا داشت. این روش مطلوب به‌طور خاص از طریق جایگزینی هماهنگ‌سازی فنی به جای **رویکرد قدیمی** که بر محور توجه و نظارت بر جزئیات استوار بود، با اجرای یک سیستم مبتنی بر نیازمندی‌های اساسی و با یک رفتار یکسان که از طریق به کارگیری استانداردهای هماهنگ و ارزیابی و تأیید انطباق محصولات، به دست آمده است.

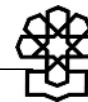
تا سال ۱۹۸۵ هماهنگ‌سازی، از طریق دستورالعمل‌های قدیمی (قوانین رویکرد قدیم) انجام می‌گرفت که اغلب حوزه خیلی محدودی را دربر می‌گرفت و شامل نیازمندی‌های فنی و اجباری با جزئیات زیاد می‌شد و اغلب مطابق با پیشرفت صنعت، باید اصلاح می‌گردید.

از ۱۹۸۵ به بعد، تمام دستورالعمل‌های **رویکرد نوین** – برخلاف دستورالعمل‌های **رویکرد قدیمی** – موارد کلی را برای هماهنگ‌سازی بیان می‌کنند. این رویکرد، وجود همزمان بیش از یک فرم از قوانین ملی درخصوص منافع عمومی را در کشورهای عضو غیرمجاز می‌نماید و در صورت وجود اجرایی نمی‌باشد. در سال ۱۹۸۹ **رویکرد نوین** با **رویکرد جهانی** درخصوص آزمایش و گواهی کردن، یکپارچه شد که این رویکرد مبنای سیاست اتحادیه اروپایی درخصوص ارزیابی انطباق قرار گرفت.

در حال حاضر به نظر می‌رسد که رویکرد جهانی یک محیط معتبر، شفاف و هماهنگ از لحاظ فنی را مطرح می‌نماید که به اعتماد متقابل بین مراجع مردمی، متولیان امور اقتصادی و مصرف‌کنندگان منجر می‌گردد.

مقررات فنی پایه در «رویکرد نوین» (Directives) مبتنی بر اصول زیر می‌باشند:

- امور هماهنگ‌سازی به هماهنگی نیازهای اساسی محدود می‌گردد.
- تنها محصولاتی که این نیازهای اساسی را برآورده می‌سازند، می‌توانند در بازار حضور یافته و مورد استفاده قرار گیرند.
- استانداردهای هماهنگ‌سازی شده که به عنوان استانداردهای ملی تدوین می‌شوند، باید انطباق با نیازمندی‌های اساسی را مطرح سازند.
- کاربرد استانداردهای هماهنگ‌سازی شده یا دیگر مشخصات فنی اختیاری است.
- تولیدکنندگان می‌توانند از میان مدل‌های مختلف ارزیابی انطباق تعریف شده در رویه‌های

مربوطه، انتخاب کنند.

در حوزه‌های الزام شده مطابق با رویکرد نوین و رویکرد جهانی، مؤسسات استانداردسازی اروپایی (CEN، CENELEC و EISI) به دقت استانداردهای هماهنگ‌سازی شده اروپایی را شرح می‌دهند، مؤسسات ملی استانداردسازی موظف به پذیرفتن استانداردهای تعیین شده به‌عنوان استاندارد ملی خود هستند.

آزمایشگاه‌های آزمون و نهادهای گواهی‌دهنده (Certification Body) طوری ایجاد شده‌اند که قابلیت آزمایش و ارزیابی انطباق (انطباق با نیازمندی‌های کاربردی اساسی) محصولات را داشته باشند. صلاحیت مؤسسات ملی گواهی‌دهنده و آزمایشگاه‌ها مطابق با استاندارد EN45000 در یک فرآیند ارزیابی انطباق درخصوص توانایی آنها برای انجام دادن وظایف بررسی و تأیید می‌شود.

۱-۶. تحولات استانداردسازی در رومانی

برای ورود به اتحادیه اروپا، رومانی متعهد شد تا اهداف توسعه پایدار را در سطح ملی از طریق یک نگرش جدید پیاده کند.

دو مورد از اهداف جهانی به‌شرح زیر می‌باشند:

- هماهنگ‌سازی نیازمندی‌های توسعه اقتصادی با توسعه فرهنگی و اجتماعی،

- ایجاد و یکپارچه کردن اقتصاد بر مبنای بازار رقابتی و کاربردی.

در رومانی با توجه به ابلاغ چارچوب قانون جدید در حوزه حرکت آزادانه کالا، برای پیوستگی و پایداری فرآیند هماهنگ‌سازی قانونی طبق دستورالعمل‌های EU در مورد مشخصات فنی محصولات، قانون شماره ۶۰۸/۲۰۰۱ در مورد ارزیابی انطباق محصولات همراه با اطلاعات و ضوابط ثانویه آن تهیه و اجرایی شد.

برای اجرای شفاف و یکنواخت الزامات مشخص شده در قوانین جدید در مورد هماهنگ‌سازی فنی، یکسری قوانین ثانویه در چارچوب قانون مذکور برای فرآیند ارزیابی انطباق تدوین و مقررات کاربردی آن در ارتباط با ساختار و وظایف گروه‌های درگیر در ارزیابی محصولات نیز یکپارچه شد. این فرآیندها به پایداری بازار و همچنین مقررات مربوط به نحوه مبادله اطلاعات بین رومانی و اتحادیه اروپا در زمینه‌های استانداردها و قوانین فنی هماهنگ‌سازی نشده نیز تدوین گردید.

در اجرای این قانون تولیدکنندگان باید بر روی یک محصول تحلیل ریسک انجام دهند. سوابق این تحلیل که شامل تمامی فازها از طراحی گرفته تا تولید و استفاده از محصول را در بر بگیرد باید همراه مدارک فنی به خوبی مدون و بایگانی شود. با این وجود کاربرد استانداردهای هماهنگ‌سازی شده به‌صورت اختیاری باقی می‌ماند. تولیدکننده تصمیم می‌گیرد که آیا او می‌خواهد از

استانداردهای هماهنگ‌سازی شده استفاده کند یا نه. اگر او نخواهد از آن استفاده کند این الزام را دارد که انطباق محصول با نیازمندی‌های اساسی را از طرق دیگری نشان دهد.

حوزه‌هایی که شامل قوانین فنی می‌گردند در ضمیمه شماره ۱ قانون ۶۰۸/۲۰۰۱ درخصوص ارزیابی انطباق محصولات به همراه تمامی اطلاعات و ضمائم ثانویه آن آورده شده‌اند و شامل این موارد هستند:

تجهیزات ولتاژ پایین، مخازن تحت فشار، اسباب‌بازی‌ها، محصولات سازه‌ای، سازه‌های الکترومغناطیسی، ماشین‌های صنعتی، تجهیزات حفاظت فردی، ترازوهای ماشینی مکانیکی، کاشت‌های پزشکی فعال، مشعل‌های گاز، دیگ‌های بخار، مواد منفجره برای کارهای عمرانی، تجهیزات تحت فشار، رادیو و تجهیزات ارتباطی، ابزارهای پزشکی برای آزمایشگاه‌های تشخیص طبی، تجهیزات دریایی، بسته‌بندی و ضایعات آن، تجهیزات حمل‌ونقل عمومی کابلی، تجهیزات متحرک تحت فشار، انتشار امواج صوتی به‌وسیله تجهیزات برای استفاده در فضای باز، سیستم حمل‌ونقل ریلی اروپایی.

۲-۶. اقدامات

در سال ۲۰۰۲، دستورالعمل‌های الزامی اتحادیه اروپا (Directives)، براساس قانون ۳۵۵/۲۰۰۲ و آیین‌نامه‌های دولتی ۳۹/۱۹۹ مرتبط با فعالیت‌های استانداردسازی، به‌عنوان مقررات ملی پایه مورد پذیرش قرار گرفت و برای اجرای آن مؤسسه استاندارد رومانی - ASRO به‌عنوان نهاد استانداردسازی ملی، بر طبق مصوبه ۹۸۵/۲۰۰۴ دولت مسئول شناخته شد.

مؤسسه استاندارد رومانی - ASRO، یکی از اعضای دائمی: CEN - کمیته استانداردسازی اروپایی (۲۰۰۶/۱/۱)، CENELEC - کمیته اروپایی الکتروتکنیکی (۲۰۰۶/۲/۱) - ISO - سازمان بین‌المللی استاندارد (۱۹۵۰) - IEC - کمیته الکتروتکنیکی بین‌المللی (۱۹۲۰) و عضو نظارتی ETSI - انستیتو استانداردهای ارتباطات اروپایی (۲۰۰۵) می‌باشد.

۳-۶. مؤسسه استاندارد رومانی ASRO

اختیارات اصلی مؤسسه استاندارد رومانی ASRO شامل موارد زیر می‌باشند:

- ترسیم متدولوژی و اصول استانداردسازی ملی،
- بررسی لزوم تهیه استانداردهای جدید،
- تدوین و تأیید استانداردهای ملی و همچنین شرکت در فعالیت‌های استانداردسازی اروپایی و بین‌المللی،

- مدیریت اعتبار استانداردها و نشریات دیگر در حوزه‌های استانداردسازی ملی و بین‌المللی،
- اطلاع‌رسانی به عموم در حوزه استانداردسازی ملی،
- انتشار و توزیع استانداردها و نشریات استاندارد،
- ترویج استانداردسازی و آموزش آن،
- نمایندگی رومانی در مجامع استانداردسازی غیردولتی و بین‌المللی،
- عرضه استانداردهای ISO و IEC در رومانی و حفاظت از حقوق تألیف استانداردهای بین‌المللی،
- ارائه خدمات به کاربران استانداردها.

ASRO برحسب درخواست و در صورت انطباق محصول با استانداردهای رومانیایی نشان SR که علامت انطباق با استاندارد ملی است یا نشان SR-S که علامت انطباق با استانداردهای امنیتی رومانیایی است را نیز اعطا می‌کند.

ASRO فعالیت‌های کمیته‌های استانداردسازی ملی را ترتیب داده و راهنمایی‌های لازم را نیز در ارتباط با انطباق با دستورالعمل‌های اتحادیه اروپا ارائه می‌دهد تا بتواند در جوامع ملی و بین‌المللی و اروپایی مطرح شود. از نظر ملی، ASRO جایگاه مهمی در بین سازمان‌هایی دارد که باید نیازمندی‌های EU را برآورده نمایند، از این طریق است که رومانی می‌تواند بخشی از اتحادیه اروپا شود و می‌تواند محصولات رومانیایی را رقابتی کرده و آنها را به‌طور آزادانه در محدوده اروپا عرضه نماید.

ساختار ASRO شامل مرکز اطلاعات مربوط به استانداردها می‌باشد که مسئولیت تبادل اطلاعات را در حوزه استانداردسازی دارد. ASRO یکی از اعضای نظام استانداردسازی EU است که اطلاعات مربوط به استانداردهای ملی یا ویرایش‌های آنها را به مؤسسات استاندارد دیگر ارسال می‌نماید.

۴-۶. تدوین استانداردهای رومانیایی و پذیرش استانداردهای اروپایی

تدوین استانداردهای رومانیایی توسط کمیته‌های فنی استانداردسازی با مدیریت ASRO انجام می‌گیرد. در فرآیند تدوین استاندارد علاوه‌بر استانداردهای منتشر شده اروپایی، استانداردهای در دست تهیه هم مورد توجه قرار می‌گیرد.

استانداردهای اروپایی می‌توانند به‌وسیله روش‌های زیر مورد پذیرش قرار بگیرند:

- انتشار نسخه رومانیایی،
 - انتشار از طریق چاپ مجدد یک نسخه رسمی (به زبان انگلیسی، فرانسه و یا آلمانی)،
 - تأیید پذیرش و اطلاع‌رسانی از طریق مجلات تخصصی فنی یا یک اطلاعیه.
- در مورد یک استاندارد بین‌المللی منتشر شده که هنوز به‌عنوان یک استاندارد رومانیایی پذیرفته

نشده؛ در این حالت استاندارد بین‌المللی پذیرفته می‌گردد (همان استاندارد یا اصلاح شده آن). در صورت وجود پروژه‌ای برای تدوین استانداردسازی ملی با همان موضوع و کاربرد، مطابق با بخشنامه شماره ۹۸/۳۴/EC، اصلاح شده توسط بخشنامه ۹۸/۴۸/EC، اقدامات ملی متوقف می‌گردند.

استانداردهای ملی رومانیایی به صورت زیر طبقه‌بندی می‌گردند:

- استانداردهای اصلی رومانیایی با شاخص‌های SR یا STAS،
- استاندارد رومانیایی که یک استاندارد اروپایی را با شاخص SR EN پذیرفته است،
- استاندارد رومانیایی که یک استاندارد بین‌المللی را با شاخص SR ISO پذیرفته است،
- استاندارد رومانیایی که یک استاندارد اروپایی / بین‌المللی را با شاخص SR EN ISO پذیرفته است،

- استاندارد رومانیایی که یک اصلاحیه را با شاخص SR EN پذیرفته است.

۵-۶. مزایای استفاده از استانداردها

- برداشته شدن موانع فنی در تجارت آزاد.
- قیمت پایین‌تر، از طریق حذف برخی از هزینه‌های خاص.
- نوسازی صنایع و محصولات.
- تشویق به رقابت واقعی و کاهش رقابت‌های ناسالم.
- افزایش امنیت استفاده از کالا و خدمات.
- یکی شدن روش‌های آزمون مورد استفاده در آزمایشگاه‌ها.
- کاهش آلودگی از طریق ارتقا دادن سطح فعالیت‌ها.
- بالا بردن درجه اعتماد مصرف‌کنندگان.
- بالا بردن سطح رقابتی صنعت.
- تجارت آزاد در سطح ملی و بین‌المللی.
- عرضه محصولات رقابتی رومانیایی در بازار EU.
- کارایی اقتصادی.

۶-۶. ارزیابی و تأیید انطباق

ارزیابی و تأیید انطباق، روشی است که به اشخاص ثالث، تضمین کتبی می‌دهد که یک محصول، فرآیند یا خدمت مطابق با نیازمندی‌های تعیین شده می‌باشد؛ این روش با دیگر سیستم‌های تصدیق

انطباق مانند اظهار عرضه‌کننده، ارائه گزارش/گواهینامه آزمون یا گزارش بازرسان و غیره متفاوت است. بلکه ارزیابی و تأیید انطباق بر مبنای نتایج تست‌ها، بازرسی‌ها و ممیزی‌ها تعریف شده است و اطمینان می‌دهد که محصول عرضه شده، بر اساس بررسی‌های شخص ثالث صاحب صلاحیت، دارای شایستگی می‌باشد.

ارزیابی و تأیید انطباق هم برای تولیدکننده و هم برای خریدار و همچنین برای مصرف‌کننده و توزیع‌کننده مزیت بسیاری دارد. به این معنا که برای تولیدکننده یا عرضه‌کننده ارزش محصولات یا خدماتشان را بالا می‌برد و بازار را بر رویشان باز می‌کند و روابط تجاری را نیز ساده می‌کند. از دید مصرف‌کننده نیز گواهی کردن اختلاف بین محصولات متشابه را نشان می‌دهد و این اطمینان را می‌دهد که محصول خریداری شده ویژگی‌های تعریف شده را داراست.

برای ارزیابی و تأیید انطباق، تولیدکننده یا نماینده آن این تعهد را دارد که پیش از اینکه محصول را در بازار پخش کند از موارد زیر اطمینان حاصل نمایند:

- کاربرد روش ارزیابی انطباق محصول مطابق با نیازمندی‌های اساسی مطرح شده در مقررات فنی.

- فراهم کردن مدارک مربوط به محصول: بروشور مصرف‌کننده (در مورد نحوه سوار کردن قطعات، استفاده از دستورالعمل‌های نگهداری و معرفی مشخصات آنها)، ضمانتنامه، اظهارنامه انطباق، گزارش آزمون‌ها و دیگر مدارک گواهی انطباق.

- کاربرد نشان انطباق در بعضی موارد ممکن است، تأیید انطباق محصولات با نیازمندی‌های اساسی، توسط تولیدکننده یا نماینده او صورت پذیرد. در این صورت تأیید باید با استناد به گزارشات آزمون یا گواهینامه‌های انطباقی که از طریق آزمایشگاه‌ها یا شرکت‌های بازرسی‌کننده منتخب تولیدکننده و مطابق با روش‌های ارزیابی و درج نشان انطباق مطابق با قوانین فنی کاربردی ارائه می‌شود انجام شده باشد.

نشان CE این واقعیت را که محصول مجاز است به صورت آزاد در بازار EU قرار بگیرد، نشان می‌دهد. این نشان، توسط تولیدکننده یا نماینده او روی محصول یا بسته‌بندی آن درج می‌شود و گواهی می‌کند که محصول مطابق با مشخصات موجود در دستورالعمل‌های اتحادیه اروپا است.

بخش هفتم - استانداردسازی و ارزیابی انطباق در کرواسی

۷-۱. برنامه زمانی توسعه روابط کرواسی با اتحادیه اروپا EU

در گروه‌های بعدی اعضای اتحادیه اروپا، کرواسی می‌بایست برای عضویت، قوانین، زیرساخت‌ها و

مقررات مربوط نظام استانداردسازی خود را با الزامات اتحادیه اروپا انطباق دهد. در این راستا اقدامات زیر برنامه‌ریزی و اجرا شده است:

- ۲۰۰۱ توافقنامه تثبیت و مشارکت
- ۲۰۰۲ اولین برنامه ملی برای الحاق جمهوری کرواسی به اتحادیه اروپا
- ۲۰۰۳ استراتژی ملی برای هماهنگ‌سازی فنی
- ۲۰۰۵ تصویب و اجرای توافقنامه تثبیت و مشارکت
- ۲۰۰۳ درخواست جمهوری کرواسی برای عضویت در EU
- ۲۰۰۴ کاندید شدن جمهوری کرواسی برای EU
- ۲۰۰۵ آغاز مذاکرات، آغاز گزینش، شروع مذاکرات در فصل‌های اولیه مقررات الحاق (acquis communautaire)
- ۲۰۰۶ تحلیل وضعیت در ارتباط با فصل ۱- حرکت آزادانه کالاها
- ۲۰۰۷ ترازیبی (benchmarks) و مذاکرات آغازین در ارتباط با فصل ۱
- ۲۰۰۷ استراتژی اجرایی aquis communautaire در حوزه حرکت آزادانه کالاها
- ۲۰۰۶ آوریل - نامه اظهار تمایل - توافقنامه‌های ارزیابی انطباق و پذیرش محصولات صنعتی
- ۲۰۰۸ ژوئیه ۲۰۰۸ - انجام مذاکرات در فصل اول

۲-۷. استانداردسازی، اندازه‌گیری، ارزیابی انطباق و اعتباربخشی

در اجرای توافقنامه تثبیت و مشارکت اقدامات زیر می‌بایست انجام پذیرد:

۱. کرواسی باید به تدریج اقدامات لازم را برای انطباق با مقررات فنی و استانداردسازی اروپایی و روش‌های ارزیابی انطباق و اعتباربخشی، انجام دهد.
۲. برای رسیدن به این مهم، طرفین باید اقدامات اولیه را برای این موارد آغاز نمایند:
 - استفاده از مقررات فنی و استانداردهای اروپایی و روش‌های ارزیابی انطباق را ترویج نمایند.
 - در حد امکان مقررات اتحادیه اروپایی مستقر نمایند.
 - اقدامات لازم برای ایجاد زیرساخت‌های کیفیت شامل استانداردسازی، اندازه‌گیری، ارزیابی انطباق و اعتباربخشی را انجام دهند.
 - از مشارکت کرواسی در کار سازمان‌های اروپایی متخصص، به خصوص CEN، ETSI، CENELEC، EA، WALMEC و EUROMET حمایت نمایند.

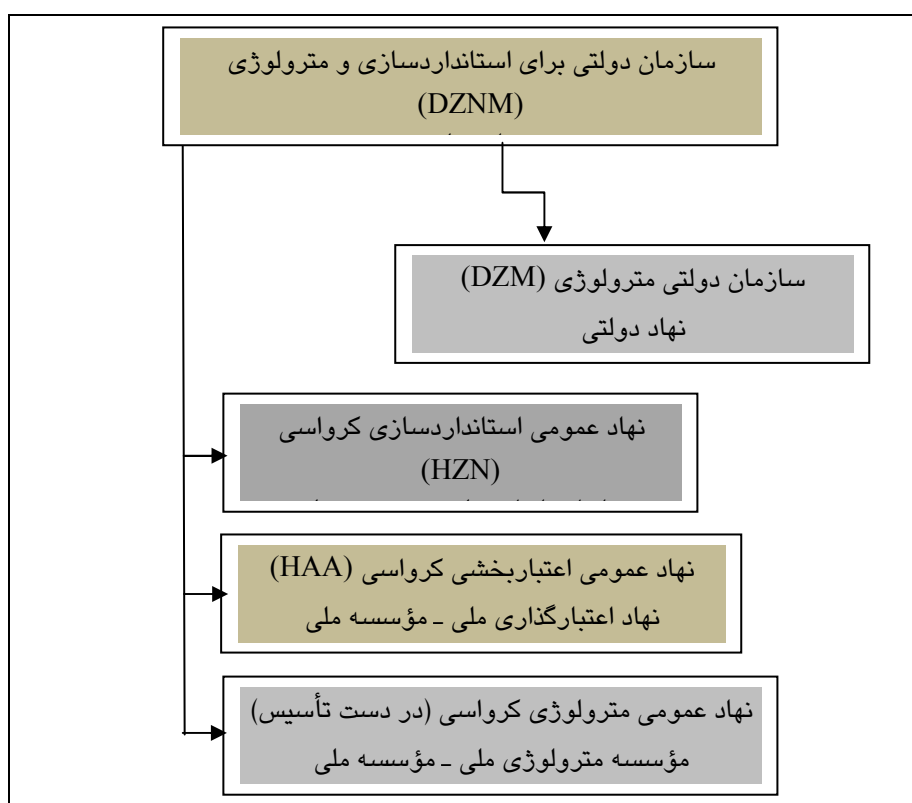
۷-۳. قانونگذاری جدید براساس نیازمندی‌های EU

از دیدگاه اصولی، برای اجرای بهتر دستورالعمل‌های اتحادیه اروپا، جدایی مسئولیت‌ها، استانداردسازی، اعتباربخشی و ارزیابی انطباق از یکدیگر کاملاً ضروری می‌باشد و مراجع حاکمیتی فقط وظایف قانونگذاری و نظارتی را انجام دهند. در این زمینه قوانین جدیدی به شرح زیر تدوین شده‌اند:

۷-۴. زیرساخت‌های جدید کیفیت - مبانی قانونی

- قانون استانداردسازی: تأسیس یک نهاد استانداردسازی ملی
- قانون اعتبارگذاری: تأسیس یک نهاد اعتباربخشی ملی
- قانون اندازه‌شناسی: تأسیس یک مؤسسه اندازه‌گیری ملی
- تصویب تأسیس مؤسسه استانداردسازی کرواسی (HZN) (نوامبر ۲۰۰۴)
- تصویب تأسیس مرکز اعتباربخشی کرواسی (HZN) (نوامبر ۲۰۰۴)
- آغاز به کار HZN و HAA در ۲۰۰۵/۷/۱
- تصویب تأسیس مؤسسه اندازه‌شناسی کرواسی (ژوئیه ۲۰۰۸) Metrology

نمودار خطوط ارتباطی بین سازمان‌های تأسیس شده

۵-۷. قوانین مربوط به نیازمندی‌های فنی محصولات و ارزیابی انطباق

علاوه بر قوانین تأسیس سازمان‌های مسئول، قوانین یا مقررات دیگری نیز به شرح زیر تصویب شده است:

- مقررات پایه استانداردسازی،
- مقررات انتقالی مبنای اجرای دستورالعمل‌های رویکرد نوین.

۶-۷. مسئولیت‌های سازمان و نهادهای حاکمیتی مرتبط با استانداردسازی

برای اجرای نظام جدید استانداردسازی کرواسی مسئولیت‌های نهادها و سازمان‌های کشور به شرح زیر ابلاغ شد:

- وزارت اقتصاد، کار و کارآفرینی در امر استانداردسازی
 - مسئول حرکت آزادانه کالاها
 - مسئول هماهنگی فرآیند هماهنگ‌سازی فنی
 - مسئول اجرای برخی دستورالعمل‌ها
 - مسئول اطلاع‌رسانی
 - مسئول تبادل اطلاعات
- نهاد استانداردسازی کرواسی (HZN)
 - پذیرش استانداردهای اروپایی هماهنگ‌سازی شده
- نهاد اعتباربخشی کرواسی (HAA)
 - اعتباربخشی نهادهای ارزیابی انطباق
 - ارزیابی صلاحیت سازمان‌های گواهی‌دهنده و اعتباربخشی (CAB)
- هیئت بازرسی دولتی (SI)
 - نظارت در بازار

۷-۷. اجرای دستورالعمل‌های رویکرد نوین

- مواد بخشنامه‌ها به قوانین ملی تبدیل شدند.
- استانداردهای اروپایی هماهنگ‌سازی شده به عنوان استانداردهای ملی پذیرفته شدند. (نهادهای استاندارد ملی)
- نهادهای ارزیابی انطباق برای اجرای استانداردها صاحب صلاحیت شناخته شدند.
- نهاد اعتباربخشی ملی تأسیس و عملیاتی شد.

- عوامل نظارت بر بازار از لحاظ نیروی انسانی تجهیز شد.

۷-۸. مؤسسه استاندارد کرواسی (HZN) - اعداد و ارقام

- ۵۰۰ عضو (اعضای دائمی و ناظران).

- ۴۵ نهاد دولتی، کمیته‌های فنی و کمیته‌های فرعی به‌عنوان اعضای وابسته.

برای اطلاعات بیشتر در مورد مؤسسه استاندارد کرواسی می‌توان به این سایت مراجعه نمود.

www.hzn-hr (HZN)

۷-۹. مؤسسه اعتباربخشی کرواسی (HAA)

از سال ۲۰۰۵ این مؤسسه عضو نظام اعتباربخشی اروپایی (EA) شده و تمام طرح‌های اعتباربخشی لازم در فرآیند هم‌ترازی و آماده‌سازی برای MLA، تهیه شده است.

فصل پنجم - طراحی مدل کلان نظام استانداردسازی و کیفیت

بخش اول - مدل کلان نظام استانداردسازی و کیفیت

۱-۱. محورهای راهبرد ملی توسعه کیفیت و ایمنی

از آنجا که استانداردسازی با موضوع کیفیت و ایمنی ارتباط نزدیک دارد، لذا لازم است مدل استانداردسازی کشور در راستای راهبرد ملی کیفیت و ایمنی کشور تدوین گردد.

لازم به‌ذکر است که در بسیاری کشورها، در راستای توسعه و تحولات زیربنایی، ابتدا راهبرد ملی کیفیت و ایمنی تهیه شده است. لذا لازم است در ایران نیز راهبرد ملی کیفیت و ایمنی تدوین و تبیین گردد. لازم به‌ذکر است که موضوع کیفیت و ایمنی از دیرباز جزء مسائل مطرح در کشور بوده و اقداماتی نیز به‌صورت پراکنده و بعضاً غیرمرتبط با یکدیگر در دستور کار قرار گرفته است. ازجمله با توجه به مسئله صادرات غیرکیفی کالا در سال‌های نه‌چندان دور، که موجب از دست دادن بازارهای کشورهای تازه استقلال یافته شوروی سابق گردید. مسئله توسط شورای عالی صادرات غیرنفتی بررسی و در تاریخ ۱۳۸۵/۱۰/۲۴ طی مصوبه‌ای به وزارتخانه‌های بازرگانی، صنایع و جهاد کشاورزی ابلاغ و پس از مدت دو سال کار کارشناسی، «طرح جامع مدیریت کیفیت صادرات» تدوین و با امضای وزیر بازرگانی، صنایع و جهاد کشاورزی جهت اجرا به سازمان توسعه تجارت به‌عنوان دبیرخانه این طرح ابلاغ گردید. در فصل هفتم (در پیوست ۱)، متن این مصوبه آمده است.

همچنین در تاریخ ۱۳۸۹/۳/۱۰ مجلس شورای اسلامی، قانونی تحت عنوان «قانون ارتقای

کیفی تولید خودرو و سایر تولیدات صنعتی داخلی» تصویب کرد و متعاقباً در تاریخ ۱۳۸۹/۹/۱۵ آیین‌نامه اجرایی این قانون توسط هیئت دولت تدوین و جهت اجرا به دستگاه‌های اجرایی مربوطه ابلاغ گردید. در پیوست ۲ فصل هفتم، متن این قانون و دستورالعمل اجرایی آن آمده است. در قانون برنامه چهارم و قانون برنامه پنجم نیز به مواردی در ارتباط با کیفیت و توسعه آن در بخش‌های مختلف اشاره شده است. ولی متأسفانه باید گفت که این موارد از یک انسجام کامل برخوردار نیستند. نتیجه اینکه لازم است با توجه به نیازهای کشور و در راستای چشم‌انداز بیست‌ساله، راهبرد کیفیت و ایمنی نیز تدوین گردد. همان‌طور که در شکل ۱ مشاهده می‌شود، این راهبرد در مرکز فعالیت‌های زیربنایی قرار گرفته و با توجه به آن باید برنامه‌های مورد نیاز برای توسعه کیفیت و ایمنی محصولات و کالاهای مختلف تولیدی و صادراتی تدوین و به مورد اجرا گذارده شود.

شکل ۱. محورهای راهبرد ملی توسعه کیفیت و ایمنی

عامل کنترل‌کننده و هدایت‌کننده این برنامه، نظام استانداردسازی است که باید در چهار محور

زیر سازماندهی شود:

- استانداردسازی،

- اعتباربخشی،

- اندازه‌شناسی،

- ارزیابی انطباق.

تنها در این حالت است که اجرای قانون حمایت از حقوق مصرف‌کننده، با استناد به برنامه‌ها و استانداردهای تدوین شده در بستر جامعه، می‌تواند کنترل‌کننده فضای حاکم بر روابط تولیدکننده، عرضه‌کننده و توزیع‌کننده با مصرف‌کننده بوده و چرخه نظام ارتقای کیفیت و ایمنی در کشور را به حرکت درآورد.

۲-۱. فعالیت‌های استانداردسازی و ارزیابی انطباق

با توجه به مطالعات انجام شده در این پژوهش و بررسی خدمات جاری مؤسسات استانداردسازی ایران و دیگر کشورها، همان‌طور که در شکل ۲ دیده می‌شود.

شکل ۲. فعالیت‌های استانداردسازی و ارزیابی و تأیید انطباق

اهم خدمات ارائه شده در نظام استانداردسازی و تضمین کیفیت عبارت است از:

- تدوین مقررات پایه استانداردسازی که مبنای تدوین استانداردهای ملی یا انتخاب

استانداردهای خارجی می‌باشد.

- تدوین استانداردهای ملی یا مقررات فنی که توسط سازمان استاندارد به عنوان استانداردهای اختیاری/تشویقی انجام می‌گردد.
- تدوین استانداردهای اجباری یا اجباری کردن بعضی استانداردهای اختیاری.
- پژوهش و تحقیق در جهت تدوین استانداردها.
- ترویج و آموزش استانداردها که سعی بر توسعه درک و آشنایی جامعه با استانداردها و مقررات مربوط به آنها دارد.
- تأیید صلاحیت مؤسسات بازرسی‌کننده و گواهی‌کننده محصولات و کالاها.
- تأیید صلاحیت مؤسسات گواهی‌کننده سیستم‌های مدیریتی.
- تأیید صلاحیت مؤسسات گواهی‌کننده شاغلین حرفه‌های خاص مثل بازرسان، ممیزان و ...
- تأیید صلاحیت آزمایشگاه‌های آزمون مواد و قطعات و محصولات.
- اداره آزمایشگاه‌های مرجع آزمون که عملاً وظیفه کنترل کیفیت آزمایشگاه‌های صنعتی را به عهده دارد.
- اداره آزمایشگاه‌های مرجع کالیبراسیون که کنترل دقت و صحت دستگاه‌ها و تجهیزات اندازه‌گیری را به عهده دارد.
- نظارت بر کیفیت و ایمنی کالاهای صادراتی.
- نظارت بر کیفیت و ایمنی کالاهای وارداتی.
- نظارت بر تولید و عرضه محصولات تولید داخلی.
- اعطای نشان استاندارد به کالاهایی که با استانداردهای خاصی انطباق دارند.

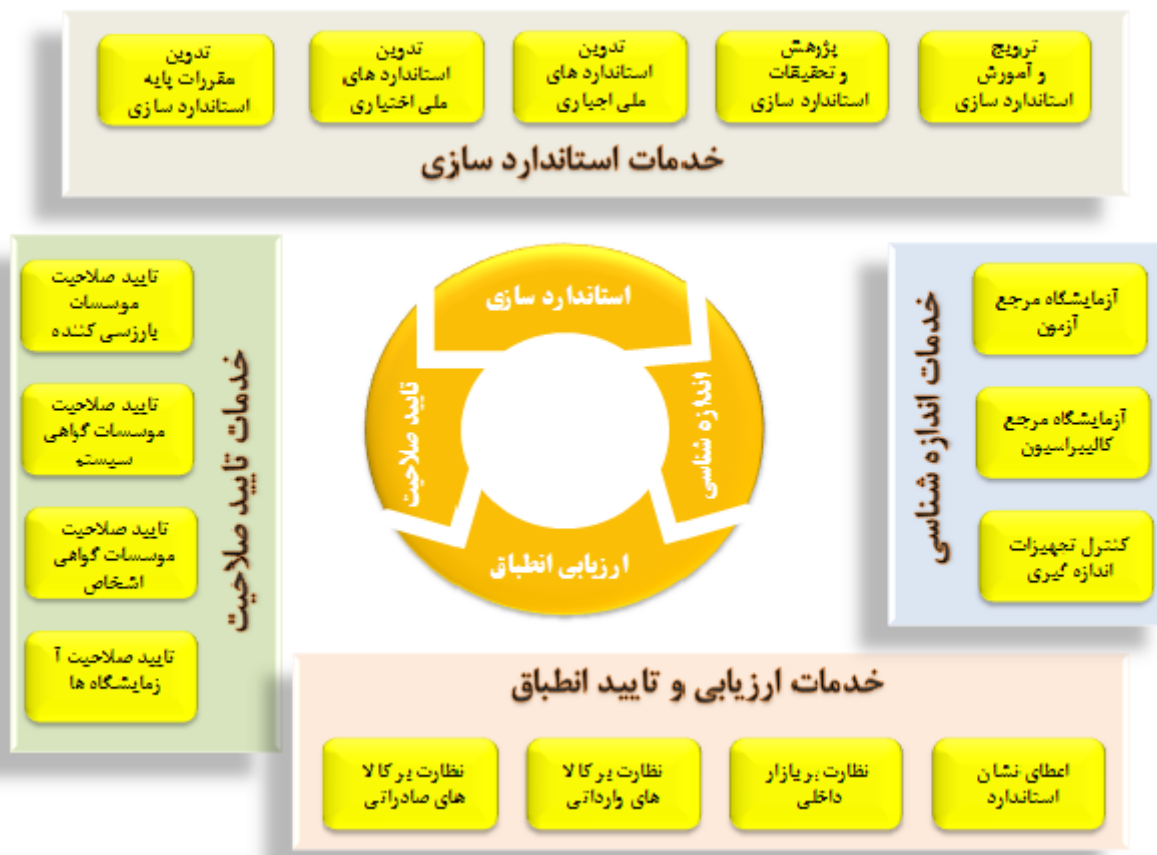
۳-۱. محورهای نظام استانداردسازی و ارزیابی انطباق

با در نظر گرفتن اصول رویکرد نوین استانداردسازی، روشن می‌شود که انجام این فعالیت‌ها توسط یک سازمان واحد، موجب تعارض منافع است. برای مثال نمی‌توان از یک طرف نمونه‌برداری و آزمایش و صدور گواهی‌نامه را توسط یک سازمان انجام داد و از طرف دیگر ارزیابی و تأیید صلاحیت آزمایشگاه و بازرسان را به همان سازمان واگذار کرد. زیرا دو فعالیت ارزیابی انطباق و تأیید صلاحیت در مقابل یکدیگر قرار دارند.

لذا همان‌طور که در شکل ۳ دیده می‌شود لازم است هر گروه فعالیت‌های هم‌راستا در یک سازمان با مسئولیت مشخص تجمع شود.

شکل ۳. محورهای نظام استانداردسازی و ارزیابی و تأیید انطباق

در نتیجه فعالیت‌های استانداردسازی در چهار گروه زیر دسته‌بندی می‌شوند:

- گروه ۱. فعالیت‌های مربوط به استانداردسازی
- گروه ۲. فعالیت‌های تأیید صلاحیت
- گروه ۳. فعالیت‌های اندازه‌شناسی
- گروه ۴. فعالیت‌های ارزیابی و تأیید انطباق

۴-۱. تشکیلات و ساختار نظام استانداردسازی کشور

برای مدیریت کردن فعالیت‌های چهارگانه فوق روش‌های متفاوتی در جهان وجود دارد. بدین معنا که در بعضی کشورها مثل آلمان، انگلستان و تعدادی دیگر از کشورهای اروپایی، این فعالیت‌ها در سازمان‌های غیردولتی شکل گرفته و به‌صورت انحصاری مدیریت می‌شوند و به‌موازات آن، این سازمان‌ها دارای روابط قراردادی با دولت مرکزی می‌باشند.

در بعضی دیگر از کشورها مثل آمریکا این فعالیت‌ها در تعداد زیادی سازمان‌های غیردولتی

شکل گرفته و روابط آنها با دولت مرکزی چندان رسمی نیست، بدین شکل که دستگاه‌های دولتی، خود نیز دارای نظامات موازی هستند.

در بسیاری کشورهای جهان سوم این فعالیت‌ها در یک یا چند سازمان دولتی متشکل می‌شود. البته کشورهایی که اهمیت استانداردسازی در توسعه ملی را شناسایی کرده‌اند در حال بازنگری نظام استانداردسازی خود از یک نظام دولتی به نظام غیردولتی می‌باشند مثل مصر، ترکیه و بعضی کشورهای اروپای شرقی که در شرف الحاق به اتحادیه اروپا می‌باشند.

با توجه به ساختار اقتصادی و اجتماعی کشور ما که درصد بالایی از صنایع و فعالیت‌های خدماتی در دست دولت می‌باشد و با در نظر گرفتن قدرت حاکمیتی دولت و همچنین شاکله نظام استانداردسازی موجود در کشور، غیردولتی بودن نظام استانداردسازی را در وضعیت فعلی مفید و ممکن نمی‌داند. لذا همان‌طور که در شکل ۴ مشاهده می‌شود، ساختار و تشکیلات نظام استانداردسازی کشور را در سطوح مختلف به شرح زیر پیشنهاد می‌نماید:

شکل ۴. ساختار تشکیلاتی نظام استانداردسازی و کیفیت

- در سطح یکم، شورای عالی استاندارد، مسئولیت سیاستگذاری و هماهنگی امور کلان و حساس استانداردسازی و کیفیت را به عهده دارد. این شورا متشکل از عالی‌ترین رده مقامات مسئول در بخش‌های کشور از جمله وزرای بخش‌های تولیدی و خدماتی، معاونین رئیس‌جمهور مسئول

سازمان‌های مرتبط به مسائل استانداردسازی و رؤسای دستگاه‌های ناظر بر امور استانداردسازی است. رئیس این شورا رئیس‌جمهور و در غیاب ایشان معاون اول رئیس‌جمهور می‌باشد.

- در سطح دوم، سازمان استانداردسازی و کیفیت است که به صورت انحصاری، مسئول امور اجرایی نظام استانداردسازی و کیفیت در کشور است و ریاست آن را یکی از معاونین رئیس‌جمهور به عهده دارد.

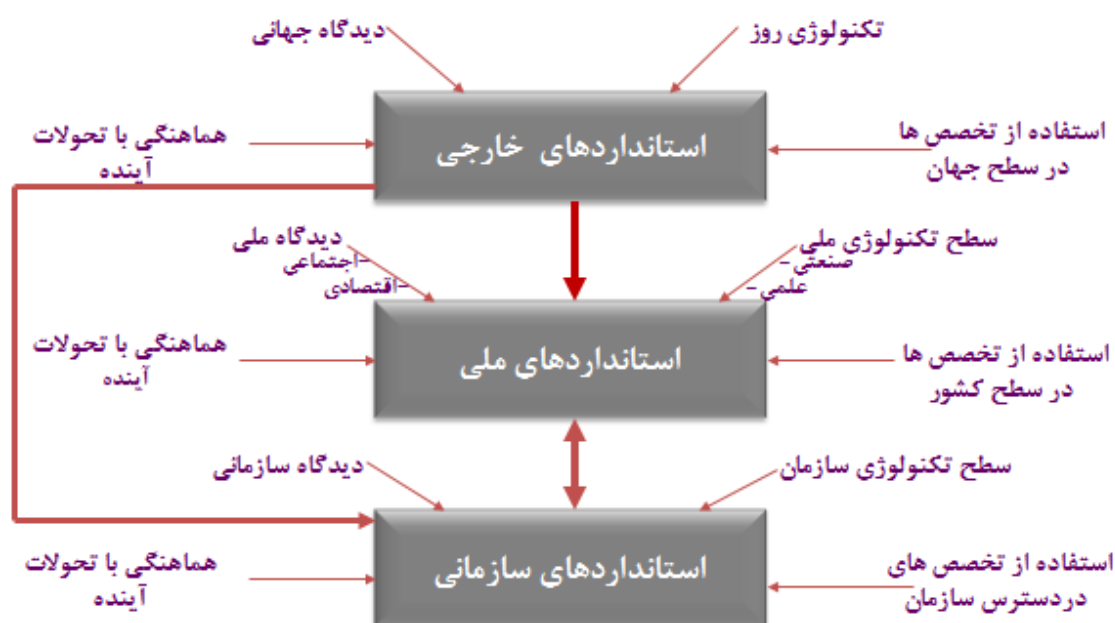
- در سطح سوم فعالیت‌های چهارگانه استانداردسازی، تأیید صلاحیت، اندازه‌شناسی و ارزیابی انطباق در چهار مرکز مستقل که با ساختاری مشابه شرکت‌های عمومی دولتی اداره می‌شوند و از لحاظ بودجه کمترین وابستگی را به دولت دارند انجام می‌گیرد. به عبارت دیگر اهم هزینه‌های فعالیت‌های اجرایی این مراکز از محل درآمدهای حاصل از فروش خدمات تأمین می‌گردد. در هریک از این مراکز، چندین مدیریت مسئولیت انجام گروهی از فعالیت‌های مرتبط را به عهده دارند.

- در ادامه، نمودار ارتباطی چهار مرکز فوق‌الذکر با دستگاه‌ها و دیگر سازمان‌ها به عنوان ارگان‌های بیرونی، نشان داده می‌شود.

۵-۱. مدل ارتباط مرکز ملی استانداردسازی با ارگان‌های دیگر

قبل از تعریف مدل ارتباط مرکز ملی استانداردسازی لازم است مراحل تدوین استانداردهای ملی و بین‌المللی را مرور نماییم.

شکل ۵. مراحل تدوین استاندارد ملی

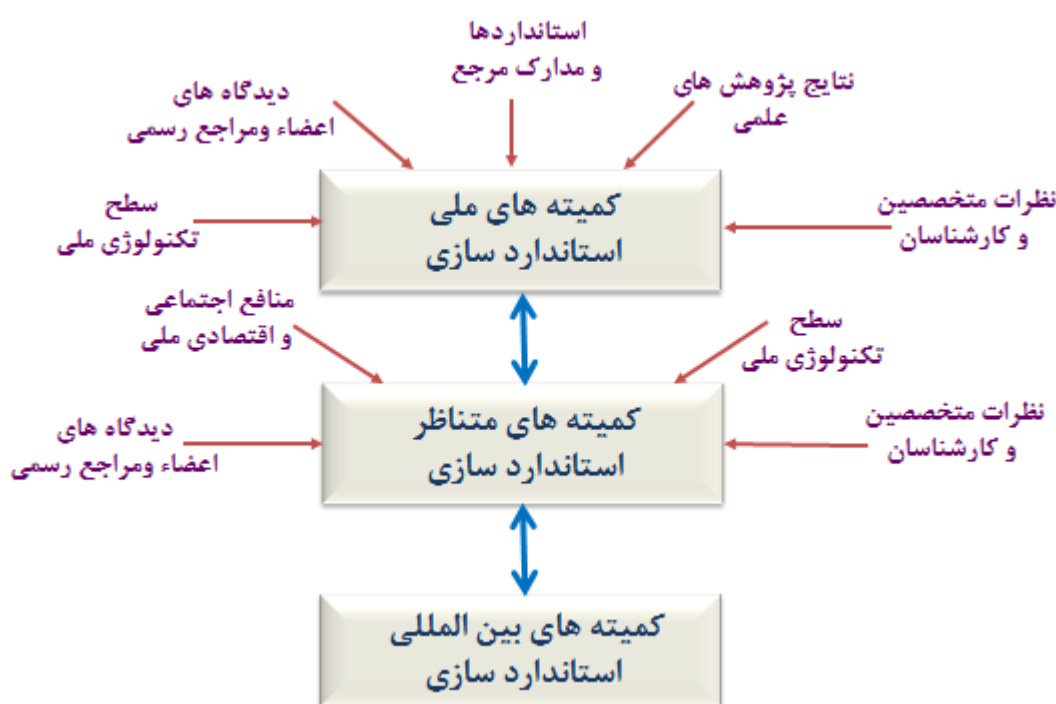

همان‌طور که در شکل ۵ مشاهده می‌شود استانداردهای ملی هر کشور با استفاده از استانداردهای بین‌المللی به‌عنوان پایه و استانداردهای بخشی و سازمانی به‌عنوان مدارک مرجعی که سطح قابل قبول در کشور را معین می‌کنند، تدوین می‌شوند. لذا لازم است در تدوین استانداردهای ملی اولاً از مدارک مرجع ذکر شده و همچنین از اجماع نمایندگان سازمان‌ها و ارگان‌های مسئول به همراه دیگر ذینفعان استاندارد مورد بحث در کمیته‌های استانداردسازی استفاده نمود.

بنابراین نیاز است که برای هر گروه از استانداردها کمیته استانداردسازی مشخصی به‌طور ثابت و مستقل تشکیل شده و با دبیری نهاد استانداردسازی رسمی کشور، نسبت به تدوین استانداردهای مورد نیاز اقدام نمود.

عیناً مشابه استانداردهای ملی، استانداردهای بین‌المللی نیز در کمیته‌های استانداردسازی بین‌المللی تدوین می‌شوند.

شکل ۶. مشارکت در تدوین استانداردهای ملی و بین‌المللی

شکل ۶ نحوه تدوین استانداردهای بین‌المللی که با مشارکت سازمان‌های استانداردسازی ملی کشورهای عضو در کمیته‌های استانداردسازی مربوطه صورت می‌گیرد را نشان می‌دهد.

معمولاً سازمان‌های استانداردسازی کشورها، برای اینکه فرآیند تدوین استانداردهای

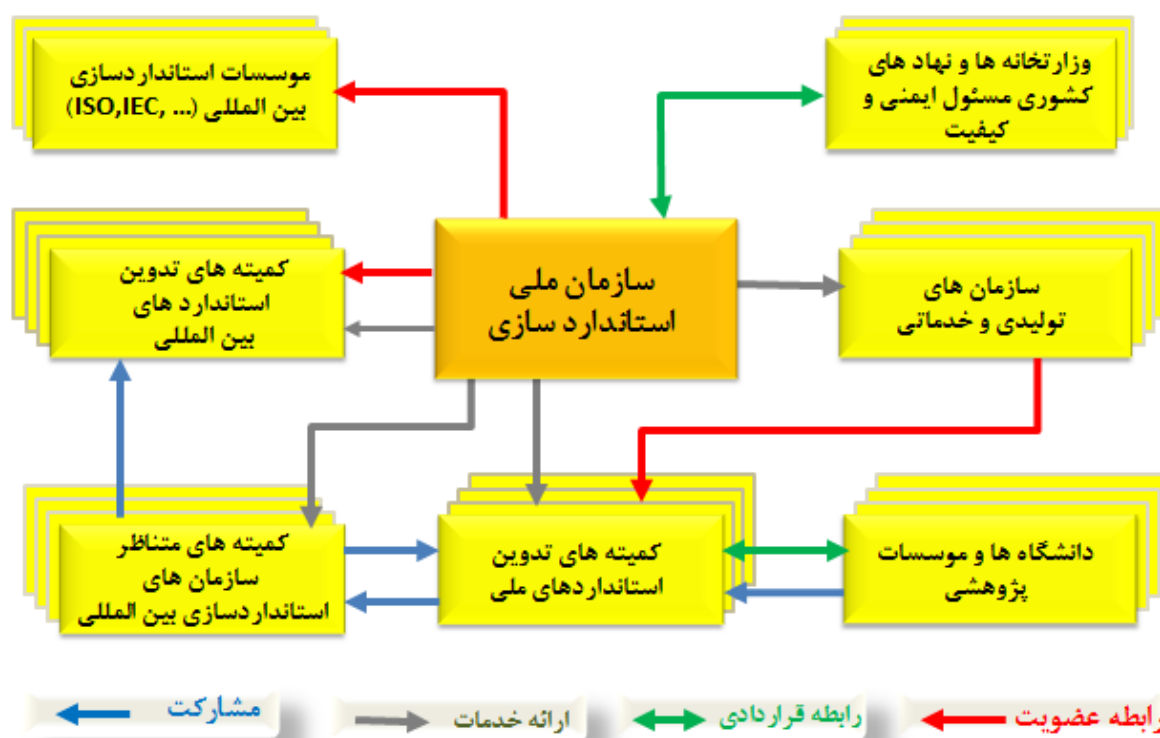
بین‌المللی را دنبال کرده و در تدوین و تصویب آن مشارکت نمایند، اقدام به تشکیل کمیته‌های متناظر کمیته‌های استانداردسازی بین‌المللی در مورد استانداردهایی که از نظر ملی با اهمیت است می‌کنند.

با توجه به رویکرد نوین استانداردسازی و جهانی شدن فعالیت‌های اقتصادی و اجتماعی، لازم است استانداردهای ملی حتی‌المقدور هماهنگ و هم‌راستا با استانداردهای بین‌المللی باشند. لذا، کمیته‌های متناظر از یک طرف با کمیته‌های بین‌المللی استانداردسازی در ارتباط بوده و از طرف دیگر با کمیته‌های ملی استانداردسازی تعامل نزدیک دارند.

همان‌طور که در شکل ۷ مدل ارتباط مرکز ملی استانداردسازی با ارگان‌های دیگر مشاهده

می‌شود:

شکل ۷. ارتباط سازمان ملی استانداردسازی با ارگان‌های دیگر

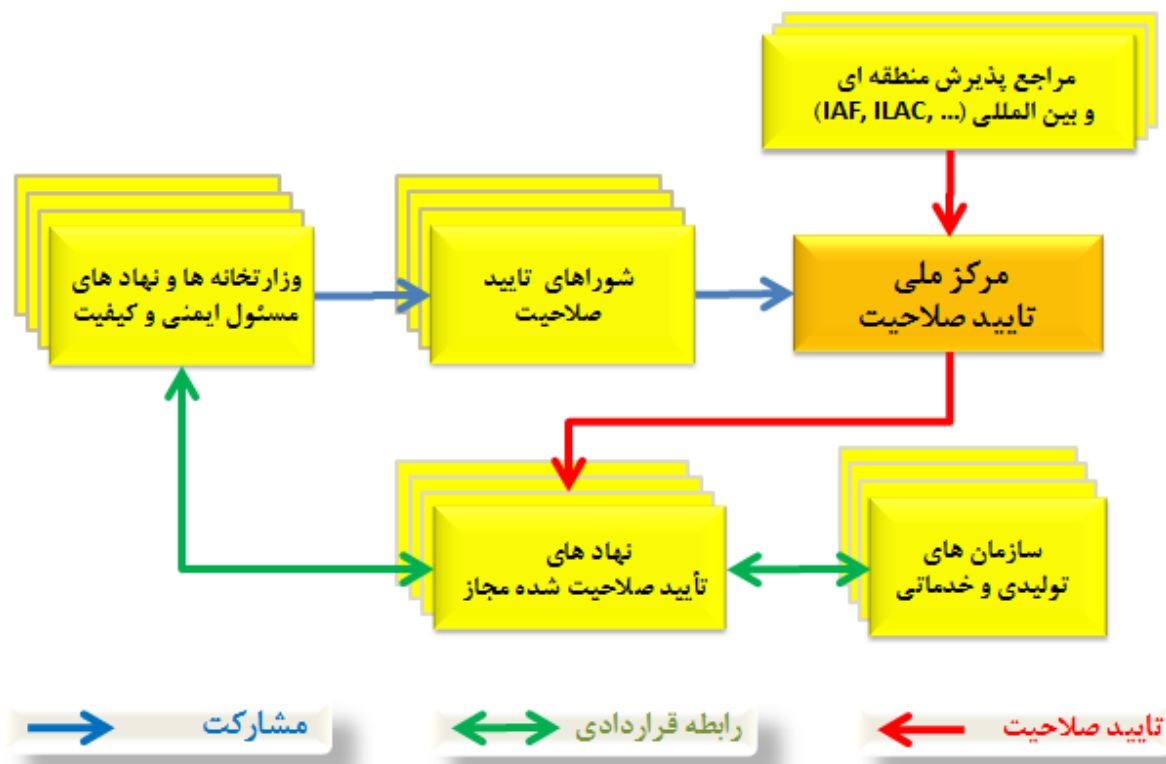
مرکز ملی استانداردسازی و کیفیت، با مؤسسات استانداردسازی بین‌المللی رابطه عضویت داشته و با وزارتخانه‌ها و نهادهای مسئول کیفیت و ایمنی در بخش‌های مربوطه رابطه قراردادی دارد. بدین معنا که این نهادها با عقد قرارداد با مرکز و تعیین اصول و محورهای کلی استاندارد مورد نیاز، تدوین استاندارد را به مرکز ملی استانداردسازی واگذار نموده و این مرکز نیز از طریق

کمیته‌های ملی استانداردسازی اقدام به تدوین استانداردهای ملی مورد نیاز می‌نماید. لازم به ذکر است که در بسیاری موارد، استانداردها بدون عقد قرارداد با نهادهای مسئول تولید می‌شوند و هزینه آن توسط سازمان‌های تولیدی و خدماتی یا بودجه تعیین شده برای مرکز تأمین می‌شود. روشن است که سازمان‌های تولیدی و خدماتی و دیگر ذینفعان مرتبط با استاندارد مورد بحث، با کمیته‌های ملی استانداردسازی مربوط تعامل کامل دارند.

۶-۱. مدل ارتباط مرکز ملی اعتباربخشی با ارگان‌های دیگر

مرکز ملی اعتباربخشی به عنوان یکی از ارکان نظام استانداردسازی کشور وظیفه تأیید صلاحیت مؤسسات بازرسی و صدور گواهینامه محصول، ممیزی و صدور گواهینامه سیستم‌های مدیریت، مؤسسات تأیید صلاحیت اشخاص و آزمایشگاه‌ها را به عهده دارد. شکل ۸ ارتباط این مرکز را با عوامل و ارکان‌های مرتبط نشان می‌دهد.

شکل ۸. نمودار ارتباط مرکز ملی تأیید صلاحیت با ارگان‌های دیگر

این مرکز ضمن عضویت در نهادهای اعتباربخشی بین‌المللی مثل ILAC در امور آزمایشگاه‌ها و IAF در مورد مؤسسات بازرسی و صدور گواهینامه، خود توسط این نهادها ارزیابی و ممیزی

شده و پس از طی کردن مراحل لازم اعتباربخشی می‌شود.

نکته قابل ذکر اینکه، در فرآیند تأیید صلاحیت، شوراهای اعتباربخشی که از نمایندگان نهادهای مسئول ایمنی و کیفیت و کارشناسان و ذینفعان تشکیل می‌گردند مشارکت مستقیم دارند.

۷-۱. مدل ارتباط مرکز ملی اندازه‌شناسی با ارگان‌های دیگر

اندازه‌شناسی یکی از پایه‌های استانداردسازی به‌شمار می‌آید. در هر اندازه‌گیری واحد اندازه‌گیری صحت و دقت ابزارهای اندازه‌گیری اهمیت دارد. لذا لازم است این موارد همواره به‌عنوان معیار و میزان، روشن و صحیح باشند. برای این منظور، مراجع اندازه‌شناسی بین‌المللی با عضویت مراجع ملی تشکیل شده و در مورد تعیین واحدهای اندازه‌گیری تصمیم‌گیری و استانداردسازی می‌نمایند. همچنین آزمایشگاه‌های مرجع اندازه‌شناسی نیز در بعضی کشورهای پیشرفته به‌عنوان آزمایشگاه مرجع بین‌المللی شناسایی شده و تمامی کشورها باید دستگاه‌های مرجع اندازه‌گیری خود را با آنها کالیبره نمایند.

کشور ما نیز از دیرباز به عضویت مراجع ملی اندازه‌شناسی درآمده و اقدام به تأسیس آزمایشگاه مرجع نموده است. ولی متأسفانه این آزمایشگاه که در مؤسسه استاندارد قرار دارد، با هیچ‌یک از آزمایشگاه‌های مرجع بین‌المللی در ارتباط کامل قرار نداشته و لذا بعضی از دستگاه‌های مرجع آنها کالیبره نمی‌باشد.

مرکز ملی اندازه‌شناسی به‌عنوان مسئول انجام این مهم، باید عضویت مراجع بین‌المللی را دارا بوده و به‌موازات آن باید با آزمایشگاه‌های مرجع بین‌المللی در ارتباط قراردادی باشد و تجهیزات و دستگاه‌های اندازه‌گیری خود را به‌طور رسمی با آزمایشگاه‌های مرجع بین‌المللی کالیبره نماید.

این آزمایشگاه مرجع ملی در این حالت می‌تواند دقت تجهیزات آزمایشگاه‌های کالیبراسیون را تنظیم و کالیبره نماید تا آنها بتوانند دستگاه‌ها و تجهیزات آزمایشگاه آزمون را کنترل نمایند.

صحت عمل آزمایشگاه‌های آزمون نیز می‌بایست به‌طور مستمر تحت کنترل باشد. لذا یکی از وظایف مرکز ملی اندازه‌شناسی، نظارت بر صحت عملکرد آزمایشگاه‌های آزمون می‌باشد. بدین منظور آزمایشگاه مرجع آزمون در این مرکز تأسیس و نسبت به کنترل کیفیت آزمایشگاه‌ها تحت نظام خاصی اقدام می‌نماید. شکل ۹ چگونگی ارتباط این مرکز را با مراجع و عوامل ذکر شده در بالا نشان می‌دهد.

```

graph TD
    A[مرکز ملی  
اندازه‌شناسی] -- "رابطه عضویت" --> B[مراجع  
اندازه‌شناسی  
بین‌المللی]
    A <--> "رابطه قراردادی" C[آزمایشگاه‌های  
اندازه‌شناسی  
مرجع بین‌المللی]
    A -- "کنترل و تایید" --> D[مرجع آزمون  
آزمایشگاه‌های]
    A -- "کنترل و تایید" --> E[مدیریت کنترل  
و تجهیزات توزین  
و اندازه‌گیری]
    A -- "کنترل و تایید" --> F[آزمایشگاه‌های  
اندازه‌شناسی  
مرجع ملی]
    D -- "کنترل و تایید" --> G[آزمون  
آزمایشگاه‌های]
    E -- "کنترل و تایید" --> H[واحد‌های توزین  
و اندازه‌گیری]
    F -- "کالیبراسیون" --> I[آزمایشگاه‌های  
کالیبراسیون  
تایید صلاحیت  
شده]
    I -- "کالیبراسیون" --> G
  
```

← کنترل و تایید → کالیبراسیون ↔ رابطه قراردادی ← رابطه عضویت

به‌منظور کنترل و نظارت بر کیفیت و ایمنی کالاهای وارداتی و صادراتی و تولید داخل کشور، مرکز ملی ارزیابی انطباق تأسیس می‌گردد. شکل ۹ نحوه ارتباط این مرکز را با ارگان‌های دیگر نشان داده است.

رابطه این مرکز با وزارتخانه‌ها و نهادهای کشوری مسئول ایمنی و کیفیت، به صورت قراردادی است بدین معنا که نهادهای مسئول می‌توانند تحت قراردادهای مشخصی، امور کنترل و صدور گواهینامه یا نشان‌های انطباق با مقررات و استانداردهای اجباری را به این مرکز واگذار نمایند. همچنین مرکز ملی ارزیابی انطباق، خود نیز می‌تواند رأساً نسبت به بررسی، نمونه‌برداری، آزمایش و صدور گواهینامه و یا اعطای نشان‌های استاندارد به عنوان یک شخص ثالث اقدام نماید. فعالیت‌های اجرایی این مرکز از طریق شرکت‌های بازرسی که توسط مرکز ملی اعتباربخشی تأیید صلاحیت شده‌اند، صورت می‌گیرد. آزمون‌ها نیز توسط آزمایشگاه‌های تأیید صلاحیت شده توسط مرکز ملی اعتباربخشی انجام می‌شود. در مورد کالاهای وارداتی و صادراتی نیز، این مرکز با استفاده از مؤسسات بازرسی تأیید صلاحیت شده مجاز نسبت به بازرسی کالاها در کشورهای خارجی و یا داخل ایران اقدام می‌نماید.

۹-۱. مدل کلان نظام استانداردسازی، تضمین و ارتقای کیفیت

شکل ۱۱ مدل کلان نظام استانداردسازی و کیفیت را براساس آنچه شرح آنها ارائه شد نشان می‌دهد.

شکل ۱۱. مدل کلان نظام استانداردسازی، تضمین و ارتقای کیفیت

در این مدل شورای عالی استاندارد و کیفیت به‌عنوان عالی‌ترین نهاد، امور سیاستگذاری و هدایت امور استانداردسازی و تضمین و ارتقای کیفیت را به‌عهده دارد.

سازمان ملی استاندارد و کیفیت به‌عنوان نهاد رسمی استانداردسازی در کشور با چهار مرکز ملی تحت مدیریت خود، امور اجرایی را براساس راهبردهای مصوب شورای عالی به‌عهده دارد. ضمناً این سازمان به‌عنوان دبیرخانه شورای عالی استاندارد و کیفیت نیز عمل می‌نماید.

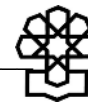
امور تصدیگری توسط نهادهای غیردولتی شامل کمیته‌های تدوین استاندارد، مؤسسات بازرسی و گواهی‌دهنده تأیید صلاحیت شده مجاز و آزمایشگاه‌های آزمون و کالیبراسیون تأیید صلاحیت شده مجاز انجام می‌گردد.

امور نظارتی نیز توسط نهادهای کشوری و وزارتخانه‌های مسئول ایمنی و کیفیت، از یک طرف و تشکلهای و نهادهای غیردولتی فعال در امور کیفیت و ایمنی (همانند انجمن‌های حمایت از حقوق مصرف‌کنندگان) از طرف دیگر، انجام و توسط نهادهای رسمی نظارتی و قضایی کشوری حمایت می‌شود. روشن است که براساس اصول رویکرد نوین استانداردسازی، نظارت کلی توسط مصرف‌کنندگان در بستر جامعه صورت می‌گیرد. لذا اجرای قانون حمایت از حقوق مصرف‌کننده به‌عنوان بازوی قانونی نظام استانداردسازی و ارتقای کیفیت اهمیت بسیار دارد و با اجرای صحیح این قانون است می‌توان اولاً از ورود کالاهای غیراستاندارد به بازار مصرف جلوگیری نمود و از طرف دیگر موجبات ارتقای کیفیت تولیدات داخلی و کالاهای وارداتی و صادراتی را فراهم نمود.

بخش دوم - وظایف سازمان استاندارد و کیفیت و مراکز وابسته

۱-۲. مأموریت‌ها و وظایف سازمان استاندارد و کیفیت ایران

- مسئول انحصاری تدوین و انتشار استانداردهای ملی در بخش‌های خدمات، صنعت، کشاورزی و سایر بخش‌های کشور، در قالب سیاست‌ها و برنامه‌های مصوب شورای عالی استاندارد و کیفیت و با هماهنگی و همکاری وزارتخانه‌ها، سازمان‌ها و نهادهای مسئول و مرتبط با ایمنی و کیفیت در کشور.
- نمایندگی دولت جمهوری اسلامی ایران در مجامع و مراجع تخصصی بین‌المللی و منطقه‌ای استانداردسازی، تأیید صلاحیت و اندازه‌شناسی.
- مشارکت در تدوین استانداردهای بین‌المللی و منطقه‌ای، مستقیماً یا از طریق مراکز ملی وابسته.
- بررسی، تهیه، تصویب، توزیع و تخصیص اعتبارات و بودجه مصوب دولتی مراکز ملی وابسته.
- هدایت، راهبری و نظارت بر اجرای سیاست‌ها و برنامه‌های مصوب شورای عالی استاندارد و کیفیت و برنامه‌های عملیاتی مراکز ملی وابسته.

- بررسی و تأیید مقررات، اختیارات، حمایت‌ها و تسهیلات مورد لزوم برای برقراری ارتباطات قانونی سازمان ملی تأیید صلاحیت در سطوح ملی و بین‌المللی.
- برنامه‌ریزی و هماهنگی لازم برای تهیه، تدوین و ابلاغ و اجرای استانداردهای ملی از طریق مراکز ملی وابسته و همکاری و مشارکت دستگاه‌های مسئول ایمنی و کیفیت در قالب نظام‌های مصوب با بهره‌گیری از پژوهش‌ها و تحقیقات مراکز پژوهشی کشور و مجامع علمی و بین‌المللی زیربط برای هماهنگی با تحولات آینده و اخذ دیدگاه جهانی و ملی.

۲-۲. مأموریت، وظایف و چرخه فعالیت‌های مرکز ملی استانداردسازی

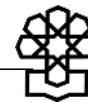
- این مرکز، هدایت، راهبری، مدیریت و اجرای چرخه تدوین استانداردهای ملی را در اجرای سیاست‌ها و برنامه‌های مصوب و اولویت‌های شورای عالی استاندارد به‌عهده داشته و به سفارش سازمان استاندارد و کیفیت یا وزارتخانه‌ها، سازمان‌ها و نهادهای مشمول ایمنی و کیفیت کشور از طریق تشکیل کمیته‌های تدوین استانداردهای ملی که با مشارکت تمام ذینفعان، متخصصین و دانشگاهیان زیربط به‌صورت نظام‌مند تشکیل می‌گردد، در قالب تعرفه‌ها و زمانبندی مشخص به سامان می‌رساند.
- انجام مطالعات و تحقیقات لازم از طریق مؤسسات و مراکز آموزشی و پژوهشی و یا مشارکت با مؤسسات بین‌المللی زیربط به‌منظور دستیابی به آخرین دستاوردهای علمی برای استانداردسازی و کیفیت.
- برنامه‌ریزی برای تشکیل کمیته‌های تدوین استانداردهای ملی به‌صورت ثابت با عضویت نمایندگان رسمی سازمان‌های تولیدی و خدماتی، مراکز آموزش عالی و دانشگاهی کشور، نمایندگان رسمی دستگاه‌های مشمول ایمنی و کیفیت و فعال کردن امور دبیرخانه‌ای مربوطه.
- تشکیل کمیته‌های متناظر با سازمان‌های استانداردسازی بین‌المللی برای عضویت و مشارکت ارائه خدمات کارشناسی فعال و تأثیرگذار در کمیته‌های تدوین استانداردهای بین‌المللی و منطقه‌ای و عضویت در مؤسسات بین‌المللی زیربط به‌ویژه برای هدایت کمیته‌های مربوط به کالاها و خدمات ایرانی (نظیر زعفران، پسته، فرش و...).
- برنامه‌ریزی و تنظیم روابط نظام‌مند و قانونی برای خرید خدمات پژوهشی و فروش خدمات کارشناسی با دستگاه‌های مشمول و متخصص زیربط در چارچوب تعرفه‌های مصوب شورای عالی استاندارد.
- برنامه‌ریزی و انجام امور ترویجی و آموزشی در زمینه گسترش کمی و کیفی فرهنگ استانداردسازی با مشارکت نهادهای مردمی و مراجع علمی تخصصی.

۲-۳. مأموریت و وظایف اصلی مرکز ملی تأیید صلاحیت

- مرکز ملی تأیید صلاحیت یک نهاد عمومی غیردولتی با شخصیت حقوقی مستقل است و تحت نظر و حمایت سازمان استاندارد و کیفیت، اداره می‌شود که پس از کسب اعتبار از مراجع بین‌المللی اعتباربخشی، انحصاراً وظیفه اعتباربخشی به سازمان‌ها، نهادها و سایر اشخاص حقوقی واجد صلاحیت اعم از دولتی و یا خصوصی برای اعطای مجوز فعالیت‌های بازرسی و صدور گواهینامه تأیید انطباق، آزمایشگاه‌های آزمون، مرجع و کالیبراسیون و همین‌طور اشخاص حقیقی عهده‌دار فعالیت‌های تخصصی حساس مثل ممیزی و بازرسی را به عهده دارد.
- این مرکز وظیفه اعتباربخشی خود را از طریق شوراهای تأیید صلاحیت با اختیارات و ترکیب اعضای متشکل از اشخاص حقیقی و حقوقی واجد شرایط، در چارچوب نظام‌های مصوب، قانون استانداردسازی کشور به موجب مقررات و دستورالعمل‌هایی که به پیشنهاد سازمان استانداردسازی و کیفیت به تصویب شورای عالی استاندارد و کیفیت می‌رسد، صورت می‌پذیرد.
- هزینه خدمات بررسی و تأیید صلاحیت این مرکز ملی و همین‌طور نهادهای تأیید صلاحیت شده مجاز برای سازمان‌های تولیدی و خدماتی و غیره در قالب تعرفه‌ها و حق عضویت‌هایی است که به تصویب شورای عالی استاندارد و کیفیت می‌رسد.

۲-۴. مأموریت و وظایف اصلی مرکز ملی ارزیابی و تأیید انطباق

- مرکز ملی ارزیابی و تأیید انطباق به صورت انحصاری در کشور وظیفه ارزیابی و اعطای مجوز فعالیت شرکت‌های بازرسی ایرانی و خارجی تأیید صلاحیت شده توسط مرکز ملی تأیید صلاحیت ایران را برای بازرسی و تأیید انطباق کالاهای تولیدی، وارداتی و صادراتی با استانداردهای ملی ایران و یا استانداردهای خارجی پذیرفته شده توسط مرکز ملی ارزیابی و تأیید انطباق عهده‌دار است.
- مرکز ملی ارزیابی و تأیید انطباق به صورت انحصاری در کشور وظیفه ارزیابی و اعطای مجوز فعالیت آزمایشگاه‌های آزمون را در کشور برای انجام امور نمونه‌برداری و آزمون‌های لازم جهت تأیید انطباق کالاهای تولیدی، صادراتی و وارداتی در کشور را عهده‌دار می‌باشد.
- انجام وظیفه ارزیابی و تأیید انطباق کالاها و خدمات با استانداردهای ملی ایران به صورت اختیاری و تشویقی و صدور گواهینامه انطباق یا اعطای نشان‌های ملی استاندارد، مستقیماً توسط مرکز ملی ارزیابی و تأیید انطباق یا شرکت‌های بازرسی کارگزار آن، در مقابل کارمزد طبق تعرفه‌های مصوب شورای عالی استاندارد و کیفیت.
- انجام فعالیت‌های ارزیابی و تأیید انطباق کالاها و خدمات مشمول استانداردهای اجباری و یا

رویه‌های الزامی مصوب شورای عالی استاندارد، به‌طور مستقیم و یا از طریق شرکت‌های بازرسی کارگزار آن، بنا به درخواست و سفارش وزارتخانه‌ها، سازمان‌ها و نهادهای مسئول ایمنی و کیفیت در قالب توافقنامه و یا قرارداد با دستگاه‌ها و نهادهای اجرایی مسئول در حوزه مربوطه.

- نظارت بر عملکرد و تصمیم‌گیری در مورد تنبیه و تشویق شرکت‌های بازرسی و آزمایشگاه‌های مجاز و جمع‌آوری اطلاعات و ارائه گزارش‌های دوره‌ای از عملکرد آنها به سازمان استاندارد و کیفیت ایران براساس دستورالعمل مصوب شورای عالی استاندارد.

- نظارت مداوم بر سیستم‌های تضمین کیفیت و ایمنی سازمان‌های تولیدی یا خدماتی ایرانی یا واردکنندگان کالا به کشور در محدوده گواهینامه و یا نشان‌های استاندارد اعطا شده به محصولات و خدمات آنها.

- ارائه حمایت‌ها و تسهیلات جهت تشویق نهادها و مؤسسات و اشخاص حقوقی و حقیقی فعال در زمینه‌های مرتبط به امور ارزیابی و تأیید انطباق در قالب دستورالعمل‌هایی که با پیشنهاد مرکز به تصویب شورای عالی استاندارد و کیفیت می‌رسد.

- دولت در قالب سیاست‌های توسعه تولیدات و صادرات و واردات با کیفیت و ایمن، تسهیلات و اعتباراتی را در قالب بودجه کل کشور برای اجرای صحیح نظام ارزیابی و تأیید انطباق و تشویق عوامل دخیل در آن در اختیار مرکز ملی ارزیابی و تأیید انطباق قرار می‌دهد تا در چارچوب مصوبات شورای عالی استاندارد و کیفیت هزینه نماید.

- منابع مورد نیاز این مرکز علاوه بر کمک از بودجه عمومی، از محل فروش خدمات مورد نیاز به وزارتخانه‌ها، سازمان‌ها و نهادهای مشمول ایمنی و کیفیت کشور و همین‌طور خدمات آموزشی و صدور گواهی و اعطای نشان‌های استاندارد و مشابه آنها که به سازمان‌های تولیدی و خدماتی، صادرکنندگان و واردکنندگان کالا و خدمات و شرکت‌های بازرسی و آزمایشگاه‌ها ارائه می‌شود، در قالب تعرفه‌های مصوب شورای عالی استاندارد و کیفیت تأمین می‌گردد.

۵-۲. مأموریت و وظایف اصلی مرکز اندازه‌شناسی

- مرکز اندازه‌شناسی در قالب نظام ارزیابی و تأیید انطباق در مسیر کسب اعتبار بین‌المللی فعالیت می‌نماید. این مرکز با عضویت در مراجع رسمی اندازه‌شناسی بین‌المللی و خرید خدمات کالیبراسیون از آزمایشگاه‌های مرجع بین‌المللی تنها مرکز اندازه‌شناسی ملی است که عهده‌دار وظیفه انطباق اندازه‌ها، اوزان و مقیاس‌های کشور با اندازه‌های معتبر بین‌المللی است.

- وظیفه تجهیز و راه‌اندازی آزمایشگاه‌های اندازه‌شناسی مرجع ملی برای کالیبره کردن و تجهیزات آزمایشگاه‌های کالیبراسیون در کشور انحصاراً به عهده مرکز ملی اندازه‌شناسی است.

- این مرکز وظیفه دارد نسبت به راه‌اندازی و تجهیز مرکز کنترل توزین و اندازه‌گیری برای تأیید صلاحیت واحدهای توزین و اندازه‌گیری بخش دولتی، تعاونی و خصوصی اقدام نموده و صلاحیت و فعالیت‌های واحدهای مربوط را کنترل و تأیید نماید. تجهیزات اندازه‌گیری این واحدها توسط آزمایشگاه‌های کالیبراسیون تأیید صلاحیت شده توسط مرکز ملی تأیید صلاحیت کالیبره می‌شوند.

- مرکز اندازه‌شناسی موظف است با تشکیل، استقرار و تجهیز آزمایشگاه‌های مرجع آزمون ملی در کشور، نسبت به کنترل صحت نتایج آزمایشگاه‌های آزمون اعم از دولتی و غیردولتی که در بخش‌های مختلف تخصصی و موضوعی مربوط به تأیید انطباق فعالیت می‌نمایند اقدام نماید.

فصل ششم - پیشنهاد برای اصلاح قانون مؤسسه استاندارد با رویکرد نوین استانداردسازی

بخش اول - چالش‌های رویکرد نوین استانداردسازی و کیفیت در ایران

۱-۱. تاریخچه سیر تحول استانداردسازی در ایران

گرچه مهد ایجاد و تولد «استاندارد» و «استانداردسازی» همچون بسیاری از مسائل دیگر مانند پست، بانک، حقوق بشر و... سرزمین پرافتخار ایران است و ۶ قرن پیش از میلاد در ایران با اختراع وزنه‌هایی برای سنجش وزن، استانداردسازی با ایجاد اولین استانداردهای اوزان آغاز گردید ولی استانداردسازی به شیوه کلاسیک آن در ایران به سال ۱۳۰۴ شمسی بازمی‌گردد.

در آن سال و برای اولین بار با تصویب قانون «اوزان و مقیاس‌ها» تشکیلات سازمانی شکل گرفت که ۲۰ سال بعد و در سال ۱۳۲۴ با اهمیت یافتن نظارت بر ویژگی‌ها و کیفیت کالاهای صادراتی و وارداتی به شکل تکامل‌یافته‌تری و به‌عنوان اداره استاندارد در وزارت بازرگانی ادامه فعالیت داد.

با عضویت ایران در سازمان جهانی استاندارد (ISO) در سال ۱۳۴۳ و الگوبرداری از سایر مؤسسات استاندارد آن زمان در جهان، اداره استاندارد ایران با تصویب «قانون تأسیس مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران» در سال ۱۳۴۹ به مؤسسه‌ای با هویت نسبتاً مستقل تبدیل شد و ادامه فعالیت داد.

از آنجا که وظایف و مسئولیت‌های مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران به موجب قانون تعیین می‌گردد با گذشت زمان و افزایش دامنه فعالیت‌ها و ایجاد نیازهای قانونی جدید، در اواخر سال ۱۳۷۱ با تصویب قانون «اصلاح قوانین و مقررات مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران» این مؤسسه سازماندهی مستقل‌تری یافت و به‌عنوان یک مؤسسه ظاهراً فربخششی و مستقل

ولی در واقع به همان شکل قبلی به کار خود تا به امروز ادامه داد.

مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران هم‌اینک در مراکز تمامی استان‌ها دارای اداره کل بوده و علاوه بر آن در بسیاری از شهرستان‌ها نیز مراکزی را دایر کرده و در صدها (حدود ۲۵۰) کمیته فنی اصلی و فرعی سازمان جهانی استاندارد (ایزو) به‌عنوان عضو اصلی، فرعی و یا ناظر عضویت دارد. همچنین مسئولیت دبیرخانه برخی از کمیته‌ها از جمله:

ISO/ TC 46/ SC3, ISO/ C/ 27, ISO/ TC 134, ISO/ TC 91 را نیز برعهده گرفته است.

مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران علاوه بر عضویت در سازمان جهانی استاندارد هم‌اینک به نمایندگی ازسوی کشورمان در سازمان‌ها، کمیسیون‌ها و مجامع جهانی دیگری که مرتبط با مسئله استاندارد و استانداردسازی هستند نظیر IEC (کمیسیون بین‌المللی برق و الکترونیک) عضو است و عضویت آن در IAF (مجمع جهانی تأیید صلاحیت مؤسسات گواهی‌کننده) و ILAC (مجمع جهانی تأیید صلاحیت آزمایشگاه‌ها) شروع شده است.

حال باید دید که پس از گذشت ۱۸ سال از تصویب قانون جاری مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران و با وجود گسترشی که این مؤسسه از بدو تأسیس تاکنون داشته است، آیا هم‌اینک و با توجه به نیاز امروز و فردای کشورمان خصوصاً تحقق سند چشم‌انداز و پیوستن به سازمان جهانی استاندارد (WTO) قادر است این نیازها را مرتفع سازد؟! آیا قانون اصلاح قوانین و مقررات مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران نیز در مقایسه با روش‌های تعالی‌بخش استانداردسازی نوین در جهان جوابگوی نیازهای کشورمان هست؟!

برای پاسخ گفتن به این سؤالات نگاهی گذرا خواهیم داشت به چگونگی ایجاد ساختار و شرح وظایف مؤسسه استاندارد و در ادامه جزء جزء قانون جاری مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران را بررسی خواهیم کرد.

۲-۱. چگونگی شکل‌گیری مؤسسه استاندارد و ساختار آن

با گذر اقتصاد ایران از تکیه بر محصولات کشاورزی به‌سوی صنعتی شدن در اوایل دهه ۱۳۴۰ شمسی ایجاد سازمان‌هایی نظیر سازمان برنامه و بودجه، سازمان امور استخدامی، سازمان گسترش و نوسازی صنایع، مؤسسه استاندارد و... به‌عنوان عوامل اصلاحی ساختار اداری کشور برای ایجاد زیرساخت‌های صنعتی شدن با تصویب قوانین مربوطه در دستور کار قرار گرفت.

از آنجا که ایجاد نظام استانداردسازی به‌عنوان یکی از زیرساخت‌های مهم توسعه صنعتی در ایران با شکل‌دهی مؤسسه استاندارد برنامه‌ریزی گردید، لذا ساختار این مؤسسه و ارکان آن نیز به‌گونه‌ای طراحی گردید که تمامی نیازهای استانداردسازی براساس الزامات آن زمان ازجمله نظام

تدوین استانداردها، نظام اجرا و نظارت بر اجرای استانداردها در یک مرکزیت تحت عنوان مؤسسه استاندارد متمرکز گردید و چون در آن زمان بخش تحقیقات صنعتی در کشور وجود نداشت و از طرفی آزمایشگاه‌هایی که بتوانند کار آزمون و انطباق‌دهی را انجام دهند، هنوز تأسیس نشده بود این مسئولیت‌ها نیز به شرح وظایف مؤسسه استاندارد افزوده شد و مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران با چهار حوزه فعالیت متفاوت که عبارت بودند از: تدوین استانداردهای ملی (که در آن زمان متمرکز بر بخش صنایع بود)، نظارت بر اجرای استانداردهای تدوین شده، امور آزمایشگاهی (که در آن هنگام واحدی مستقل بوده و وظیفه آن دریافت نمونه‌ها از بخش نظارت و انجام آزمایش‌های مشمول اجرای اجباری استانداردها بود و در بازنگری ساختار مؤسسه، این آزمایشگاه‌ها به پژوهشگاه استاندارد منتقل شده‌اند) و بالاخره انجام تحقیقات صنعتی برای تدوین استانداردهای مناسب ملی، شکل گرفت و اکنون پس از گذشت ۴ دهه از عمر این مؤسسه گرچه تغییرات و تحولات زیادی در این مؤسسه رخ داده است ولی در اهداف، فرآیندها، ساختار، وظایف و شکل کلی مؤسسه در مقایسه با آنچه در ابتدا بود، تحول بنیادی ایجاد نگردیده و همچنان همان چهار حوزه فعالیت، شرح وظایف اصلی این مؤسسه است و این درحالی است که فضای اقتصادی و اجتماعی کشور با آن زمان به هیچ وجه قابل مقایسه نیست و نیازهای بین‌المللی استانداردسازی کاملاً متحول گردیده و تکامل یافته‌اند.

۳-۱. بررسی قانون جاری مؤسسه استاندارد

قانون جاری مؤسسه استاندارد که تحت عنوان قانون اصلاح قوانین و مقررات مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران در روز ۲۰ اسفندماه سال ۱۳۶۹ به صورت یک لایحه از سوی دولت وقت تقدیم مجلس شورای اسلامی گردید و در تاریخ ۲۵ بهمن سال ۱۳۷۱ با اصلاحاتی به تصویب مجلس و تأیید شورای نگهبان رسید، و جهت اجرا به دولت ابلاغ گردید با توجه به نیازهای آن زمان و بدون توجه به تحولات رخ داده در نظام استانداردسازی جهان ایجاد گردید و هم‌اینک نیز ملاک استانداردسازی تمامی بخش‌های اقتصاد ایران بجز دارو و درمان که متولی آن وزارت بهداشت است و امور زراعی و دامی که تحت نظارت سازمان‌های قرنطینه نباتی و دامپزشکی (وابسته به وزارت جهاد کشاورزی) و انرژی هسته‌ای که تحت استانداردسازی سازمان انرژی هسته‌ای است، می‌باشد و همچنین تدوین استانداردهای دفاعی به وزارت دفاع محول شد.

به همین دلیل اصلاح و روزآمد کردن قوانین استانداردسازی کشور از طریق تقویت مبانی قانونی مؤسسه استاندارد به اکثر بخش‌های اقتصادی کشور ارتباط مستقیم دارد (گرچه

استانداردسازی و مبانی آن تعمیم به تمامی بخش‌های اقتصاد یک کشور است) بنابراین سعی خواهیم کرد ضمن طرح مواد و تبصره‌های این قانون به بررسی مقایسه‌ای آن با الزامات استانداردسازی نوین بپردازیم.

نتیجه‌گیری

از مطالب عنوان شده و مطالعات تطبیقی انجام شده و بررسی قانون فعلی که شرح مواد آن در ادامه خواهد آمد، می‌توان نتیجه گرفت که:

۱. قانون جاری مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران با نیازهای روز استانداردسازی کشور و مدل‌های نوین جهانی آن فاصله داشته و با وظایف دیگر سازمان‌های مسئول تداخل جدی دارد و لذا این قانون نیازمند بازنگری جامع است.

۲. جایگاه فعلی مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران به صورت یکی از اقمار و در ردیف یکی از معاونت‌های وزارت صنایع به هیچ وجه با نیازهای استانداردسازی کشور سازگاری ندارد و لذا لازم است در بازنگری قانون جایگاه سازمان استانداردسازی ایران به صورت فرابخشی تعریف شود. با توجه به ساختار اقتصادی کشور که عمده‌تاً دولتی می‌باشد، بهتر است این جایگاه مستقلاً به عنوان یکی از معاونت‌های ریاست جمهوری یا ادغام در یکی از معاونت‌های موجود ریاست جمهوری تعیین گردد. در این مورد می‌توان با ایجاد معاونت استانداردسازی و محیط زیست دو سازمان استانداردسازی و حفاظت محیط زیست که قرابت زیادی نیز با یکدیگر دارند را در این معاونت سازماندهی نمود.

۳. در تشکیل سازمان استانداردسازی نمی‌توان تمام فعالیت‌ها و فرآیندهای مرتبط به استانداردسازی را به عنوان بخش‌های مختلف یک سازمان در یک نهاد دولتی جمع کرد. بلکه لازم است که چندین سازمان مستقل برای اجرای فرآیندهای خاص مثل تأیید صلاحیت و ارزیابی انطباق و نظارت بر بازار تأسیس شوند.

۴. موفقیت نظام استانداردسازی در کشور وابستگی تام و تمام به تدوین، تصویب و اجرای یک قانون جامع حمایت از حقوق مصرف‌کننده دارد. در مقطع فعلی شاید بتوان اجرای قانون جدید حمایت از حقوق مصرف‌کننده را که خوشبختانه پس از سال‌ها انتظار به تصویب رسیده است گامی در این مسیر به حساب آورد ولی قطعاً در آینده برای انطباق با نظام استانداردسازی جهانی، این قانون نیاز به بازنگری دارد.

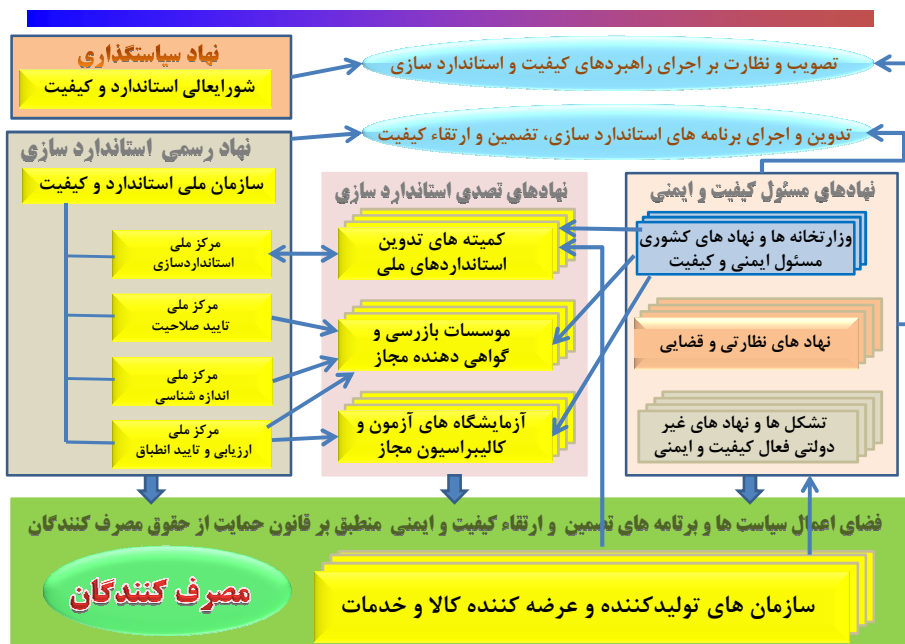
با توجه به چالش‌های موجود در فرآیند استانداردسازی کشور خصوصاً در بخش قوانین و مقررات، ضرورت دارد که برای نظام استانداردسازی و ارزیابی انطباق در کشور، ابتدا مدل

مناسبی که شامل تعیین ارگان‌های فعال و وظایف و روابط آنها با یکدیگر طراحی شود تا موجب تقویت فرآیند استانداردسازی فعلی در کشور بوده و در حد امکان همگام با مدل‌های جهانی نظام استانداردسازی همسو بوده و همچنین ضمن عملی بودن، متناسب با نیازهای امروز و فردای کشورمان باشد. روشن است که در این راستا، قوانینی مانند قانون حمایت از حقوق مصرف‌کننده و قانون مؤسسه استاندارد باید ویژگی‌های لازم را داشته باشند تا بتوانند نظام استانداردسازی را منطبق با مدل نوین و تکامل‌یافته، در کشور مستقر نمایند و طی آنها باید وظایف هریک از بخش‌های مرتبط با استانداردسازی براساس مدل طراحی شده روشن گردد.

بدین‌منظور در قالب مدل طراحی شده منطبق با اصول استانداردسازی نوین که شرح کامل آن در فصل قبل آمد و نمای شماتیک آن تحت عنوان - **نظام استانداردسازی، تضمین و ارتقای کیفیت** - که در زیر مشاهده می‌شود مواد قانون فعلی مؤسسه استاندارد به‌عنوان محور نظام استانداردسازی کشور مورد بررسی قرار گرفته که حاصل آن می‌تواند شاکله اصلی تشکیل‌دهنده قانون جدید باشد.

شایان ذکر است که در تنظیم نهایی قانون جدید استانداردسازی کشور می‌توان با بررسی همه‌جانبه مواد دیگری به آن اضافه نمود.

مدل نظام کلان استانداردسازی، تضمین و ارتقاء کیفیت

بخش دوم - بررسی ماده به ماده قانون فعلی و پیشنهاد برای انطباق با رویکرد جدید

ماده (۱)

به منظور تعیین، تدوین و نشر استانداردهای ملی (رسمی) و نظارت بر اجرای آنها و همچنین انجام تحقیقات مربوطه مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران که در این قانون اختصاراً مؤسسه نامیده می شود به موجب مواد بعدی این قانون انجام وظیفه خواهد نمود.

در این ماده وظایف تدوین و نشر، نظارت بر اجرا و انجام تحقیقات برعهده مؤسسه استاندارد گزاریده شده است که دلالت بر آن دارد که مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران بایستی همان گونه که فضای اقتصادی ۴۰ سال قبل اقتضا می کرده است تمامی امور تدوین و نظارت بر استانداردها و تحقیقات لازم را انجام دهد، حال آن که براساس نظام استانداردسازی کنونی در جهان این بخش ها به دلیل وجود تعارض منافع در آنها کاملاً از هم منفک بوده و معمولاً در اختیار یک ارگان قرار ندارند و اساساً امروزه اغلب مؤسسات استاندارد در کشورهای دیگر، بجز فعالیت های مربوط به تدوین و نشر استانداردهای ملی فعالیت های دیگری انجام نمی دهند و این درحالی است که در بخش تدوین نیز با گسترش محدوده استانداردها و فرآیندهای استانداردسازی و نیز تخصصی بودن این موضوعات، نهادهای تدوین استانداردهای تخصصی مثل ASTM در کنار مؤسسات استاندارد ملی کشورها شکل گرفته اند.

ازسوی دیگر با توجه به پدیده جهانی شدن و الزام کشورها برای رعایت استانداردهای یکنواخت در سطح جهان که در هدف سازمان جهانی استاندارد (ISO) تحت عنوان «یک استاندارد، یک آزمون، مورد قبول در همه جا» این الزام انعکاس یافته است استانداردهای ملی نیز به تبعیت کامل از استانداردهای جهانی تدوین می شوند.

البته شاید عده ای در برخورد با این واقعیت این سؤال را طرح کنند که چنانچه قرار باشد مؤسسه استاندارد صرفاً تدوین گر استانداردها آن هم با تبعیت کامل از استانداردهای جهانی، باشد. پس نیازهای داخلی کشور و منافع ملی ایران در مبادلات اقتصادی و اجرای استانداردهای جهانی چگونه تأمین خواهد شد؟

در پاسخ به این سؤال باید توجه داشت که از یک سو همان طوری که اشاره شد با توجه به پدیده جهانی شدن و آزاد شدن تجارت در تمام دنیا ما نمی توانیم خارج از مقررات جهانی تجارت مانند مقررات T.B.T در مبادلات اقتصادی خود خالق و پایبند به استانداردهای ملی باشیم. ازسوی دیگر این امکان برای کشور ما نیز وجود دارد که در تدوین و شکل گیری استانداردهای جهانی نقش مؤثری در راستای منافع خود نظیر سایر مؤسسات استاندارد کشورهای دیگر ایفا نماید. به عنوان مثال مؤسسه استاندارد کشور انگلستان (BSI) در اوایل دهه ۶۰ کمتر از ۵ درصد از فعالیت های

خود را معطوف به تدوین استانداردهای ملی و ۵۵ درصد را صرف مشارکت در تدوین استانداردهای جهانی می‌کرد ولی این مقدار در سال‌های اخیر به ۹۵ درصد تغییر کرده است. به عبارت دیگر هم‌اینک ۹۵ درصد فعالیت‌های این مؤسسه صرف نفوذ استانداردهای انگلیسی در استانداردهای جهانی می‌شود و این درحالی است که متأسفانه درحالی‌که بالغ بر ۸۰ درصد از زعفران جهان در ایران تولید می‌شود، استاندارد جهانی آن توسط کشور اسپانیا و براساس منافع اقتصادی آن کشور تدوین شده است.

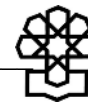
اما در مورد وظیفه نظارتی مؤسسه استاندارد که ناظر بر موضوع ارزیابی انطباق نیز می‌شود همان‌طوری که قبلاً با تفصیل بیشتری بیان شد هم‌اینک بحث ارزیابی انطباق در جهان ساختار جدیدی دارد و مقررات و استانداردهای آن نیز در سازمان جهانی استاندارد در کمیته‌ای تحت عنوان CASCO تدوین می‌گردد که براساس این مقررات، ارکان انطباق‌دهی شامل تأیید صلاحیت بازرسان و اعتباربخشی آزمایشگاه‌ها و نهایتاً صدور گواهی، باید دارای استقلال کامل باشد. به همین دلیل نیز در بسیاری کشورها سازمان اعتباربخشی ملی، در بخش‌های غیردولتی متمرکز شده است.

برای قبولی نتایج هریک از این فعالیت‌ها بایستی مقررات جهانی سازمان‌های فعال در هر بخش، مورد پذیرش مجامع جهانی مربوطه باشند، به‌عنوان مثال برای سازمان تأیید صلاحیت بازرسان، عضویت در IAF (مجمع جهانی تأیید صلاحیت) و برای قبولی نتایج آزمون عضویت سازمان تأیید صلاحیت آزمایشگاه‌ها در ILAC ضروری است و در غیر این‌صورت گواهی‌های صادره در این بخش‌ها ازسوی ایران در سطح جهانی قابل پذیرش نخواهد بود. بنابر آنچه تاکنون گفته شد ماده یک قانون جاری مؤسسه استاندارد با نظام استانداردسازی نوین جهان هم‌خوانی ندارد و بازنگری آن براساس الزامات نوین اقتصادی کشور و نیاز به حضور هرچه جدی‌تر بنگاه‌های اقتصادی ایرانی در بازارهای جهانی امری اجتناب‌ناپذیر است و بایستی همگام با رویکرد و نظام نوین استانداردسازی در جهان تغییر کند.

ماده (۲)

مؤسسه دارای شخصیت حقوقی مستقل کشوری بوده و به‌صورت غیرانتفاعی اداره می‌شود. این بند از قانون مؤسسه استاندارد ایران یک بند بسیار مترقی است که متأسفانه به‌طور کامل جاری نشده است، چراکه اساساً موضوع استانداردسازی یک موضوع مستقل و فرابخشی است و گستره آن فراتر از بخش صنعت و کشاورزی و ... است.

تبصره - تشکیلات تحقیقاتی مؤسسه معادل پژوهشگاه محسوب و از مقررات مربوطه

تبعیت نموده و از امکانات آن برخوردار خواهد شد.

در ماده یک نیز قانونگذار انجام تحقیقات مربوط به تدوین استانداردهای ملی را برعهده مؤسسه استاندارد نهاده و ازاینرو نام این مؤسسه را «مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران» بیان داشته است. در این تبصره نیز تشکیلات تحقیقاتی مؤسسه استاندارد را معادل یک پژوهشگاه دانسته است، فارغ از این حقیقت که اولاً بحث استانداردسازی محدود به صنعت نمی‌باشد و بخش‌های خدماتی و کشاورزی و... نیز نیاز به استاندارد ملی دارند و ثانیاً با توجه به گستردگی زمینه‌های استانداردسازی و پیشرفت‌های تکنولوژی و لزوم پژوهش‌های گسترده در تمامی ابعاد و زمینه‌ها نمی‌توان تمامی پژوهش‌های لازم را در یک پژوهشگاه حتی بزرگ، فعال و دارای امکانات وسیع متمرکز کرد بلکه باید از ظرفیت پژوهشی تمامی مراکز علمی، تحقیقاتی و پژوهشی جهان بهره جست، حال آنکه پژوهشگاه فعلی مؤسسه استاندارد پژوهشگاه محدودی است که اخیراً از جدا شدن آزمایشگاه‌های مرکزی مؤسسه که با صرف هزینه‌های بالایی ایجاد شده‌اند و در سال‌های گذشته به امور نمونه‌برداری و آزمایش نمونه کالاها برای تأیید انطباق محصولات مشمول استاندارد اشتغال داشته‌اند تشکیل شده است. با تغییر ساختار مؤسسه در سنوات اخیر، این کار نیز به ادارات کل استانی محول شده است. لذا با توجه به اینکه پژوهشگاه تاکنون نیز پژوهش چشمگیری انجام نداده است، بنابراین علت وجودی این پژوهشگاه با شرح وظایف کنونی و ساختار فعلی چندان روشن نیست. حال آنکه وظایف تحقیقاتی به‌صورت فراگیر از طریق مراکز پژوهشی ملی و بین‌المللی قابل تأمین است.

ماده (۳)

وظایف مؤسسه مبتنی بر تحقیقات، تدوین و اجرای استاندارد به‌شرح زیر است:

بند «۱»- تعیین، تدوین و نشر استانداردهای ملی (رسمی) به‌عنوان تنها مرجع رسمی این وظیفه در کشور است: از آنجاکه استانداردهای ملی یک کشور به‌خصوص در مورد استانداردهای اجباری، در واقع نوعی از قانون محسوب می‌شوند، بنابراین بایستی تمامی استانداردهای ملی در یک مرکز به تدوین و تصویب نهایی رسیده و به‌طور رسمی نیز ازسوی آن مرکز منتشر شود. بنابراین، این بند از وظایف مؤسسه استاندارد با نظام نوین استانداردسازی در جهان همخوانی دارد ولی بایستی تقویت شود. همچنین این بند ناظر و دلیل دیگری برای مستقل و فرابخشی بودن موضوع استانداردسازی و فعالیت‌های مؤسسه استاندارد است و شاید لازم باشد این بند تأکید بیشتری بر این موضوع داشته باشد.

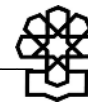
بند «۲»- انجام تحقیقات به‌منظور تدوین استانداردها، بالا بردن کیفیت کالاهای تولید

داخلی، کمک به بهبود روش‌های تولید و کارایی صنایع: همان‌طوری که گفته شد در هنگام شکل‌گیری مؤسسه استاندارد و به‌دلیل نبود مراکز پژوهشی و تحقیقاتی این وظیفه به مؤسسه استاندارد سپرده شد و تاکنون نیز به‌رغم اینکه مؤسسه استاندارد در عمل، بجز چند مورد کوچک، تحقیقات کاربردی جدی را برای تدوین استانداردها انجام نداده است، این وظیفه هنوز هم در شرح وظایف مؤسسه استاندارد قرار دارد و این درحالی است که اساساً وظیفه تحقیقات و پژوهش‌ها مربوط به مراکز پژوهشی، دانشگاه‌ها و صنایع مختلف است و برای تدوین هر استاندارد نمی‌توان محدود به پژوهش‌های یک پژوهشگاه و حتی یک کشور بود، بلکه باید حاصل‌جمع تمامی پژوهش‌های انجام شده در مورد آن استاندارد را مورد توجه قرار داد.

بند «۳»- ترویج استانداردهای ملی: ترویج استانداردهای ملی جزء یکی از مهمترین ابزارهای توسعه اقتصادی است ولی محدود به یک مؤسسه نمی‌شود. بنابراین بایستی برای استفاده از این ابزار کارآمد توسعه، سازمان‌دهی گسترده‌ای صورت گیرد تا با استفاده از امکانات تمامی بخش‌های دولتی و خصوصی و واحدهای مسئول به کارگیری استانداردهای ملی در تمامی بخش‌ها امری فراگیر شود.

بند «۴»- نظارت بر اجرای استانداردهای اجباری: همان‌طوری که در شماره قبل توضیح داده شد، موضوع نظارت بر استانداردهای اجباری با هدف حمایت از حقوق مادی و معنوی مصرف‌کنندگان و جامعه است و از آنجا که مکانیسم‌های رعایت استانداردهای اجباری در سطح جهان تغییر یافته نظام اجرا و نظارت بر استانداردهای ایران نیز نیازمند یک بازنگری اساسی است و محدود کردن تمامی نظارت‌ها به نظارت بر استانداردهای اجباری و قرار دادن تمامی مسئولیت‌ها برعهده یک مؤسسه به هیچ‌وجه جوابگوی نیاز استانداردسازی و حمایت از مصرف‌کنندگان نخواهد بود.

بند «۵»- کنترل کیفی کالاهای صادراتی مشمول استاندارد اجباری و جلوگیری از صدور کالاهای نامرغوب به‌منظور فراهم نمودن امکانات رقابت با کالاهای مشابه خارجی و حفظ بازارهای بین‌المللی: با در نظر گرفتن مطالبی که در قبل ذکر شد، درحالی‌که فقط مکانیسم کنترلی بازار قادر به کنترل کیفیت مورد انتظار مشتریان است متأسفانه با استناد به همین بند که در نظام بازرگانی کشور از اهمیت فوق‌العاده نیز برخوردار شده است نهادهای مختلفی مسئولیت کنترل کیفیت کالاهای صادراتی را به‌طور کامل به مؤسسه استاندارد سپرده‌اند و از این مؤسسه انتظار پاسخگویی دارند بدون توجه به اینکه اولاً مؤسسه استاندارد به تنهایی قادر نخواهد بود کیفیت تمامی کالاهای صادراتی ساخت داخل را کنترل نماید، ثانیاً اجرای این بند با اصول بازرگانی آزاد در تضاد است. به‌عبارت دیگر مؤسسه استاندارد با امکانات موجود خود و ضوابط تعیین شده قادر به انجام این

مسئولیت سنگین در سراسر کشور و مبادی خروجی آن نخواهد بود و لذا این وظیفه خطیر باید در فضای تولید و عرضه مرتبط با بازرگانی خارجی کشور تعریف شود. خوشبختانه در این زمینه وزارت بازرگانی با همکاری مؤسسه استاندارد به همراه دستگاه‌های ذیربط، اخیراً اقدام به تدوین طرح جامع مدیریت کیفیت صادرات نموده که یکی از قدم‌های بسیار سازنده و مؤثر منطبق با نظام نوین استانداردسازی در جهان است. در این طرح وظایف مؤسسه استاندارد درخصوص ارتقای کیفیت کالاهای صادراتی ایران در کنار وظایف سایر ارگان‌های مرتبط نظیر گمرک تعریف شده است.

تجربه گذشته نیز به ما اثبات کرده است که چنانچه برای کنترل کیفیت کالاهای صادراتی تنها متکی به مؤسسه استاندارد و اجرای این بند باشیم تجربه تلخ از دست دادن بازارهای کشورهای تازه استقلال یافته شوروی سابق را بایستی در سایر کشورهای هدف صادراتی کالاهای ساخت ایران نظیر افغانستان و عراق نظاره‌گر باشیم، لذا این بند از تکالیف مؤسسه استاندارد نیز باید با توجه به نیازهای روز تجارت خارجی ایران و در راستای حفظ و گسترش بازارهای صادراتی کشورمان با رعایت اصول بازرگانی آزاد مورد بازنگری عمیق قرار گیرد.

بند «۶»- کنترل کیفیت کالاهای وارداتی مشمول استاندارد اجباری به‌منظور حمایت

مصرف‌کنندگان و تولیدکنندگان داخلی و جلوگیری از ورود کالاهای نامرغوب خارجی: این بند در اصل و ماهیت، موضوع درستی است و باید در راستای حفظ حقوق مصرف‌کنندگان و شهروندان ایرانی خصوصاً حقوق اساسی آنها نظیر بهداشت و ایمنی مورد توجه قرار گیرد ولی مکانیسم موجود آن به دلیل انباشت تمامی وظایف در یک مؤسسه محدود مانند مؤسسه استاندارد و اجرایی نشدن قانون حمایت از حقوق مصرف‌کنندگان و ضوابط حقوقی مرتبط با کیفیت کالاهای وارداتی که بتواند انگیزه لازم را برای واردات با کیفیت و منطبق با استاندارد را در واردکننده ایجاد نماید نه تنها هم‌اینک به‌طور اثربخش اجرا نمی‌شود، بلکه به یکی از معضلات تجارت خارجی کشور بدل گردیده است.

بند «۷»- ترویج سیستم بین‌المللی یکاها (SI) به‌عنوان سیستم رسمی اوزان و مقیاس‌ها

در کشور و کالیبره کردن وسایل سنجش: یکی از ابعاد مهم استانداردسازی به‌کارگیری سیستم‌های جهانی اوزان و مقیاس‌ها و نیز بحث کالیبراسیون است که در این بند به خوبی به آن اشاره شده است. بدین معنا که در بحث کالیبراسیون وسایل سنجش وجود یک مرجعیت ملی الزامی است که این مرکز تجهیزات اندازه‌گیری را در سطح کشور کالیبره کرده و دقت آنها را مورد تأیید قرار دهد. البته مؤسسه استاندارد برای انجام این وظیفه باید به سازوکارهای لازم ازجمله بودجه، وسایل و امکانات مورد نیاز تجهیز شده و برای یافتن اعتبار جهانی روند ارتباطی مناسبی را با مراجع اصلی در جهان در هریک از بخش‌های سنجش برقرار نماید.

بند «۸»- آزمایش و تطبیق نمونه کالا با استانداردهای مربوط، اعلام مشخصات و اظهار نظر مقایسه‌ای و صدور گواهینامه‌های لازم: این بند نیز جزو وظایف مهم مؤسسه استاندارد و از حلقه‌های اصلی نظام استانداردسازی است و در مسیر ارتقای کیفیت تولیدات ساخت ایران اهمیت بسزایی دارد ولی متأسفانه در اجرا با مشکلاتی مواجه است.

تبصره «۱»- تعیین و تدوین و نشر و نظارت بر اجرای استانداردهای مواد دارویی بر عهده وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی می‌باشد.

تبصره «۲»- نظارت بر اجرای استانداردهای مربوط به انرژی هسته‌ای بر عهده دستگاه ذیربط می‌باشد.

این دو تبصره که استانداردهای مواد دارویی و انرژی هسته‌ای را به‌صراحت از حیطه مسئولیت‌های مؤسسه استاندارد جدا می‌کند تلویحاً تأکیدی دوباره بر گستردگی فعالیت مؤسسه استاندارد در تمامی بخش‌ها بجز دو بخش دارو و انرژی هسته‌ای است و این موضوع استقلال و فرابخشی بودن مؤسسه را یادآور می‌شود.

با توجه به سیاست‌های جاری در این دو مورد و همچنین استانداردهای دفاعی و عدم تعارض آن با اصول رویکرد نوین، این تبصره‌ها با ویرایش می‌توانند با اضافه شدن استانداردهای دفاعی باقی بمانند.

تبصره «۳»- آزمایشگاه‌هایی که تأییدیه لازم را از مؤسسه دریافت نموده باشند می‌توانند در رابطه با تطبیق ویژگی کالاها با استانداردهای ملی مربوط اظهار نظر نمایند.

تبصره «۴»- آزمایشگاه‌های مؤسسه (جز در مورد مواد دارویی) در زمینه تعیین ویژگی کالاها و مقایسه آن با استانداردهای مربوط و تنظیم کردن (کالیبره کردن) وسایل سنجش، به‌عنوان آزمایشگاه‌های مرجع در کشور شناخته می‌شوند.

با توجه به مسائلی که در مورد ارزیابی انطباق و تأیید صلاحیت در مورد «رویکرد نوین استانداردسازی در جهان» گفته شد خصوصاً مطالب عنوان شده در توضیح ماده (۱) و بند «۷» از ماده (۳) بحث آزمون‌ها و اداره آزمایشگاه‌ها به‌عنوان بخشی از فرآیند ارزیابی انطباق و نظارت بر اجرای استانداردها، تأیید صلاحیت بایستی براساس مدل‌های نوین استانداردسازی انجام شده و ازسوی دیگر برای اینکه نتایج آزمون‌های آزمایشگاه‌های مؤسسه استاندارد و همکار آن نیز در سطح جهان و به‌عنوان آزمایشگاه‌های مرجع مورد پذیرش باشند باید ابتدا نظام تأیید صلاحیت ایران در سازمان تأیید صلاحیت جهانی (ILAC) مورد پذیرش قرار گیرد و حتی آزمایشگاه‌های مؤسسه استاندارد ایران را نیز مورد تأیید قرار دهد. به این معنا که دستگاه‌ها و تجهیزات آزمایشگاهی آنها

کالیبره و تحت کنترل با مقیاس جهانی باشند. همچنین نظام مدیریتی آنها براساس استانداردهای جهانی مربوطه نظیر استاندارد ایزو ۱۷۰۲۵ مورد تأیید قرار گیرند وگرنه به استناد این دو تبصره نمی‌توان به آزمایشگاه‌های مؤسسه استاندارد و آزمایشگاه‌های همکار آن مرجعیت بخشید.

ماده (۴)

مؤسسه موظف است نسبت به تعیین کیفیت و ویژگی‌های کالاهای ساخت داخل و وارداتی که از نظر ایمنی و بهداشت عمومی حائز اهمیت می‌باشند اقدام و نتایج حاصل را جهت اعلام عموم و مراجع ذیربط اعلام نماید.

این ماده از قانون جاری مؤسسه استاندارد ایران یک بند گنگ است که معلوم نیست «حائز اهمیت» چیست و ناظر به کدام کالاها بوده و مکانیسم اجرایی این ماده قانونی کدام است، آیا منظور قانونگذار کالاهای تولید شده داخلی که می‌توانند بر بهداشت عمومی تأثیر منفی بگذارند بوده و یا منظور کالاهای عرضه شده در بازار است که براساس تحقیقات یا تجربه، تأثیر سوء آن بر ایمنی و بهداشت عمومی اثبات شده است و قانونگذار بررسی و اعلام نظر نهایی در این موارد را به‌عهده مؤسسه استاندارد گذاشته است.

ماده (۵)

مؤسسه می‌تواند به‌منظور کنترل کیفی و کمی مواد اولیه و ساخت تا مرحله بسته‌بندی، بارگیری، حمل، تخلیه و انتقال کالا به محل مصرف و در جهت رقابت با مؤسسات و شرکت‌های مشابه خارجی با تصویب هیئت وزیران، از طریق ایجاد نمایندگی یا شعبه در خارج از کشور و ارائه خدمات بازرسی به بخش‌های دولتی و غیردولتی براساس ضوابطی که به تصویب شورای عالی استاندارد می‌رسد، فعالیت نماید.

براساس این ماده دامنه فعالیت مؤسسه استاندارد ایران شامل کنترل کمی و کیفی محصولات در کل زنجیره تولید و توزیع با گستره جغرافیایی تمام جهان است! به‌عنوان مثال شامل نظارت بر تولید مواد اولیه در یک کشور دورافتاده آفریقایی یا آمریکای لاتین تا کارخانه‌ای در مرکز ایران. محل عرضه و مصرف آن نیز در اقصی نقاط کشور است. ناگفته پیداست که انجام این مأموریت غیرممکن است نکته جالب دیگر این ماده قانونی، رقابت با مؤسسات خارجی است که مشخص نیست موضوعیت این رقابت هم چیست، آیا کسب سود است؟ که در این صورت در موارد مرتبط با ایمنی و بهداشت رقابتی شدن فعالیت‌ها اساساً مفهومی ندارد و از طرفی با توجه به غیرانتفاعی بودن مؤسسه که در همین قانون بر آن تأکید دارد نیست رقابت چه مفهومی می‌یابد!

تبصره - مؤسسه تنها مرجع رسمی برای تأیید صلاحیت شرکت‌ها و مؤسسات بازرسی‌کننده داخلی و خارجی (سورویانس) می‌باشد.

درحالی‌که در ماده (۵) مؤسسه استاندارد مکلف به رقابت با مؤسسات خارجی در زمینه‌های مختلف خصوصاً بازرسی گردیده است در تبصره ذیل همین ماده این مؤسسه ضمن اینکه رقیب مؤسسات بازرسی است، مرجع تأیید صلاحیت آنها نیز به حساب آمده است که این مسئله با رویکرد نوین استانداردسازی و مقررات تأیید صلاحیت و استانداردهای CASCO مغایرت دارد.

ماده (۶)

مؤسسه می‌تواند با تصویب شورای عالی استاندارد، اجرای استاندارد کالاها و یا بخشی از یک استاندارد و یا آیین‌های کار را که از نظر ایمنی حفظ سلامت عمومی و حصول اطمینان از کیفیت فرآورده و حمایت از مصرف‌کننده و یا سایر جهات رفاهی و اقتصادی ضروری باشد با تعیین مهلت‌های لازم که از سه ماه کمتر نخواهد بود، اجباری اعلام نماید.

در این ماده و ماده ماقبل آن به وظایف سنگین شورای عالی استاندارد اشاره شده است. بنابراین لازم است با توجه به تغییراتی که در شوراهای عالی در دولت ایجاد شده است، جایگاه بسیار با اهمیت این شورا و نقش مهم آن در اقتصاد ملی باز تعریف گردیده و تشکیلات اجرایی آن که تحت عنوان دبیرخانه این شورا در مؤسسه استاندارد است مورد تجدیدنظر قرار گیرد.

تبصره «۱» - مؤسسه مکلف است اجباری کردن استانداردها و آیین‌های کار و مهلت اجرای آنها را در دو نوبت به فاصله ده روز در روزنامه رسمی دادگستری جمهوری اسلامی ایران و دو روز در روزنامه کثیرالانتشار آگهی و از طریق سایر رسانه‌های گروهی نیز به اطلاع عموم برساند.

تبصره «۲» - کیفیت مواد و کالاهای وارداتی برحسب ضرورت و اولویت و توجه به مسائل ایمنی و بهداشتی و اقتصادی باید با استانداردهای ملی جمهوری اسلامی ایران و یا استانداردهای کشور مبدأ و یا استانداردهای معتبر و مورد قبول مؤسسه منطبق باشد، اولویت مواد و کالاها را شورای عالی استاندارد تعیین می‌نماید.

در دو تبصره فوق موضوع استانداردهای اجباری به کالاهای وارداتی نیز تعمیم داده شده و استانداردهای کشورهای مبدأ نیز ملاک قرار گرفته‌اند که این موضوع نیز نیازمند بحث و بررسی بیشتری است. به عبارت دیگر نمی‌توان هر کالایی که با استانداردهای کشور مبدأ ساخته شده را مجاز برای واردات دانست، مثلاً استانداردهای کشور چین (که هم‌اینک بزرگترین شریک تجاری کشور ماست) مورد پذیرش کشور ما قرار ندارد.

بنابراین براساس این ماده باید برای هر کالایی و استانداردهای آن جداگانه آن هم با نظر شورای عالی تصمیم‌گیری کرد و این درحالی است که در اروپا با تدوین دستورالعمل‌های راهنما (Directives) و الزامات دارا بودن گواهینامه CE برای کالاها این مشکل به صورت ریشه‌ای حل شده است.

تبصره «۳»- مؤسسه می‌تواند به منظور جلوگیری از صدور کالاهای نامرغوب و حفظ بازارهای بین‌المللی تدریجاً اجرای استاندارد کالاهای صادراتی و درجه‌بندی آن را اجباری نماید. در این خصوص قبلاً نیز توضیحاتی داده شد ولی اینک ذکر این نکته ضروری است که تا محصولات تولیدی خوب نباشند نمی‌توان محصولات خوب را صادر کرد. بنابراین بایستی سازوکارهای لازم برای تولید محصولات با کیفیت ایجاد شود. خوشبختانه یکی از این سازوکارها تحت عنوان طرح جامع مدیریت کیفیت صادرات توسط وزرای مربوط مصوب شده و درحال اجرای مقدماتی است ولی متأسفانه هنوز به اجرای کامل نرسیده است.

تبصره «۴»- در مواردی که اجرای استاندارد درباره فرآورده‌های اجباری اعلام می‌گردد اعطای هرگونه تسهیلات به واحدهای تولیدکننده این قبیل فرآورده‌ها ازسوی وزارتخانه‌ها و سازمان‌های مختلف دولتی و نیز تبلیغات رسمی این فرآورده‌ها از طریق رسانه‌های ارتباط جمعی منوط به داشتن پروانه کاربرد علامت استاندارد یا تأییدیه آن و یا تأیید مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران خواهد بود.

این تبصره بر روی کاغذ قدرت بسیار زیادی را به مؤسسه استاندارد ایران برای اجرای استانداردهای اجباری داده است، ولی در عمل هرگز به طور کامل اجرا نشده است. ازسوی دیگر مفاد این تبصره با مسئولیت‌های ارکان‌های دولتی مسئول و نهادهای مالی و اعتباری تداخل دارد و جا دارد که در مسیر اجرای قانون حمایت از حقوق مصرف‌کننده نیز دیده شود و نه فقط به عنوان ابزاری صوری برای نظارت بر اجرای استانداردهای اجباری.

تبصره «۵»- در اسفندماه سال ۱۳۸۷ با تصویب مجلس شورای اسلامی، این تبصره به ماده (۶) قانون مؤسسه اضافه شد و هدف آن مرتبط به قانون رفع موانع تولید و روح حاکم بر آن حذف موازی‌کاری سازمان‌ها به‌ویژه وزارت بهداشت با وظایف مؤسسه استاندارد بود که متأسفانه تاکنون اجرای آن ابلاغ نشده است. مضافاً اینکه، در راستای مبارزه با این تبصره قانونی، وزارت بهداشت لایحه‌ای تحت عنوان سازمان غذا و دارو تنظیم و تقدیم مجلس کرد که مورد تصویب قرار نگرفت. مجدداً این موضوع به صورت طرح در مجلس عنوان گردید که آن نیز مورد موافقت قرار نگرفت و سرانجام چند ماه پیش، دولت تشکیل «سازمان غذا و دارو» را رأساً اعلام کرد.

ماده (۷)

عیار رسمی مصنوعات فلزات گرانبها در استاندارد رسمی مربوط تعیین می‌گردد.

تبصره - تدوین استاندارد، نشر آگهی‌های قانونی، اجرای استاندارد، علامتگذاری و کنترل استاندارد مصنوعات فلزات گرانبها تابع مقررات کلی این قانون است و مؤسسه تنها مرجع قانونی انگ‌گذاری و تعیین عیار فلزات گرانبهاست.

از آنجاکه فلزات گرانبها نقش مهمی را در اقتصاد و خصوصاً اقتصاد خانواده ایفا می‌کنند و تعیین عیار آنها برای حفظ سرمایه‌های مردمی حائز اهمیت فراوان است این ماده قانونی و تبصره ذیل آن از مواد خوب قانون جاری مؤسسه است و بایستی در اجرای قانون حمایت از حقوق مصرف‌کننده، با جدیت و گستردگی هرچه تمام‌تر از سوی مؤسسه استاندارد پیگیری گردد.

ماده (۸)

تدوین استاندارد اوزان و مقیاس‌ها و وسایل سنجش، اجرای استاندارد، نشر آگهی‌های قانونی، علامتگذاری و کنترل و نظارت و آزمایش ادواری اوزان و مقیاس‌ها و وسایل سنجش تابع مقررات کلی این قانون است.

ماده فوق نیز در راستای حمایت از حقوق مصرف‌کننده جزو مواد خوب قانون مؤسسه است که بایستی با توجه به اهمیت ارتباط و پذیرش بین‌المللی و ضرورت عضویت در نهادهای بین‌المللی اندازه‌شناسی تقویت شود.

ماده (۹)

هرگاه اجرای استاندارد در مورد کالاهایی اجباری اعلام شود، پس از انقضای مهلت‌های مقرر، تولید، تمرکز، توزیع و فروش اینگونه کالاها با کیفیت پایین‌تر از استاندارد مربوط و یا بدون علامت استاندارد ایران ممنوع و با رعایت شرایط و امکانات خاکی و دفعات و مراتب جرم و مراتب تعزیر اعم از احضار، وعظ، تذکر، توبیخ، تهدید و اخذ تعهد و حبس از یک ماه تا دو سال و جزای نقدی از یکصد هزار ریال تا پنجاه میلیون ریال به حکم محاکم صالحه محکوم خواهند شد.

تبصره «۱»- عدم اجرای آیین‌های کار اجباری پس از انقضای مهلت‌های مقرر مشمول ضوابط این ماده می‌باشند.

تبصره «۲»- رعایت کلیه مقررات استانداردهای اجباری در مورد کالاهای وارداتی الزامی خواهد بود.

تبصره «۳»- مؤسسه می‌تواند با تصویب شورای عالی استاندارد مفاد این ماده را درباره کالاهایی که استاندارد تشویقی آنها در کشور اجرا می‌شود، معمول دارد.

تبصره «۴»- مؤسسه می‌تواند علاوه بر اعلام جرم و درخواست تعقیب متخلفین موضوع این ماده از مراجع قضایی، فرآورده‌های خارج از استاندارد و فاقد علامت استاندارد را از مراکز تولید، تمرکز، توزیع و فروش جمع‌آوری و توقیف نموده و به‌منظور جلوگیری از ادامه تولید اینگونه فرآورده‌ها ابزار، ماشین‌آلات و وسایل تولید مربوط را موقتاً لاک‌ومهر نماید.

تبصره «۵»- فرآورده‌های موضوع تبصره «۴» این ماده پس از کشف توسط بازرسان و کارشناسان مؤسسه مورد بررسی کارشناسی قرار گرفته و قابلیت مصرف (انسانی یا حیوانی) و یا بهسازی و اصلاح آن و یا استفاده از آن به‌عنوان مواد اولیه یا ضایعات و یا احتمالاً معدوم نمودن این قبیل فرآورده‌ها معین گشته و پس از صدور حکم توقیف از سوی مراجع قضایی معدوم و یا به فروش رسیده و وجوه حاصله به حساب خزانه واریز و معادل آن در چارچوب قانون بودجه کل کشور به مصرف توسعه و تجهیز آزمایشگاه‌های مؤسسه می‌رسد.

تبصره «۶»- مسئولیت کنترل کیفیت فرآورده‌های مشمول استاندارد اجباری در واحدهای تولیدی به‌عهده افرادی خواهد بود که دارای تحصیلات لازم و تجربه کافی در رشته‌های تولیدی مربوطه باشند. چگونگی تأیید صلاحیت علمی و فنی و عزل و نصب این افراد به موجب آیین‌نامه‌ای خواهد بود که به تصویب وزیر عضو شورای عالی استاندارد می‌رسد.

ماده (۱۰)

هر کاسب و تاجر و یا هر شخص حقیقی و حقوقی که به نحوی به امور تولید، تجارت، ارائه خدمات و دادوستد عمومی اشتغال دارد، چنانچه دارای اوزان و مقیاس‌ها و وسایل سنجش قلب بوده و یا با اوزان و مقیاس‌های تقلبی و یا غیرقانونی دادوستد کند، با رعایت شرایط و امکانات خاکی و دفعات و مراتب جرم و مراتب تعزیر اعم از احضار، وعظ، تذکر، توبیخ، تهدید و اخذ تعهد و حبس از دو ماه تا دو سال و جزای نقدی از دویست هزار ریال تا ده میلیون ریال به‌علاوه به استرداد معادل اموالی که با تقلب کسب کرده با حکم محاکم صالحه محکوم خواهد شد و اوزان و مقیاس‌ها و وسایل سنجش مذکور به نفع مؤسسه ضبط خواهد شد.

ماده (۱۱)

هرکس مشخصات فرآورده‌های مشمول استاندارد اجباری را پس از تهیه، تولید یا ساخت تغییر

دهد یا از ظروف و وسایل بسته‌بندی مخصوص فرآورده‌های استاندارد شده برای بسته‌بندی و عرضه و فروش فرآورده‌های خارج از استاندارد استفاده کند، یا به قصد تقلب و یا به هر کیفیتی در قوطی، بسته، جعبه و لفاف محتوی فرآورده‌های مشمول استاندارد اجباری دخل و تصرف نماید و یا به جای جنس استاندارد شده جنس دیگری تحت همان عنوان عرضه کند و یا به فروش برساند و یا به قصد تقلب از برگ‌های آزمایش و تشخیص مشخصات فرآورده‌ها و همچنین پروانه کاربرد علامت استاندارد ایران در غیرمورد استفاده کند و یا علامت استاندارد ایران را بدون دریافت پروانه بر روی محصولات خود به کار برد، به حبس از شش ماه تا دو سال و جزای نقدی از یک میلیون ریال تا پنجاه میلیون ریال محکوم خواهد شد.

ماده (۱۲)

هرگاه ارتکاب یکی از جرائم مذکور در این قانون موجب بیماری یا آسیبی گردد مرتکب حسب نتایج حاصله به مجازات‌های زیر محکوم می‌گردد:

۱. در صورتی که مدت معالجه زائد بر دو ماه نباشد مجازات مرتکب شش ماه تا دو سال حبس تعزیری و پانصدهزار تا دو میلیون ریال جزای نقدی.
۲. در صورتی که مدت معالجه زائد بر دو ماه باشد مجازات مرتکب یک تا سه سال حبس تعزیری و یک میلیون تا دو میلیون ریال جزای نقدی.
۳. در صورتی که موجب نقص عضو شود مجازات مرتکب حسب مورد سه تا ده سال حبس تعزیری و دو میلیون تا پنج میلیون ریال جزای نقدی.
۴. در صورتی که منتهی به مرگ شود مجازات مرتکب سه الی پانزده سال حبس تعزیری و سه تا ده میلیون ریال جزای نقدی خواهد بود.

در تمام موارد فوق در صورت شکایت مصرف‌کننده و به شرایط اقوی بودن سبب از مباشر، دیه و خسارت مصرف‌کننده براساس قانون مجازات اسلامی و بر طبق حکم محاکم جبران می‌گردد.

ماده (۱۳)

بازرسان و کارشناسان مؤسسه مجاز هستند به دستور مؤسسه به محل‌های تولید، بسته‌بندی، تمرکز عرضه و فروش کالاها و یا خدمات مشمول استانداردهای اجباری وارد شده و به بازرسی و نمونه‌برداری بپردازند.

مسئولین واحدهای تولیدی و خدماتی و محل‌های عرضه و فروش کالاهای مشمول استاندارد اجباری و یا سایر اشخاص چنانچه از ورود بازرسان و کارشناسان مؤسسه جلوگیری به عمل آورند و یا از انجام بازرسی و نمونه‌برداری ممانعت نمایند به حبس از پنج ماه تا یک سال و جزای نقدی از پانصدهزار ریال تا یک میلیون ریال با حکم محاکم صالحه محکوم خواهند شد.

ماده (۱۴)

در صورت تخلف تولیدکننده یا فروشنده از مقررات اعلام شده در رابطه با کالاهای استاندارد شده یا اوزان و مقیاس و وسایل سنجش با شکایت مشتری و اثبات موضوع خسارت مشتری حسب مورد تماماً توسط تولیدکننده یا فروشنده با حکم محاکم صالحه پرداخت خواهد شد.

مواد (۹) تا (۱۴) و تبصره‌های آن که در فوق به آنها اشاره شد، گرچه سازوکار حقوقی اجرای استانداردهای اجباری را تعیین می‌کند ولی از لحاظ ایمنی و بهداشت و حقوق مادی و معنوی مصرف‌کننده در واقع یکی از الزامات قوانین موجود حمایت از حقوق مصرف‌کننده در جهان است. همان‌طوری که در مواد فوق ملاحظه می‌شود جرائم لحاظ شده برای متخلفان بسیار ناچیز بوده به‌گونه‌ای که حتی برای فوت مصرف‌کننده ۳ سال حبس پیش‌بینی شده است درحالی که فقط جرمه مادی در قوانین اتحادیه اروپا بالغ بر یکصد میلیون یورو برای هر محصول تولید یا عرضه شده است. این درحالی است که تولیدات صنعتی در مقیاس زیاد تولید می‌شوند و چنانچه مصرف محصولی بتواند منجر به صدمه و یا مرگ برای یک نفر شود می‌تواند جان ده‌ها، صدها و حتی هزاران نفر دیگر را نیز در معرض خطر قرار دهد، برای این موضوع در قانون پیش‌بینی متناسب، پیشگیرانه و کافی نشده است. برای مثال به مسئولیت تولیدکننده و یا عرضه‌کننده برای فراخوان و اصلاح یا انهدام محصول اشاره نشده است. ازسوی دیگر این مواد با موضوع فعالیت‌های مؤسسه استاندارد به‌عنوان یک نهاد تخصصی و علمی تناسب نداشته و ظاهراً برخی وظایف ارکان‌های اجرایی و انتظامی را به آن واگذار می‌کند.

بنابراین موارد فوق باید متناسب با جرائم متخلفان که در قانون حمایت از حقوق مصرف‌کننده لحاظ شده باشد.

ماده (۱۵)

مؤسسه می‌تواند برای انجام وظایف خود افراد و مؤسسات ذیصلاح را به‌عنوان کارشناس استاندارد و تحقیقات صنعتی انتخاب و از آنها استفاده نماید. طرز انتخاب و حدود و اختیارات و میزان حق‌الزحمه

کارشناسان طبق آیین‌نامه‌ای خواهد بود که به تصویب هیئت وزیران خواهد رسید.

این ماده قانونی از یکسو شأن هیئت وزیران کشورمان را تا حد تصویب تعرفه‌های حق الزحمه کارشناسان مؤسسه استاندارد پایین آورده و ازسوی دیگر مؤسسه استاندارد را به‌عنوان یک مؤسسه مستقل، تخصصی و کارشناسی برای جذب و همکاری با سایر کارشناسان، محدود و فاقد استقلال می‌کند.

ماده (۱۶)

مؤسسه مجاز است در ازای خدماتی که انجام می‌دهد برحسب طبقه‌بندی خدمات و به موجب تعرفه‌ای که رأساً تعیین و به تصویب شورای عالی استاندارد می‌رسد کارمزد متناسب دریافت نماید.

درحالی که مؤسسه استاندارد براساس ماده (۱۵) حق تعیین حق الزحمه کارشناسان خود را ندارد براساس ماده (۱۶) اجازه دارد تعرفه کارمزد خدمات خود را رأساً تدوین نماید. این مواد قانونی با اصول استقلال و غیرانتفاعی بودن مؤسسه استاندارد، دارای تناقضات آشکاری است و با توجه به روند جاری تأمین منابع مالی مؤسسه استاندارد که براساس ردیفی از بودجه دولتی است، لزوم بازنگری در نحوه کسب درآمدها و هزینه‌های این مؤسسه را یادآور می‌شود.

ماده (۱۷)

مؤسسه موظف است در کلیه گمرکات ورودی و خروجی کشور آزمایشگاه‌های مناسب دایر نماید.

تبصره «۱»- کلیه آزمایشگاه‌هایی که براساس مصوبه هیئت وزیران از مؤسسه منتزع شده، مجدداً به مؤسسه مسترد خواهد شد.

تبصره «۲»- گمرکات کشور موظفند خدمات آزمایشگاهی خود را از آزمایشگاه‌های مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران دریافت نمایند.

این ماده و دو تبصره ذیل آن در مورد مالکیت آزمایشگاه‌های مؤسسه برای ارائه خدمات آزمایشگاهی است که با نگاه گسترش دولت و انجام حداکثری وظایف تصدیگری توسط دولت تصویب شده و با اجرای اصل چهل و چهارم و توسعه خصوصی‌سازی در کشور انجام این نوع فعالیت‌ها توسط یک مؤسسه دولتی که در جایگاه سیاستگذاری و نظارت هم قرار دارد، تناسب ندارد. ازسوی دیگر با اصل استقلال آزمایشگاه‌ها در انجام صحیح آزمایشات و انتشار نتایج نیز سازگار نیست.

ماده (۱۸)

ارکان مؤسسه عبارتند از:

۱. شورای عالی استاندارد،

۲. رئیس مؤسسه.

برای تغییر جایگاه و مسئولیت‌های مؤسسه استاندارد، لازم است از یک طرف استقلال مؤسسه تأمین شده و از طرف دیگر نظارت حاکمیتی دولت تضمین گردد. لذا ضروری است که اولاً ارکان نظام استانداردسازی و ارزیابی انطباق کشور تعریف شده و ثانیاً تمامی عوامل دست‌اندرکار در مدیریت فعالیت‌های استانداردسازی و ارزیابی انطباق، به‌عنوان بخشی از ارکان نظام، مشارکت داشته باشند.

ماده (۱۹)

ترکیب شورای عالی استاندارد عبارت است از:

۱. رئیس‌جمهور که ریاست شورای عالی را برعهده دارد.

۲. وزیر صنایع، صنایع سنگین، معادن و فلزات، فرهنگ و آموزش عالی، بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، بازرگانی و کشاورزی.

۳. رئیس اتاق بازرگانی و صنایع و معادن ایران.

۴. رئیس مؤسسه به‌عنوان دبیر شورای عالی استاندارد.

دو نفر کارشناس در امور استاندارد که به پیشنهاد رئیس مؤسسه و به حکم رئیس‌جمهور برای مدت سه سال به این سمت انتخاب می‌شوند.

با توجه به تغییر جایگاه و گسترش مأموریت‌ها و مسئولیت‌های شورای عالی استاندارد و کیفیت، لازم است ترکیب اعضای این شورای عالی تغییر نماید.

تبصره «۱»- جلسات شورای عالی استاندارد حداقل سالی یک‌بار به دعوت رئیس شورای عالی تشکیل و با حضور ۷ نفر از اعضا رسمیت می‌یابد.

تبصره «۲»- تصمیمات شورای عالی استاندارد با حداقل ۶ رأی موافق اتخاذ می‌گردد. مذاکرات و تصمیمات شورای عالی استاندارد به ترتیب تاریخ تشکیل جلسه در دفتری ثبت و به امضای رئیس شورای عالی خواهد رسید.

ماده (۲۰)

وظایف و اختیارات شورای عالی استاندارد به‌شرح زیر است:

۱. رسیدگی به گزارش رئیس مؤسسه در مورد اقدامات و برنامه‌های انجام‌شده و تعیین خط‌مشی و سیاست آتی مؤسسه در امور استاندارد کشور.
 ۲. تعیین خط‌مشی سیاست‌های کلی مؤسسه در زمینه تدوین استاندارد.
 ۳. تصویب آیین‌نامه‌های مالی-اداری و استخدامی مؤسسه با رعایت قوانین و مقررات.
 ۴. تصویب و اصلاح بودجه سالیانه مؤسسه.
 ۵. تصویب اجرای اجباری استانداردها در سراسر کشور.
 ۶. تصویب تعرفه کارمزد ارائه خدمات سالیانه و خدمات آزمایشگاهی، تحقیقاتی و آموزشی و سایر تعرفه‌های مورد نیاز مؤسسه همراه با برنامه زمانی اعلام نتایج آزمون.
 ۷. تصویب ضوابط اجرای استانداردهای اجباری و تشویقی، کنترل ادواری اوزان و مقیاس‌ها.
 ۸. اتخاذ تصمیم درباره تفویض قسمتی از اختیارات اجرایی مؤسسه به سایر سازمان‌ها.
 ۹. نظارت بر حسن جریان امور در مؤسسه.
 ۱۰. رسیدگی به گزارش‌ها و ارزیابی کارهای انجام‌شده و تجدید نظر در سیاست‌های کلی مؤسسه در صورت لزوم.
 ۱۱. تصویب حساب درآمد و هزینه سالیانه مؤسسه که به‌منزله تفریغ بودجه و مفاصاحساب مؤسسه در هر سال می‌باشد.
 ۱۲. تصویب حدود وظایف - روش کار و نحوه انتخاب اعضای کمیته‌های ملی استاندارد به پیشنهاد مؤسسه.
 ۱۳. اتخاذ تصمیم در مورد روابط همکاری در زمینه استاندارد با سازمان‌های علمی و مؤسسات مشابه خارجی در چارچوب مقررات مملکتی.
 ۱۴. تصویب ضوابط مربوط به ارائه خدمات بازرسی مؤسسه به بخش‌های دولتی و غیردولتی.
 ۱۵. تصویب چارت سازمانی مؤسسه و تعیین پست‌های سازمانی مورد نیاز به پیشنهاد رئیس مؤسسه.
 ۱۶. تصویب طرح علائم استاندارد به‌عنوان علائم رسمی دولتی.
- لازم است با تغییر مسئولیت مؤسسه استاندارد و وظایف شورای عالی استاندارد این ماده اصلاح شود.

ماده (۲۱)

رئیس مؤسسه به پیشنهاد وزیر صنایع و تصویب شورای عالی استاندارد و حکم رئیس‌جمهور برای مدت ۳ سال انتخاب می‌شود. انتخاب رئیس مؤسسه برای دوره‌های بعد بلامانع می‌باشد.

ماده (۲۲)

رئیس مؤسسه بالاترین مقام اداری مالی و فنی مؤسسه بوده و مسئول اداره کلیه امور اداری، اجرایی، تحقیقاتی و آموزشی مؤسسه و واحدهای تابعه می‌باشد. عزل و نصب و تعیین حقوق کارکنان براساس آیین‌نامه‌های مربوط در حدود اعتبارات مصوب از اختیارات رئیس مؤسسه خواهد بود.

ماده (۲۳)

کلیه چک‌ها و اسناد و اوراق مالی باید به امضای رئیس و ذیحساب مؤسسه و یا نمایندگان تام‌الاختیار آنان برسد.

ماده (۲۴)

درآمدهای مؤسسه در قبال خدمات آزمایشگاهی، تحقیقاتی، آموزشی، بازرسی و نظارت بر اجرای استانداردهای اجباری و تشویقی و کاربرد سلامت استاندارد، به حساب خزانه واریز و معادل آن حسب قانون بودجه کل کشور در اختیار مؤسسه قرار می‌گیرد.

ماده (۲۵)

کمک‌های دولت متناسب با نیازمندی‌های مؤسسه هرساله در بودجه کل کشور منظور خواهد شد.

ماده (۲۶)

بودجه‌های غیرپرسنلی مؤسسه از محل کمک‌های دولتی و درآمدهای اختصاصی براساس ضوابط و مقررات عمومی و قانون بودجه کل کشور به مصرف خواهد رسید.

ماده (۲۷)

مؤسسه تابع قانون استخدام کشوری و قانون نظام هماهنگ پرداخت کارکنان دولت مصوب ۱۳۷۰/۶/۱۳ مجلس شورای اسلامی خواهد بود.

ماده (۲۸)

رئیس مؤسسه حکم معاون وزیر صنایع را خواهد داشت و از نظر حقوقی و استخدامی تابع مقررات مربوط خواهد بود.

مواد (۱۸) تا (۲۹) قانون ناظر بر ارکان مؤسسه استاندارد وظایف شورای عالی استاندارد، رئیس مؤسسه استاندارد و چگونگی انتخاب وی و نیز نحوه بودجه‌بندی مؤسسه استاندارد است. در رابطه با این بندها ذکر موارد زیر ضروری است.

توجه به این مواد مشخص می‌کند که بالاترین نهاد تصمیم‌گیری در نظام استانداردسازی کشور شورای عالی استاندارد است که ریاست آن با عالی‌ترین مقام اجرایی کشور یعنی رئیس‌جمهور است و این شورا از تعیین خط‌مشی کلی تا تصویب تعرفه کارمزد خدمات مؤسسه استاندارد را تحت نظارت و اختیار خود دارد. حال آنکه رئیس مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران و دبیر شورای عالی استاندارد (به‌عنوان مدیر یک نهاد مستقل و فرابخشی) با معرفی وزیر صنایع و رأی شورای عالی انتخاب می‌شود.

لذا با توجه به رویکرد نوین استانداردسازی و نیز توجه عمیق به موارد فوق نکات زیر به‌عنوان موارد متعارض، سؤال‌های زیر به ذهن می‌رسد:

۱. با توجه به تحولات و تغییرات ایجاد شده در شوراهای عالی و نیز شرح وظایف بسیار گسترده شورای عالی استاندارد که هم‌اینک ساختار مشخصی ندارد، چه نهادی وظایف قانونی این شورا را برعهده خواهد گرفت؟ به عبارت دیگر وظایف ریز و درشت شورای عالی استاندارد چگونه جاری و ساری خواهد شد؟

۲. با توجه به نیاز روزافزون کشور به توسعه استانداردسازی و ارتقای کیفیت در کشور، در صورت عدم تغییر ساختار نظام استانداردسازی و ارزیابی انطباق، ازجمله شورای عالی استاندارد که در رأس آن رئیس‌جمهور قرار دارد قادر است در امور فنی نظیر محتوای استانداردها، تعیین تعرفه و اعلام برنامه زمانی نتایج آزمون اظهارنظر و برنامه‌ریزی نماید؟

۳. براساس مواد فوق رئیس مؤسسه استاندارد، هم‌زمان دبیر شورای عالی استاندارد که قرار است بر تمام فعالیت‌های مؤسسه نظارت داشته باشد نیز هست، حال این سؤال مطرح است که شورای عالی استاندارد چه ابزار و سازوکار دیگری خارج از مؤسسه برای نظارت بر حسن انجام مأموریت مؤسسه استاندارد در اختیار دارد؟

۴. درحالی که مؤسسه استاندارد که در ذات خود یک مؤسسه فرابخشی و مستقل است و رئیس آن با حکم رئیس‌جمهور برای مدت ۳ سال منصوب می‌شود آیا معرفی وی ازسوی وزیر صنایع و معادن با اصول سلسله‌مراتبی و معمول دولت مغایرت ندارد؟ و آیا وام‌دار شدن رئیس مؤسسه استاندارد به وزیر صنایع و معادن، استقلال این مؤسسه را خدشه‌دار نمی‌سازد؟!

لذا ضرورت دارد که برای رفع این تعارضات و پاسخگویی به انتظارات جامعه و ایجاد چابکی

در نظام استانداردسازی و ارزیابی انطباق که اموری تخصصی و فراگیر است در قالب رویکرد نوین تغییرات لازم در مواد فوق اعمال گردد.

ماده (۲۹)

مأمورین انتظامی در کلیه مراحل اجرای این قانون مکلف به همکاری با بازرسان و کارشناسان مؤسسه خواهند بود.

این ماده نیز بازرسان و کارشناسان مؤسسه استاندارد را که علی‌القاعده بایستی کار کارشناسی انجام داده و خدمات علمی و فنی ارائه دهند در کنار مأمورین انتظامی به فعالیت‌های انتظامی فرا می‌خواند و این درحالی است که اولاً معلوم نیست در این موارد وظیفه دستگاه‌های اجرایی مرتبط چیست و ثانیاً در صورت وجود اختلاف نظر بین آنها و مؤسسه استاندارد چه باید کرد. همان‌طوری که گفته شد اعمال ضوابط اجرایی مربوط به قوانین حمایت از حقوق مصرف‌کننده خود مکانیسم و ساختاری فراگیر دارد که در قانون مزبور تکلیف شده است..

ماده (۳۰)

از تاریخ تصویب این قانون کلیه قوانین و مقررات مغایر لغو می‌گردد.

این ماده قانونی نیز اجرا نشده است چراکه به‌عنوان مثال درحالی که مواد موضوعه این قانون به‌صراحت فقط استانداردسازی مواد دارویی و انرژی هسته‌ای را از شمول نظارت‌های مؤسسه استاندارد خارج کرده است، اما برای مثال، هم‌اینک بسیاری از استانداردها توسط نهادهای دیگر تدوین می‌شود.

بخش سوم - ویژگی‌های کلی که باید در قانون جدید نظام استانداردسازی و کیفیت رعایت شود

در تدوین بندهای قانون جدید نظام استانداردسازی و کیفیت کشور، منطبق با مدل طراحی شده باید نکات کلی زیر لحاظ شود:

۱. جایگاه فعلی مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران به‌صورت یکی از اقمار و در ردیف یکی از معاونت‌های وزارت صنایع به‌هیچ‌وجه با نیازهای استانداردسازی کشور سازگاری ندارد و لذا لازم است در بازنگری قانون جایگاه سازمان استانداردسازی ایران به‌صورت فرابخشی تعریف شود. با توجه به ساختار اقتصادی کشور که عمدتاً دولتی می‌باشد، بهتر است این جایگاه مستقلاً به‌عنوان یکی از معاونت‌های ریاست‌جمهوری یا ادغام در یکی از معاونت‌های موجود

ریاست‌جمهوری تعیین گردد. در این مورد می‌توان با ایجاد معاونت استانداردسازی و محیط زیست دو سازمان استانداردسازی و حفاظت محیط زیست که قرابت زیادی نیز با یکدیگر دارند را در این معاونت سازماندهی نمود.

۲. تمام ویژگی‌ها و ابعاد و رویکرد و فعالیت‌های مرتبط با استانداردسازی و ارزیابی و تأیید انطباق در سطح ملی باید در قانون جدید، متناسب با مدل طراحی شده و منطبق با اصول استانداردسازی در جهان به‌طور شفاف و نظام‌مند مشخص باشد.

۳. فرآیندهای ارتباطی و چرخه اختیارات و مسئولیت‌ها و صلاحیت‌ها و روش پاسخگویی در حوزه حکومت، دولت، تشکلهای ملی و بین‌المللی و بخش خصوصی فعال در این قانون، باید شفاف و قابل ردیابی باشد.

۴. در تدوین قانون جدید باید، ساختار سازمانی نظام استانداردسازی در حوزه‌های مرتبط اعم از ارکان و مراجع قانونی حاکمیتی (دولت)، تشکلهای تخصصی، بخش تصدیگری دولت و غیردولتی باید قابل تفکیک و تمیز و شفاف باشد و در این حوزه‌ها باید ظرفیت‌ها و توانایی‌های مورد نیاز دیده شود.

۵. قانون نظام استانداردسازی و کیفیت باید به نحوی باشد که این نظام در عین کارایی و اثربخشی به حداقل منابع و اعتبارات دولتی نیازمند بوده و بار مالی اضافی برای دولت به وجود نیاورد.

۶. از دولتی کردن امور جزئی در موارد حاکمیتی جداً اجتناب گردیده و تلاش شود مسئولیت متوجه تولیدکننده در مقابل مصرف‌کننده باشد تا امکان نظارت فراگیر مردمی فراهم شود.

۷. قانون نظام استانداردسازی و کیفیت باید با قانون حمایت از حقوق مصرف‌کننده هماهنگ بوده و روش جبران خسارات و تنبیهات به نحوی باشد که بتواند به‌صورت کاملاً قانونی و متعادل، مصرف‌کننده را به‌عنوان محرک اصلی برای افزایش ایمنی و ارتقای کیفیت توانمند سازد.

۸. قانون جدید باید از نظر قضایی و حقوقی، شرایط لازم را برای پیگیری و اثبات دعوی و تعیین میزان خسارت و همچنین شرایط دفاع از مسئولیت‌های تولیدکننده و عرضه‌کننده فراهم کرده و در مورد مکانیسم تعیین انطباق کالا با استانداردهای اعلام شده شفاف و روشن باشد.

۹. چرخه‌های مأموریت و اختیارات و مسئولیت‌های هریک از ارکان نظام استانداردسازی و کیفیت باید به‌طور کامل و شفاف تعریف و ارتباطات بین این ارکان با عوامل بیرونی مشخص شود.

۱۰. حتی‌المقدور قانون جدید باید قابل انطباق با وضعیت موجود استانداردسازی در کشور بوده و برای شکل‌گیری چرخه‌ها و نهادهای جدید، بتوان برحسب اولویت، با اصلاح چرخه‌ها و نهادهای موجود و با استفاده از منابع آنها به‌صورت گام به گام به نتیجه رسید به شکلی که به روند

انجام امور جاری آسیب وارد نشود.

۱۱. با توجه به اینکه مبانی مدل جدید منطبق بر اصول رویکرد نوین به استانداردسازی (New Approach) است و با در نظر گرفتن شرایط اقتصادی و نیازها و امکانات و قابلیت‌های موجود کشور طراحی شده است، لذا قانون جدید ضمن انطباق با مدل، باید با قوانین دیگر هم‌زبان و هم‌راستا باشد.

۱۲. در تدوین قانون نظام استانداردسازی و کیفیت کشور باید توجه شود که با قوانین و مقررات بین‌المللی هم‌راستا باشد.

۱۳. امور استانداردسازی و ارزیابی انطباق یک امر فرابخشی و فراگیر بوده و لذا قانون باید تمامی بخش‌های اقتصادی مرتبط را تحت پوشش قرار دهد.

۱۴. در تدوین قانون باید دقت گردد که فرآیندهای استانداردسازی، ارزیابی انطباق، تأیید صلاحیت و امور نظارتی از یکدیگر جدا بوده و از وجود تعارض منافع و مسئولیت‌ها در بین ارکان و واحدهای نظام جلوگیری شود.

۱۵. در قانون جدید باید، مسئولیت‌ها و فرآیندهای تدوین، پذیرش و نظارت بر اجرای استانداردهای اجباری به نحوی صورت گیرد تا مشارکت هر چه بیشتر دستگاه‌های مسئول ایمنی و کیفیت در حوزه‌های مربوطه (مثل وزارت صنایع در حوزه صنایع و وزارت نیرو در حوزه انرژی) را به دنبال داشته و با مسئولیت‌های وزارتخانه‌ها و نهادهای رسمی در انجام امور نظارتی تداخل و تعارض نداشته و از انجام کارهای موازی جلوگیری گردد.

۱۶. براساس این قانون باید فعالیت‌های استانداردسازی، تأیید صلاحیت و ارزیابی انطباق و امور نظارتی حتی‌المقدور برون‌سپاری شده و با استفاده حداکثری از نهادهای غیردولتی و بخش خصوصی اعتباربخشی شده مجاز صورت گیرد تا توسعه فعالیت‌ها، موجب تورم و افزایش نیروی انسانی در بخش دولتی نشده و نیاز به استفاده از بودجه دولتی در حداقل خود باشد.

۱۷. قانون جدید استانداردسازی و کیفیت حتی‌المقدور باید ضمن هماهنگی با مقررات و آیین‌نامه‌ها و رویه‌ها جاری و جاافتاده با تحولات آتی نیز هماهنگ باشد تا بازنگری قانون در آینده و روند استقرار تغییرات احتمالی آتی تسهیل گردد.

پیوست‌ها

پیوست ۱

بسمه تعالی

در اجرای بند «۹» مصوبه شماره ۱۱۷۸۲۸/ت/۳۶۲۲۱ مورخ ۱۳۸۵/۱۰/۲۴ شورای عالی توسعه صادرات غیرنفتی کشور، به منظور ارتقای کیفیت کالاهای صادراتی و زیران بازرگانی، صنایع و معادن و جهاد کشاورزی تصویب نمودند:

۱. به منظور ایجاد هماهنگی در سیاستگذاری، برنامه‌ریزی و نظارت برای ارتقای سطح کیفیت محصولات صادراتی کشور، کارگروه مدیریت کیفیت صادرات کشور تشکیل می‌گردد.

۲. اعضای این کارگروه نمایندگان وزارتخانه‌های بازرگانی (سازمان توسعه تجارت ایران) به عنوان دبیر کارگروه، صنایع و معادن، جهاد کشاورزی، بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، امور اقتصادی و دارایی (گمرک جمهوری اسلامی ایران)، مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران، اتاق بازرگانی و صنایع و معادن ایران و اتاق مرکزی تعاون جمهوری اسلامی ایران می‌باشند و دبیرخانه این کارگروه در محل سازمان توسعه تجارت ایران مستقر خواهد شد.

۳. وظایف این کارگروه عبارت است از:

- ایجاد ارتباط مطلوب و هماهنگ با نیروهای متخصص، ذیصلاح و صاحب‌نظر در مؤسسات مرتبط با کیفیت در سطح کشور.
- ایجاد ارتباط فعال و سازنده با سایر مؤسسات ملی غیردولتی مرتبط با کیفیت در داخل و خارج کشور در چارچوب مقررات و ضوابط مربوط.
- ایجاد سازوکار مناسب برای نظارت بر صدور کالاهای صادراتی در مرزهای خروجی، گمرکات و بازارچه‌های مرزی جهت جلوگیری از صدور کالاهای فاقد کیفیت.
- تدوین فهرست کالاهای صادراتی که بیشترین گزارشات نقایص کیفی در صادرات از بازارهای هدف آنها واصل شده است و اتخاذ تصمیمات لازم درخصوص بهبود روش‌های کنترل کیفیت.
- زمینه‌سازی برای استقرار نمایندگان شرکت‌های بازرسی تأیید صلاحیت شده یا تشکلهای صادراتی مرتبط در مرزهای خروجی به منظور ارزیابی انطباق با مشخصات کیفی تعیین شده کالاهای صادراتی.
- کمک به ثبت نشان‌های تجاری در بازارهای هدف.

- ارائه پیشنهاد برای اصلاح دستورالعمل‌های پرداخت مشوق‌های صادراتی به منظور توسعه صادرات محصولات با کیفیت بالا.
- انجام سایر اقدامات آموزشی، پژوهشی، ترویجی و اجرایی به منظور دستیابی به اهداف مورد نظر در طرح جامع نظام مدیریت کیفیت صادرات ایران (طرح پیوست).
- تهیه و اجرای برنامه مدیریت کیفیت صادرات (کالا و خدمات) هماهنگ با مقررات و الزامات ملی و بین‌المللی کیفیت.
- پیشنهاد ایجاد سازوکارهای لازم (بازوهای اجرایی) به منظور اجرایی نمودن تصمیمات کارگروه.
- ۴. تصمیمات این کارگروه پس از تصویب با ابلاغ دبیر کارگروه برای تمامی دستگاه‌های اجرایی مرتبط لازم‌الاجرا خواهد بود.
- ۵. دبیرخانه کارگروه، منابع و اعتبارات لازم برای اجرایی نمودن شرح وظایف خود را از طریق شورای عالی صادرات غیرنفتی به سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور جهت درج در بودجه سنواتی دستگاه‌های اجرایی ذیربط ارسال می‌نماید.
- ۶. دبیرخانه کارگروه گزارش عملکرد خود را هر سه ماه یک بار به شورای عالی صادرات غیرنفتی ارائه خواهد نمود.

پیوست ۲

بسمه تعالی

شماره: ۴۱۳/۱۳۹۴۱

تاریخ: ۱۳۸۹/۳/۱۰

جمهوری اسلامی ایران

مجلس شورای اسلامی

رئیس

قانون ارتقای کیفی تولید خودرو و سایر تولیدات صنعتی داخلی

ماده (۱) - وزارت صنایع و معادن مکلف است ظرف مدت سه ماه از تاریخ تصویب این قانون برنامه و سیاست‌های مرتبط با ارتقای کیفیت تولید خودرو، کاهش مصرف سوخت، اجرای کامل استانداردهای اجباری پنجاه‌ویک‌گانه و استانداردهای مورد نیاز قطعه‌سازی، استانداردهای ایمنی و آلاینده‌ها و همچنین رقابت‌پذیر نمودن و توسعه شبکه و کیفیت خدمات پس از فروش را تهیه و پس از تصویب هیئت وزیران جهت اجرا به کلیه خودروسازان و مراکز ذیربط ابلاغ نماید.

ماده (۲) - وزارت صنایع و معادن مکلف است از طریق مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران و با استفاده از ظرفیت‌های قانونی، استانداردهای موضوع ماده (۱) را اعمال و از تولید یا ورود خودروها و قطعات خودرویی غیراستاندارد جلوگیری نماید.

تبصره «۱» - نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران مکلف است خودروهایی را شماره‌گذاری نماید که تأییدیه مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران را اخذ نموده باشد.

تبصره «۲» - منظور از خودرو در این قانون انواع خودرو (سواری، وانت، اتوبوس، مینی‌بوس، کامیون، کامیونت و کشنده «تریلر و لوکوموتیو» و موتورسیکلت) است.

ماده (۳) - به منظور حمایت از تولیدات صنعتی داخلی و حفظ حقوق مصرف‌کنندگان کلیه کالاهای صنعتی وارداتی به کشور باید به تأیید مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران برسد، در غیراین صورت توزیع آنها ممنوع است. همچنین کلیه تولیدات صنعتی داخلی باید استانداردهای لازم را کسب نماید و حداکثر یک سال پس از تصویب این قانون تولیدات داخلی غیراستاندارد قابل توزیع نخواهد بود.

تبصره «۱» - کلیه اشخاص حقیقی و حقوقی مکلفند قبل از واردات کالا نسبت به ارائه گواهی مؤسسات استاندارد جهانی مورد تأیید مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران با ارائه نمونه جهت دریافت گواهی استاندارد اقدام و نسبت به الصاق برچسب گواهی مذکور بر روی کالاهای

وارداتی اقدام نمایند.

تبصره «۲»- دولت مجاز است تا یک‌چهارم از مبلغی را که خودروسازان یا صنایع دیگر به امر تحقیق و پژوهش اختصاص می‌دهند در بودجه سنواتی پیش‌بینی نماید.

ماده (۴)- دولت موظف است تعرفه واردات خودرو و کلیه اقلامی که تولیدات داخلی آنها پاسخگوی نیاز داخلی است یا واردات آنها به تولیدات و اشتغال داخلی آسیب می‌رساند و همچنین تعرفه واردات اقلام غیرضروری و کالاهای تشریفاتی را به‌گونه‌ای تعیین نماید که تولیدات و اشتغال داخلی آسیب نبیند و از خروج ارز از کشور جلوگیری شود. بر همین اساس جزء «د» بند «۱۵» قانون بودجه سال ۱۳۸۹ کل کشور مصوب ۱۳۸۸/۱۲/۲۴ لغو می‌شود.

تبصره «۱»- آیین‌نامه اجرایی این قانون توسط وزارت صنایع و معادن و با همکاری وزارتخانه‌های بازرگانی و امور اقتصادی و دارایی تهیه و به تصویب هیئت وزیران خواهد رسید.

تبصره «۲»- وزارت صنایع و معادن مکلف است گزارش اجرای این قانون را هر سه ماه یکبار به کمیسیون‌های صنایع و معادن و اقتصادی مجلس شورای اسلامی تقدیم نماید.

قانون فوق مشتمل بر ۴ ماده و ۶ تبصره در جلسه روز یکشنبه مورخ ۲۶ اردیبهشت‌ماه ۱۳۸۹ مجلس شورای اسلامی تصویب و در تاریخ ۱۳۸۹/۳/۵ به تأیید شورای نگهبان رسید.

علی لاریجانی

پیوست ۳

جمهوری اسلامی ایران

شماره: ۴۹۶۱/۲۰/ت ۴۵۱۲۳ هـ

رئیس‌جمهور

تاریخ: ۱۳۸۹/۹/۱۵

تصویب‌نامه هیئت وزیران

بسمه تعالی

"با صلوات بر محمد و آل محمد"

وزارت صنایع و معادن - وزارت امور اقتصادی و دارایی

وزارت بازرگانی

هیئت وزیران در جلسه مورخ ۱۳۸۹/۹/۱۴ بنا به پیشنهاد وزارتخانه‌های صنایع و معادن، امور اقتصادی و دارایی و بازرگانی و به استناد تبصره «۱» ماده (۴) قانون ارتقای کیفی تولید خودرو و سایر تولیدات صنعتی داخلی - مصوب ۱۳۸۹ - تصویب نمود:

«آیین‌نامه اجرایی قانون ارتقای کیفی تولید خودرو و سایر تولیدات صنعتی داخلی»

ماده (۱) - در این آیین‌نامه اصطلاحات زیر در معانی مشروح مربوط به کار می‌روند:

الف) قانون: قانون ارتقای کیفی تولید خودرو و سایر تولیدات صنعتی داخلی - مصوب ۱۳۸۹.

ب) مؤسسه: مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران.

پ) وزارت: وزارت صنایع و معادن.

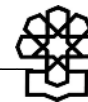
ماده (۲) - وزارت مکلف است نسبت به اعمال نظارت بر نحوه اجرای برنامه و سیاست‌های مرتبط با ارتقای کیفیت تولید خودرو، کاهش مصرف سوخت، اجرای کامل استانداردها و سایر عناوین مندرج در ماده (۱) قانون پس از تصویب مرجع مذکور در قانون اقدام و در صورت عدم رعایت از سوی خودروسازان اقدامات قانونی لازم را به عمل آورد.

ماده (۳) - مؤسسه مکلف است براساس درخواست وزارت نسبت به اعمال استانداردهای مندرج در ماده (۱) قانون اقدام و مراتب را به اطلاع وزارت برساند. وزارت مکلف است از تولید یا ورود خودروها و قطعات خودرو غیراستاندارد جلوگیری نماید.

تبصره «۱» - ثبت سفارش و یا ورود خودروهای فاقد استاندارد اعلامی از سوی وزارت ممنوع است.

تبصره «۲» - شماره‌گذاری خودرو توسط نیروی انتظامی بدون دریافت تأیید مؤسسه ممنوع است. مسئولیت اعلام تأیید مؤسسه به نیروی انتظامی نیز برعهده وزارت می‌باشد.

ماده (۴) - وزارت مکلف است فهرست کالاهای صنعتی دارای تأیید مؤسسه را به وزارت بازرگانی اعلام نماید. وزارت بازرگانی مکلف است از ثبت سفارش و توزیع کالاهای صنعتی فاقد استاندارد به کشور جلوگیری نماید.

تبصره - توزیع تولیدات صنعتی داخلی فاقد تأیید مؤسسه نیز ظرف یک سال پس از تصویب قانون ممنوع است.

ماده (۵) - گمرک جمهوری اسلامی ایران مکلف است از واردات کالاهای صنعتی فاقد استاندارد به کشور جلوگیری نماید.

ماده (۶) - وزارتخانه‌های بازرگانی و صنایع و معادن حسب مورد می‌توانند از تشکلهای صنعتی برای شناسایی کالاهای فاقد استاندارد استفاده نمایند.

ماده (۷) - مؤسسه مکلف است فهرست مؤسسات استاندارد جهانی مورد تأیید را از طریق رسانه‌ها منتشر نماید. کلیه اشخاص حقیقی و حقوقی مکلفند قبل از ورود کالاهای صنعتی به کشور نمونه‌ای از آن را برای دریافت تأیید مؤسسه ارائه کنند. ثبت سفارش کالاهای صنعتی وارداتی توسط وزارت بازرگانی پس از دریافت گواهی استاندارد مجاز است.

تبصره - واردکنندگان کالاهای صنعتی مکلفند نسبت به الصاق برچسب گواهی استاندارد اقدام نمایند. توزیع کالاهای صنعتی فاقد استاندارد در حکم کالاهای قاچاق خواهد بود.

ماده (۸) - وزارت مکلف است برنامه زمان‌بندی اعمال استاندارد اجباری برای کالاهای صنعتی تولید داخل و چگونگی توزیع آن را تهیه و ظرف مدت یک ماه پس از ابلاغ این آیین‌نامه اعلام نماید.

ماده (۹) - به منظور ارتقای سطح کیفی کالاهای صنعتی تولید داخل، معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی رئیس‌جمهور مکلف است در لوایح بودجه سنواتی اعتبار موضوع تبصره «۳» ماده (۳) قانون را در ذیل اعتبارات وزارت صنایع و معادن پیش‌بینی و منظور نماید تا توسط وزارت مذکور برای اجرای پروژه‌های تحقیق و توسعه کالاهای صنعتی به مصرف برسد.

ماده (۱۰) - وزارت صنایع و معادن مکلف است فهرست کالاها و تولیداتی را که حفظ تولید و اشتغال آنها مستلزم تعیین تعرفه مناسب می‌باشد، تهیه و به هیئت وزیران پیشنهاد نماید. اتخاذ تصمیم درخصوص تعرفه این قبیل کالاها بنا به پیشنهاد وزارت مذکور خواهد بود.

ماده (۱۱) - مسئولیت نظارت بر حسن اجرای قانون و این آیین‌نامه برعهده وزارت بوده و وزارت یاد شده مکلف است هر سه ماه یکبار گزارش لازم را به کمیسیون صنایع و معادن مجلس شورای اسلامی اعلام نماید.

محمدرضا رحیمی

معاون اول رئیس‌جمهور

رونوشت به: دفتر مقام معظم رهبری، دفتر رئیس‌جمهور، دفتر رئیس قوه قضائیه، دفتر رئیس مجمع تشخیص مصلحت نظام، دفتر معاون اول رئیس‌جمهور، معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی رئیس‌جمهور، معاونت توسعه مدیریت و سرمایه انسانی رئیس‌جمهور، معاونت حقوقی رئیس‌جمهور، معاونت امور مجلس رئیس‌جمهور، دیوان محاسبات کشور، دیوان عدالت اداری، سازمان بازرسی کل کشور، اداره کل قوانین مجلس شورای اسلامی، اداره کل حقوقی، کلیه وزارتخانه‌ها، سازمان‌ها و مؤسسات دولتی، نهادهای انقلاب اسلامی، روزنامه رسمی جمهوری اسلامی ایران، دبیرخانه شورای اطلاع‌رسانی دولت و دفتر هیئت دولت ابلاغ می‌شود.

پیوست ۴

قرارداد

میان جمهوری فدرال آلمان به نمایندگی وزارت اقتصاد و DIN، مؤسسه استاندارد آلمانی به نمایندگی مدیرعامل آن.

ماده (۱)

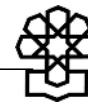
۱. دولت فدرال، DIN را مطابق با ویرایش DIN 820، بخش اول، قسمت سوم، ویرایش فوریه ۱۹۷۴ (ضمیمه ۱) به عنوان سازمان استاندارد صاحب صلاحیت در حوزه فدرال و همچنین به عنوان نهاد ملی استاندارد در سازمان‌های استانداردهای بین‌المللی غیردولتی، شناخته است.
۲. DIN متعهد می‌گردد که منافع عامه را در تمام فعالیت‌های تهیه استاندارد در نظر بگیرد. هنگام تهیه پیش‌نویس استانداردها، DIN اطمینان حاصل می‌نماید که استانداردها، در مواردی که منافع عامه را تحت تأثیر قرار می‌دهند، ممکن است در سیستم‌های قانونگذاری و به عنوان مستنداتی که نیازمندی‌های فنی را تعریف می‌کنند، مورد استفاده قرار بگیرند.
۳. دولت فدرالی قصد دارد که فعالیت‌های استانداردسازی را با منابع حاضر در بودجه فدرال تحت حمایت قرار دهد. در این رابطه مزایای تعلق گرفته به دولت فدرالی که چه به صورت مستقیم و چه به صورت غیرمستقیم از نتایج کارهای DIN به دست آمده باشد نیز باید به حساب بیایند.

ماده (۲)

۱. DIN باید براساس مسئولیت‌های فنی و درخواست دولت فدرالی، چند کرسی در هیئت مدیره کمیته‌های فنی استانداردها، به آنها اختصاص دهد.
۲. DIN متعهد می‌گردد که از نهادهای رسمی مربوطه در تهیه استانداردها کمک گرفته و دعوت به عمل بیاورد.

ماده (۳)

DIN تعیین می‌کند که مفاد DIN 820 به همراه بخشنامه‌های مربوط به کمیته استانداردهای فنی، توسط نهادهای مختلفی مطالعه شده و تصمیمات اخذ شده توسط هیئت بازرسان به آنها ابلاغ می‌گردد. در این خصوص اگر هر اصلاحیه‌ای از DIN 820 تهیه شود، DIN باید اطمینان حاصل کند تعهداتی که تحت این قرارداد پذیرفته است، لطمه ندیده‌اند.

ماده (۴)

۱. DIN تعهد می‌نماید که درخصوص درخواست‌هایی که از طرف دولت فدرالی درخصوص پروژه‌های استاندارد مطرح می‌شود و به تشخیص دولت مطابق با منافع عامه هستند، را با اولویت تلقی نماید. پس از آن دولت فدرال یک محدوده زمانی را برای تکمیل پروژه با توافق DIN تعیین می‌نماید. DIN باید اطمینان حاصل نماید که این محدوده زمانی برای گروه‌های کاری مناسب باشد.

۲. در طی این مدت دولت فدرالی نباید به تنهایی مقررات مشابهی را وضع کرده و یا به اشخاص ثالث اجازه چنین کاری را بدهد مگر اینکه، موضوع مربوط به یک فعالیت قانونگذاری یا اجرای قوانین باشد یا فعالیت به منافع عامه مربوط باشد.

۳. اگر یک استاندارد DIN در طی محدوده زمانی مشخص شده تکمیل نشد، DIN باید یک گزارش تهیه نماید. دولت فدرالی سپس باید تصمیم بگیرد که آیا باید محدوده زمانی را افزایش دهد و یا اینکه خود اقدام به تهیه مقررات بنماید.

۴. در حالتی که آیین‌نامه‌ها و مقررات توسط دولت فدرالی منتشر گردند، DIN متعهد می‌شود هر استاندارد که مغایر با مقررات منتشر شده باشد را اصلاح کرده، جمع‌آوری کرده و یا از انتشار آن خودداری نماید.

ماده (۵)

۱. DIN باید در جایی که پای منافع عامه در میان است - بخش‌های مربوط به حوزه استانداردسازی را در دولت فدرال مطلع نماید، و در صورت نیاز باید برای فراهم کردن نظرات کارشناسی در زمینه استانداردسازی در دسترس باشد.

۲. دولت فدرالی - تا جایی که به منافع DIN مربوط است - باید DIN را در جریان رویدادهای مهم و پیشرفت‌های مربوط به استانداردسازی، فعالیت‌های مربوط به مقررات فنی و بخشنامه‌های فنی منتشر شده توسط کمیته‌های اروپایی قرار دهد، مگر اینکه دلیل مهمی برای عدم انجام این کار وجود داشته باشد.

ماده (۶)

۱. DIN باید به درک بین‌المللی در حوزه استانداردسازی کمک کرده و در این زمینه همکاری نماید. او باید هر کاری که در قدرتش است انجام دهد تا اطمینان حاصل کند که تعهداتی که تحت توافقنامه‌های بین دولتی به منظور تجارت آزاد و حذف موانع فنی تجاری (TBT) توسط دولت فدرالی پذیرفته شده‌اند، توسط استانداردهای DIN مورد نقض قرار نگرفته‌اند.

۲. DIN باید به دولت فدرالی کمک کند تا بتواند وظایف خود را تحت توافقنامه‌های بین دولتی در حوزه استانداردها و مقررات فنی به انجام برساند.

ماده (۷)

DIN باید سیستم اطلاعات فنی‌اش را (DIN ST) به‌عنوان یک مرکز اطلاعات و مستندات درخصوص استانداردهای آلمانی که شامل مقررات فنی مرتبط با نیازمندی‌های ایمنی است و همچنین دیگر قوانین فنی که شامل مقررات و آیین‌نامه‌های منتشر شده توسط سازمان‌های استاندارد دیگر کشورها و هرگونه مستندات مرتبط، فراهم کرده است در مقابل دریافت وجه در دسترس عموم قرار دهد.

ماده (۸)

دولت فدرالی باید بدون نقض تعهدات بین‌المللی‌اش، استانداردهای DIN را در بخش‌های اداری و اجرایی خود در موارد دعوت به مناقصه و یا اجرای سفارشات، اجرا نماید و همچنین باید از نفوذش جهت اطمینان یافتن از اینکه مراجع ذیصلاح در قراردادهایشان همین موارد را رعایت می‌کنند، استفاده نماید. دولت فدرالی به هر حال حقوق خود را برای صدور دستورالعمل‌هایی که در حدود مسئولیت‌های خود، ممکن است جهت ارتقای سطح کیفی استانداردهای DIN لازم باشد محفوظ نگه می‌دارد.

ماده (۹)

دولت فدرالی باید اطمینان حاصل نماید که لیست استانداردهای منتشر شده DIN و استانداردهای پیش‌نویس DIN به همراه فهرست پروژه‌هایی تهیه و یا تغییر استانداردها در مجموعه استانداردهای آلمان را در روزنامه رسمی دولت فدرالی درج می‌نماید.

ماده (۱۰)

۱. این قرارداد حوزه‌هایی را که دولت فدرال طبق قانون اساسی در مورد آنها مسئول می‌باشد را دربر می‌گیرد. بدون تأثیر درخصوص اعتبار این قرارداد، تفاهم و توافقات جداگانه‌ای درخصوص پوشش دادن حوزه‌های فنی میان دستگاه‌های دیگر دولتی و DIN با توافق کمیته‌های فنی استاندارد، می‌تواند به‌صورت مستقیم صورت بگیرد.

۲. برای تعریف مفاهیم زیر:

- سازمان استانداردهای ملی،
 - سازمان استانداردهای بین‌المللی،
 - استانداردهای DIN.
 - امور استانداردسازی.
- مراجعی در DIN 820، بخش ۱، ویرایش فوریه ۱۹۷۴ (ضمیمه ۱) و DIN 820، بخش ۳، ویرایش می ۱۹۷۵ (ضمیمه ۲) به صورت ذیل مطرح شده است:
- سازمان استانداردهای ملی DIN 820، بخش ۳، ویرایش مارچ ۱۹۷۵، ضمیمه A، صفحه ۱۱، شماره A-11.
 - سازمان استانداردهای بین‌المللی DIN 820، بخش ۳، ویرایش مارچ ۱۹۷۵، ضمیمه A، صفحه ۱۱، شماره A-12.
 - استانداردهای DIN DIN 820، بخش ۱، ویرایش فوریه ۱۹۷۴، بخش ۴.۱.
 - امر استانداردسازی DIN 820، بخش ۳، ویرایش مارچ ۱۹۷۵، شماره ۵.
۳. برای تفسیر این قرارداد یادداشت‌های توضیحی موجود در ضمیمه ۳ معتبر می‌باشند.

ماده (۱۱)

این قرارداد برای مدت زمان نامحدود منعقد شده است. هر کدام از طرف‌های قرارداد می‌توانند در پایان هر سال با اعلام کتبی و مهلت یک‌ساله، قرارداد را فسخ نمایند.

ضمیمه ۱: DIN 820 بخش ۱: ویرایش فوریه ۱۹۷۴: «امر استانداردسازی - اصول ابتدایی»
ضمیمه ۲: DIN 820 بخش ۳: ویرایش مارچ ۱۹۷۵: «امر استانداردسازی - مفاهیم»
ضمیمه ۳: یادداشت‌های توصیفی قرارداد

شهر بن Bonn، ۵ ژوئن ۱۹۷۵

مدیرعامل مؤسسه استانداردهای آلمان DIN

وزیر اقتصاد دولت فدرالی

(دکتر Leitz)

(دکتر Fridrichs)

• نکات خاص

عطف به ماده (۱)

تحت مفاد قرارداد، DIN ارائه‌دهنده منافع استانداردسازی در حوزه فدرالی و برلین (غرب) و همچنین کشورهای خارج از جمهوری می‌باشد. ضمناً حوزه‌های فنی مهم مهندسی برق و تکنولوژی گاز هم در حیطه کاری DIN قرار نگرفته‌اند. از آنجایی که فعالیت‌های منطقه‌ای و بین‌المللی در حوزه استانداردسازی ذکر شده در این یادداشت‌های توضیحی تحت عنوان «کلیات» ممکن است منجر به تعهدات خاصی از طرف سازمان‌های استاندارد ملی شوند، دولت فدرالی باید این موارد را در روابطش با DIN در نظر بگیرد.

قرارداد با DIN شامل اعزام نمایندگان مقامات رسمی نشده و همچنین روی عضویت DIN در سازمان‌های استاندارد غیردولتی منطقه‌ای و بین‌المللی نیز تأثیر نمی‌گذارد. این قرارداد همچنین تأثیری بر روی روابط دولت فدرالی با دیگر سازمان‌های اقتصادی و دیگر نهادهایی که مجموعه مقررات فنی را منتشر می‌کنند ندارد. تحت این قرارداد، DIN به‌عنوان مشاور اعضای دولت فدرالی نبوده و تنها سازمانی نیز نخواهد بود که به‌صورت انحصاری تحت حمایت قرار می‌گیرد.

پاراگراف ۲ به اصولی اشاره دارد که منافع عمومی / مردمی در امر استانداردسازی دخالت دارد، به‌خصوص در حوزه‌های ایمنی، بهداشت، حفاظت از محیط زیست و حمایت از مصرف‌کننده و همچنین حوزه‌هایی که منافع اقتصادی کلان (ذخیره انرژی) یا اقتصاد خرد مورد نظر است و یا پای منافع خاص داخلی بخش‌های اجرایی در میان است یا برای روش‌های خرید (پردازش داده‌های الکترونیکی، سیستم‌های اطلاعاتی و بایگانی، مهندسی ساخت و احداث). تمامی اینها - در حوزه محدودیت‌های قانونی موجود - همان‌طور که در قرارداد آورده شد شامل منابع مورد استفاده و استناد در استانداردها تلقی می‌شوند.

زیرپاراگراف ۳ بحثی را مطرح می‌کند که طی آن دولت فدرالی قصد دارد امر استانداردسازی را در آینده از بودجه فدرالی خارج کند. دولت فدرالی به‌صورت مستقیم از استفاده استانداردها هنگام تهیه مقررات اجرایی و قانونی بهره می‌برد. در حوزه قراردادهای عمومی استفاده از استانداردها تأثیر قابل توجه و منطقی خواهد داشت.

عطف به ماده (۲)

مفاد زیرپاراگراف ۱ با وضعیت کنونی مطابقت دارد. به هر حال این موضوع تا جایی که یک منفعت خاص مدنظر باشد به‌طور فزاینده، به مشارکت نهادهای مردمی در امر استانداردسازی منجر

می‌شود. کمیته‌های خاص درخواست نهادهای مردمی را بر مبنای اصول موجود در DIN 820 مورد بررسی قرار می‌دهند.

زیرپاراگراف ۲ همچنین قصد دارد تا از مشارکت مستقیم نهادهای مردمی در اجرای امر استانداردسازی اطمینان حاصل نماید. در این مورد به DIN 820، بخش ۳.۴ ارجاع داده می‌شود. بر این اساس، نمایندگان دولت فدرالی، دیگر با شخصیت سازمانی خودشان به کمیته‌های سیاستگذاری و کاری DIN وارد نمی‌شوند (با صلاحیت‌های فردی) اما باید به نهادهای انتخاب‌کننده آنها این اختیار داده شود که آنها را به عنوان نمایندگان اعزامی این نهادها انتخاب کنند.

عطف به ماده (۳)

ارکان اصلی DIN بر اساس نظامنامه (Prasidium) موظف‌اند که با مفاد DIN 820 که در حال حاضر معتبر می‌باشد مطابقت داشته باشند. این مقررات که مقررات داخلی مؤسسه DIN هستند، باید توسط یک مقررات ضمیمه‌ای به وسیله DIN به دولت فدرالی ارائه گردد. نهادهای DIN تحت مفاد ماده (۳)، با توجه به اساسنامه DIN به شرح زیر می‌باشند: مجمع عمومی، هیئت نظارت، رئیس و کمیته‌های فنی استاندارد.

عطف به ماده (۴)

این ماده به روش‌های خاص برای مواردی اشاره دارد که در آنها دولت فدرالی می‌خواهد که استانداردهایی تهیه گردد. این ماده دولت فدرالی را موظف نمی‌کند که برای هر مورد یک پیش‌نویس استاندارد تهیه و ارائه کند. اگر دولت فدرالی بخواهد از یک استاندارد DIN استفاده کند، هر زمان که پای منافع عامه در میان است، DIN باید رعایت حدود زمانی توافق شده توسط طرف‌های قرارداد را بکند. به علاوه DIN نباید استانداردهایی که از لحاظ مضمون، مشابه مقررات فنی منتشر شده توسط دولت فدرالی هستند را منتشر نماید. هیچ محدودیتی تحت این ماده بر دولت فدرالی اعمال نمی‌گردد. این موضوع در مورد مصوبات دولت فدرالی نیز صدق می‌کند. اگر در محدوده زمانی مشخص شده در استاندارد، منافع عامه اقتضا نماید، دولت فدرالی آزاد است که مقررات خودش را اعمال نماید، به خصوص در مواردی که برای مورد پیش آمده خاص تا انتهای مهلت زمانی نتوان صبر کرد.

عطف به ماده (۵)

موارد مطرح شده در زیرپاراگراف ۱ درخصوص اطلاع‌رسانی به دولت فدرالی یک بحث عادی و

منطقی است. درخصوص دعوت از دولت فدرالی برای شرکت در امر استانداردسازی و اطلاع‌رسانی، نتایج چنین کاری در مجموعه استانداردهای DIN. (به توضیحات ماده (۶) نیز رجوع گردد). مفاد زیرپاراگراف ۲ و ۳ نیز بخش‌های عادی و منطقی می‌باشند.

مفاد مطروحه در زیرپاراگراف‌های ۱ تا ۳ مطابق رویدادهایی است که تاکنون مورد پذیرش قرار گرفته است. برای مثال توسط کمیته‌های اروپایی، کمیسیون اقتصادی اروپا (ECE) و GATT. به علاوه مفاد زیرپاراگراف ۴ شرایط حاضر را دوباره بیان می‌نماید. برای مثال شرکت کارشناسان در کمیته‌های کاری DIN که در ماده (۲۴) قانون صنعتی بیان شده است.

عطف به ماده (۶)

زیرپاراگراف ۱ به معنای پذیرفتن مقررات مربوط به استانداردسازی است که برای مثال از معاهده EEC و قانون استانداردسازی GATT در آینده ناشی می‌گردد. تلاش‌هایی که جهت تعامل کالا و ارتقای درک بین‌المللی انجام می‌شود، اهداف سیاست تجارت بین‌المللی را ارائه می‌دهد و در حوزه روبه گسترش استانداردسازی مورد استفاده قرار می‌گیرد.

زیرپاراگراف ۲ مفاد زیرپاراگراف ۲ ماده (۲) و زیرپاراگراف ۱ ماده (۵) را با توجه به مقررات ناشی از تفاهمنامه‌های بین دولتی تقویت می‌نماید. این پاراگراف هم به رویه‌های سابق مربوط می‌باشد.

عطف به ماده (۸)

این ماده استقرار قراردادهای دولتی را تحت تأثیر قرار می‌دهد. به‌طور کلی قراردادهای دولتی می‌بایست بر مبنای استانداردهای DIN باشند. البته استثنائاتی هم وجود دارد، اگرچه به‌طور خاص در حوزه‌های دفاعی. موارد مطرح شده در زیرپاراگراف ۱ مقررات بین‌المللی مربوط به استقرار قراردادهای دولتی را مطرح می‌کند؛ برای مثال در سطح اتحادیه اروپایی.

عطف به ماده (۹)

درج استانداردهای جدید DIN و پیش‌نویس‌های استانداردهای Din همراه با منابع پروژه‌های استانداردهای ارائه شده و تغییرات اعمال شده در مجموعه استانداردهای آلمانی در روزنامه رسمی فدرالی Burdesanzeiger، به اشاعه استانداردسازی در بخش‌های اداری و اجرایی هم منجر می‌گردد و باعث پررنگ شدن اهمیت آن در زندگی اقتصادی می‌گردد. انتشار منابع استانداردها به هیچ‌وجه باعث «اجباری شدن» استانداردهای DIN نمی‌گردد.

عطف به ماده (۱۰)

زیرپاراگراف ۱، جمله ۱، به دلیل تقسیم مسئولیت بین دولت مرکزی و ایالات، مطرح شده قانون اساسی الزامی می‌باشد. تحت زیرپاراگراف ۱، جمله ۲، بندهای تکمیل‌کننده می‌توانند برای پوشش دادن موارد خاص در قرارداد ذکر گردند. اگرچه این بندها نباید اصول اساسی قرارداد را نقض نمایند.

زیرپاراگراف ۲ شامل توضیحات مفاهیم که قرارداد براساس آنها تنظیم شده است می‌باشد.

هدف زیرپاراگراف ۳ این است که یادداشت‌های توضیحی را به‌عنوان بخشی از قرارداد مطرح نماید.

منابع و مآخذ

نوع	مراجع فارسی
کتاب	کتاب استانداردسازی: رویکردی کسب‌وکارانه به سازمان ملی استانداردسازی نویسنده: هنک دی وریس ترجمه: دکتر بهروز ریاحی و دکتر سیدمهدی هادوی چاپ: نشر مربع - سال ۱۳۸۹
کتاب	کتاب: قانون اصلاح قوانین و مقررات مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران و اصلاحیه بعدي مصوب: بهمن ۱۳۷۱ و خرداد ۱۳۷۶
کتاب	کتاب: هندبوک مدیریت کیفیت جوران (۵ جلد) ترجمه: مهندس فرزین انتصاریان و سعید مهدوی چاپ: ۱۳۸۵
کتاب	کتاب: مجموعه قوانین و مقررات مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران تهیه‌کننده و ناشر: مدیریت حقوقی و امور مجلس مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران چاپ: خرداد ۱۳۷۹
گزارش	گزارش: بررسی و ارزیابی مقدماتی مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران سال ۱۳۸۷
گزارش	گزارش: بازنگری ساختار و استقرار نظام مدیریت کیفیت در مدول تدوین استاندارد مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران سال ۱۳۸۷
مقاله	مقاله: رویکرد نوین استانداردسازی در جهان چاپ: شهریور و مهر ۱۳۸۶

نوع	مراجع فارسی
مقاله	مقاله: چالش‌های رویکرد جدید استانداردسازی و تعالی در ایران چاپ: آبان و آذر ۱۳۸۶
مقاله	مقاله: ویژگی‌های قوانین نوین حمایت از حقوق مصرف‌کنندگان چاپ: نوروز ۱۳۸۷
مقاله	مقاله: توسعه پایدار اقتصادی نیازمند مدیریت کیفیت چاپ: تابستان ۱۳۸۸
مقاله	مقاله: کیفیت لازمه توسعه صادرات چاپ: دی و بهمن ۱۳۸۸
مقاله	مقاله: نقش مدیریت در توسعه اقتصادی و اجتماعی کشور چاپ: نوروز ۱۳۸۸

نوع	مراجع انگلیسی
Book	- Quality Improvement through Standards Author: Barrie Dale – John Okland in association with BSI Publisher: Stanley Thornes
Book	- The European Way to Excellence Author: T.W. Hardjone S. Ten Have W.D. Ten Have Publisher: Directorate General III Industry, European Commission
Book	- Standards for Standards Part 1: Development of Standards Specification Publisher: British Standards Institute (BSI)-2005
Book	- Standards for Standards Part 2: Structure and Drafting Requirements and guidance Publisher: British Standards Institute (BSI)-2005
Report	- European Quality Program – Report Authors: Directorate Publisher: European Commission 1996
Report	- The British Standards Institution Annual Report 2009 Publisher: BSI
Article	- General Principles of Free Movement In the Internal Market <i>Annette Dragsdahl, Senior Adviser, Confederation of Danish Industry</i>

نوع	مراجع انگلیسی
Article	- Standards and Certification <i>Emilija Bratož, MSc.</i> <i>Slovenian Chamber of Craft and Small Business</i>
Article	- Standards and Certification – Report of Croatia Snjezana Zima, M. Sc., Assistant Director General, HZN (Report for Croatia)
Article	- Standards and Certification- Report of Antalya Union of Tradesmen and Craftsmen - <i>Selvet Mergen, Antalya Center Director, Ntalya Union of Tradesman and Craftsman</i>
Article	- Standards and Certification - The Actual Situation in Bulgaria - <i>Guenko Guenkov, RCC Sofia, Bulgaria</i> - <i>Milena Ivanova, Local Expert, Bulgaria</i>
Article	- Standardization and Certification in Romania - <i>Amelia Popescu & Cristian Constantinescu, experts, Romanian National Union of Handicraft and Production Cooperatives</i>
Brochure	- Guidance for Government Representatives on BSI British Standards Committees Publisher: BSI – 2009
Brochure	- The BSI Guide to Standardization Publisher: BSI – 2009
نوع	سایت های الکترونیکی
Websites	- www.hzn.hr Creation Standards Institute
Websites	- www.cenelec.eu European Committee for Electro technical Standardization
Websites	- www.cen.eu European Committee for Standardization
Websites	- www.iec.ch International Electro technical Commission
Websites	- www.iso.org International Organization for Standardization
Websites	- www.newapproach.org New Approach to Standardization

نوع	مراجع انگلیسی
Websites	- ec.europa.eu European Commission Website
Websites	- www.ISIRI.com Institute of Standards & Industrial Research of Iran
Websites	- www.tse.org.tr Turkish Standards Institute
Websites	- www.eos.org.eg Egyptian Organization for Standards and Quality
Websites	- www.egac.gov.eg Egyptian Accreditation Council
Websites	- www.bsigroup.com British Standards Institute (BSI)
Websites	- www.bds.bg.org Bulgarian Institute for Standardization (BDS)
Websites	- www.din.de DIN German Institute for Standardization
نوع	سایت‌های الکترونیکی
Websites	- www.dar.bam.de DAR German Accreditation Body
Websites	- www.akreditacija.hr Creation Accreditation Agency

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شماره مسلسل: ۱۰۸۸۶

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: گزارش طرح مطالعاتی بازنگری قانون مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران

نام دفتر: مطالعات انرژی، صنعت و معدن (گروه صنعت)

تهیه و تدوین‌کنندگان: فرزین انتصاریان و همکاران

ناظران علمی: هوشنگ محمدی، علی‌اصغر اژدری، محمدرضا محمدخانی

متقاضی: حمیدرضا فولادگر

ویراستار تخصصی: —

ویراستار ادبی: —

واژه‌های کلیدی: —

تاریخ انتشار: ۱۳۹۰/۴/۲۷